

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 08447

DI KUNST A MAN
OYSTSUKLEYBN

Paolo Mantegazza

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

די קונסט
א מאן אויסצוקלייבען

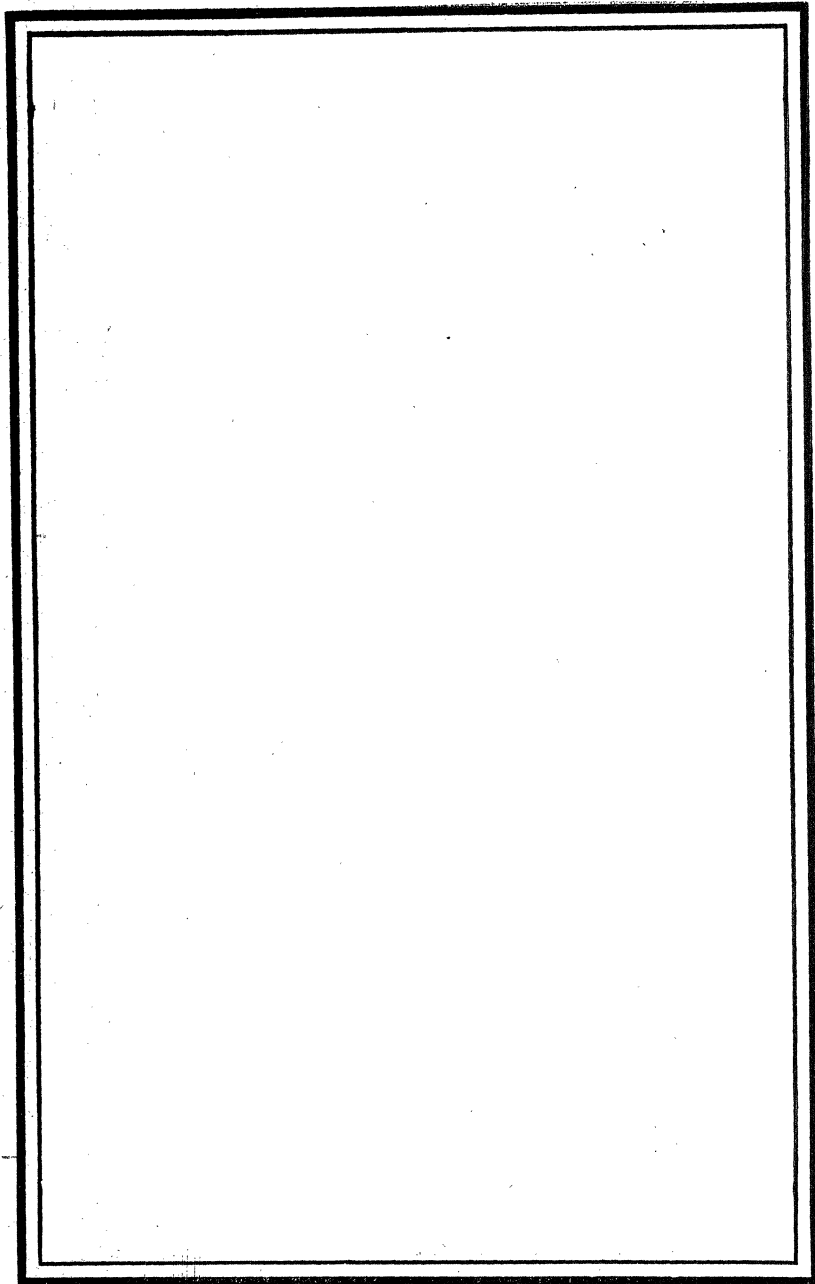
פון
פראפעסאר פ. מאנטענגאצא

איבערזעצט פון
פ. זייפערט

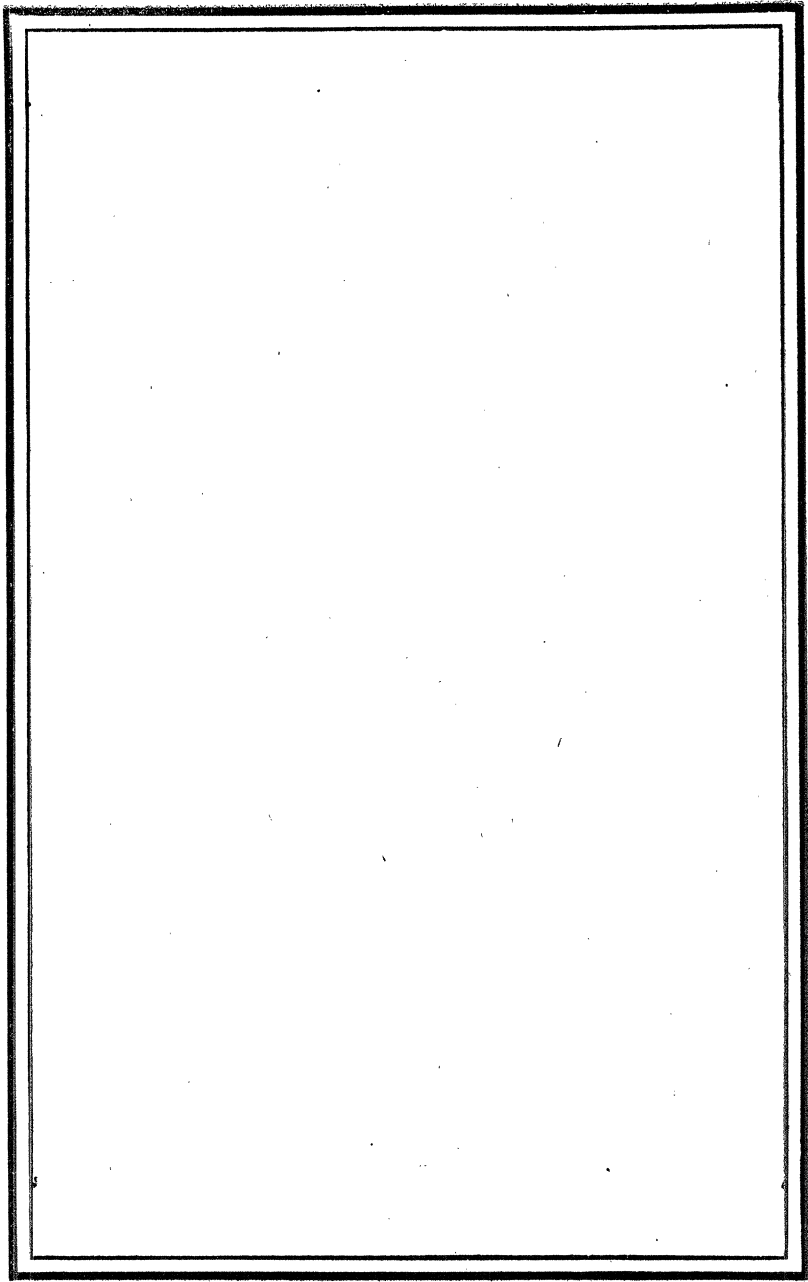
מערלאנד

S. KANTROWITZ
129 Lafayette Street
New York

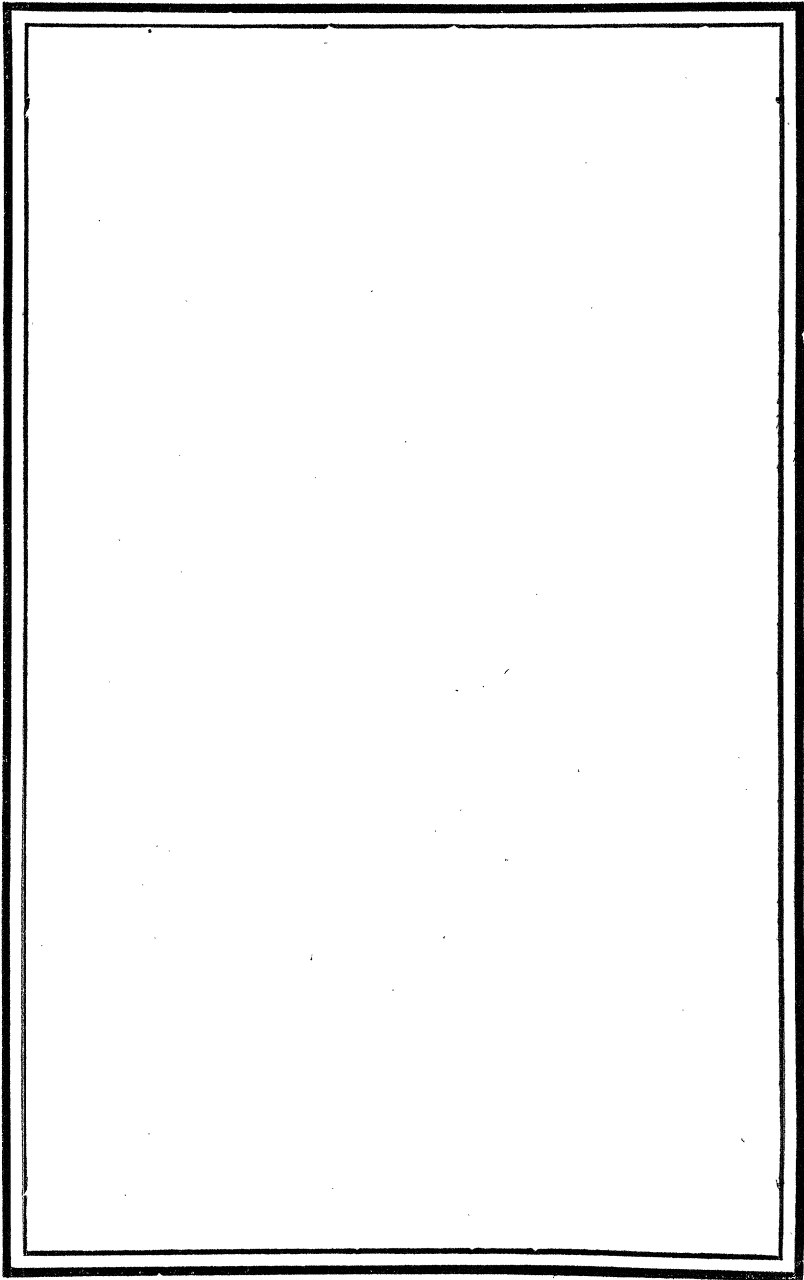
ערשטער טהייל

דער ראָמאַן

אינהאלט פערצייכנים :

- דאָס יונגע מידעל ווערט אַ ווייב.
חלומות און ווירקליכקייט.
די ערשטע ליעבע.
צוויי נייע געליעבטע.
די קאַרעספּאַנדענץ געהט אָן ווייטער.
זי פּרעגט עצות ביי אַ פּרײַנדין און ביי איהר מוטער.
עצות פון דעם פּאָטער צו דער מאַכטער.
דער טוראַנישער מאַן.
דער שוואַכער מאַן.
דער אייפּערזיכטיגער מאַן.
דער ברומיגער מאַן.
דער קאַרגער מאַן.
דער אויסגעלאַסענער מאַן.
דער נאָרישער מאַן.
דער פּוסט־און־פּאַסניק.
דער געשעפּט־מענטש אַלס פּערהיירעטער מאַן.
דער באַנקיר אַלס מאַן.
דער פּאַבריקאַנט אַלס מאַן.
דער גוט־בעזיצער אַלס מאַן.
דער קינסטלער אַלס מאַן.
דער אינדזשעניר אַלס מאַן.
דער דאַקטאר אַלס מאַן.
דער אַדוואָקאַט אַלס מאַן.
דער ליטעראַט אַלס מאַן.
דער געלעהרטער אַלס מאַן.
דער פּאָליטיקער אַלס מאַן.
דער סאַלדאַט (מיליטאַריסט) אַלס מאַן.
די קונסט אימער יונג צו זײַן.
נאָך אַנדערע עצות פון פּאָטער צו דער מאַכטער.

ערשמעס קאפיטעל.

דאָס יונגע מיידעל ווערט אַ ווייב.

ס'איז געווען אַ העלער טאָג אין מערץ מאָנאַט, און אַ אונגעדולדיגע זון, וועלכע איז פריה אויפגע- שטאַנען, האָט אין דער בלויער און וואַרעמער לופט פערברייטעט דאָס גאַלד פון איהר ליכט, די וואַ- רעמקייט פון איהר אַטהעם.

די אייזענבאהן־סטאַציאָן איז געלענען גאַנץ נאָהענט פון עממא'ס הויז, און זי, די יונגע עממא, איז אין דער בעגלייטונג פון איהרע נאָהענטע און ווייטע קרובים צופוס געגאַנגען צו דער סטאַציאָן, אום איינעם פון איהרע קאָזינס, אַן אינזשינער, וואָס האָט זיך ערשט מיט אַ מאָנאַט צוריק פערלאָבט מיט אַ מיידעל, און זיין אַמט האָט איהם געצוואונגען זיין כלה אויף עטליכע וואָכען צו פערלאָזען — צו זיין אוועקפאַהרען גליק צו ווינשען.

קאָזינס, קאָזינעס און טאַנטעס זיינען אביסעל צו־שפעט גע- קומען, דאַרום האָט מען מיט אַבשיעד געהמען און הערצליכע אומ- אַרמונגען געמוזט קאַרנען. אַ ווילדע האַסטיגקייט האָט געהערשט ביים קויפען די רייזע־בילעטען, און דעם באַנאַזש איבערגעבען, און אלע ווילע האָט זיך געלאָזט הערען דער רוף פון די קאָנדוקטאָרס : — ביטע, מאַכט עס שנעל, מיינע הערשאַפטען, דער צוג געהט באַלד אָב !

ביי אַן ערסט־קלאַסיגען וואַגאַן זיינען די קאָזינס, קאָזינעס און טאַנטעס געשטאַנען צוזאַמענגעדריינגט און האָבען געקוקט אויף דעם אָברייזענדען אינזשינער, וועלכער האָט קיין וואָרט ניט גע- קענט אַרויסבריינגען, ווייל ער האָט געפיהלט, דאָס די ווערטער, וועלכע ער וויל זאָגען, זיינען דערשטיקט און נאָר וויינענדיג וועט ער זיי קענען אַרויסריידען.

אַלע האָבען זיך געמוזט בענוגענען מיט אַ שטומען שמיכלעלע

אויף זייערע געזיכטער, מיט א מינע, וואָס האָט גערעדט פון הערצ-
ליכע גריסען און גוט ווינשוונגען, און אין וועלכער עס איז דאָך
געלעגען אַ שלעכט־פערבאָרגענע טרויעריגקייט.

די איינציגע, וועלכע האָט קיין שמייכלע, אַפילו אַ שלעכט־
פערבאָרגענעם שמייכלע אויף איהר געזיכט ניט געקענט אַרויפ־
בריינגען, איז געווען דעם אינזשענער'ס יונגע כלה, וועלכע איז
שוין צו איהם אין וואַגאָן אַריינגעגאַנגען, אום איהם דעם לעצטען
קום צו געבען. די קאָזינס, קאָזינעס און טאַנטעס האָבען מיט
פערלעגענהייט אויף דער ערד געקוקט און צום צוואַנציגסטען מאָל
האָבען זיי געהערט דעם מאַנאָטאָנעם רוף פון די קאָנדוקטאָרס :

שנעל, מינע הערשאַפטען, דער צוג געהט אָב !

די כלה האָט געמוזט דעם וואַגאָן פערלאָזען, די טהיר פון וואַ-
גאָן איז ברוטאַל און העפטיג צוגעמאַכט געוואָרען, אָבער זי איז
נאָך אַלץ געשטאַנען אויף דער הינטערסטער פּלאַטפאָרם פון וואַ-
גאָן.

— לעב וואויל, לעב וואויל, פּאַאַלאַ, קום באַלד צוריק... פּער-
געס ניט מיר יערען טאָג צו שרייבען — האָט זי פון ווייטען צו
איהר חתן געזאָגט.

זיין קאָפּ האָט זיך וויעדער אין טהיר געוויזען, האָט זיך צו
איהר קאָפּ צוגעבויען, און איך ווייס ניט וויפיעל מינוטען לאַנג
זייערע פיער ליפען זיינען צוזאַמענגעפּרעסט געוועזען, אַלע פיער
ליפען האָבען זיך צוזאַמענגעשמאַלצען אין איינס, אין איין לעצטער
כליפּעריי.

די יונגע עממאַ, וואָס איז געשטאַנען ביים וואַגען, האָט מיט
פּערוואַונדערונג די דאָזיגע ריהרענדע סצענע געזעהן. נייגעריג,
מיט אַ גאַנץ נייעם אינערליכען קיצעל און ציטערנדיג מיט איהר
גאַנצען יונגען קערפּער, האָט זי ביידען אָנגעקוקט ווי זיי קוסען זיך.
זי האָט אַפילו דאָס וואָרט „אַדיע“ ניט געקענט אַרויסריידען.

אַ שאַרפּער פייה פון דעם לאַקאָמאָטיוו און דער גערויש פון
די רעדער, האָט די צוויי פּערליעבטע פּאַנאַנדערגעשיידט. דער
צוג האָט זיך פון אָרט געריהרט און אין אייניגע מינוט איז ער פון
דער סטאַציאָן פּערוואַונדען.

אַלע זיינען צוריק אַהיים געגאַנגען, אָבער עממאַ, האָט מיט

זיך געטראַגען דעם קום פון דעם פערליעבטען פאָר, פונקט ווי יענער קום וואָלט מיט אַ פּיערדיגע חתימה אויף איהרע ליפען ארויפ־ געדריקט געוואָרען; און זי האָט דעם קום געטראַגען אויף איהר מויל, אין איהר האַרץ, אין איהרע אויגען, דעם גאַנצען טאָג און אויך די גאַנצע פּאַלגענדע נאַכט. זי האָט געזעהן דעם קום, זי האָט איהם געפיהלט, זי האָט זיך געקענט דערמאַנען זיין טאָן... און דאָך האָט זי, ווער זויים ווי אָפּט, געזעהן, ווי איהר פּאַטער האָט איהר מוטער געקוסט, ווי מענער האָבען זייערע פרויען גע־קוסט, און זי זעלבסט האָט אָפּט, זעהר אָפּט קינדער, ברידער און פריינדליען געקוסט און איז דערביי קיינמאַל ניט געווען אזוי אונ־רוהיג ווי איצט.

ווארום האָט איהר איצט יענער קום אזוי שטאַרק ערשיטערט און אויפגערעגט?

דער קום איז געווען דערזעלביגער ווי יערער אַנדערער, וועל־כען זי האָט אין איהר לעבען עמפּפאַנגען און צוריקגעגעבען; אָבער זי איז דאָס געווען די, וואָס איז אַ נ ד ע ר ס געווארען. עממא האָט זיך מיט איינמאַל פון אַ קינד אין אַ ווייב אומגעוואַנדעלט.

אין דער נאַכט האָט זי געשלאָפען ווייניג און שלעכט. אין איהר אויפגערגטען פיבערישען שלאָף האָט זיך איהר גע'חלומ'ט, דאָס זי האָט אָנגעפאַנגען אַ רייווע און אַ שעהנער פערליעבטער יונגערמאַן קוסט זי אויף דער פלאַטפאָרם פון וואַגאָן, און דער דאָך זיגער קום וויל גאָר ניט פערשווינדען פון איהרע ליפען.

און דער אייזענבאָהן־צוג בעוועגט זיך שנעל, לאַרמענדיג און רוישענדיג אַלץ ווייטער, און דער יונגערמאַן, וואס האָט שוין מעהר קיין צייט ניט געהאַט אַרונטערצושטייגען, טראָגט זיך מיט דעם צוג צוזאַמען און קען זיינע ליפען פון איהרע ניט אָברייסען. דאָס האָט אויף איהר אַ שרעק אַרויפגעוואָרפען, זי האָט מורא געהאַט עס וואָל אַן אונגליק ניט פאַסירען און האָט געשריען: „שטייג אַרונטער, שטייג אַרונטער!“...

אָבער דער יונגערמאַן קען ניט אַרונטערשטייגען און דער צוג קויפט אַלץ שטורעמדיגער ווייטער, איין קום נאָך דעם אַנדערען, און איהרע שרעקעס־געשרייען קענען זיי ניט אונטערברעכען, אָב־

האלטען, זיי בילדען דעם קאָהר צו די ציטערדיגע ליפען.
 מיט איינמאָל ערוואַכט זי מיט אַ הילכיקען אַנגסט־געשריי,
 איהר מוטער ערוואַכט און לויפט אַ דערשראָקענע צו איהר בעט.
 עממא זיצט אין איהר בעט. איהרע האָר ליגען צושויערט
 אויף איהרע שולטערען. איהרע אויגען זיינען ווייט אויפגעריסען
 און איהר גאַנצער קערפער איז מיט שווייס בעדעקט.

— וואָס איז דיר, מיין קינד — פרעגט די מוטער — וואָס
 איז דיר געשעהן, מיין אוצר?

— גאָרנישט, מאַמע, איך ווייס ניט... — ענטפערט עממא.

און זי וויינט און לאַכט דערביי.

די מוטער האָט פייער אָנגעצונדען און בעטראַכט נייגייעריג
 און ציטערענדיג איהר קינד. עממא ווערט רויט אונטער איהר
 מוטער'ס בליקען, פונקט ווי זי וואַלט עפעס אַ זינד בעגאַנגען. זי
 שעהמט זיך איבער דעם נייעם געפיהל פון ליבעס־תּאווה, וועלכען
 זי האָט אין איהר ערסטען ליבעס־טרוים צום ערסטען מאָל אין
 איהר יונגעס לעבען מיט אַלע איהרע הוישים געפיהלט. לאַכענדיג,
 כליפענדיג און ציטערנדיג, האָט זי איהר קאָפּ אויף איהר מוטער'ס
 ברוסט פערבאַרגען, און די הויט פון איהר גאַנצען קערפער האָט
 זיך געטרײסעלט ווי דורך דער בעריהרונג פון אַן עלעקטרישען
 שטראָם ביי דעם געפיהל פון אַ ליבע אָהן אַ זינד.

— מאַמע, פּערצײה מיר, וואָס איך האָב דײך דערשראָקען

— האָט זי צו איהר מוטער געזאָגט — איך ווייס גאָר נישט, וואָס
 מיר האָט זיך גע'חלומ'ט...

צום ערסטען מאָל האָט זי די מוטער עטוואס פּערשוויגען,

זי האָט דער מוטער זאָגאַר אַ ליגען געזאָגט.

דער דאָזיגער חלום און דער קום, וועלכען זי האָט נאָך אין

דער ערינערונג געפיהלט, איז פאַר איהר אַ זינד געוועזען.

עממא האָט אויפגעהערט אַ קינד צו זײן, זי איז אַ ווייב גע-

וואָרען.

די ערצהלונג.

צווייטעס קאפיטעל.

ביכער און איינבילדונגען. חלומות און ווירקליכקייט.

ענע שווערע נאכט איז איבערגעגאנגען און נאך איהר פיעלע אנדערע נעכט, אָבער עממא איז שוין מעהר ניט געווען די פרעהליכע, די לעבענסלוסטיגע און זאָרגלאָזע מיידעל, וואָס זי איז פריהער געוועזען.

זי האָט זיך שוין מעהר ניט געשפיעלט מיט רייפּען אין גאָרטען, זי איז מעהר ניט אומגעשפרונגען אין הויז פון איין צימער אין דעם אנדערען, האָט ניט געלאכט, ניט געזונגען און ניט געלאָזט הערען איהרע טרילער.

די פּיאַנאָ פּלעגט זי נאָר עפענען ווען דער מוזיק־לעהרער איז געקומען איהר די לעקציע צו געבען, און זעהר זעלטען, שפעט אין אָבענד, פּלעגט זי, ווען זי פּלעגט אליין זיין, די פּיאַנאָ עפענען און שפּיעלען די טרויעריגסטע קאָמפּאָזיציעאַנען פון דעם קאָמפּאָזיטן ש א פ ע ן.

שטונדענלאַנג פּלעגט זי זיך האַלטען איינגעשלאָסען אין איהר צימער, און פּלוצלונג פּלעגט זי קומען צו איהר מוטער מיט רויט־געוויינטע אויגען.

— וואָס איז דיר, מיין קינד? — פּלעגט איהר די מוטער בעזאָרגט פּרעגען — ווארום האָסט דו געוויינט?
— ניין, מאַמע, ווארום זאָל איך וויינען? איך בין גליק־ליך... — פּלעגט זי ענטפּערען, און פּלוצלונג, ווי דערשראָקען פון איהרע אייגענע ווערטער, פּלעגט זי לאַכען מיט טרעהרען, זיך ווירשען די אויגען און זיך אַרומדרעהען אַהין און אַהער.

— דאָס זיינען די נערווען, די נערווען — פּלעגט זי זוכען איהר מוטער איינצוריידען. — ענטשולדיג מיר, מאַמע!...
— אָבער, מיין קינד, מיין אוצר, איך האָב דיר גאָרנישט

וואָס צו פּערצייהען! — האָט איהר שטענדיג די מוטער געענט-
פּערט זי ציעהענדיג צו זיך און צודריקענדיג צו איהר ברוסט.
דאָן פלעגען זיי ביידע לאַכען און וויינען און דער געוויטער
פלעגט זיך מיט דעם ענדיגען, אָבער די מוטער האָט דאָך פאַר
נויטיג געפונען איהר מאַן (וואָס איז געווען דער געלעהרטעסטער
און בעריהמטעסטער דאָקטאָר אין שטאָרט) בעקאנט צו מאַכען מיט
איהרע זאָרגען און מיט דער אנגסט איבער עממאַ'ס אונרוהיגען
צושטאַנד.

דער מאַן האָט נאָר געקוועטשט מיט די פלייצעס און האָט
לאַכענדיג געענטפּערט:

— דאָס איז נאָר די ה י ס ט ע ר ר י ע, וועלכע בעפאַלט
דעם מענשען, ווען ער ווערט צ י י ט י ג.

דאָס זיינען צוויי העסליכע ווערטער, וועלכע די קליניק און
די אַנאַטאָמיע צו גלייכער צייט בענוצען, ווען די דאָקטוירים ווילען
בעצייכנען, אביסעל ברוטאַל, די פיזישע, מאָראַלישע און אינטער-
לעקטועלע רעוואָלוציאָן, וואָס פּערוואַנדעלט דאָס אונצייטיגע קינד
אין אַ צייטיגע ווייב: אַ גאַנצע פּאָעמאַ פון נייע טוגענדען און
נייע פעהלערען, פון ליידענשאַפטליכע אַטאַקען און פון שרעקליכער
מידיקייט, פון ווינשען אָהן אַ פאַרם און פון ליעבע אָהן אַ גע-
ליעבטען; דאָס איז אַ גאַנצער ווילדער ריעזענהאַפּטער האַאַס, וועל-
כער פון הימעל פּערלאַנגט אַ שטימע און פון די מלאכים דעם רוח,
וואָס זאָגט: „דו וועסט אַ מוטער ווערען“, אָדער דעם געשריי פון
גהינום, וואָס רופט: „דו וועסט אַ דעמאָן זיין“.

* * *

עממאַ האָט זעהר פיעל געלעזען, שטענדיג געלעזען; אָבער
פון דעם טאָג אָן, אין וועלכען זי האָט געזעהן ווי דער חתן מיט
דער כלה האָבען זיך אויף דער אייזענבאהן־סטאַציאָן געקוסט, זיין
נען איהרע ליעבלינגס־ביכער ניט געווען די זעלביגע ווי פריהער,
אָדער זי האָט אין זיי גאַנץ אַנדערע כלעטער געזוכט. זי האָט וויע-
דער און וויעדער געלעזען די ווערק פון פ ע ט ר א ר ק א און מעהר
פון אַלץ זיינע ליעבעס־סאַנאַטען. אין די ווערק פון ט א ס א אַ
איז איהר מעהר פון אַלעס געפּעלען געוואָרען די ליעבע פון טאַנק-

רעדעס און קלאַרינדעס. דעם ראָמאַן „פּאָל און ווירדושיניאַ“ האָט זי פּערגעטערט, זי האָט אָבער נאָך אַ מעהר פּערליעבטערען פּאָל און אַ מעהר הערזאָאישע ווירדושיניאַ געוואָלט האָבען.

פּון דאָס זעלבסט* האָט זי מעהר ניט געלעזען ווי דעם פינפֿטע טען געזאָנג, דערפאַר האָט זי איהם אַזוי אָפט געלעזען, דאָס זי האָט איהם אויסווייניג געקענט, אָבער זי האָט איהם בעסער געוואָלט אלץ מעהר לעזען, ווייל זי האָט ביים לעזען געגלויבט, דאָס זי מאַכט מיט די גרויסע זינד, וועלכע דאַנטע שילדערט אין דעם פינפֿטע טען געזאָנג.

און זי האָט זעלבסט געגלויבט דאָס זי זינדגוט, ווען זי האָט די דאָזיגע אונשטערבליכע בלעטער געלעזען, און ביי דעם פּערז: „דער מויל, וואָס קוסט מיך. מאַכט מיך אימער שוידערען“, האָט זי געפיהלט ווי אַ פּיער לויפט דורך איהרע אַדערען, אַ שוידער מאַכט איהר הויט ציטערען, און מעהר ווי איינמאָל האָט זי דעם בוך צוגעמאַכט און ווייט פּון זיך אוועקגעוואָרפען.

און דאָך האָט זי איינמאָל, אַנשטאַט דעם בוך אוועקצואוואַרפּען, די „זינדגע“ בלעטער מיט אַ ווילדער ליידענשאַפט געקוסט און האָט דעם דרוק פּון איהרע ליפּען אויף דעם פּאַפּיער צוריק געלאָזען.

אין פּאַפּלאַס קום האָט זי געהערט אַן אַבקלאַנג פּון יענעם קוש, וועלכען איהר קאָזין, דער אינזשינער, האָט ביי זיין אוועקפּאַהרען זיין כלה געגעבען, יענעם קום, וואָס איז אויף איהר האַרץ שווער ווי איינער פּון די אלפּען־בערג געלעגען, און וואָס איז געווען דער חלום פּון איהרע נעכט.

נאָך אזעלכע געוועהנליכע סצענען, נאָך די דאָזיגע געהיימ־ניספּולע דועלען צווישען אַ בוך און אַ מיידעל, פּלעגט זי אויף זיך זעלבסט בייז ווערען און פּלעגט שווערען דעם פינפטען געזאָנג פּון דאַנטעס „דיווינאַ קאַמעדיאַ“ מעהר ניט צו לעזען, אָבער די שבועה האָט זי העכסטענס אַ וואָך געמענט האַלטען, מיט גרויס מיה און מיט גרויסע אָפּפּער.

(* דאַנטע אליגהיערי, דער גרעסטער איטאַליענישער דיכטער, דער פּערפּאַסער פּון „דיווינאַ קאַמעדיאַ“. געבאָרען אין יאָהר 1265 און גע־שטאַרבּען אין יאָהר 1321.)

דער דאָזיגער בוך און זיינע בלעטער זיינען פאַר איהר א פערבאָטענע פרוכט געווען. וואָס מעהר זי האָט זיך געצוואונגען די דאָזיגע פרוכט ניט צו געניסען, אַלץ מעהר בעגעהרענסווערטער און געשמאַקער איז זי איהר פאַרגעקומען, און ענדליך פלעגט איהר דער מיסדהונגער טרייבען דעם בוך וויעדער צו נעהמען און וויעדער דער אויפמישען די אינטערעסאַנטע שטעלע און זיך אויף איהר וואַרפען מיט איהר גוף און מיט איהר נשמה. זי פלעגט זיך פריי הער אַרומקוקען, אום צו זעהן, אויב זי איז אַליין, אַליין מיט איהר זינד, מיט איהר ליידענשאַפט, מיט דער גאַנצער קראַפט פון א פייערדיגע ליבע צו א הויכען קערפערליכען גענוס, נאָך וועלכען זי האָט מיט א ברענענדען דאָרשט געשמאַכטעט.

* * *

אַבער מיט דאַנטע'ס „דיווינאַ קאָמעדיאַ“ אַליין האָט זיך עממאַ ניט בענוגענט. וואָס די „דיווינאַ קאָמעדיאַ“ איז פאַר איהר גע-ווען, דאָס זיינען פאַר איהר געווען אַלע אַנדערע ביכער, אָדער, אום דייטליכער צו זאָגען, אין יעדען בוך איז געווען א בלאַט, אין וועל-כען דער פערפאַסער האָט די „זינד“ מיט שעהנע און פערפיהרער רישע פאַרבען געמאַהלט; דיעזע בלעטער האָט זי געזוכט, דיעזע האָט זי געלעזען און געלעזען מיט שטייגענדער בעצויבערונג, מיט א נייגערדיגקייט, וואָס האָט גאָר ניט געקענט זאָט ווערען.

אויף די דאָזיגע „זינדיגע“ בלעטער, האָט זי תמיד געפונען א קום אָדער א צערטליכקייט, א פערליעבטען אָדער א חתן. פון נאָר הענט און פון ווייט האָט זי געהערט דעם אַבקלאַנג פון יענעם קום, וועלכען זי האָט געהערט אויף דער אייזענבאהן-סטאַציאָן.

די פערזאָנען פון די ראַמאַנען, פון די קאָמעדיען און פון די דראַמען, זיינען פאַר איהרע אויגען געשטאַנען ווי לעבעדיגע, ווען די ראַמאַן-העלדען זיינען געווען יונגע און שעהנע, האָט זי זיי מיט ביינקען און סימפאַטיע אין איהר האַרץ איינגעשלאָסען. ביי טאָג זיינען זיי געווען איהרע פרעהליכע געזעלשאַפטער, מיט וועלכער זי האָט איהרע לאַנגע שטונדען אַבגעקירצט, און ביי נאַכט האָבען זיי מיט זייערע לוסטיגע פאַנטאַזיעס איהרע חלומות בעפלקערט. זי איז נאָך געווען מ י י ד ע ל א פ ט, נאָך ריין ווי די

אונוויסענהייט, זי האָט נאָך דאָס געשעסעניש ניט געקענט. און דאָך האָט זי שוין צעהן, הונדערט, טויזענד ליעבהאָבער געדי האָט, וועלכע זי האָט איינעם נאָך דעם אנדערען געליעבט און דאָן אלע אין איין אַרמעע פּעראַייניגט, געשטעלט איינעם געגען דעם צווייטען און פון זיי נעבענבוהלעך און געגנער געמאַכט. באַלד איז זי איינעם און באַלד דעם אנדערען אונטריי געוואָרען, האָט אין דער פּאַנטאַזיע דעם פּעראַטעהען און מיט דעם אנדערען געזינדיגט. אָט איז זי געווען אַ הייליגע און באַלד אַ שקלאַפּין פון אַ האַרעם; אָט איז זי געווען ריין און אונשולדיג ווי אַ יונגע מיידעל, און באַלד — שמוציג און זינדיג ווי אַ פּראָסטיטוטקע.

* * *

אין אונזער פּערבאָרגענע, טונקעלע און הייבלערישע ערציע-הונג, וועלכע איז דורכאויס געגרינדעט אויף די רעליגיעזע טראַדי-ציאָנען פון די מענשען, האָבען מיר שטענדיג פון דער אונוויסענדי-הייט און פון דער אונשולד איינעם און דעמוועלכיגען בעגריף גע-מאַכט, און דאָך זיינען זיי צוויי גאַנץ פּערשיעדענע זאַכען: האָבען מיר דען ניט זעהר פּיעל אונוויסענדע פּרויען, וועלכע זיינען ניט דוקא אונשולדיג, און פּיעלע אונשולדיגע אָהן אונוויסענהייט?

עממא איז געווען אונשולדיג און אונוויסענד, ניט פון איהר אייגענער שולד, נאָר דורך דער שולד פון איהרע עלטערען.

דער פאָטער האָט עממא'ס ערציעהונג איבערגעלאָזען פאַר דער מוטער און דאָס מיט רעכט, אָבער די מוטער, וואָס איז געווען פון יענע פּרויען, וואָס מאַכען פון אונוויסענהייט און פון אונשולד צוויי זיננפּערוואַנדטע ווערטער, האָט איהר טאַכטער קיינמאָל ניט אויס-געזאָגט דעם גרויסען סוד פון דער ליעבע, די ערהאַבענע און שרעק-ליכע בעשטימונגען פון ביידע געשלעכטער. זי האָט מיט די דאָך זיגע אויפקלערונגען געוואַרט, ביז די ווייב וועט אין איהר קינד צייטיג ווערען, און דערווייל האָט עממא דעם שליסעל צו די דאָך זיגע פּראָבלעמען אַליין געפונען און די געוועהנליכע מאַרטער האָך בען זי שרעקליך געפייניגט, ווייל די אויפקלערונגען פון איהר מוטער'ס זייט האָבען איהר געפּעהלט.

זי איז פּריהער גייסטיג און קערפּערליך ווייב געוואָרען און

קיין אויסערליכער צייכען האָט ניט בעוויזען, אז דאָס ווייב טאָגט שוין אין איהר וועזען.

אָבער אין אַ געוויסען טאָג האָט די ברוטאַלע נאַטור אויף עממאַ'ס ריינעם און צאַרטען קערפּער יענעם געהיימיניספּולען און גרויזאַמען שטעמפּעל אַרויפגעזעצט, וועלכע קיין דאַרוויניסטישע טהעאָריע קען ניט רעכטפּערטיגען און וועלכע עס מאַכט די לייעב פון דער פּרוי צום מאַרטיריום.

אַלס עממאַ האָט דעם דאָזיגען „שטעמפּעל“ אויף איהר לייב דערזעהן, איז זי רויט געוואָרען, האָט אַננסט בעקומען און איז ציטערענדיג פאַר שרעק געלאָפּען צו איהר מוטער און האָט איהר מיט טרעהרען אין די אויגען דערזעהלט וואָס פאַר אַן „אונגליק“ עס האָט איהר געטראָפּען.

יעצט האָט שוין די מוטער מעהר ניט געקענט שווייגען; זי האָט געמוזט ריידען.

די מוטער האָט דעם דאָזיגען „אונגליק“ שוין אַ צייט פריהער ערוואַרטעט און האָט גענוג צייט געהאַט זיך פאַרצוברייטען צו אַן ערקלערונג, ווען דער דאָזיגער נאַטור־פּראָצעס וועט ענדליך איינ־טרעטען. זי האָט די דאָזיגע ערקלערונג פון האַלבע ליגענס און האַלבע וואַהרהייטען אויסגעשפּונען. זי האָט אַנוויסענהייט מיט אונשולד אין איהר ערקלערונג פּעראייניגט, אָבער מיר איהר האָט פּאַסירט דאָס זעלביגע, וואָס עס פּאַסירט כמעט מיט יעדען פּאַלי־טישען קאַנדידאַט: אין דעם וויכטיגסטען מאָמענט, ווען ער דאַרף האַלטען זיין לאַנג־איינגעשטודירטע רעדע צו זיינע וועהלער, פּער געסט ער זי און רעדט עפעס וואָס אַנדערש. אויך עממאַ'ס מוטער האָט פּערגעסען איהר רעדע, מיט וועלכע זי האָט איהר געוואָלט ערקלערען די נאַטור פון איהר „אונגליק“.

— ווייסט דו, מיין טאָכטער — האָט זי צו איהר געזאָגט — דאָס איז גאַרנישט, ווירקליך גאַרנישט...

— אָבער...

— ניין, ניין, דאָס איז עטוואָס, וואָס עס פּאַסירט מיט אַלע פּרויען... וואָס...

— אַלזאָ, איז דאָס ניט קיין קראַנקהייט? ...

— ניין, ניין, פאַרקעהרט; דאָס איז נאָר אַ צייכען פון גע-
זונדהייט... בערוהיג זיך, מיין קינד, זאָרג ניט, זיי לוסטיג...
מעהר האָט זי ניט געוואוסט וואָס צו זאָגען און האָט דעם גע-
שפרעך אויף אַן אַנדער טהעמא געבראַכט.
אין אָבענד האָט די מוטער דעם פאָטער פון דער „גרויסער
פאָסירונג“ דערצעהלט און האָט איהם געבעטען ער זאָל איהר אַן
עצה געבען.

דער פאָטער איז אויף דער מוטער זעהר ביזי געוואָרען פאַר
וואָס זי האָט די טאָכטער שוין פריהער ניט געזאָגט, וואָס זי דאַרף
אין אזא פאַל וויסען, און האָט שטאַרק געקריטיקירט די נאַרישע
געוואָהנהייט פון די מאַמעס, וואָס האַלטען זייערע טעכטער אין
דער פינסטערסטער אונטערנעיהייט, וואָס רופט זיך אַב מיט גרויס
שעלליכקייט אויף זייער קערפער און נשמה.

די גוטע דאַמע איז פון דעם מעהר איבערראַשט און וועניגער
איבערצייגט געוואָרען.

— אַלזאָ, מוז איך איהר אַ לעס זאָגען? — האָט זי גע-
פרענט.

— אַ לעס! — האָט ער מיט ענטשיעדענהייט געענטפערט.
— ווירקליך אַלעס?... אויך דאָס, וואָס עס וועט שפעטער
קומען?...?

— געוויס. זי מוז אַלעס וויסען.

— און ווארום זאָגסט דו דאָס איהר ניט?

— ניין, דאָס איז דיין זאַך. פון די מוטער'ס ליפען
מוז די טאָכטער ערפאַהרען און קענען לערנען די בעשטימונגען פון
דעם פרויען-געשלעכט מיט זייערע געפאַהרען און מיט זייער צויבער.
דו מוזט איהר אַלעס גאַנץ איינפאַך, אָהן יעדער אויפּרעגונג, זאָ-
גען, כּדי זי זאָל פערשטעהן, אז די פרוי איז דערצו פון דער נאַטור
בעשטימט. אין דער רעליגיאָן איז דער פריעסטער דער פערטרע-
טער פון גאָט, ער טויפט זי. אין דער וועלט פון ליבע, איז די
מוטער דער פריעסטער פון דער נייער רעליגיאָן. אין דער צאַרטער
און ריינער נשמה פון דער מידעל איז דאָס אַן איינדרוק, וואָס
ווערט קיינמאַל ניט פערלאָשען. עס איז עטוואָס, גאַנץ אַנדערש,
אויב מען ווערט געבאָרען אין אַ וויעגעלע, וואָס איז אויסגעפלאָס-

טערט מיט זייד און מיט מוטער-ליעבע, אָדער אין אַן אָרעמע בעט פון אַ געמיינדע-הויז פאַר אָרעמע מוטערס. און אזוי איז עס אין דער ליעבע: די ליעבע מוז געבאָרען ווערען אין אַ נעסט, וועלכען די מוטער האָט געפלאַכטען. די אָרעמע ווערען געבאָרען אין אַ נעסט, וועלכען פֿרעמדע האָבען געבויט! די אָרעמע, וועלכע ווערט בעקאַנט מיט די געהיימניסע פון געשלעכט דורך אַן אויסגע-לאַסענע דיענסט-מיידעל, אָדער דורך אַן אלטען בעל-עבירה, טרעט אריין אין דעם ליעבעס-טעמפעל דורך דעם רינשטאַק, און ווי לייכט וואַלט זי געקענט אין דעם דאָזיגען ליעבעס-טעמפעל אַריינקומען דורך מאַרקאַרנע טרעפּ און מיט אַ בלומען-בעקרענצטע טהיר!...

דרימטעס קאפימעל.

די ערשמע ליעבע.

מא האָט זיך אַ געוויסע צייט, און איבערהויפט נאָך דעם ווי איהר מוטער האָט איהר די ערשמע לעבן ציאָן איבער דער ליעבע און איבער די בעשטימונגען פאַר דער פרוי געגעבען, מיט אַ טרויער אין האַרצען אַרומגעטראָגען. זי האָט אויך געהאַט שטונדען, אין וועלכע אַ שווערע מרה־שחורה האָט איהר געפלאַנט.

דער פריהלינג פון אונזער לעבען איז גלייך צו דעם פריהלינג פון יאָהר.

אין די וואַרעמע זונענדיגע טעג פון דעם אַפּריל, צו די בער ווישענדע דאָזען פון מאי, קומט מען ניט אַנדערש אַלס דורך די נעבעל און די ווילדע ווינדען פון דעם מערץ.

און אין דעם טעמפעל פון דער ליעבע, אין דעם ערדישען גן־עדן פון הייסע ווינשונגען, קען מען אַנדערש ניט אַריינקומען, ווי נאָר דורך די טרעהרען און דער היסטעריע, וועלכע די צייטיגקייט פון דער פרוי בריינגט מיט זיך.

דאָס זעהט אויס ווי אַ גרויזאמקייט פון דער נאַטור, אָבער דאָס איז ניט מעהר פון אַ נאַשעריי, אַ כיטראָסט פון אַ העכערען גראַד לעבענסלוסט און גענוסזוכט.

אויף דעם שוועל, וואָס ליעגט צווישען דעם זוינטער און דעם פריהלינג, שפּראַצט די פּיאַלקע, און דאָרט, וואו דאָס קינד הויבט זיך אָן צו ענטוויקלען צום ווייב, שפּראַצט און בליהט די מרה־שחורה, די פּיאַלקע פון געפיהל.

און עממא איז נראַדע געשטאַנען אויף דעמועלביגען שוועל. ווען זי האָט ניט געלערנט, אָדער ניט געשפּיעלט פּיאַנאָ, איז זי אימער געשטאַנען ביים פענסטער.

אַלע מיידלאַך גלייך האָבען ליעב דעם פענסטער, אַלץ איינס

צי ער איז פערשלאָסען אָדער אָפען; דער עיקר איז פאַר זיי אויב זיי קענען זעהן הויך אין די אונענדליכע וועלט, וואָס איז דער הי- מעל, און אונטען, אין די קליינע וועלט, וואו די מענשען בעוועגען זיך.

אַלע גלויבען דאָס זיי קענען דעם גרונד פון דער מיידעלשער פאָרליעבע ביים פענסטער צו שטעהן און האַלטען יענע, וואָס קענען דעם גרונד פון דער דאָזיגער פאָרליעבע ניט ערקלערען, פאַר נאַרען. אָבער דער גרעסטער טהייל פון דער דאָזיגער געוויסהייט איז נישט מעהר אַלס מיט גאווה אויסגעפּוצטע אונוויסענהייט.

איך, פאַר מיין טהייל, האָב שטענדיג איבער דעם דאָזיגען גרונד נאָכגעראַכט און בין נאָך ניט געוויס, אַז איך קען איהם. נאָר איין זאך בין איך זיכער און דאָס איז, דאָס ניט א י י גרונד טרייבט די מיידלאַך צום פענסטער; זיי האָבען נאָך פיעלע אַנדערע אורזאָכען וואָס טרייבט זיי דערצו.

זיי קוקען אַרונטער אויף דער גאַס, ווייל זיי זיינען נייגיגריג, אום די נייגיגריג צו צערשטרייען מיט דעם אַנקוקען די מענשען, וואָס געהען אום אַהין און אַהער. זיי זוכען דאָרט ברויט אָדער ליעבע, נאָמה אָדער אַ געגענטיפט צו זייער לאַנגווייליגקייט. זיי קוקען גראַדע אויס, אום דאָס לעבען פון די נאָהענטע זאָכען צו ערפאַרשען.

און ווידער קוקען זיי אַרויף אין דער הויך צו די וואַלקענס און שיפען זיך אין דעם גרויסען ים פון דעם אונבעקאַנטען און אונ- ענדליכען שטח, און זייערע נעדאַנקען בייטען זיך מיט זייערע פאָר- מען: די מענשליכע געזיכטער פּערוואַנדלען זיך פאַר זיי אין משונה'דיגע ים תּוֹת, די ווייסע שטיקער וואַלקען, וואָס זעהען אויס ווי ווייסע לעמער, ווערען פאַר זיי פיפּערנאָטערס און די בלומען קומען זיי פאָר ווי שלאַנגען, פונקט אזוי ווי אונטען אין די געסלאַך פון דער וועלט, וואו די האָפּנונגען פּערוואַנדלען זיך אין פּערצווייפ- לונג און פון די קערנער פון פּרייד שפּראַצען אַרויס ביטערע פּלאַנ- צען און שפּיצגע דערנער.

אָבער וואו זיי זאָלען ניט קוקען, אונטען, אין מיטען און אין דער הויך זוכען די מיידלאַך אַלץ איינעם און דעמועלביגען גענענ- שטאַנד: דעם מאַן.

* * *

און אויך עממאָ האָט דורך דעם פענסטער פון איהר צימער אַרויסגעקוקט אויף דער גאַס, און די שטונדען האָבען זיך פאַר איהר געצויגען אָהן לאַנגוויילע און אָהן פרייד, אין פאַנטאַזיען פול מיט שאַטענס און פּאַעזיע. גאַנצע מאַסען פּאַעמען האָט זי צווישען די וואַלקען געשריעבען, גאַנצע מאַסען קאַמעדיען און דראַמען האָט זי אויסגעפונען אונטען אויף דער ערד!

די גאַס, אין וועלכע זי האָט געוואוינט, איז געווען אַ ברייטע, אָבער ניט אזוי ברייט, אום ניט צו קענען אונטערשיידען ווער עס וואוינט אין דער הויז אויף דער אַנדערער זייט גאַס.

אָבער אין יענעם הויז איז אין דער לעצטער צייט יעדע שטיק-מע פערשטומט געוואָרען. קיינער האָט אין דער הויז ניט געוואוינט. אין אַ געוויסען טאָג האָט זי געזעהן ווי אַלע פענסטער פון דעם דאָזיגען עטאַזש האָבען זיך געעפּענט, און דורך די אָפּענע פענסטער האָט זי געזעהן די געשטאַלטען פון מענער, פרויען און קינדער, די גאַנצע קאָלאָניע פון אַ גרויסע פאַמיליע.

אָבער קיינער פון די דאָזיגע צאָהלרייכע פאַמיליע האָט איהר אינטערעס ניט געקענט געווינען, אויסער די פּערזאָן פון אַ יונגען מאַן, וואָס איז וואהרשיינליך נאָך קיינע צוואַנציג יאָהר אַלט גע-וועזען. ער האָט געהאַט אַ געזיכט ווי הונדערט אַנדערע, ניט שעהן און ניט העסליך, אָבער מיט יענער בלאַסקייט, מיט יענער מאָגער-קייט, מיט יענער אונזיכערהייט ביים געהן, וועלכע בעווייזען די גרויסע אַנשטריינגונגען, וועלכע די נאַטור מאַכט, אום אַ יונגען אינגעל אין אַ מאַן צו פּערוואַנדלען.

אין עטליכע טעג אַרום האָט אויך דער יונגער מאַן עממאָ'ן בעמערקט, און פון יענעם טאָג אָן, האָט ער אויך גאַנצע שטונדען ביים פענסטער פון זיין וואוינונג פּערבראַכט, אויסער יענע מאַד-מענטען, ווען זי פּלעגט זיך פון איהר פענסטער צוריקציהען.

אייניגע וואָכען זיינען פּעראַנגען, אין וועלכע עס האָט צוויי-שען ביידען נאָר נישט פאַסירט. זיי פּלעגען זיך נאָר שטום אָנ-קוקען און ביידע רייט ווערען. זי פּלעגט איהם פון איהר זייט

זוכען און באַלד ווי זי האָט איהם געפונען, פלעגט זי פארשעהמט פון פענסטער פערשווינדען.

זי האָט קיינמאָל ניט געוואַגט ביי איהר דיענסט־מידעל צו פרעגען, ווער איז יענע פאַמיליע, וואָס האָט אין יענער הויז אריינגעצויגען, אָבער ביים טיש, ביים עסען, האָט זי גאָר ניט ווילענדיג ערפאַהרען, דאָס יענע פאַמיליע זיינען רייכע און עהרליכע לייט. דער פאַמיליע־פּאָטער איז געווען אן אַרוואַקאָט, און איינער פון זיינע פיעלע קינדער איז געווען זיין יונגער זוהן, וואָס האָט אין אַוניווערזיטעט מעדיצין סטודירט. דער דאָזיגער יונגער מאַן האָט געהייסען: ע נ ר י ק אָ .

און אויף דעם דאָזיגען ענריקאָ האָט עממאַ געבויט אַלע איהרע אונבעשטימטע ווינשונגען, אַלע איהרע הלומות, און אין איהם, כאָטש זי האָט מיט איהם קיינמאָל ניט געשפּראַכען, כאָטש זי האָט נאָך פון ווייטען זיין שטימע ניט געהערט — האָט זי דעם מאַן געזוכט.

און דער מאַן ענריקאָ האָט געזוכט דאָס ווייב עממאַ און האָט זי געליעבט פּאָעטיש, נאַאיוו, מיט דער גאַנצער ערהאַרבענער קינדעריי פון דער ערשטער לייעבע.

ווער פון זיי ביידען האָט מעהר בושע און מורא געהאַט, קען איך ניט זאָגען; אפּשר זיינען זיי ביידע גלייך בישנים און פּחדנים ביז אונגעגלייכקייט געווען.

ער האָט געשריעבען פּערזען, וועלכע ער האָט געוואַלט צו איהר אין פענסטער אַריינוואַרפען, אָבער זיי זיינען געבליבען ליגען אין אַ קעסטעל פון זיין שרייב־טיש; זי האָט געוואַלט בלייבען שטעהן ביים פענסטער, ווען זי האָט איהם געזעהן שטעהענדיג ביי זיין פענסטער, און מיט אַ שמייכעלע ענטפּרען אויף זיין בליק; אָבער אַנשטאָט דעם, איז זי באַלד פון פענסטער פּערשוואַונדען און דעם שמייכעלע איהרען האָט ער קיינמאָל ניט געקענט זעהן.

זיי האָבען זיך אויך מעהר ווי איינמאָל אויף דער נאַס געטראָפּען און איינמאָל גאָר אין טהעאַטער, וואו זיי זיינען געזעסען אין צוויי בענאַכבאַרטע לאָזשען. דאַמאַלס האָבען זיי זיך פיעל ליינגער גער ווי געוועהנליך אָנגעקוקט און האָבען געטראַכט וואָס ווייניגער זיך צו שעהמען און רויט ווערען.

* * *

אין דעם צושטאַנד איז אַ האַלב יאָהר פּערגאַנגען און דער צושטאַנד האָט זיך אויף אַ האַרד ניט געענדערט. ער האָט געוואוסט, אז ער ווערט געליעבט, און זי האָט געהאַט די געוויסהייט, דאָס ער פּערגעמערט זי, און ביידע האָבען געהאַט דאָס פּולע בעוואוסטזיין, דאָס זיי לייעבען. אָבער וואו און ווי די דאָזיגע לייעבע וועט זיך ענדיגען, האָט קיינער פון זיי ביידען ניט געוואוסט, און זיי האָבען קיין שריט פּאַרווערטס ניט געמאַכט, אום געהנטער צו קומען.

די איינציגע קאַרעספּאַנדענץ צווישען זיי איז געווען די: ווען עממאַ האָט עטליכע טעג נאָכאַנאַנד אויף זיך געטראַגען אַ קלייד פון אַ געוויסע פאַרב, פלעגט ענריקאָ ערשיינען אין פענסטער מיט אַ שניפּס אויפ'ן האַלז פון דערועלביגער פאַרב ווי איהר קלייד. אָבער אין אַ געוויסען טאָג איז ענריקאָ פון שלאָף אויפגעשטאַ- נען מיט פּול מוטה. ער האָט זיך געפיהלט אַלס העלד און האָט געוואַלט אויסנוצען זיין העראָאיזמוס, ווייל ער האָט מורא געהאַט ער זאָל ניט פּערווינדען.

ער איז אוועק פון הויז, האָט זיך געקויפט אַ בוקעט מיט פּיאַלקעס, און נאָכדעם זוי ער האָט דעם בוקעט אין סטאַניאַל-פאַ- פיער (צוידפאַפיער) איינגעוויקעלט, האָט ער אין בוקעט אַ שטייג- דעל מיט אַ קליין צעטעלע אריינגעלעגט. אויף דעם צעטעלע זיי- נען נאָר פּאַלגענדע ווערטער געשטאַנען: „ענריקאָ צו זיין פּער- געטערטער עממאַ“.

דאן, אַלס ער האָט געזעהן, דאָס איהר פענסטער שטעהט אָפּען, און פון די אַנדערע פענסטער קוקט קיינער ניט אַרויס, האָט ער מיט זיין נאַנצער קראַפט דעם בוקעט אין איהר צימער אַריינגעוואָרפען.

ענטוועדער ער האָט צו שטאַרק געצימערט, אָדער ער האָט ניט גענוג קראַפט געהאַט, דער רעזולטאַט איז געווען טרויעריג פאַר איהם. דער בוקעט איז געפאַלען און געבליבען לייענען אויף דעם טראַטואַר. אַ גאַסען-יונג, וואָס איז אין דעם מאַמענט פאַרביי געגאַנגען, האָט דעם בוקעט אויפגעהויבען און איהם אוועקגע- טראָגען.

* * *

ענריקא'ס פערדרום און שרעק איבער זיין מוטהווייליגער האַנד-
לונג, דורך וועלכע זיין עממא קען בעליידיגט און קאָמפּראָמיטירט
ווערן, איז געווען אזוי גרויס, דאָס עטליכע טעג נאָכאַנאַנד האָט
ער גאָר ניט געוואָגט ביי זיין פענסטער זיך צו ווייזען, און דאָס
איז געווען אַ גרויסע איבערראַשונג פאַר עממא'ן, וועלכע האָט גאָר
ניט געוואוסט די מאַטיווען פון ענריקא'ס אונגעווענהליכע אַבווע-
זענהייט.

דערוויילע האָט זי זיך מיט יעדען טאָג אַלץ מעהר פּערליעבט.
זי האָט ניט גאָר געליעבט ענריקא'ן, ווייל זי האָט איהם געד-
פונען פאַר שעהנער סימפּאטישער און אינטעליגענטער פון אַלע
מענער, זי האָט אויך געליעבט די סטודענטען און די דאָקטוירים
דערפאַר וואָס זיי פּערקעהרען מיט איהם.

ביים טיש, ביי די אַבערליכע געשפרעכען מיט איהרע עלטער-
רען, האָט זי שטענדיג געפונען אַ מיטעל ווי דאָס געשפרעך אויף
מעדיצינישע טהעמען אַרויפצובריינגען, זי האָט געוואָלט וויסען
וויפיעל יאָהר עס געדויערט דאָס שטודיום אין אוניווערזיטעט, אום
דעם דאָקטאָר־דיפּלאָם צו בעקומען, זי האָט אויך געזוכט צו ער-
פּאָהרען ווער זיינען די בעריהמטעסטע דאָקטוירים אין דער שטאָדט
און אויך די נעמען פון אַלע פּראָפעסאָרען פון דער מעדיצינישער
פּאָקולטעט האָט זי געוואָלט וויסען.

דער דאָזיגער אומשטאַנד איז איהרע עלטערען ווי אויך די
גאַנצע פּאַמיליע אויפפאַלענד געוואָרען און קיינער פון דער פּאָר-
מיליע האָט זיך ניט געקענט ערקלערען פון וואָנען עממא'ס אינד-
טערעס צו מעדיצינישע שטודיען שטאַמט. אַז דער דאָזיגער אינד-
טערעס בעציהט זיך צו דעם סטודענט, וואָס וואוינט אויף דער
צווייטער זייט גאַס, האָט קיינער קיין שום אהנונג ניט געהאַט. אין
אַ געוויסען טאָג, ביים טיש, האָט דער פּאָטער מיט אַ שמייכל
צו איהר געוואָגט:

— ווילסט דו פּיליכט מעדיצין שטודירען, מיין לייעבע
עממא? דו ביזט צו אַלט אום אזאָ לאַנגען שטודיום אַנצופאַנגען.
ווען עממא איז מיט איהר מוטער, אָדער מיט איהרע אַ פּריינד-
דין, שפּאַצירען גענאַנגען, פּלעגט זי זיך שטענדיג אַבשטעלען ביי

די מאַנאַזינען פון כירורגישע אינסטרומענטען און פלעגט די אינ-
סטרומענטען מיט אַ לעבפולער אויפמערקזאַמקייט בעטראַכטען און
פלעגט זיך אין די געדאַנקען פערזעצען אין יענע צייטען, אין וועל-
כע ענריקא וועט מיט די דאָזיגע אינסטרומענטען אַרבייטען, אום
געפּעהרליכע אַפּעראַציען אויסצופיהרען און מאַכען אונגליקליכען
קראַנקען דאָס לעבען רעטען.

אין די שוויפענסטער פון די בוכהאַנדלונגען פלעגען איהרע
אויגען זוכען נאָר יענע ווערק, וואָס בעהאַנדלען מעדיצינישע אנגע-
לעגענהייטען, און כאַטש זי האָט אפילו דעם זין און די בעדייטונג
פון די טיטלען ניט פערשטאַנען, האָט זי אויף די דאָזיגע ווערק
שטענדיג מיט גרויס לעבשאַפט געקוקט.

אויך מיט די דאָזיגע ביכער וועט זיך אַמאָל איהר ענריקאַ
בעשעפטיגען, און זי האָט שוין גע'הלומ'ט פון יענער צייט, ווען זי
וועט זיי ביי איהם אין זיין דאָקטאָר-קאַבינעט זעהן, דאן, ווען זי
וועט שוין מיט איהם צוזאַמען לעבען. ער וועט זיצען שטודירענ-
דיג ביי זיין שרייבטיש, און זי וועט מיט אַ האַנד-אַרבייט זיצען
נעבען איהם.

ער זיצט ביים טיש און שטודירט, אָבער יעדען אויגענבליק
רייסט ער אָב זיינע אויגען פון די ביכער, אַ וויילע בעטראַכט ער
זי צערטליך, שמייכלט איהר צו, פון צייט צו צייט קומט ער זי,
זי בעקומט אַ קום ווי יענעם „בעריהמטען“ קום, וועלכען איהר קאָ-
זין האָט געגעבען זיין כלה אויף דער אייזענבאהן-סטאַציע פאַר
זיין אוועקפאָהרען.

* * *

אַה, וואַרום קען מען פאַר דעם הערכסט פון די רייפערע יאָהר
רען, פאַר דעם ווינטער פון אַלטקייט ניט בעהאַלטען די בלומען,
וועלכע זיינען געפאלען אויף אונזערע קעפּ און צו אונזערע פיס,
וועלכע האָבען אונז פון אַלע זייטען געגלעט, ווען מיר זיינן דעם
פריהלינג פון אונזער יוגענד דורכגעגאַנגען?

פון די בלומען, וועלכע עס בליהען אין די גערטנער און אויף
די פעלדער, בעזיצען מיר די קונסט פערשיעדענע פארפומען צו
דעסטיילירען, וועלכע מיר האַלטען איינגעשלאָסען אין פלאַקאָנס
און זיי עראינערען אונז פון ווייטען אָן יענע גערטנער און פעל-
•

דער, וואו זיי האָבען אַמאָל געבליהט און געלעבט; אָבער פון יענע אנדערע בלומען, די בלומען פון אונשולד, פון ליעבע, פון זאָר-לאַזיגקייט, וועלכע לאַשצען זיך צו אונז און אונזער לופט און לעבען פּערזיסען — דעם פארפּום און דעם אַראַמאַט פון די דאָזיגע בלומען דעסטעלירען מיר ניט און בעהאַלטען ניט. וועלכער פּאָנאָגראַף בעהאַלט פאַר אונז די ערהאַבענהייט און דעם צויבער פון יענע בלומען אָהן שמערצען, יענע טרעהרען אָהן ביטערקייט, וועלכע לייכטען אין דער טונקעלהייט פון אונזער יוגענד ווי בריליאַנטע טהויטראַפּענס און געהען איבער אַזוי לייכט אין הערצליך קלינגענדיגען לאַכען?

נישטאָ. וואָס צו בעוויינען די אונטעגליכקייטען פון דעם פּאָ-נאָגראַף און פון דעם פאַרפּומער! קיין זאך, וואָס ווערט געבאַרען, שטאַרבט ניט, און אין דעם רינגעל־טאַנץ פון לעבען, וואָס רוהט קיינמאָל ניט, דרעהען זיך די אַטאָמען און בייטען אום זייערע פּאַר-מען און האַרמאָניען. די בלומען פון פריהלינג צוגעהען אין דער ערד, וועלכע שפּייזט די מענשען, און אַ נייע יוגענד זויפט די זאַפֿ-טען פון אונזערע פּערוועלקטע בלעטער, און אויף אונזער אַלמ־גע-וואָרענעם צווייג ציימיגט די פּרוכט!

* * *

פריהער פאַר אַלץ וואָלט עממאַ פאַר דעם געליעבטען געקענט ליידיען.

דער מאַן זעהט, חלום'ט און זוכט אין דער פּרוי, וועלכע ער ליעבט, נאָר דעם קערפּערליכען גענוס.

די פּרוי זעהט, טרוימט און זוכט אַוועקצוגעבען דעם מאַן, וועל-כען זי ליעבט, אַלעס, וואָס זי האָט אייגענעס, איהם זיך גאַנץ און פּאָלשטענדיג צו אָפּפּערען.

זוי אָפט האָט עממאַ חלום'דיג געזעהן ווי איהר עניקאָ ברעכט צוזאַמען אויף דער גאַס אונטער די פּיס און רעדער פון פּערד־און-וואָגען, וואָס זיינען איהם איבערגעפּאָהרען! אָדער איבערגעפּאַלען פון אַ מערדער ביים ברעג פון אַ טיעפען אָבגרונד.

און דאָן, ווען קיינער איז איהם צוהילף ניט געקומען, האָט זי זיך גענומען דאָס רעכט צו דעם געפּאַלענעם און פּערוואַנדעמען

צו לויפֿען, איהם אויפֿצוהויבען, זיין בלוט אָבעראווישען, זיין פֿון איהר פֿערגעטרטען קאָפּ אויף איהר שוים אַוועקצולייגען, איהם צו בעשירמען און צו היילען.

אָבער אויך דער דיענסט פֿון אַ באַרמהאַרציגע שוועסטער (נוירס) איז עממא'ן נאָך ניט וויכטיג גענוג פֿאַרגעקומען. זי האָט זיך געוואונשען עס זאָל זיך טרעפען עפעס אן אונמעגליכער פּאַל, וואָס זאָל איהר פֿערשאַפען די מעגליכקייט איהם צו רעטען דורך אייגענע געפֿאַהר, זאָגאַד מיט דעם פֿרייז פֿון איהר אייגענעם לעבן, און שטאַרבֿענדיג פֿאַר איהם צו הערען זיין דאַנק און צו איהם זאָגען:

— זעה, מיין געליעבטער, איך שטאַרבֿ פֿאַר דיר, גיב מיר אַ קוס, דעם ערשטען און דעם לעצטען!...

און דאָן, מיט דיעזען קוס שטאַרבֿען, פֿאַר איהם דאָס לעבען אויסהויבען, אין דער אונעדליכקייט פֿערגעהן, מיט דער געוויס־הייט זיך אין הימעל מיט איהם וויעדערזעהן.

* * *

די יונגע, אונוויסענדע, נאַאיווע און אונשולדיגע עממא'ס האָט זיך געפֿלאַנט און צו דער זעלביגער צייט געקוויקט מיט פּאַעטישע חלומות, און דאָס לעבען האָט זיינע פֿראַזאַאישע האַנדלונגען גע־טריעבען.

אין אַ געוויסען פֿריהמאָרגען איז דורך עממא'ס אָפּענעם פענסטער אַ קליינער און שווערער פּאַקעט אַריינגעפֿלויגען און איז אויף דעם טעפֿיך געבליבען ליעגען.

איידער עממא'ס האָט דעם פּאַקעט אויפֿגעהויבען, איז זי צור־געלאָפֿען צום פענסטער מיט דער אַבזיכט צו זעהן דעם „שיסער“, וואָס האָט די דאָזיגע אונשולדיגע „באַמבע“ אָבגעשאַסען, אָבער ער איז שוין פֿריהער פֿערשוואונדען.

מיט די האַסטיגקייט פֿון אַ הייס־הונגער האָט זי זיך אויף דעם פּאַקעט געוואַרפֿען, אָבער אַ לאַנגע צייט האָט זי מורא געהאַט איהם צו עפענען.

איהר האַרץ האָט שטאַרק געקלאַפֿט, זי האָט געפֿיהלט, אי

מורא, אי נייגיערע, אונגערולד צו וויסען, און די מורא א זינד צו בעגעהן.

דער דאָזיגער פאָסט איז פאַר איהם געווען אַ מיין לעבעדיגע זאָך, און צו גלייכער צייט אַ בעווייז־מאַטעריאַל פון אַ בענאַנגע־נעם פערברעכען. זי האָט קיין מאָמענט ניט געצווייפֿעלט אין דער פערזאָן, וועלכע דעם פאָסט צו איהר אריינגעשליידערט, און גראַדע דאַרום האָט זי געגלויבט, דאָס עס וועט פון איהר זיין אַ זינד איהם צו עפענען, ווייל זי איז זיכער געוועזען, דאָס אין פאָסט ליענט איינגעשלאָסען אַ בריעף צו איהר.

און צולעצט, אַלס זי האָט זיך מיט איהר גאַנצען מוטע צוזאַ־מענגענומען און האָט דעם פאָסט געעפענט, האָט זי בעקומען אַ פולע בעשטעטיגונג פון דעם וואָס זי האָט ערוואַרטעט. זי האָט אין פאָסט געפונען אַ שטיין און אַ פערשלאָסענעם בריעף, אויף וועלכען עס זיינען געשטאַנען אָנגעשריבען די זעלביגע ווערטער, וועלכע זיינען געווען געשריבען אויף דעם צעטיל אין דעם בוקעט, וואָס איז אונגליקליכערווייזע געבליבען ליעגען אויפ'ן טראָטואַר :

„ענריקאָ צו זיין פערגעטערטער עממאַ“.

אָבער דער־ בריעף איז ניט געעפענט געוואָרען. עממאַ האָט איהם מיט קאָנוואַלסיוויש־ציטערדיגע הענד אין איהר קעשענע בע־האַלטען. דאָרט איז ער דעם גאַנצען טאָג און די גאַנצע נאַכט פון איהר אונבעריהרט געלעגען, פון דאָרטען האָט זי שפעטער אָפט אַרויסגענומען, בעטראַכט, דורך דאָס ליכט אויף איהם געקוקט, אום צו זעהן, אויב זי וועט קענען כאַטש מיט אַ פאָר ווערטער איבערלע־זען, ניט עפענענדיג דעם קאָנווערט.

דער דאָזיגער בריעף האָט געשלאָפֿען אונטער איהר קאָפּ־קי־שען, אָבער זי האָט ניט געשלאָפֿען, מיט דעם בריעף אונטער איהר קאָפּ, איז זי געלעגען ווי אין אַ קאָנוואַלסיווישע לעטהאַרגיע פול פון זיסע מאַרטער און פאַנטאַסטישע חלומות מיט אָפענע אויגען. ווי אָפט האָט זי פייער אָנגעצולדען מיט דעם פעסטען ענט־שלוס דעם זיענעל אויפצוברעכען, דעם בלאַט אַרויסצונעהמען און זיך אַרייַנוואַרפען אין דעם ים פון אונבעקאַנטע און אזוי לאַנג גע־חלומ'טע זיסגיטען און זיך באַדען און באַדען...

און ווי אָפּט האָט זי דעם פּייער וויעדער אויסגעלאָשען, אום דעם זינדיגען נסיון בייצושמעהן! ...

אָבער אלס זי האָט זיך דעם אַנדערען טאָג אין דער פּריה, מיר פון דעם לאַנגען און שווערען קאַמפּף און אויסגעמאַטערט פון דער שלאָפּלאָזער נאַכט, פון איהר לאַגער אויפגעהויבען, איז זי גלייך געלאָפּען צו איהר מוטער אין צימער, וואו יענע איז נאָך אין בעט געלעגען, האָט די מוטער אַרומגעכאַפּט מיט ביידע אַרעמס און האָט וויינענדיג צו איהר געזאָגט:

— זעה, מאַמאַ, דער יונגער מאַן, וואָס וואוינט אונז געגענ- איבער, האָט מיר דורך דעם פענסטער דיעזען ברעיה אַריינגעוואָר- פען... אָבער איך גיב איהם דיר...

אָבער אויך די מאַמעס, וועלכע האָבען שוין געווים אין זייער יונגער אַלע ליבעס־פּראָצעסען מעהר אָדער ווייניגער דורכגעמאַכט, און האָבען אין דער ליבעס־זוועלט די ריכטיגע עקספּערטען גע- דאַרפט זיין, ווען עס האַנדעלט זיך וועגען זייערע טעכטער, זיינען זייערע אויגען מיט דרייפאַכע בינדען פּערבונדען, זיי זעהען נישט און פּערשטעהען נישט.

אויך עממאַ'ס מאַמע האָט גאָרנישט געקענט פּערשטעהן. אויף איהר פנים האָט זיך אויסגעמאַהלט אַ מיענע פון איבערראַשונג, אזוי ווי זי וואָלט פון די וואַלקענס אַרונטערגעפאַלען. זי האָט דעם ברעיה געכאַפּט מיט אַזא אונגעדולדיגע נייגערדע, אזוי ווי זי וואָלט מורא געהאַט דער ברעיה זאָל פון איהר ניט אַוועקפליהען, האָט איהם ערגעץ־וואו בעהאַלטען, האָט די מאַכטער פאַר דעם בעווייז פון איהר צוטרויען געדאַנקט און האָט צו איהר געזאָגט:

— בראַוו, מיין עממאַ, בראַוו! איך דאַנק דיך... טהו שטענדיג אזוי. פּערטרוי מיר אין אַלעס אָהן מורא און אָהן צווייפּעל. קיינער ליבעט דיך ניט מעהר פון מיר און קיינער ווינשט מעהר פון מיר דיין גליק.

עממאַ האָט דעם דאָזיגען ברעיה מעהר ניט געזעהן און די מאַמע האָט מיט דער טאַכטער איבער דעם ברעיה מעהר ניט גע- רעדט.

דאָס איז געווען אַ ליבעס־ברעיה, ווי מען שרייבט איהם ווען

מען איז צוואַנציג יאָהר אַלט. דיין און פייערדיג, נאַאיוו ווי די אונוויסענהייט און היים ווי די יונגענד.

אין די פּאַלגענדע צעהן טעג זיינען נאָך צוויי ברעף אין עממא'ס צימער אַרײַנגעשליידערט געוואָרען און אויך דיעזע צוויי האָט נאָר די מוטער געלעזען. און אויך דיעזע צוויי זיינען געווען ווי דער ערשטער: נאַאיוו ווי די אונוויסענהייט און היים ווי די יונגענד.

פיערטעם קאפיטעל.

די קארעספאנדענץ געהט אן ווייטער. צוויי נייע ליעבהאבער.

יר שיינט העכסט וואהרשיינליך, דאָס דער לעזער ווינשט איך זאָל איהם זאָגען, דאָס נאָך יענע דריי בריעף האָט עממא מעהר קיינע בריעף ערהאלטען. אָבער ווייל מײן ערצעהלונג איז אַ וואָהרע געשיכטע און די ערשטע שולדיגקייט פון דעם געשיכט־שרייבער איז גאָנץ אויפֿריכטיג צו זײן,

מוז אויך איך די וואָהרהייט זאָגען, די גאַנצע וואָהרהייט און ניט אַנדערש אַלס די וואָהרהייט. און די וואָהרהייט איז זעהר פֿער־שיעדען פון יענער, וועלכע דער פֿריינדליכער לעזער ווינשט אָדער ווי ער געהמט אָן.

אויף דעמוזעלביגען וועג ווי די ערשטע דריי בריעף, האָט עממא אַ פיערטען בריעף ערהאלטען, וועלכען זי האָט באַלד, ווי די ערשטע דריי, איהר מוטער־ניט איבערגעגעבען; זי האָט איהם פֿער־באַרגען ביי זיך אין כּוּזים מיט דעם פֿעסטען ענטשלוס אויך דעם בריעף שפּעטער איהר מוטער איבערצוגעבען.

אָבער דער בריעף, וועלכער איז אום צעהן אוהר אין דער פֿריה דורך איהר פֿענסטער צו איהר אַריינגעשלידערט געוואָרען, איז נאָך אום צעהן אוהר אָבענד געלעגען אויף דעמוזעלביגען פּלאַץ, וועלכען עממא האָט איהם אין דער פֿריה געגעבען, און ווייל דער בריעף האָט זיך אויף יענעם פּלאַץ זעהר גוט געפֿיהלט, רעכט וואַרם און לוסטיג וועגען זײן ראַזיגעס נעסמ, וואָס איז געוועבט געוואָרען פון אַ בע־סערען מאַטעריאַל, אַלס די געוועהנליכע נעסטען פון שטרוי און פון גראַז — האָט ער קײן לוסט געהאַט איהם צו פֿערלאָזען.

אום צעהן אוהר אין אָבענד איז עממא שלאַפען געגאַנגען, און דער „פֿערברעכערישער“ בריעף האָט איבערגעוואַנדערט פון זײן

ראָזיגען נעסט אין אַ ווייסען, מיט זיידענע שפיצען בעפוצטען און פון פרישער יונגער אויסגעפארפומירטען נעסט — איהר בעט. עממא האָט דעם בריעה אוועקגעלייגט אונטער איהר קישען, אָבער נאָך אַ געוויסע צייט האָט זי איהם ווידער אין איהר הענד גענומען, און די דאָזיגע הענד האָבען דעם זיענעל אויפגעבראָכען מיט אזא האַסטיגקייט, פונקט ווי איהרע הענד וואָלטען בעפאלען געוועזען פון אַ קראַמפּ.

צווישען דעם זיענעל אויפברעכען און דעם לעזען זיינען פיעלע מינוטען פּערגאנגען, שמערצהאַפט און אויפגערעגט, ווי אַ טויט־קאַמפּ, לאַנג ווי יאָהרהונדערטער זיינען פאַר איהר די מינוטען געוועזען, אָבער ביי דעם שוין פון אַ ליכט האָט זי ווידער דעם בריעה געלעזען, און איהרע אויגען און איהרע הענד און מעהר פון אלעם האָט איהר האַרץ ביים לעזען געציטערט, די האַרץ פון דער אונט־שולדיגער מידעל, וואָס האָט געגלויבט, אז שוין מיט דעם לעזען אַליין, איז זי די ערשטע זינד־בעגאַנגען.

וואָס וועט זיין די לעצטע זינד? ...

די לעצטע ווייס איך ניט, ווייל אין דער לעבע קען איך נאָר די צווייטע און די דריטע און די פיערטע און די הונדערטע — די לעצטע קען איך ניט.

עמליכע טעג שפעטער איז אריינגעשליידערט געוואָרען אַ בריעה נומער פינף, און דאָן אַ בריעה נומער זעקס. אויך די האָט עממא אין דעמזעלביגען ראָזיגען נעסט בעהאַלטען און ביי נאַכט אין די זעלביגע ווייסע בעט געלעזען, אָבער עממא האָט זיי קיין אנטוואָרט ניט געגעבען.

ערשט אויף דעם בריעה נומער זיעבען האָט זי אן ענטפער געגעבען, און פון יענעם אויגענבליק איז די טעלעגראַפענליניע, וועלכע האָט די צוויי נאָאיווע, די צוויי לעבענדע הערצער פּערכונדען, מעהר ניט אונטערגעבראָכען געוואָרען.

אָבער די זינדען האָבען ניט געהאַט די גלייכע נומערען ווי די בריעה, די זינדען האָבען אויף זיך געטראָגען אַ פיעל גרינגערע נומער. ווען די בריעה האָבען שוין אויף זיך געטראָגען די נומער צוואַנציג, האָבען די זינד ערשט דערגרייכט די נומער צוויי.

ווי קומט עס? גאַנץ איינפאַך: די זינד נומער איינס: ער-

האַלטען בריעה פון א יונגען מאן און זיי לעזען און דערפון די מו-
טער ניט זאָגען.

די זינד נומער צוויי: געבען אן ענטפער אויף די דאָזיגע
בריעה.

אויף דער זינד נומער איינס קען מען ביים פריעסטער א סליחה
ומחילה בעקומען; אָבער אויף דער זינד נומער צוויי, איז נאָר ניטאָ
קיין כפרה. און ווער ווייס ווי לאַנג די דריטע זינד וועט אויף
זיך לאָזען ווארטען? ...

* * *

דערוויילע, ביז די דריטע זינד איז נאָך אין דער טונקעלער
צוקונפט פערבאָרגען געוועזען, האָט זיך עממא צוויי נייע פערעהערער
ערוואָרבען. זיי זייגען געווען געוועהנליכע בעזוכער אין איהר פאָ-
טערס הויז און ביידע האָבען זיך אין איין צייט אין איהר פער-
ליעבט.

אָבער עממא האָט די דאָזיגע נייע ליבעשאפט נאָר ניט בע-
מערקט, ווייל טראָטז ענריקאָ'ס ליבע-בריעה און טראָטז איהרע
אנטוואָרטען אויף זיי, איז זי נאָך אלץ געווען א גרויסע אונשולד,
און ווייל די ביידע, וואָס האָבען זיך צו איהר האַרץ גע'שרעכט' זיי-
נען טרוםליווע און צוריקהאַלטענד געוועזען. איינער איז געווען
זעהר יונג און זעהר געלעהרנט און דער צווייטער זעהר העסליך און
זעהר אַלט. דער ערשטער איז געווען פינף און צוואַנציג יאָהר אַלט,
ער איז געווען דער אינושינער רינאָלדיני, מעהר מאַן פון
וויסענשאפט און ווייניגער אינושינער; דער צווייטער איז געווען
דער מאַרקוז פאָן אַקוואַפּרעדאָ, זעכציג יאָהר אַלט און
דריי אָדער פיערפאַכער מיליאָנער.

דער אינושינער רינאָלדיני איז פון דער נאַטור צו גרויסע זאָ-
כען בעשטימט געוועזען, אָבער קיינער האָט דאָס ניט בעמערקט,
ווייל ער איז צו בעשיידען געוועזען און האָט זיך שטענדיג אין הינד-
טערנרונד פון לעבען געהאַלטען.

א פייגלינג פון טעמפּעראַמענט און דערצו א שעהמעוורדיגער,
און ווייל ער האָט פון דער מענשליכער געזעלשאפט נאָרנישט גע-
קענט ווי נאָר די הויז פון זײַן מוטער און די שוהל, אין וועלכער ער
האָט געלערנט, בעשיידען, ווייל ער האָט פיעל שטודירט און זעהר

ביעל געוואוסט; אָבער זיין אידעאל איז געווען אזוי ווייט און אזוי הויך, דאָס עס האָט זיך איהם אויסגעדאַכט, דאָס אויך ביי אַ לעבען פון אַכטיגן יאָהר וועט איהם אונמעגליך זיין דעם דאָזיגען אידעאל צו דערגרייכען.

גלייך ווי ער האָט מיט גרויסע עהרע זיין דיפּלאָם בעקומען, איז ער פון דער רעגירונג בערופען געוואָרען אויף אַ שטעלע פון מעכנישען אינספּעקטאָר אין דער קעניגליכער מאַרינע, מיט דעם אויפּטראַג צו שטודירען די עקספּלאָזיוו-שטאַפּען.

ער איז פון דער נאַטור בעגאַבט געוועזען מיט אַן ערפינדער-רישע זשעניע, און שוין די ערשטע מאָנאַטען פון זיין דיענסט האָט ער אַ וויכטיגע נייעס ענטדעקט אין דער פאַבריקאַצאָן פון טאָר-פּעדאַס, וואָס איז געאייגענט געוועזען אין דער כעמישער וועלט אַ רעוואָלוציאָן און איבערקעהרעניש אַרויסצורופען. ער האָט זיך אָבער ניט געאיילט מיט זיין ערפינדונג זיך צו ריהמען, אָדער זיינע רע-זולטאַטען אין דער עפענטליכקייט צו פּובליצירען.

ער איז געווען צוריקהאַלטענער, ער איז געווען בעשיידען, אָבער מעהר פון אַלעס איז ער ניט אונגעדולדיג געוועזען. די אונגעדולד איז דער פּעהלער פון די שוואַכע.

זיין שטעלע איז געווען אין דער שטאַדט ס פ ע צ י אַ, וואו ער האָט זיין ביוראָ געהאַט. אַלס ער האָט בעקומען אַן אורלויב (וואַקיישאָן), איז ער געקומען נאָך פ ל אָ ר ע נ ז, וואו זיין מורטער האָט איהם געבעמען ער זאָל זיך אין דער געזעלשאַפט צער-שטרייען.

— עס איז דיר נויטיג זיך אויסצורוהען פון דייע שטודיען — האָט די מוטער צו איהם געזאָגט — און דו מוזט קענען לערנען די וועלט, אין וועלכער דו האָסט צו לעבען, די וועלט, וועלכע איז דיר אַכסאַלוט אונבעקאַנט. דו ביזט ניט נאָר אַן אינזשינער, דו ביזט דאָך אויך אַ מ ע נ ש!

און רינאַלדיני איז מיט זיין מוטער גאַנץ איינפּערשטאַנדען געוועזען, ווייל ער האָט אויך געפיהלט ווי נויטיג עס איז איהם די נייע וועלט פאַר איהם צו זעהן און אין איהר צו פּערקעהרען. עס האָט זיך ענדליך אין איהם ערוועקט די גרויסע ניינערייגקייט זיך צו געפינען אין דער געזעלשאַפט פון דעם צ ו ו י י ט ע ן מ י ן

מענשען, וועלכען די פּאָעטען קרוינען מיט דעם נאָמען: „דאָס בע-
סערע געשלעכט“.

ער האָט געטראָפּען עממאַ'ן און האָט זיך שוין אין ערשטען
אויגענבליק אין איהר פּערליעכט. מיט איהם האָט פּאַסירט דאָס,
וואָס די פּסיכאָלאָגען און ראָמאַנען-דיכטער האַלטען פאַר „א בלייז
פון לויטערען הימעל“, א בלייז, וואָס קומט אונערוואַרטעט און פאַר-
ברענט א מענשליכעס וועזען.

פאַר איהם, דעם נאַאיווען און בעשיידענעם, איז ליעבען און
הייראַטעהן איין איינציגער בעגריעה געווען, אָבער ווי קען ער שטרע-
בען די האַנד און האַרץ פון אַ שעהנע, געבילדעטע און רייכע מי-
דעל צו בעקומען, ער, וואָס זיין גאַנצעס אייגענטהום איז נאָר זיין
דיפּלאָם געוועזען? און פון דער אַנדערער זייט, ווי קען ער אין
זיך דערשטיקען די מעכטיגע ליעבע, וואָס האָט זיין האַרץ אין גאַנ-
צען געפאַנגען, די ליעבע, וואָס האָט זיך אין זיין ריינע נשמה אזוי
פּעסטיגעזעצט.

נאָכדעם ווען ער האָט זי צום ערשטען מאל געזעהן, איז איהם
די וויסענשאַפּט אַליין שוין מעהר ניט גענוג געוועזען, און עס האָט
זיך איהם אויסגעדאַכט, דאָס די וויסענשאַפּט צוזאַמען מיט עממאַ'ן,
וועלען פאַר איהם בילדען דעם גן-עדן אויף דער ערד, און אָהן
עממאַ'ן וועט די גאַנצע ערד פאַר איהם זיין אַן אונפּרוכטבאַרע, אַ
מאָגערע לאַנד, אַ וויסענעם אָהן אַזען.

און ווייל ער האָט זיין ליעבע צו עממאַ'ן אַלס פּוסטער חלום,
אַלס נאַרישע אַוטאָפּיע בעטראַכט, האָט ער זיך פאַרגענומען פון
איהר הויז זיך ווייט צו האַלטען, און האָט זיך פאַרבּערייטעט ביס-
לעכווייז אין גאַנצען זיך פון איהר הויז צוריק צו ציעהען. נאָך שווע-
רע און שמערצליכע אַנשטרענגונגען איז, עס איהם געלונגען דריי
טעג נאָכאַנאַנד עממאַ'ן ניט צו בעזוכען, אָבער דעם פיערטען טאָג
האָט ער זיך שוין מעהר ניט געקענט איינהאַלטען, און די דאָזיגע
דריי-טאָגיגע אַבוועזענהייט פון איהר האָט נאָר געדיענט איהם די
איבערצייגונג צו געבען, דאָס אָהן עממאַ'ן האָט פאַר איהם זיין לע-
בען קיין שום ווערט. אום זיך פאַר די שמערצען פון דער לאַנגער
אַבוועזענהייט צו בעלוינען, האָט ער צו איהר אָנגעהויבען געהן יעדען
טאָג, און איהרע עלטערען האָבען איהם אימער מיט פרייד עמפּפאַנ-

גען און האָבען זיך ווי גליקליך געפיהלט מיט זיינע אָפטע וויזיטען. מעהר פון אלעמען האָט דער פּאָטער זיין צופריעדענהייט אַרויסגע- וויזען, אלס מאַן פון וויסענשאַפט, האָט ער באַלד דעם גרויסען ווערט פון דעם געלעהרטען אינזשינער דערקענט.

עממא האָט מיט דעם יונגען אינזשינער העפליך פערקעהרט, שמענדיג אויף איין אַרט און ווייזע און ניט אנדערש ווי נאָך העפליך.

אָבער אין דעם יונגען רינאלדיני איז מיט יעדען טאָג די ליעבע אלץ גרעסער אויסגעוואַקסען און האָט זיך אַזוי ווייט אויסגעבריי- טעט, דאָס זי האָט זיין גאַנצעס וועזען ווי אַ רייטענדער שטראָם איבערגעפלייצט און איז אין די טיעפסטע טיעפענישען פון זיין לע- בען איינגעדרונגען. פאַר קיין אנדער זאָך איז אין איהם קיין פּלאַץ ניט געוועזען. דער שטראָם איז אלץ פולער און שטאַרקער געוואָרען און האָט געסטראַשעט מיט אַרויסטרעטען פון זיינע ברעגען...

עס האָט, ווי עס האָט געשיינט, געהאלטען דערביי, דאָס די ליעבע וועט באַלד מוזען פון אינעווייניג אין דרויסען אַרויסטרעטען. אין דער געווענהליכער שפראַך רופט מען דאָס: אַ ל י ע ב ע ס - ע ר ק ל ע ר ו נ ג .

אָבער די אָפענע ערקלערונג איז פון זיין מויל קיינמאָל ניט אַרויסגעקומען. ער האָט גערעדט מיט שמענדיגע פייערדיגע בלי- קען, דורכדרינגענד ווי שפּאַנישע קינזשאַלען, שרעקליך ווי די בלי- צען, אָדער צערטליך ווי די וואַרעמקייט פון דער מאַיאָווער זון.

די דאָזיגע אַלע בליקען האָבען גאַרנישט געקענט דורכדרינגען, גאַרנישט פערברענגען און גאַרנישט דערוואַרעמען. זיי האָבען אויף עממא'ן קיין שום רשם געמאַכט, זיי האָבען זיך אין דער לופט אויס- געלאָשען און נאָך זיך גאַרנישט איבערגעלאָזען ווי דאָס מאַמענט- לאַנגע אויפשיינען פון אַ געפאלענעם שטערן.

אָבער פאַר די וואַכזאַמע אויגען פון עממא'ס מוטער זיינען זיי ניט פערלאָרען געגאַנגען. אין דעם פערלויה פון עטליכע טעג בעאַבאַכטען, האָט זי שוין געהאַט די פולע איבערצייגונג, דאָס דער אינזשינער רינאלדיני ליעבט אנהר טאָכטער, און פונקט ווי דעם פּאָטער איז דאָס איהר זעהר ליעב און בעגליקענער געוועזען. זי האָט

זיך פאר איהר טאָכטער קיין בעסערע פארטיי גאָר ניט געקענט ווינשען.

דאָרום האָט זי זיך גאָר ניט געקענט ערקלערען דעם אומשטאַנד, וואָרום עממאַ האָט די טיעפע פערעהרונג פון דעם יונגען אינזשיר נער נאָך ניט בעמערקט, און נאָך קיינמאָל מיט איהר וועגען איהם ניט געשפראַכען.

אין אַ געוויסען טאָג האָט זי שוין מעהר ניט געוואָלט שווייגען און אָהן אַלע הקדמות האָט זי עממאַ'ן געפרעגט:

— וואָס האַלטסט דו פון דעם אינזשינער?

— פון דעם אינזשינער רינאַלדיני? — האָט עממאַ צוריק

געפרעגט.

— יאָ, געוויס. אן אַנדערער אינזשינער קומט דאָך צו אונז

ניט.

— הם... ער שיינט מיר אַ בראַווער מענש צו זיין... זעהר גע-

לעהרט און זעהר שעהמעוודיג.

— ניין, ניט דאָס, מיין טאָכטער! איך וויל וויסען, אויב ער

געפֿעלט דיר, אויב ער איז דיר סימפּאַטיש, אויב דו געפינסט איהם פאר אַ שעהנעם.

— וועגען דעם האָב איך קיינמאָל ניט געטראַכט, ליעבע מאַ-

מאַ... איך האַלט איהם פאר אַ שעהנעם מאַן, יאָ, ער איז אַנגע-

געהער פון פיעלע אַנדערע...

זי האָט דאָס אַלעס אַרויסגעזאָגט מיט אַ גלייכגילטיגע מינע,

איז דערביי גאָר ניט רויט געוואָרען, און די מוטער, וואָס האָט אַ

גאַנץ אַנדערען ענטפער ערוואַרטעט, האָט זיך זעהר שטאַרק גע-

קריינקט געפיהלט.

אייניגע מינוט האָט זי געשוויגען. אַ גרויסע ענטטווישונג האָט

זי אָנגעפילט מיט פערדרום און ביטערקייט.

— ווי גליקליך וועט די פרוי זיין, וואָס וועט רינאַלדיני'ס

ווייב ווערען! — האָט די מוטער דעם היינטיגען געשפּרעך מיט אַ

שווערען זיפּץ געענדיגט.

אַבער ניט די מוטערס ווערטער און אויך ניט איהר שווערער

זיפּץ האָבען עממאַ'ס האַרץ געקענט ריהרען.

זי האָט אין דעמוזעלביגען מאַמענט געפיהלט ענריקאָ'ס בריער

אין איהר דאָזיגען נעסט, און האָט געוואַרט אויף דער צייט, ווען זי וועט אין איהר בעט ליגען און לעזענדיג דעם בריעה, וועט זי אַ שטונדע לאַנג אלע זיסקייטען פון דער לייעבע נעניסען.

* * *

דער מאַרקיו פאַן אַקוואַפּרעדאָ איז געווען דער צווייטער, וואָס האָט זיך אין עממאַ'ן פּערליעבט.

ער איז געווען אַ מאַן, אויף וועלכען קיין בייזע צונג, אפילו די גיפטיגסטע צונג פון דער וועלט, האָט ניט געהאַט וואָס אויסצורזעצען. ער איז ניט געווען קיין הולטאי, קיין טרינקער, קיין קאָרדטענשפּיעלער.

אַבער צו דערזעלביגער צייט האָט קיינער ניט געהאַט איבער איהם עטוואָס גוטעס צו זאָגען. ער איז געווען, ווי מייַן פּראָפּעסאָר פון נאַטור־געשיכטע האָט געזאָגט, ווען ער פלעגט רעדען איבער אַ דימענט, דער פאַרבלאָזעסטער, דער גערוכטלאָזעסטער און געשמאַקט לאָזעסטער מענש פון דער וועלט. ער איז געווען גוט, ווייל ער האָט קיינעם ניט בעגנב'עט, קיינעם ניט ערמאַרדעט, און ווייל ער איז וואָהלטהעטיג געווען.

אַבער אין אלגעמיין איז ער געווען אַ מענשליכער גול. ער האָט גע'ירש'ענט אַ גרויס פערמעגען, און דער דאָזיגער פערמעגען האָט ביי איהם ניט געוואַקסען און אויך ניט קלענער געוואָרען. ער האָט שטענדיג גוט אַכטונג געגעבען אויף זיינע גיטער, האָט געלעזען נאָר די ביכער, וועלכע זיינען געווען אין דער מאַדע, פלעגט דעם זומער פערבריינגען אין די בעדער אָדער אין די בערג, פלעגט אָפּט בעזוכען די טהעאַטערס און געזעלשאַפטען. מיט איין וואָרט: ער האָט געלעבט.

פון זיינע לייעבשאַפטען אין זיין יוגענד, האָט קיינער עטוואָס ניט געוואוסט. ער איז קיינמאָל ניט געווען גאַלאַנט, אָבער אויך ניט אונגעפליך געגען דאַמען. מיט פיעלע יאָהרען צוריק האָט ער אַ שעהנע קאַמערפּרוי צו זיך אין הויז אַריינגענומען און זי איז די גאַנצע הערשערין און פּערוואַלטערין מיט דער צייט געוואָרען. עס קען אויך מעגליך זיין, אַז די דאָזיגע שעהנע פּרוי האָט איהם אויפֿגעלייזט די גרויסע פּראָבלעמע פון דער לייעבע, וועלכע עס מאַטערט

און פּלאַנט טויזענדער מענער, און וועלכע עס מאַכט פּול די שטראַץ-
סען פּון לעבען מיט פּערוואונדעטע און טויטע.

קורץ, דער מאַרקזין פּאָן אַקוואַפּרעדראַ איז — אום איהם מיט
אַ מאַדישען וואָרט צו בעצייכענען — געווען אַ מאַן קאַמ אַי 55
פּאָה.

אַלס ער האָט שוין זעקס צעהנרליג יאָהרען אויף זיינע פּלייצעס
געטראָגען, האָט ער זיך נאָך נאָך גוט געהאַלטען. זיינע האָר האָט
ער ניט געדאַרפט פאַרבען, זיינע אַלע צייהן זיינען נאָך און ווייס
געוועזען און זיינען ווירקליך זיינע אַי 55 געוועזען. דאָ-
מאָלס איז איהם געקומען דער געדאַנקען, דאָס ניט האָבענדיג קיינע
פּלימעניקעס, קיינע קאַזינס און אַנדערע נאָהענטע און ווייטע פּער-
וואַנדטע, וואָס זאָלען נאָך זיין טויט זיין נאָמען טראָגען — בלייבט
איהם נאָר איין וועג: געהמען אַ ווייב, וואָס זאָל איהם אַ קינד גע-
באָרען, און דאָס דאָזיגע קינד וועט טראָגען זיין הערב מיט דעם נאָ-
מען מאַרקזין פּאָן אַקוואַפּרעדראַ און וועט ניט לאָזען אַבשטאַרבען
דעם וויכטיגען און הויך-קלינגענדען נאָמען.

ער איז געווען אַלט, אָבער געזונד און פּריש, און ווען ער וועט
זיך אויסוועהלען אַן אַרעמע, אָדער ווייניג בעמיטעלטע כּלה, קען ער
אויף דעם וואָגשאַל פּון הייראַטהען אוועקלייגען זיינע מיליאָנען, אום
אויסצוגלייכען דאָס געוויכט פּון דער כּלה'ס יוגענד און שעהנהייט.
און זיין אויג איז געפּאלען אויף דער יונגער עממאַ און ער האָט
זיך אין איהר פּערליעבט. איך זאָג: פּער 55 עבט, ווייל דעם
דאָזיגען וואָרט האָט ער שטענדיג אליין בענוצט אין זיינע זעלבסט-
געשפּרעכען בינאַכט, ווען ער פּלעגט אין דער שטילקייט און איינ-
זאַמקייט די קאָרעקטורען פּון זיין טעגליכען לעבען קאָרעגירען, ווען
ער פּלעגט אַנאַלויזירען זיין געפּיהל צו די יונגע עממאַ.

פּריהער האָט ער ווענען הייראַטהען קיינמאָל ניט געדאַכט,
ער האָט קיינמאָל אויף יונגע מיידלאַך ניט געאַכטעט, און עממאַ
איז געווען די ערשטע, אויף וועלכער ער האָט זיינע אויגען מיט
עהרליכע אבזיכטען געריכטעט, כאָטש אין זיינע יאָהרען זיינען די
דאָזיגע אבזיכטען אביסעל חוצפּה'דיג געוועזען.

די דאָזיגע אויגען זיינען שטענדיג מיט גרויסע גאַלדענע בריי-
לען בעדעקט געוועזען און דורך די גלעזער האָבען געבליצט בליקען

פון פערשיעדענער נאטור: אמאל צערמליכע, באַלד ליידענשאפט
ליכע און אַפטמאל תאוה'דיגע.

ענטוועדער די גרויסע גאַלדענע ברילען, אָדער דער קאַפּ מיט
די ווייסע האָר, האָבען דערצו בייגעטראָגען, דאָס די בליקען פון
דעם מאַרקיו האָבען ניט געהאַט די קראַפט צו פּערוואַונדערן, ניט
צו צינדען, אפילו עממא'ס הויט צו קנייפּען.

מיט די בליקען אליין האָט זיך דער מאַרקיו ניט בענוגענט,
ער האָט זיי צו עממא'ן געשיקט צוזאַמען מיט בלומענבוקעטען, מיט
באַנבאַנס, מיט ביכער און מיט אַלע אַנדערע ממשות'דיגע זאַכען,
מיט וועלכע דער פּערליעבטער זוכט דאָס האַרץ פון דער געליעב-
טער צו נעווינען. עממא פלעגט די דאָזיגע אַלע העפליכקייטען און
גאַלאַנטערייען אָננעהמען ווי פון אַ פּאַטער און פלעגט אַפט
זאָגען:

— וואָס פאַר אַ נוטער מענש דער מאַרקיו פאַן אַקוואַפּרעדראַ

איז!

ביידע ליעבעס, פון דעם אַלטען מאַרקיו און פון דעם יונגען
אינזשינער זיינען מיט אַ פּערשיעדענער געשווינדיקייט צו עממא'ן
געלאָפּען, אָבער ווייט אָבגעטהיילט איינע פון די אַנדערע.

די ליעבע פון דעם אַלטען מאַרקיו איז האַסטיגער געלאָפּען,
ווייל די אַלטע ליעבהאָבער זיינען שטענדיג אונגעדולדיגער, ווייל
עס בלייבט זיי ווייניג צייט די געשמאַקע פּרוכט פון לעבענס־בוים
צו געניסען, און ווייל די ליעבע פון דעם יונגען אינזשינער איז דורך
זיין שעהמעוודיקייט פּערלאַנגזאַמט געוועזען.

די יונגע ליעבהאָבער, אויך די שעהמעוודיגע, קענען שפּרינגען,
דאָס, וואָס די אַלטע קענען ניט, און דערפאַר קענען די יונגע אין
איינ טאָג דערגרייכען דעם שטיק וועג, וועלכען זיי האָבען אין אַ
מאָנאַט צייט פּערלאָרען.

אויך ווייס ניט, אויב דער יונגער רינאַלדיני האָט דעם שפּרונג
געמאַכט, אָדער אויב עס האָט עפעס וואָס אַנדערש, עפעס אַ נייעם
פּאַסירט.

אויך ווייס אָבער, אז ביידע האָבען זיך נאָך אַלץ אויף דעם
זעלביגען פּונקט געהאַלטען.

דער מאַרקיו פאַן אַקוואַפּרעדראַ האָט זיך מיט אַ בעשיידענעם

בריעף צו עממא'ס פאָטער געווענדעט, און האָט ביי איהם עממא'ס האַנד געבעטען.

און גראַדע אין דעמוועלביגען טאָג, האָט דער אינזשינער ריי נאָרדיני, אַלס ער איז אין אָבענד מיט עממא'ן ביים פינסטער אין סאלאָן געזעסען, איהר געפרעגט מיט אַ ציטערדיגע שטימע, אויב זי איז גענייגט איהר לעבען מיט זיינעם צו פּערבינדען.

און עממא האָט איהם מיט גרויס רוה געענטפּערט:

— פּאַרלויפּיג וויל איך ניט הייראַטהען.

וואָס עס איז שייך צו דעם בריעף פון דעם אַלטען מאַרקיו, מוז איך אייך זאָגען, דאָס דער פּאָטער האָט איהם מיט ערשטוינונג געלעזען און האָט איהם באַלד זיין פּרוי איבערגעגעבען.

איך ווייס ניט, וואָס דער פּאָטער האָט מיט דער מוטער ווע-גען דעם גערעט. איך ווייס אָבער, אַז באַלד נאָך דעם האָט אַ טראַגישע פּאַסירונג איבער די פּרעהליכע און גליקליכע הויז אייני-געבראַכען.

דער דאָקטאָר, וואָס איז אַרויסגערופען געוואָרען פון פלאַרענץ נאָך מאַדענאַ צו אַ קראַנקען, איז אין וואַנאַן געשטאַרבען פון אַ שווערע אַפּאָפלעקסיע.

איך וויל אייך ניט שילדערען דעם גרויסען שמערץ פון דער פּאַמיליע.

ביידע ליעבהאָבער, וואָס האָבען אויף אַ פּערשיעדענעם אופן אום עממא'ס האַנד זיך בעוואָרבען, האָבען זיך נאָך ניט געוואונד-דערט איבער דעם אומשטאַנד, וואָס זיי האָבען קיין ענטפּער ניט בעקומען, האָבען אַ גרויסען טהייל אין דער שמערץ פון דער פּאַ-מיליע גענומען.

אויך ענריקא האָט, אַלס דריטער, גענומען אַ גרויסען אַנטהייל אין דעם שמערץ פון דער פּאַמיליע, וועלכע ער האָט שוין אַלס זיין פּאַמיליע בעטראַכט, און האָט דערביי ניט אויפּגעהערט זיינע בריעף אין עממא'ס פּענסטער צו שיקען.

פינפטעס קאפיטעל.

עממא פרענט עצות ביי א פריינדין און ביי איהר מוטער.

אך עממא'ס פאטערס טויט זיינען דריי מאָנאַט פערנאַנגען
און דער טרויער אין דער פאמיליע האָט זיך נאָך אויף
א האָר ניט פערמינדערט. אָבער אויף קיינעם פון דער
פאמיליע האָט דער שמערץ זיין שוואַרצען שטעמפעל ניט
אזוי שטאַרק אַרויפגעדריקט ווי אויף עממא'ן. אום איהר
פון דעם גרויסען שמערץ אָבצוציעהען, האָט איהר מוטער
אין א געוויסען טאָג צו איהר פלוצלונג געזאָגט:

— הער, מיין אוצר, איך וויל דיך צום לאַכען בריינגען...
— דאָס וועט דיר שווער זיין, מאַמא! — האָט עממא גע-
ענטפערט.

— דער מאַרקזין וויל דיך הייראַטעהען, מיין טאָכטער...
— אונמעגליך, מאַמא! און דאָס אין אזא צייט? ווי קען
ער דאָס אונזער שמערץ און אונזער טרויער ניט אַכטען? פער-
שטעהט ער דען ניט, אז דער טרויער-יאָהר וועט ביי מיר געדויערען
מיין גאַנצעם לעבען?

— ניין, מיין קינד, ניט איצט איז דער מאַרקזין מיט זיין
פאַרשלאַג געקומען; א קורצע צייט פאַר דעם פאָטער'ס טויט האָט
ער וועגען דעם פאָטער געשריעבען.

— אה, מאַמא, דאָס איז גוט! ווען איך וואָלט דאַמאַלס
דערפון געוואוסט, וואָלט איך דאַמאַלס מיין אַכטונג צו איהם פער-
לאָרען... און ווייסט דו, מאַמא, אז ער איז מינדסטענס זיעכציג
יאָהר אַלט?

— ניין, נאָר זעכציג! און דעם אמת מוז מען זאָגען, אז ער
זעהט נאָר ניט אויס ווי א זעכציגער.

— אָבער א זעכציגער, מאַמא, איז דאָך שוין אויך אַן אַלטער

מאַן! און וויל דו האָסט מיר מודה געווען, דאָס דער מאַרקזי איז אַ זעכציגער, וויל איך דיר אויך עפעס וואָס מודה זיין... עטליכע טעג פאַר פּאַפּאַ'ס טויט, האָט מיר דער יונגער אינזשינער רינאַל-דיני זיין ליעבע ערקלערט און דעם פּאַרשלאַג געמאַכט מיט איהם צו הייראַטהען.

— ווירקליך? און וואָס האָסט דו איהם געענטפערט?

— דאָס איך וויל נאָך פּאַרלויפּיג ניט הייראַטהען.

— ער געפעלט דיר ניט?

— ער איז מיר קיינמאָל אין די געדאַנקען ניט געלעגען.

— עממאַ, זיי אויפריכטיג צו מיר. שטענדיג האָסט דו מיר דיניע פּערבאַרגענסטע געדאַנקען און געפיהלען פון דיין האַרץ פּער-טרויט. פּערטרוי מיר אויך, וואָס עס געהט יעצט אין דיר פּאַר: איך קען נאָר ניט גלויבען, אַז דו טראָגסט אין דיין האַרצען אַ נייד-גונג צום יונגען ענריקאָ, וואָס וואוינט אויף דער אַנדערער זייט גאַס.

עממאַ איז רויט געוואָרען ביז די וואַרצלען פון איהר האַאַר.

— דו ליעבסט איהם! — האָט די מוטער מיט אויפּרעגונג פּאַרטגעזעצט — איך האָב איהם זעהר אָפט געזעהן שטעהענדיג ביי דיין פּענסטער, און יעדעס מאָל איז ער אַנטלאָפּען, ווען ער האָט בעמערקט דאָס איך זעה איהם. איך וויל האָפּען, אַז דו האָסט איהם צו זיין ליעבע ניט ערמוטהיגט. ער מעג זיך אַ גאַנץ בראַווער יונגערמאַן זיין, דאָס איז ביי מיר קיין צווייפּעל, אָבער ער איז דאָך נאָך נישט מעהר ווי אַ סטודענט פון דער אוניווערזיטעט...

— מאַמאַ, ליעבע מאַמאַ! — האָט עממאַ געענטפערט, —

איך בין נאָך צוטרועריג, אום וועגען הייראַטהען צו דענקען. לאָמיר איצט וועגען דעם ניט ריידען. אין עטליכע מאָנאַט אַרום וועלען מיר די דאָזיגע טהעמאַ וויערער אויפּגעהמען.

עממאַ האָט די דאָזיגע ווערטער מיט אַזאַ טיעפען זעלענע-שמערץ און צוגלייך מיט אַזאַ ענטשלאָסענער ענערגיע אַרויסגע-רעדט, דאָס די מוטער, וועלכע איז געווען אַ שוואַכער כאַראַקטער און נאָך מעהר שוואַך אין בעצוג צו איהר טאַכטער, האָט די טהעמאַ אויפּגעגעבען און האָט זיך געווענדעט צו אַן אַנדער טהעמאַ.

אָבער אַלס עממאַ האָט זיך צוריקגעצויגען אין איהר אייגע-נעם צימער, האָט זי זיך געפיהלט ווי פּין אַ שרעקליכען שווינדלעל

בעפאלען, ווי אריינגעכאפט אין א העלישען קארעהאָד, אין וועל-
 כען אלעס דרעהט זיך ארום זיך זעלבסט, און עס איז איהר פאָר-
 געקומען, אזוי ווי זי איז געצוואונגען זיך מיטצודרעהען. אין דעם
 דאָזיגען קרייזטאנץ האָט זי באלד געזעהן דעם סטודענט ענריקאָ,
 באלד דעם אלטען מאַרקיו און וויעדער באלד דעם אינזשינער ריי-
 נאלדיני זיך אומדרעהען און צו איהר זייערע הענד אויסשטרעקען,
 אזוי ווי מיט דער אַבזיכט זי צו ערגרייפן און אוועקצופיהרען...
 צוויי מענער האָבען זי צו גלייכער צייט פאַר זייער ווייב געוואָלט
 מאַכען, און דער דריטער, וואָס האָט די זעלביגע אַבזיכט ניט ער-
 קלערט, ליעבט זי, פערגעטערט זי און זי ליעבט איהם...

אין דער דאָזיגער נאַכט האָט עממאַ גאָר ווייניג שטונדען גע-
 שלאָפען און איהר שלאָף איז געווען אויפגערעגטער און שטורמדי-
 גער אַלס אין איהר וואָכעריגען צושטאַנד. זי האָט געפיהלט, אַז
 מאָרגען אין דער פריה מוז זי לויפן צו איהר מוטער און איהר
 מודה זיין איהר ליעבע צו דעם סטודענט ענריקאָ, און איהר דערביי
 בעטען, זי זאָל דעם מאַרקיו און דעם אינזשינער אַן אַבשלאָגענדע
 אַנטוואָרט געבען.

אַבער דער מוטה האָט איהר דערצו געפעהלט. זי וואָלט דאָך
 דערביי דער מוטער געמוזט ווייזען די גאַנצע פערבאַרגענע קאָרעס-
 פאַנדעניץ מיט דעם סטודענט, און מודה זיין איהרע „צוויי זינד“,
 וועלכע זי האָט זיך זעלבסט נאָך ניט געקענט פערצייהען, און וועל-
 כע עס האָבען טאָג און נאַכט אויף איהר געוויסען ווי צוויי גיפ-
 טיגע פיילען געלאַסטעט!

ניין, ניין, דאָס קען זי ניט טהאָן! מיט איינמאָל פערלייערען
 די אַכטונג פון דער מוטער, וועלכע זי האָט פערגעטערט, וועלכע
 האָט אין איהר ריינהייט און אין איהר אונשולד געגלויבט, וועלכע
 האָט איהר געהאַלטען פאַר אונפעהיג וועלכע ניט איז זינד צו בע-
 געהן... ניין, ניין! זי וועט נאָך שווייגען, אייביג, אייביג
 שווייגען!

אַבער איהר יונגע האַרץ איז איהר איבערגעלאָפען. די געהיימ-
 ניסע, וועלכע זי האָלט אין איהר האַרץ פערשלאָסען צו דערשטיקען,
 זיי טויטען, שרעקליך! וועמען זאָל זי די געהיימניסע אָנגעטרויען?
 זי האָט נאָר א י י פריינדין געהאַט, מאַריע, מיט וועלכע

זי האָט צוזאַמען געשטודירט און וועלכע זי וואָלט שוין אַלעס פּער-
טרויט, כאַטש יענע איז מיט עטליכע יאָהר עלטער פון איהר גע-
וועזען. יענע מאַריע האָט מיט צוויי יאָהר צוריק געהיראט און
האָט זיך בעזעצט אין דער שטאָרט פּערודזשיאַ.

די ערשטע צייט האָט איהר מאַריע צוויי אָדער דריי מאָל ווער-
כענטליך געשריעבען. אין יעדען בריעף האָט איהר מאַריע איהר
גליק אין די ליכטיגסטע פאַרבען געשילדערט. דאָן זיינען איהרע
בריעף זעלטענער געקומען און זיינען קעלטער געוועזען און נאָר אין
דער לעצטער צייט האָט זי פון איהר מעהר קיינע בריעף ערהאַלטען.
ווי קען זי מאַריע'ן זעהן? ווי קען זי איהר האַרץ פאַר איהר
אויסגיסען? דאָס, וואָס זי האָט איהר צו זאָגען, קען מען דעם
פאַפיער ניט אָנגעטרויען, דאָס מוז נאָר מיט לעבעדיגע ווערטער
געזאָגט ווערען פון ליבען צו ליבען, ביידע אַטהעמס מוזען זיך דער-
ביי אין איינס פּערשמעלצען, ביידענס הענד מוזען זיך צוזאַמען-
פּלעכטען אין איין קערפּער און די ווערטער מוזען בעגלייטעט ווע-
רן פון אַפּטע טרעהרען און פון הייסע קוסען.

אין אַ געוויסען טאָג האָט זי גאַנץ אונערוואַרטעט פון מאַריע'ן
דורך דער פּאָסט ערהאַלטען אַ בילעט מיט פּאָלגענדען אינהאַלט:
„הערצענסגעליעבטע פּריינדין!

מאָרגען פּערלאָז איך אויף אייניגע טעג פּערודזשיאַ און וועל
געגען אָבענד ביי דיר זיין. ברייט אויס ווייט דיינע אַרעמעס, אום
מיך צו דיין האַרץ צו דריקען; איך דאַרף האָבען דעם טרויסט און
די מיטלייד פון אַ וואַהרע פּריינדין.

און דעם אַנדערען טאָג איז מאַריע אין עממאַ'ס ארעמס גע-
לעגען און אַ לאַנגע צייט האָבען ביידע קיין וואָרט ניט געקענט
אַרויסריידען, אזוי צאָהלרייך זיינען געווען די קוסען און די טרעהר-
דען, וועלכע ביידע האָבען זיך איינע די אַנדערע געטראַקטירט.

עממאַ, וואָס האָט זיך אזוי גליקליך געפיהלט מיט דעם, וואָס
זי האָט אַ פּריינדין, וועלכע זי קען איהר גרויסען געהיימנים אַב-
פּערטרויען, האָט באלד אויסגעפונען, דאָס יענע איז צו איהר גע-
קומען, אום איהר אַן אַנדער געהיימנים, און אַ פּיעל טרויעריגעס,
מיטצוטהיילען.

מאַריע איז אונגליקליך געוועזען, העכסט אונגליקליך. זי האָט

גענען דעם ראטה און גענען דעם ווילען פון איהר פאמיליע א יונגען סטודענט געהייראטהעט (פונקט אזא סטודענט ווי ענריקא), א סטודענט, וואס האט ניט שטודירט און איז געווען א קינד פון אן ארעמע און דערצו נאך פון אן אונגעהרענהאפטע פאמיליע. ער איז געווען א שעהנער, זעהר א שעהנער. און מאריע האט איהם געהייראטהעט אין דעם גלויבען, דאס שעהנהייט און די ליעבע, וועלכע זיי פיהלען איינער צום אנדערען, איז פאר זיי גענוג, אום זיי גליקליך צו מאכען.

אום די איינוויליגונג צו דער דאזיגער הייראטה פון איהרע עלטערען צו ערצווינגען, איז מאריע בעגאנגען א מאראלישען פער-ברעכען, וואס האט איהרע עלטערען געצוואונגען זייער צושטימונג צו דער פערבינדונג צו געבען, ווי אויך דעם נדן, וועלכער איז פאר איהר בעשטימט געוועזען, אלס צוגאב.

מאריע'ס מאן איז געווען פון פערדזשיא און דארט האבען זיי זיך נאך דער האכצייט בעזעצט. זייער פלאן איז געווען, דאס דער סטודענט זאל אין דער דארטיגער אוניווערזיטעט וויעדער אנט-פאנגען זיינע שטודיען, וועלכע ער האט איבער געלד-מאנגעל אונ-טערגעבראכען, ביז ער וועט ענדיגען און וועט דעם דאקטאר-דיפ-לאם בעקומען; אבער ווייל זיי זיינען געווען איבערגעלאזען מיט זייער ליעבע פאר זיך אליין, איז אין א יאהר צייט פון זייער קאפיר טאל גאר נישט געווארען, זיי זיינען געבליבען אהן געלד, און וואס נאך ערגער איז, אויך אהן ליעבע.

די פינאנציעלע שוועריגקייטען און זארגען האבען דעם שלעכ-טען און טרוםליווען כאראקטער פון דעם מאן נאך מעהר פערשלי-מערט און יעדען טאג האט ער געפונען אן אויסרייד, אום זיין פרוי א גראבע סצענע צו מאכען. ער האט זי בעשולדיגט, דאס זי ליעבט דעם לוקסוס און פערשטעהט ניט ווי א הויז און א הוצאה דארף געפיהרט ווערען, און זי איז דאס די, וואס האט דאס אונגליק אויף זיי בידען געבראכט... די פיזישע ליעבע, די גראבע לידענשאפט טען פון קערפער האבען אפטמאל דעם פריעדען צווישען זיי צוריק געבראכט, אבער די גרויזאמע קוואלען און פיין פון דעם עלענד האבען דעם הימעל אין זייער הויז נאר א קורצע צייט געקענט ריין האלמען.

דאָס לעבען, וועלכען מאַרע האָט אין פּערודזשיא געפיהרט, איז געווען אַ לעבען אין גיהנום, און דאָרום איז זי נאָך פּלאַרענץ געקומען, אים ביי איהר פּריינדין עממא טרויסט צו זוכען און פון איהרע עלטערען אַ ראַטה צו פּערלאַנגען.

* * *

אַלס מאַרע האָט געענדיגט די שילדערונג פון איהר מאַרטי-ריאום, האָט עממא פאַר מאַרען איהר גאַנצע האַרץ אויפגעפּענט און האָט איהר אין קורצען דערצעהלט די פּערצווייפּעלטע לאַגע, אין וועלכע זי געפינט זיך.

אַבער מאַרע האָט איהר נאָך ניט געלאָזט ענדיגען איהר שילדערונג, האָט איהר העפטיג אונטערבראַכען און האָט צו איהר גע-זאָגט:

— עממא, טראַכט נישט פיעל און געה באַלד און הייראַטה דעם מאַרקיו פּאָן אַקוואַפּערדא!

— אַבער איך ליעב איהם ניט, אַבער ער איז זעכציג יאָהר אַלט! — האָט עממא פּערדראַסען אויסגערופּען.

— נו איז וואָס? — האָט מאַרע אין אַ טאָן פון אייזערנע שטאַנדאהאַפטיגקייט געענטפּערט — ער האָט מיליאָנען און איז אין שטאַנד דיך גליקליך צו מאַכען. דו וועסט האָבען אייגענע עקיר פּאַזשען און אייגענע זומער-הייזער... דו וועסט מיט איהם אין דער זעלט אַרומרייזען, אין די מאַדערנע בעדער וועסט דו גאַנצע מאַך-נאַמען פּערבריינגען. ער וועט פאַר דיר זיין דער העפליכסטער קאָוואַליער פון דער וועלט, און ער וועט אימער טהאַן וואָס דו ווילסט... אום גאַטעס ווילען, פּאַלג מיין ראַטה, עממא, און היי-ראַטה דעם מאַרקיו... און דאן, וואָרום בעדענקסט דו ניט, אַז דו וועסט אַ מאַרקיוזין ווערען, דו וועסט אויף דייע עקיפּאַזשען און אויף דייע טאַשענטיכער דעם הערב פון „מאַרקיוז“ האָבען, אַ קרוין מיט עטליכע שפּיצען. איז דאָס ניט שעהן?

— מאַרע, דו טרייבסט שפּאַס, דו לאַכסט מיך אויס. וואָלסט דו דעם אַלעמען מאַרקיוז געהייראַטהעט, ווען דו וואָלסט נאָך אַ מיי-דעל געווען?

— געוויס, און שנעל ווי מעגליך, ווען ער וואָלט זאָגאר זיעבע-
ציג יאָהר אַלט געוועזען!

— מאַריע, דו ביזט שרעקליך! אַזוי האָסט דו ניט געדאַכט
פריהער, ווען מיר האָבען געלערנט אין אינסטיטוט און האָבען ווע-
גען אונזערער צוקונפט גערעדט.

— יא, מיין ליעבע עממא, דאַמאָלס איז נאָך מיין האַרץ מיט
פּאַעזיע פול געפאַקט געוועזען, דאַמאָלס האָב איך געגלויבט, דאָס
מען דאַרף און מען קען נאָר מיט יענעם מאַן הייראַטאָהען, וועלכען
מען ליעבט. דאַמאָלס האָב איך געגלויבט, אז אַ הייראַטאָ אָהן
ליעבע איז פּראָסטוּציאָן, דאָס די ליעבע איז גענוג, אום גליקליך
צו מאַכען. אָבער יעצט, יעצט נאָך צוויי יאָהר פון די טרויעריג-
סטע ערפּאַהרונגען, וועלכע איך האָב געמאַכט, דיינק איך גראַדע
דעם געגענטהייל. איך האָב אַ שעהנעם יונגען מאַן געהייראַטאָ,
וועלכער האָט מיר געזאָגט, דאָס ער פּערגעטערט מיך און האָט
מיך מיט אַזוי פּיעל צערטליכקייט בעהאַנדעלט. איך האָב געהאַט
דעם געפיהל, אַזוי ווי איך לעב אין אַ ערדישען נין-ערדן. אומזיסט
האַבען מיר מיינע עלטערען און אלע מיינע פּערוואַנדטע געזוכט
פון יענעם הייסגעליעבטען מאַן אוועקצורייסען; אומזיסט האָבען
זיי מיר מיט די שוואַרצעסטע פאַרבען געמאָהלט די שרעקליכע גע-
פּאַהר פון אַזאַ פּערבינדונג. איך האָב קיין שכל ניט געוואָלט
אַננעהמען, ווייל איך האָב געפיהלט, דאָס אָהן מיין אַנטאָניען,
מוז איך שטאַרבען. איך האָב מיינע עלטערען געסטראַשעט, דאָס
איך וועל מיט איהם אַנטלויפען, אָבער זיי האָבען מיינע סטראַשונג
קעס ניט געגלויבט. נון, בין איך מיט איהם אַנטלאָפּען, און זיי
האַבען צו אונזער פּערבינדונג געמוזט צושטימען.

מאַריע האָט איהר אַטעם אָבגעצויגען און האָט ווייטער גע-
רעדט:

— דער פאַראַדיעז, וועלכען איך האָב מיר געשאַפּען, האָט נאָר
צוויי מאָנאַט געדויערט, און דער גיהנום — אַ גאַנצער יאָהר, און
נאָך בין איך אין אַ גיהנום, וואָס מאַכט מיך פאַר די אונגליקליכסטע
פּרוי פון דער וועלט. גלויב מיר, מיין ליעבע עממא, ווען די מענער
הייראַטען אונז ניט צוליבע אונזער געלד, הייראַטען זיי אונז צוליבע
זייער אייגענעם פּערגעניגען, און ווען זיי ווערען זאַט מיט דעם

פּערגעניגען, לאַנגווייליגען זיי זיך. „יעדען טאָג אַ געבראַטענע קורפּאַטקע! אימער די זעלבע געבראַטענע קורפּאַטקע! זאָגען זיי מיט זייער גראַבען ציניזמוס און ווענדען זיך אָב פּון דער פּרוי, וואָס האָט זיי איבערזאָט געמאַכט מיט פּערגעניגען. אין בעסטען פּאַל, דאָס הייסט, ווען דו וועסט מיט אַן עהרענמאַן הייראַטען, וועט זיין פּערהערונג זיך אומוואַנדלען אין ליבע, דאַן וועט זיך די ליבע אומוואַנדלען אין פּריינדשאַפט און נאָך שפּעטער וועט זיך די פּריינדשאַפט אומוואַנדלען אין אַ מאַנאַטאַנע און קאַלמע גע- וואוינהייט, וועלכע פּוצט זיך אויס אין אַן אַלטעגליכע העפּליכקייט, אום ניט —

זי האָט ניט גענדיגט דעם זאַץ, וועלכען זי האָט אין די גע- דאַנקען געהאַט און האָט אַנדערס אָנגעהויבען:

—און דאַן, הער מיך צו, עממאַ: ווען דו וועסט הייראַטען מיט דיין ענדריקאַ, וועסט דו זיין אַרעם, און די אַרעמקייט איז דער גיהנום פאַר מאַן און ווייב, וואָס פּערבינדען זיך אין הייראַט. עס איז גאָר ניטאָ אזא ליבע, וואָס זאָל קענען אויסהאַלטען דעם שווע- רען טעגליכען קאַמפּף מיט די בעדירפניסע פּון אונזער לעבען. איך האָב שוין צוויי קינדער, און ווען איך בעטראַכט די צוויי אונשול- דיגע וועזען, פיהל איך דאָס גרויסע עלענד, אין וועלכען איך האָב זיי מיט מיין הייראַטען געבראַכט, אַ פּערברעכען, ביי וועלכען איך אַליין בין די שולדיגע. דו קענסט זיך גאָר ניט פאַרשטעלען וויפיעל גיפּט עס ליגענט אין דער אַרימקייט, ווען מען מוז דריי אָדער פיער נפשות אונטער דעם דאַך פּון אַן אַרעמע הויז לעבען און ליי- דען, דו קענסט גאָר ניט בעגרייפען, וואָס פאַר אַ גיהנום עס ליגענט איינגעשלאָסען אין דער רעכענונג פּון דער שניידערין, וועלכע מען קען ניט בעצאָהלען, און וויעדער אַ גיהנום אין דעם ביטערען בעוואוסטזיין, דאָס אין אייניגע טעג שפּעטער דאַרף מען בעצאָהלען פאַר אַ האַלב יאָהר רענט פאַר דער וואוינונג און עס איז ניטאָ פּון וואַנען דעם רענט צו נעהמען. און ווען דו האָסט אַ מאַן, וואָס האָט ניט די ענערגיע פּון ווילען און די אַלמאַכט פּון זשעניאַליטעט צו קעמפּפּען, צו זיעגען, אום די פּרוי און די קינדער פּון דעם זומפּף צו רעמען, הויבסט דו אָן איהם צו פּעראַכטען און צו האַסען. און דו, אונגליקליכע, פיהלסט דאַן די גאַנצע אָהנמאַכט פּון דער

פרוי, וואָס האָט ניט די מעגליכקייט דורך אייגענע אַרבייט איהר אייגענע פאַמיליע צו ערנעהרען. איך בין, ווי דו זעהסט, שלעכט געוואָרען. ווען איך פיהר שפאַציערען מיינע אָרעם-געקליידעטע קינדער, און איך זעה די רייכגעקליידעטע קינדער פון מיינע שכנים ווי זיי ווערען געפיהרט פון אַ רייך-געקליידעטע אַם אין אַ פּרעכט־טינען קינדער-וואָגען, לייך איך פּורכטבאַרע פּיין און שמערצען און שילט אינערליך זיך זעלבסט און די גאַנצע וועלט.

אַ וויילע האָט מאַריע פאַר זיך אין דער שטיל געוויינט, דאָן האָט זי וויעדער אָנגעהויבען:

— קיין זאך אין דער וועלט איז מיט אזוי פיעל הללויה-לידער און מיט אזוי פיעל לויבגעזאנגען ניט בעזונגען געוואָרען ווי די ליעבע די פאָעטען און די ראָמאַנען-דיכטער האָבען די ליעבע מיט אַ גלאַריענשיין, מיט אַ הייליגען הימלישען גלאַנץ אויסגע-פּוצט. זיך אויפהויבענדיג אויף די פליעגלען פון זייער פאַנטאַזיע פון דער ערד מיט איהר פּראָזאָאיישען לעבען צום פּאָעטישען הימעל, זעהען זיי אין דער ליעבע די העכסטע מדרגה פון מענשליכעס גליק. מעהר ווי אַ העלפט פון דער וועלט־ליטעראַטור איז געווירמעט דער ליעבע. זי איז פול אין אלע גרויסע און קליינע ביבליאָטעקען, מיט איהר בעשעפטיגט מען זיך אין די גאַלדענע פּאַלאַצען פון געד-קרוינטע הערשער און אין די האַלב־איינגעפּאַלענע, האַלב־פּער־פּוילטע הייזלאַך, וואו די האַלב־פּערהונגערטע קרעאַטורען האָבען ניט מיט וואָס זייערע אויסגעדאַרטע מאָנעס אָנצופילען. די ליעבע איז היינט געוואָרען אַ קולט, אַ מין גאָטעס־דיענסט, וועלכע האָט אלע רעליגיאָנען און קולטורען כמעט אָבעשאַפט. זי איז היינט די איינציגע מענשליכע קולטור, און צו איהר בויט מען מזבחות, צו איהר רויכט מען ווייהרויך און צו איהר איז מען מקריב די טהייערסטע און בלוטיגסטע קרבנות. איינער פון אונזערע גרויסע דיכטער פּערשטייגט זיך צו דער גרויסער דומהייט און זאָגט: „פאַר אַ גליקליך ליעבענדע פאַר־פּאַלק איז אַ קליין אָרעם ביידעל גענוג גערוימיג צום לעבען“, און איך זאָג דיר, ליעבע עממאַ, אז אַ פאַר־לאַץ מיט הונדערט צימערען איז צו איינג פאַר אַ ליעבענדע פאַר, וואָס האָט ניט די מיטלען מיט וועלכע מען דאַרף דעם מאָגען שפייט־זען און דעם נאַקעטען לייב פון היטץ און קעלט צו פּערדעקען. אויך

אין דעם גערוימיגען סאלאָן קען די ליעבע זעהר לייכט דערשטיקט ווערען, ווי פון אַ נאַלאָפּירענדע שווינדלונג שטאַרבט זי אָב ביי דער אָרעמער מוטער נאָך דער געבורט פון איהר ערשטע קינד, ווען די אונגליקליכע יונגע מוטער קומט צו דעם טויטליכען בע-וואוסטזיין, דאָס איהר ליעבע צו דעם מאַן, וועלכען זי האָט גע-הייראַט, איז געווען אַ פּערברעכען צו דעם קינפטיגען קינד, דאָס איהר מוטערשאפט איז אַן אייביגע טראַגעדיע פאַר דער פּרוכט פון דער דאָזיגער ליעבע, און אַז די דאָזיגע ליעבע איז נאָר אַ צאַרטע גרעזעלע, וואָס שטאַרבט אָב ווען דער פּראָסטיגער אָטהעם פון דעם דלות בעריהרט זי... ניין, ניין, עממאַ, טראַכט נישט פּיעל, געה און הייראַט דעם מאַרקיו פּאָן אַקוואַפּרעדאַ!...

עממאַ האָט געשוויגען און האָט זיך די טרערען פון די אויגען געווישט. דער שמערץ פון איהר פריינדין איז געווען צו גרויזאם, צופּערצווייפּעלט, אום ניט אויך איהר האַרץ מיט טרויער און ביטערנים אָנצופּילטען.

ענדליך האָט זי שוין געהאַט די פּעהיגקייט האָטש אונטערבראָ-כען פון אַ הילפּעריי, צו ריידען.

— מאַריאַ, — האָט זי צו איהר פריינדין געזאָגט, — פון דיין האַרץ רעדט דער צאָרן, און דער צאָרן איז אַ קינד פון דינע שמערצען. דינע ווערטער זיינען צו-ציניש, ווייל דו ביזט פּער-צווייפּעלט, אָבער איך קען ניט גלויבען, דאָס דו ביזט שלעכט געוואָרען, ווייל דו ביזט אונגליקליך. וואָס עס איז שייך צו מיר, וועל איך, ווען די מאַמאַ וועט מיר ניט לאָזען הייראַטען מיט ענ-ריקאַ, מיינ האַנד דעם אינזשיניר רינאַליני אוועקגעבען, אָבער קיינמאַל ניט דעם אַלטען מאַרקיו, ווען ער זאָל אפילו אויף מיר רעד גענען מיט אַלע זיינע מיליאָנען און הערבען. אויב אָרעמקייט און עלענד קענען די ליעבע טויטען, דאָן קען רייכטהום די ליעבע ניט בעשאַפען, ווייל אין דעם פאַל איז די ליעבע גאָר ניטאַ, אָבער עס קען אונז נאָר אַן אונערטרעגליכעם לעבען געבען. דו האָסט ווייניגסטענס צוויי מאָנאַט געליעבט און צוויי מאָנאַט אין פאַראַ-דיען געלעבט; ווען איך זאָל דעם אַלטען מאַרקיו פּאָן אַקוואַפּרעדאַ הייראַטען, וועל איך אפילו קיין איינציגע שטונדע פון דעם ערדישען פאַראַדיען געניסען...

ביידע פריינדיגען האָבען נאָך אַ לאַנגע צייט די דאָזיגע טהע-
 מאַ בעשפּראַכען, אָבער זיי האָבען זיך געשיידט מיט די זעלביגע
 ווערטער, מיט וועלכע זיי האָבען זי אָנגעפאַנגען.
 — הייראַט מיט דעם אַלטען מאַרקזי! — האָט מאַריאַ צום
 לעצטען מאָל געזאָגט.
 — סיינמאָל ניט! — האָט עממאַ ענערגיש געענטפּערט.

* * *

אין דעם פּערלויף פון עטליכע טעג, האָבען די מוטער און
 טאָכטער ניט פון די צוויי נייע בעווערבער און אויך ניט פון ענ-
 ריקאָ'ן גערעדט, אָבער אין אַ געוויסען פּריהמאָרגען, אַלס עממאַ
 איז נאָך אין איהר בעט געלגען, איז די מוטער אין איהר צימער
 אַריינגעקומען, אום איהר „גוט-מאָרגען“ צו זאָגען, און אַלס זי
 האָט עממאַ'ן געקוסט, האָט עממאַ אויף איהר מוטער'ס געזוכט בע-
 מערקט אַן אויסדרוק, וועלכען זי האָט אויף איהר מוטער'ס פנים
 געזעהען. דאָס איז געווען אַ מיענע, אין וועלכע עס איז געלעגען
 אַ געוויסע פייערליכקייט צוזאַמען מיט טרויער.

— מאַמאַ, וואָס איז מיט דיר היינט? פיהלסטו דו דורך ניט
 גוט? — האָט עממאַ געפּרעגט.

— ניין, מײן טאָכטער! — האָט די מוטער מיט אַ ציטער-
 דיגען קול געענטפּערט — איך האָב דיר נאָר אָבצוגעבען אַ פּער-
 זיענעלטען פּאַקעט, וועלכען איך האָב געפונען אין דיין פּאַטער'ס
 שרייבטיש, גלייך נאָך זיין טויט. איך האָב דיר פּריהער דעם
 פּאַקעט ניט געקענט איבערגעבען, ווייל איך האָב מורא געהאַט
 עס זאָל דורך ניט צושטאַרק אָנגרייפּען און ערשיטערען.

און נאָכדעם ווי זי האָט דעם בריעף-פּאַקעט אויף עממאַ'ס
 נאָכט-טישעל אוועקגעלייגט, איז זי פון צימער אַרויסגעגאַנגען, אום
 צו פּערבאַרגען די אויפּרעגונג, וועלכע האָבען איהר די טרעהרען
 אין די אויגען געטריבען.

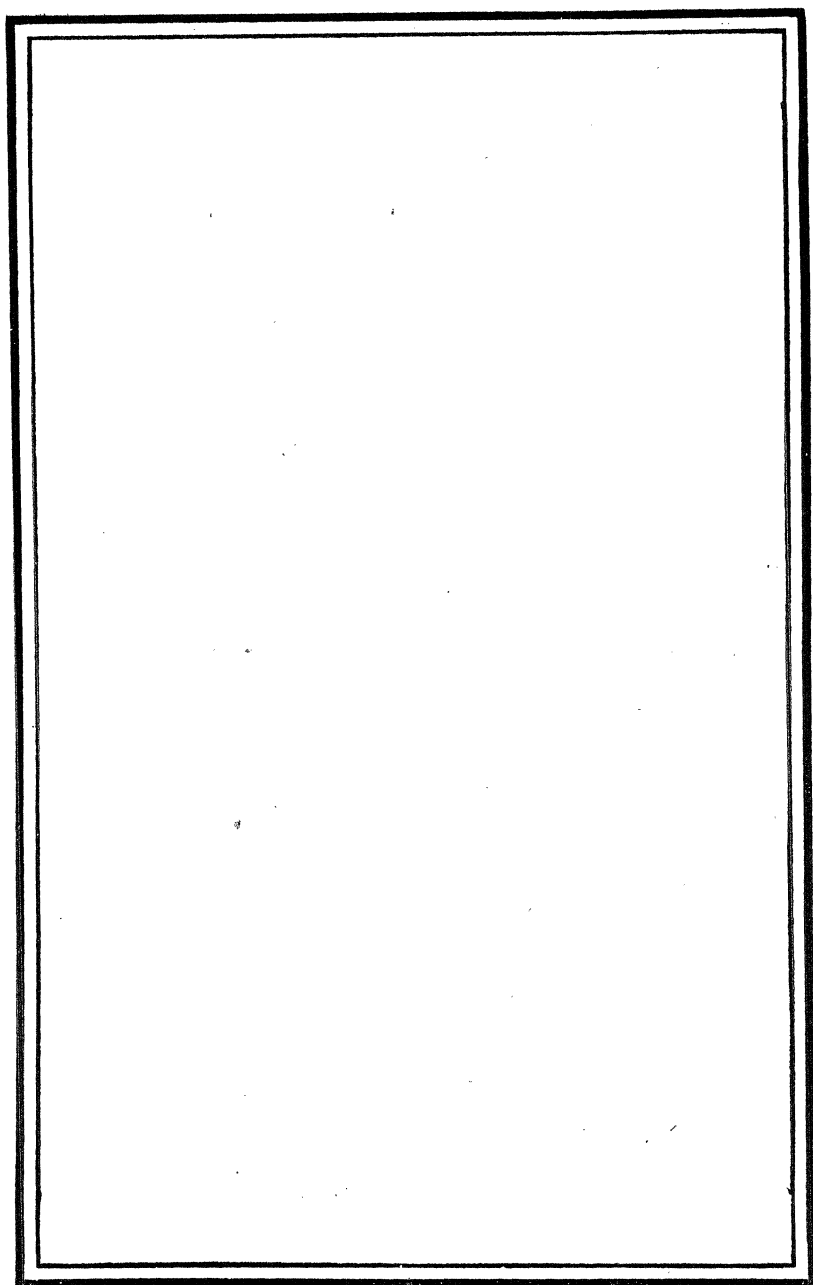
עממאַ איז ניט מינדרער ערשיטערט געוואָרען. מיט ציטערדיגע
 הענד האָט זי דעם פּאַקעט גענומען און האָט איבערגעלעזען פּאַל-
 גענדע אויפּשריפט:

„מיין טאָכטער עממא
נאָך מיין טויט איבערצוגעבען“.

עממא האָט דעם זיעגעל אויפגעבראַכען און האָט געפונען, אַז
אין דעם קאָנווערט ליעגט אַ צווייטער קאָנווערט, אויף וועלכען
עס שטעהט מיט איהר פאָטער'ס האַנדשריפט געשריבען:

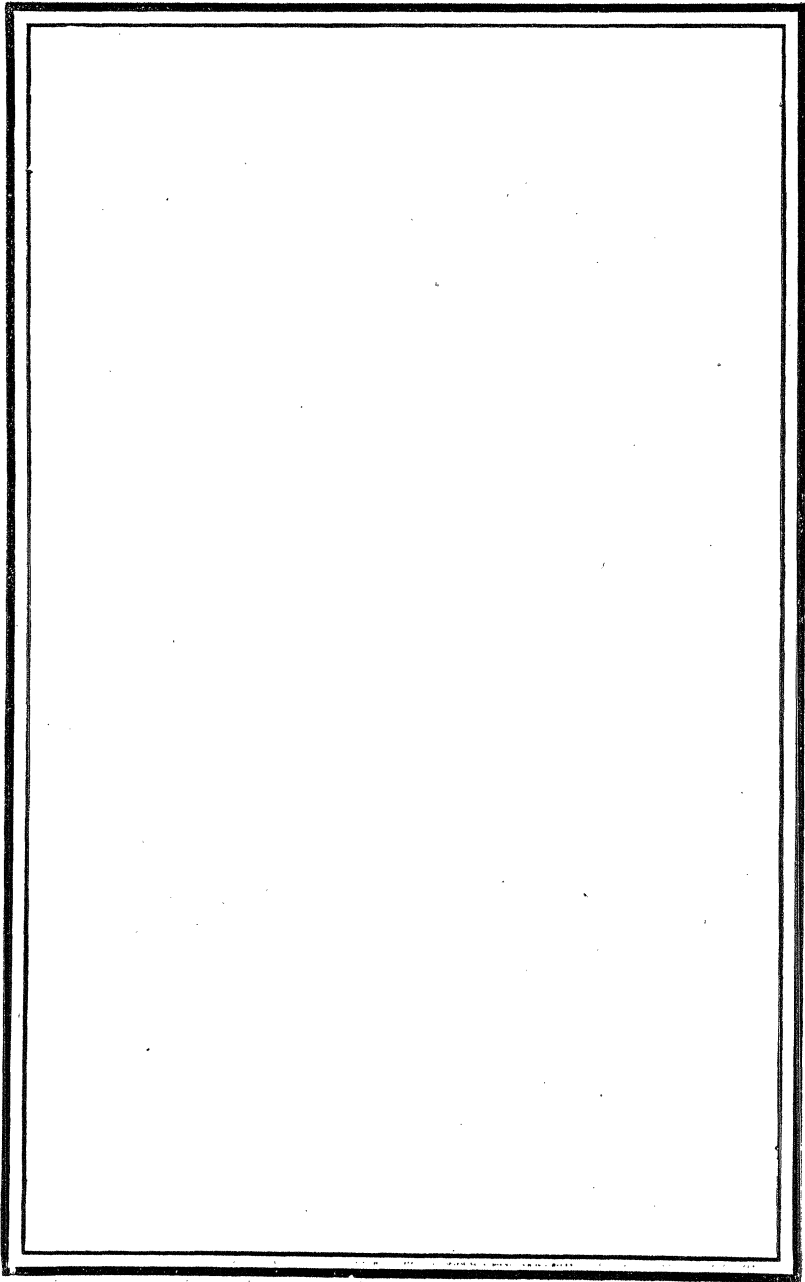
„ע צות פון א פאָטער, וועלכע ער
ניט זיין טאָכטער ביי דער אויסוואַהל
פון א מאַן.“

און וואָס אויף די פאפירען איז געווען געשריבען, וועט דער
פריינדליכער לעזער זעהן, ווען ער וועט זיך נעהמען די מיה אונזער
ווערק ווייטער צו לעזען.

צווייטער טהייל.

דעם פאָטער'ס צואה

דעם פאָטער'ס מאָנוסקריפּט.

1.

עצות פאַר דער טאַכטער ביי איהר אויסוועהלען אַ מאַן.

יין טהייער טאַכטער, מיין הייסגעליעבטע עממאַ -
 דו וועסט אַליין און פיעלייכט מיט טרעהרען אין
 אין די אויגען לעזען די בלעטער, וועלכע איך
 האָב אויך אין איינזאַמקייט געשריבען, און מיט
 טרעהרען אין די אויגען דענקענדיג אָן דיר.

גאָט זאָל געבען, דאָס דו זאָלסט זיי ניט
 דאַרפֿען לעזען! דאָס הייסט: איך זאָל נאָך לעבען אזוי לאַנג,
 ביז איך וועל דיר זעהן גליקליך פֿערהייראַט נאָך דער עצה, וועלכע
 איך וועל דיר מיט מיין שטימע און מיט ווערטער פֿון מויל צום
 מויל געבען.

אַבער איך בין אַ דאָקטאָר און ווייס, אַז די קראַנקהייט, וועל-
 כע איך טראָג אין מיין קערפֿער, ווייס ניט פֿון קיין גענאָד. איך
 קען אין דער צייט פֿון איין מאָמענט ביז דעם צווייטען פֿון דער
 וועלט פֿערשווינדען. דאַרום וויל איך, דאָס מיין שטימע זאָל מיך
 איבערלעבען, אום דיר אין דער וויכטיגסטער שטונדע פֿון דעם לע-
 בען צו העלפֿען, ווען דו וועסט דאַרפֿען אויסוועהלען יענעם מענשען,
 וואָס וועט בעשטימט זיין דיין געטרייער חבר און דער פֿאַטער פֿון
 דינע קינדער צו זיין.

פֿערשפֿרעך מיר, ניט פֿריהער זיך מיט דיין „יאָ-וואָרט“ צו
 בינדען, ביז דו האָסט די דאָזיגע בלעטער דריי מאָל אין די אינ-
 טערוואַלען פֿון איין וואָך צו דער צווייטער געלעזען.

*

דער פֿעלעכטער מאַן איז אַ שטיק נאָלד די גאַנצע צייט איי-
 דער ער האָט פֿון דער געליעבטער דאָ „יאָ-וואָרט“ ערהאַלטען.

דאָס גאָלד פּערוואַנדעלט זיך אין זילבער גלייך ווי ער האָט ערהאַל־
טען דאָס „יאָוואַרט“, און דער זילבערנער מאַן פּערוואַנדעלט זיך
אין אַ שטיק קופּער גלייך ווי דער חתן איז דער מאַן פון דער כלה
געוואָרען.

*

די דאָזיגע בעהויפטונג מיינע גילט פאַר דעם גרעסטען טהייל
מענער.. עס עקזיסטירען אָבער ווייניגע, אויסערוועהלטע, וועלכע
זיינען אין אָנפאַנג און אויך שפעטער פון לויטער גאָלד, און גאָלד
בלייבען זיי שמענדיג. דו, מיין טאָכטער, מוזט נאָר אַזעלכע אויס־
געפינען.

*

אונטער די פּיעלע, וועלכע אין די פּערשיעדענע פּעריאָדען
פון זייער לעבענסוואַנדעל פּערוואַנדלען די נאַטור און דעם כאַראַק־
טער פון זייער מעטאַל, עקזיסטירען אייניגע, אין וועמעס מעטאַל
עס געפינען זיך אימער זעהר פּיעל פּסולת. צוערשט איז דאָס
פּערגאָלדעטעס קופּער, דאָן פּערוזילבערטער ניקעל און צולעצט —
בליי.

*

אום די דאָזיגע פּאַלשמיינצער צו דערקענען, דאַרף אײך דיר ניט
געבען קיין בעזונדערע עצות. דו, מיין טאָכטער, בעזיצסט אַ
האַרץ פון ריינעם גאָלד און אַ שאַרפען בעאַבאַכטונגס־גייסט, און
יעדע פּרוי, ווען זי איז טהאַטזעכליך ניט דום, האָט אין זיך פון דער
נאַטור דעם טהייערען פּרובירשטיין, בעסער געוואָנט: דעם פיינעם
א י נ ס י נ ק ט, וואָס לעהרט איהר גאָלד פון קופּער, זילבער
פון בליי צו אונטערשיידען.

*

דו דאַרפסט אָבער וויסען, מיין טהייערע עממאַ, אז אויך אַ
זעהר גוט פּערגאָלדעטער געגענשטאַנד ווערט דורך דעם לאַנגען גע־
שפּרעך אָבגענוצט, די פּערגאָלדונג ווערט פּערשוואַונדען און דער
געגענשטאַנד צייגט אונז דעם גראַבען מעטאַל, וואָס לייענט אונטער
דער פּערגאָלדונג.

*

די צייט נוצט אויך אָב דעם היפּאָקריט, דעם פּאַלשען מענשען;

מענסט די צייט פערטרויען. די צייט איז די בעסטע שפיאָנין, וואָס שפיאָנירט אויס די היפּאָקריטען און די הייכלער. דער ענגאַאיזם, די אייגענליעבע, זיינען די אורזאָכען, וואָס נוצען אָב די היפּאָקריטען טען שנעלער ווי אַלע אַנדערע אורזאָכען און צייגען אַרויס זייער גראָבע נאַטור. בעטראַכט זיי, מיין טאָכטער, מיט ערנסטער אויפֿ- מערקזאַמקייט און דו וועסט קענען אונטערשיידען די וואַהרהייט פון דער פּאַלשקייט.

*

אין אומגאַנג מיט דינע פּערעהרער, בלייב גאַנץ גלייכגילטיג צו זייערע הייסעסטע לייעבעס-ערקלערונגען. ווען דער ענגאַאיזם פון דעם חתן איז שטאַרקער פון זיין לייעבע צו דיר, וועט ער באַלד דורך דיין גלייכגילטיגקייט אָבגעקיהלט ווערען. איז אָבער, דאַגעגען, זיין לייעבע שטאַרקער פון זיין ענגאַאיזם, וועט ער זיך אין דיר אַלץ מעהר און שטאַרקער פּערליעבען.

*

די פּערהיראַטע מענער צוטהיילען זיך אין צוויי גרויסע קאַ- סעגאַריען: אין גוטע און אין שלעכטע. די גוטע מענער זיינען אַלע גוטע חברים פון זייערע פּרויען. זיי לייעבען זייערע פּרויען מעהר אַלס אַלע אַנדערע וועזען, זיי לייע- בען זיי מעהר אַלס זיך זעלבסט, און זייער ערשטער געדאַנקען איז: זייערע פּרויען גליקליך צו מאַכען.

זיי זוכען רייכטהום, עהרע, אפשר אויך בעריהמטהייט, אָבער נאָר מיט דער איינציגער אַבזיכט פון רייכטהום, עהרע און בעריהמט- הייט אויסצופלעכטען אַ קרוין און זי אַרויפזעטצען אויף דעם קאַפּ פון דער געליעבעטער פּרוי.

די גוטע מענער בעפעהלען קיינמאַל ניט און געהאַרבען קיינ- מאַל ניט, ווייל זיי פיהלען זיך ניט העכער און ערהאַבענער פון זייערע פּרויען, אויך ניט ניעדריגער פון זיי. זיי פיהלען זיך שטענדיג גלייכגעשטעלט מיט זייערע פּרויען. זיי בעשפרעכען מיט זייערע פּרויען די גרויסע און קליינע לעבענס-פּראָבלעמען און קומען מיט זיי שטענדיג צו איינעם און דעמוזעלביגען שלום.

די דאָזיגע מענער האָבען שטענדיג אויף זייער שרייב-טיש, ביי זיך אין דער קעשענע און איבעראַל איין איינציגען זיעגעל, אום

זייערע סודות צו פערשליסען, אום זייערע בעשלאָסענע פלאַנען צו בעפעסטיגען. דער דאָזיגער זיעגעל איז — א קו ס. שטענדיג לאַכען די דאָזיגע מענער, ווען זיי הערען ווי לייט ריידען פון דעם „האַניג-מאַנאַט“. אויף דעם הימעל פון זייער פער-היראַטען לעבען האָבען זיי קיינמאָל ניט קיין מאָנא, קיין האָניג און אויך קיין גאל געזעהען. אויף זייערע קעפּ שטראַהלט שטענדיג אַ זון, וועלכע ברענט ניט, וועלכע וואַרעמט נאָר און וועלכע פער-שפּרייט נאָר ליכטיגקייט, אַ זון, וועלכע געהט קיינמאָל ניט אונטער. קורץ, מיין ליבע טאַכטער, עס איז מיר נאָר ניט נויטהיג דיר די גוטע מענער נאָך ווייטער צו בעשרייבען. איך קען דיר דאָס אויסדריקען מיט דעם קורצען זאַץ, מיט וועלכען איינער פון די גרעסטע פילאָזאָפּען און מענשען-קענער האָט די גוטע מענער כאַ-ראַקטעריזירט. ער זאָגט: „די גוטע מענער זיינען נאָר יענע, וועלכע מאַכען גליקליך זייערע פרויען, אום דורך דעם זיך זעלבסט גליקליך צו מאַכען“.

און דאָס איז אזוי אמת ווי דער אמת אליין!

*

די שלעכטע מענער זיינען דאָ פיעל מעהר און אונטער זיי געפינען פערשיעדענע מינים. איך וויל דיר אויסרעכענען די וויכ-טיגסטע פון זיי:

טיראַנישע מענער;
שוואַכע מענער;
אייפערזיכטיגע מענער;
ברומענדיגע מענער;
נייציגע מענער;
אויסגעלאָסענע מענער;
מענער, וואָס טהוען גאָרנישט.

* * *

דער טיראנישער מאן.

אין איראפא, צום ווייניגסטען, האָבען מיר דעם אַלטערטהימ
ליכען טיראן, דעם מיט דומהייט געקרוינטען ווי ל ד ע ו, וועל-
כער מיט איין פינטעל פון זיין אויג האַקט אָב קעפּ, פּערברענט
דערפּער און מאַטערט די גליעדער פון לעבעדיגע מענשען — נאָר
אויף דער ביהנע פון טהעאטער.

דער קלאַסישער טיראן איז אַ מין, וואָס ליעגט בעגראָבען אין
די אַרכיווען פון דער געשיכטע, פונקט ווי די פּאַרהיסטאָרישע חיות
די מאַסטאָדאָנען און די מעטהאָגערען. ניט נאָר אין דער ערד
געפינט מען זייערע שפורען; די מענשליכע געשיכטע האָט פּיעל
מעהר פון זיי און נאָך פּיעל מעהר פון זיי וועט די צוקונפּט האָבען.
און אזוי ווי אונזערע בערען, אונזערע טיגער און אַלע אַנדערע
אונזערע רייסערע חיות האָבען קאָפּיען אין פּערקלענערטען מאַס-
שטאַב פון זייערע אבות, וואָס ליעגען פּערשטיינערט אין דער ערד,
אזוי איז אויך דער אַלטערטימליכער טיראן פון דעם אויבערפלעכ-
ליכען שטח פון דער ערד פּערשוואַונדען, איבערלאָזענדיג פאַר די
שפּעטערדיגע דורות זייער יורשים אין אַן אונענדליכע צאָהל, וועלכע
טראַגען ניט קיינע קרוינען אויף זייערע קעפּ, קיינע סצעפּטערס
אין זייערע הענר, אויך ניט קיינע שווערדען, אָבער זיי זיינען פונקט
אזעלכע ווילדע טיראַנען ווי זייערע אבות אין אַלטערטום. מיט אַ
פינסטערען בליק און מיט אַ ווילדען געשריי און מיט די וואַפּען,
וועלכע די מאָדערנע ציוויליזאַציאָן האָט אויסגעקליגעלט, מאָרדען
און שלאַכטען זיי אַהן רחמנות, און זיינען נאָך שטאַלץ אויף זייערע
וואַפּען, מיט וועלכע מען קען מאַסענמאָרדען אויספּיהרען.

מען ווערט געבאָרען אַ טיראַן, פונקט ווי מען ווערט געבאָרען
אַ בלאָנדער אָדער אַ ברוינעט, און ווער עס האָט אין זיך דעם
טעמפּעראַמענט פון אַ טיראַן, מוז טיראַניש האַנדלען און ווירקען
אין וועלכען סאָציאַלען קלאַס ער זאָל ניט זיין געבאָרען און וועלכע
אַרט ערציעהונג ער זאָל ניט האָבען גענאָסען. וואָס ער זאָל ניט
זיין, אַן איינפאַכער געמיינער סאָלאַרט, אַ לייטענאַנט, אַ קאָלאָנעל

אָדער אַ גענעראַל, אין יעדן ראַנג האָט ער די געלעגנהייט די טיראָני אויסצואַיבען. האָט דער מיליטעריסט פּערגעסען זיין העכער־רען בעאַמטען אונטהעניג צו גריסען, ווי די דיסציפּלין פּאָדערט אָדער איז אַ קנאַפּ פּון זיין וואַפּענראַק ניט גוט אָבגעשייערט, אָדער זיין קול האָט געציטערט, ווען ער האָט אַן ענטפּער אויף אַ פּראַגע פּון זיין העכערען בעאַמטען געגעבען, דאָס זיינען אין איהראַפּאַ די געלעגנהייטען פאַר דעם העכערען בעאַמטען דעם אַרעמען סאָל־דאָט טיראַניש צו שטראַפּען.

וואָס דער קליינער, מאָדערנער טיראַן אין דער „ציוויליזיר־טער“ איהראַפּאַ זאָל ניט זיין, אַן אונטער־סעקרעטער ביי אַן אַקציע־געזעלשאַפּט, אָדער אַ דיענער אין אַ געריכטהויז, אָדער אַ מיניס־טער — די געלעגנהייט זיין טיראַנישער נאַטור דורך אַ זעמץ מיט'ן פּוס, אָדער אַ שמיץ מיט אַ בייטש צו געבען, וועט ער קיינמאָל ניט אויסלאָזען.

אַלס פּאַבריקאַנט טיראַניזירט ער זיינע אַרבייטער, אַלס קויפּ־מאַן — זיינע קלערקס, אַלס גוטסכעזיצער — זיינע פּאַראַבקעס, אַלס בוכדוקער — זיינע זעצער, אַלס צייטונגס־אַרויסגעבער — זיינע מיטאַרבייטער, אַלס פּערלעגער — זיינע אויטאָרען און אַלס טהעאַטער־אימפּרעסאַריאָ — זיינע שוישפּיעלער און זיינע באַלעט־מירלאַך.

איז האָ דער טיראַן, פּעהלט איהם קיינמאָל ניט זיין קרבן; אפילו די קרבנות פעהלען קיינמאָל ניט, ווייל שעפּסען זיינען אימער און איבעראַל מעהר פּאַראַנען אַלס פּאַסטוכער. די געוועהנליכסטע טיראַניי, וועלכע בעפּרידינט איהרע מערדערישע געפיהלען טאָג־טעגליך אין אַלע צוועלף שטונדען פון טאָג און אין אַלע צוועלף שטונדען פון דער נאַכט איז — דער טיראַנישער מאַן.

די דאָזיגע טיראַניי איז אַ קליינמוטיגע, אַן איינגעהערציגע, ווייל זי ווערט אויסגעאַיבט פון דעם שטאַרקען אויף דעם שוואַכען; אַ שמוציגע טיראַניי, ווייל זי פּאָדערט ניט קיין מוטה, קיין אינטע־ליגענץ און קיין בילדונג; אַ דומע טיראַניי, ווייל זי ווערט ניט בעשטראַפּט פון די געזעצען, זי ווערט נאָך פון דער נאַטור בע־שטראַפּט.

ווער עס זעעט טיראַניי אין הויז, דער שניידט הערנער אין הויז

און אויסער דעם הויז, דעם פּערוואַנדעלט זיך דער האָנג אין גאַל און דער פּערדיענט ניט קיין מיטלייך און קיין פּערציייהונג. אפילו ניט קיין מילדערונגס-גרונד, וועלכע די אַדוואָקאַטען געפינען פאַר די שווערסטע פּערברעכער.

און דאָך עקזיסטירען אין דער וועלט אַ גאַנצע מאַסע טיראַך נישע מענער, וועלכע לייעבען זייערע פּרויען, און וועלכע אָבגעזעהען פון זייערע טיראַנישע נאַטורען, זיינען פּאַלקאַמענע מענער אין זייער פּערהייראַטען לעבען, פּאַלקאַמענע בירגער און מוסטערהאַפטע פּאַ-טערס פאַר זייערע קינדער.

זיי פיהלען דעם אונפערמיידליכען דראַנג און דעם צווינגענדען בעדירפניס זייערע פּרויען (בעסער געזאָגט: זייערע שקלאַפּינען!) צו לאָזען פיהלען, דאָס זיי אַליין זיינען די העררען אין הויז, דאָס זיי אַליין האָבען די אויטאָריטעט און יעדעס רעכט צו בעפעהלען און איבער אַלעס, צי גוט צי שלעכט, צו ענטשיידען.

די דאָזיגע מענשען ווייסען נאָר די ווערטער „איך“ און „מיי-נע“; די ווערטער „דו“ און „דיינע“ איז זיי אין גאַנצען אונבע-קאַנט. זיי זאָגען תמיד: „מײן הויז“, „מײן אייגענטום“, „מײן ירושה“, „מײן ווילען“, „מײן מיינונג“, „מײן וואונש“.

זיי ווייסען אַבסאָלוט גאָרנישט פון די פּערבאָרגענע צערט-ליכקייטען, פון דער אונבעשרייבליכער פּרייד און פון דעם אינטימען פּערגעניגען, וועלכע די פּרוי פיהלט, ווען דער מאַן זאָגט איהר דאָס וואָרט „אונז“. פאַר איהר איז דאָס וואָרט „אונז“ אַ נעסט, אין וועלכען זי קען זיך פּערשטיקען, פּערקריכען און פּערבאָרגען, אום די וואַרעמקייט פון לעבען צוזאַמען מיט דעם מאַן צו געניסען. דער הויזליכער טיראַן האָט גאָרנישט, אין וואָס זיין פּרוי זאָל איהר טהייל האָבען, אויף וואָס זי זאָל „אונזערס“ קענען זאָגען. אַלעס איז „ז י י ן“ אייגענטום, זיין געדאַנקען, זיין אורטייל, זיין ערפּאַהרונג, זיין רייכטום. דאָס וואָרט „אונז“ איז ביי איהם אַן איבערטערעטונג אין דער הייראַטס-דיסציפּלין, אַ גראַבע בעלוי-דיגונג אויף זיין רעכטמעסיגען רעכט, אַ רעוואָלוציאָן פון דעם אונטערטהאַן געגען דעם הערשער.

ביי אַזעלכע רעוואָלוציאָנען איז ער אַליין דער רייכטער, דער אַנקלאָגער, דער זשאַנדראַר און דער תּליון.

דער מערדער האָט זיין אייגענעם אַדוואָקאַט ; די פרוי איז ניט ערלויבט צו האָבען אַ פּערטיידיגער. די אונפעהלכאַרקייט פון דעם פּערהייראַטען מאַן אין די גרויסע און קליינע הויזליכע אַנגע- לעגענהייטען איז אַ געהייליגטע מיינונג, וואָס לאָזט ניט צו קיין דיספּוט און בלייבט הייליג ווי די אונפעהלכאַרקייט פון דעם פּאַפּסט אין רוים.

ביי דער דאָזיגער פּאַרם פון טיראַניי נעהמען אָן די אונגע- רעכטיגקייט, די הוצפּה און די קאַפּריזען די פּאַרמען פון קאַרליקעס, ווייל זיי פּעראייניגען דומהייטען מיט לעכערליכקייטען און הוצפּה מיט אונגעהייערליכקייטען.

פּערזעצט אין אַזאַ לעבען, בלייבט דער פרוי איינס פון די צוויי : ענטוועדער צו רעוואָלטירען, אָדער צו שווייגען ; אָבער איינס איז ערגער פון דעם אַנדערען.

ווען די פרוי רעוואָלטירט און ווייזט זיך אַרויס שטאַרקער פון דעם מאַן, איז דער מאַן בעזיעגט, און מיר האָבען אַ טיראַניי, די ווייבליכע טיראַניי, וואָס איז ערגער פון דער מענליכער טיראַניי. ווען די קרעפּטען האַלטען זיך אין גלייכגעוויכט אין זיעגען און אין נידערלאַגען, האָבען מיר אַן אייביגען קריעג, וואָס מאַכט די הויז פאַר אַ גיהנום.

ווען די פרוי שווייגט, ענטוועדער ווייל זי איז זעהר שוואַך, אָדער ווייל זי איז היפּאָקריטיש, הייכלעריש, פּערוואַנדעלט זי זיך אין אַ דעסטילירט-מאַשינע און אין דער איינזאַמקייט פון איהר צימער פּרעסט זי פון איהר האַרץ אַרויס אַ מכול פון בלוטיגע טרעהרען, וועלכע צורייסען איהר נשמה, און עס ריהרען זיך אין איהר געדאַנקען פון נקמה, וואָס ווערען אַלץ ווילדער און גרויזאַמער, וואָס לענגער זי בעשעפּטיגט זיך מיט די דאָזיגע נקמה-געדאַנקען.

ווי אָפּט האָט אַ פרוי, וואָס וואָלט געוויס אַן אונשולדיגע און ריינע געשטאַרבּען, דעם ערשטען און דאַן דעם ווייטערדיגען פּעהל- טריט געמאַכט, אום פון איהר טיראַנישען מאַן נקמה צו נעהמען. ווי אָפּט וואַרפט זיך אַ שטרענג-מאַראַלישע פרוי אין די אָרעמס פון אַ פּרעמדען אויסגעלאַסענעם מאַן אָהן אַ שפור פון ליבען, אָדער אָהן אַ שפור פון קערפּערליכער ליידענשאַפּט, אום מיט דעם נאָר איהר ווילען צו נקמה צו בעפרידיגען.

און דאָך איז עס אזוי לייכט אין פּערהייראַטען לעבען אַ געגענ־
זייטיגע האַרמאָניע צו האַלטען. דערצו דאַרף מען נאָר גערעכט און
פּערניפּטיג איינער צום אַנדערען זיין, דערצו דאַרף מען נאָר איינער
דעם צווייטען דאָס געוויכט פון דער אייגענער אויטאָריטעט ניט
לאָזען פּיהלען.

מאַן און פּרוי מוזען שטענדיג אַלעס צוזאַמען בעשפּרעכען און
ענטשיידען. צווישען זיי טאָר ניט זיין קיין ב ע פ ע ה ל ע ר
און קיין ג ע ה אָ ר כ ע ר.

ביי וועניג וויכטיגע פּראָגען, ביי וועלכע דער „יאָ“ און „ניין“
שטעהען אזוי נאָהענט איינער פון אַנדערען, דאָס זיי בערהיירען
זיך און קענען זיך פּערשטעלצען, צייגט אַרויס דער מאַן זיין איר
בערלעגענהייט, זיין פּאַרצוג, מיט דעם, וואָס ער איז שטענדיג
די פּרוי נאָכגייעביג, און זי, די פּרוי, וואָס האָט אין סאָציאַלען
לעבען אזוי פּיעל שמערצען און בעלידיגונגען, זי איז תּמיד דעם
מאַן דאַנקבאַר פאַר זיינע בעוויליגונגען.

*

מיין זיסע טאָכטער, אויב דו ווילסט ניט האָבען אַ טיראַנישען
מאַן, זאָלסט דו זיך מיט גרויס אויפּמערקזאַמקייט צוקוקען צו
יענעם מענשען, וואָס זוכט דיין לעבע און דיין אַכטונג צו ערווערן
בען און וויל מיט דיר הייראַטען. דו מוזט פּריהער איינדריינגען אין
די טיעפּסטע טיעפענישען פון זיינע אינסטינקטען און געוואוינט
הייטען.

איך האָב דיר שוין געזאָגט, דאָס מען ווערט געבאָרען אַ טיראַן,
און מיט וועלכער פּאַרזיכט און ווילענסקראַפט דער טיראַנישער
פּערעהרער זאָל זיין וואַהרען כאַראַקטער אין דיין גענעוואַרט
פּערבאָרגען, וועסט דו אין דער ווילדקייט פון זיין שטימע, אין
זיינע קערפּערבעוועגונגען, אין זיינע זשעסטיקולאַציאָנען און אין
זיינע געוואוינהייטען גאַנץ לייכט געפינען זיין נייגונג צו טיראַניי.
איך קען אַ מלאַך־עהנליכע יונגע דאַמע, וועלכע איז שוין
פּערלאַכט געוועזען מיט אַ יונגען מאַן, וועלכער האָט אויגעשוינליך
געהאַט פּעהינגיקייטען איהר גליקליך צו מאַכען, און זי האָט דאָך
מיט איהם געבראַכען, וויל ער האָט איהר אַרויסגעצייגט זיין טיר-

ראניי מיט דעם, וואָס ער האָט איהר פערבאַטען איהרע א פריינד
 דין צו בעזוכען אָהן יעדער וויכטיגען גרונד.
 דער לייב האָט איהר זיינע נעגעל געצייגט און די פאָרזיכטיגע
 מיידעל האָט זיי געהען און האָט קלוג געדאַכט וועגען איהר איי-
 גענעם גליק.
 און די צוקונפט האָט איהר גערעכט געגעבען.

* * *

דער שוואַכער מאַן.

דער שוואַכער מאַן איז א מענש פון אן אונבעשטימטען געד-
 שלעכט, ביי איהם איז דער קערפער מענליך און די נשמה—
 ווייבליך. דאָס איז איינע פון די פיעלע טעות'ן, וועלכע
 די נאַטור מאַכט אין איהר שאַפען. האָס איז א דרוקפהלער, וועל-
 כען קיין קאַרקטאָר איז ניט אין שטאַנד צו קאַריגירען.
 דער שוואַכער מאַן בעזיצט אפשר א קרעפטיגע פויסט און א
 שטאַרקען גייסט, אָבער ווען עס האַנדעלט זיך ביי איהם די דאָ-
 זיגע צוויי קרעפטען אַנצואווענדען, ענטפערען זיי איהם ניט אויף
 זיין רוף, רייצען איהם נאָר און מאַכען פון איהם חוזק. ער דריקט
 און דריקט אויף דעם עלעקטרישען קנאַפ פון זיין ווילען און דער
 גלאַק קליינגט דאָך ניט.

איך רייך ניט פון דעם פויסט אין דעם געווענהליכען זין,
 ווייל איך שרייב נאָר פאַר געבילדעטע לייט, און ביי געבילדעטע
 מענשען לייגט זיך דער פויסט צוזאַמען נאָר זעהר זעלטען און
 אום נאָר מיט דעם פויסט אויפ'ן טיש צו שלאָגען, ווי איינער
 מאַכט אן אויסרופונגס-צייכען נאָך אן ענערגישען זאַטץ, ווי צום
 ביישפיעל נאָך דעם אויסרוף: „דאָנערוועטער!“ אָדער „ביי
 נאָט!“.

דאָס צוזאַמענלעבען פון א פרוי מיט א שוואַכען מאַן קען
 לאַנג ניט אָנהאַלטען. פריהער אָדער שפעטער מוז די פרוי איהר
 אַכטונג צו אַזא מאַן פערלירען, איבערהויפט דאָן, ווען די פרוי
 מערקט, דאָס זי ווערט פון איהרע פריינד בעמיטליידעט. זי פיהלט

זיך אויך ענטטוישט אין איהרע ערווארטונגען. זי האָט געגלויבט, דאָס מיט איהר הייראַט האָט זי ערוואָרבען אַ שטאַרקען בוים, אָן וועלכען זי וועט קענען מיט פּולען פּערטרויען זיך אָנלעהנען און מיט שרעקען ווערט זי געוואָהר, דאָס דער בוים איז צו שוואַך איהר וועלכען שוטץ צו געבען.

קין כאַראַקטער-פּעהלער ביי אַ מאַן ווערט אַזוי שטאַרק פּער-אַכטעט פּון די פּרויען ווי זיין כאַראַקטער-שוואַכהייט. קערפּער-שוואַכהייטען פּון דעם מאַן קענען זיי פּערצייהען, אָבער די שוואַכ-הייטען פּון זיין נשמה — קיינמאָל ניט. אַלס בעווייז דערצו קען דינענען דער פּאַקט, דאָס די ווילדעסטע רויבער האָבען אימער די ליידענשאַפּטליכסטע געליעבטע, און די זשעניאלע מענער, זאָגאַר די אַלטע, האָבען אימער פּערליעבטע פּרויען. דער שוועכלינג, דאָס גענען, ווערט פּון די פּרויען אימער פּעראַכטעט און בערויערט. און עס איז רעכט אַזוי: די געזעצען פּון דער נאַטור ווילען מען זאָל זיי אַכטען און קיינער קען זיי אָהן אַ שטראַף איבער-טרעטען.

ווען אין דעם פּערהייראַטען לעבען ווערען די ראָלען אומגע-ביטען און די פּרוי איז שטאַרקער פּון דעם מאַן, בעדיענט זי זיך מיט איהם ווי מיט אַן אינסטרומענט, וואָס איז צו אַלעס גוט; אָבער אין האַרצען בעמיטלידעט און פּעראַכטעט זי איהם און פאַר-ביי איהר געזעצליכען מאַן זוכט זי אַ מאַן, וועלכען זי איז וויליג איהר לייב און לעבען צו געבען, אַ מאַן מיט וועמעס ליעבע זי זאָל קענען שטאָלצירען.

די שטאַרקערע פּרוי פּון דעם מאַן פּיהלט זיך בעליידיגט פּון דעם פּאַקט, דאָס איהר מאַן שטעהט טיעפּער פּון איהר און זי בעהאַנדעלט איהם, אפילו אין בעסטען פאַל, ווי מען בעהאַנדעלט אַ קינד, מיט מיטליד, מיט אויפּמערקזאַמקייט ווי אַ וועזען, וואָס קען זיך זעלבסט ניט העלפּען און דאַרף דעם שוטץ און די נאַכזיכט פּון אַ צווייטען.

ווען אַ פּרוי ליענט אין די אָרעמס פּון אַ מאַן זוכען איהרע אויגען זינען אויגען צו בענגענען, זי שטעלט זיך אויף איהרע פּוס-שפיצען, כדי איהם לייכטער קוסען צו קענען. נאָט האָט די גע-שטאַלט פּון דער פּרוי קלענער פּון אונז מענער געמאַכט, כדי זי

זאָל פון אונטען צום אויבען קוקען. דאָן ווערען איהרע אויגען
שעהנער, איהרע ליפען עפענען זיך ווי דער בעכער פון אַ בלום,
וואָס טרינקט דעם טוי, וואָס פאַלט פון אויבען און זי רופט אויס
גליקליך און שטאַלץ: — ווי גרויס ביזט דו, מאַן!

אַבער ווען זי איז דאָס, וואָס דאַרף איהרע אויגען אַרונטער-
לאָזען, ווערען זיי קליין, די שטאַלצע בליקען בעקומען דעם אויס-
דרוק פון בושה, מען זעהט אין זיי דעם ווילען צו בעשיצען, אַבער
ניט צו בעוואונדערען, פילייכט אַ נייגונג צו צערמליכקייט אַבער
ניט שטאַלץ, און ווען זי זאָגט ניט: „אַה, ווי קליין דו ביזט, מאַן!,
איז דאָס נאָר דערפאַר, ווייל זי איז גוט און פערבאַרגט אין זיך דעם
מיטלייד צו דעם קליינעם מאַן וועלכען זי ליבעט, אום איהם נאָך
קלענער ניט צו מאַכען.

אַבער ווען זי זאָגט עס ניט, דיינקט זי דאָס, און די דאָזיגע
געדאַנקען פערביטערען די העכסטע בעשטרעבונגען פון דער פרוי,
וואָס האָט זיך פערבונדען מיט אַ שוואַכען מאַן, אַ מאַן, צו וועלכען
זי קען מיט שטאַלץ ניט אַרויפקוקען און איז פעראורטיילט שטענ-
דיג אויף איהם פון איהר הויך אַראַבצוקוקען.

*

דער מוזעאום פון די שוואַכע מענשען איז זעהר רייך אין זיינע
אַרטיקלען. מיר געפינען אין איהם אַן אונגעהייער גרויסע זאַמלונג
פון קליינינקע, העסליכע, אָפט עקעלאַפטיגע שקצים ורמשים,
פון קריעכענדע און כמעט אונזיכטבאַרע ברואים, אַ גאַנצע זאַמלונג
פון רייצונגען אָהן שמערץ, פון אבאַרטען (מפיל'ס) אָהן לעבען,
פון אבזיכטען אָהן ענערגיע, אַ פאַרהאַלע פון גיהנום פון ווילענס-
פאַנטאַזיען, פון חרטה אָהן תשובה, פון זינד אָהן נקמה, פון ווידער-
שפרוכען, פון בעוועגונגען נאָך אַלע זייטען אָהן אַ פעולה, פון
פאַראַליזען פון געדאַנקען.

*

די פרוי האָט זיך פון שלאָף אויפגעחאַפט און איידער זי האָט
נאָך צייט געהאַט איהר בעט צו פערלאָזען, טראַכט זי שוין מיט
וואָס אַנגענעהמעם איהר מאַן צו ערפרייע. זי שיקט איהר קאַמער-
פּרוי צו איהר מאַן איהם פּרעגען, אויב עס וועט איהם אַנגענעהם

זיין איינעם פון זיינע פריינד, וואָס איז נעכטען פון אַ לאַנגע רייזע צוריקגעקומען, און וועלכען ער ליעבט זעהר שטאַרק, צום דינער איינצולאָרען. ער ענטפערט האַלב מיט אַ צופרידענעם שמויך כעלע, ווייל זי האָט איהם אין זינען געהאַט, אָבער מיט די ליפען ענטפערט ער פיעל שפעטער.

דער ענטפער איז „יאַ!“ אָבער ער קומט אַרויס פון זיינע ליפען אונבעשטימט, ווי צווייפלענד, ווי אַ פראַגע־צייכען.

די קאָמערפּרוי איז נאָך ניט מיט דעם „יאַ“ אַרויסגעגאַנגען, אַלס ער איז פון זיין פּלאַץ אויפגעשטאַנען און ער זאָגט צו איהר: — וואַרט, וואַרט, איך געה זעלבסט צו מיין פרוי, אום איהר מיין ענטפער צו געבען.

און זיין ענטפער, וועלכען ער גיט זיין פרוי, איז וויעדער אַ פראַגע־צייכען בעגלייט פון אַ גאַנצע מחנה „ווען'ס“ און „אָבער'ס“ און „אפשר'ס“. אפשר וועט דעם פריינד די איינלאָדונג ניט אַנגענעהם זיין... דער פריינד מוז דאָך די ערסטע טעג בלייבען ביי זיין פאַמיליע... אפשר האָט ער פיעלע וויכטיגע אַנגעלעגענד־ הייטען צו בעזאָרגען, וועלכע זיינען דורך זיין אַבוועזענהייט ניט בעזאָרנט געוואָרען... לאָמיר בעסער אַבוואַרטען אַן אנדער טאָג, ווען דו גלויבסט — — —

— אָבער איך גלויב נאָר נישט! — זאָגט די פרוי צו איהם — איך האָב איהם געוואָלט צום דינער איינלאָרען איינציג און אַליין, אום דיר אַ פּערגעניגען צו פּערשאַפען.

— ניין, ליעבסטע, דאָס וואָלט אפשר נאָר געווען אַן אויס־געזוכטע העפליכקייט, אָבער דאָך — — —

— הער, מיין מאַן, איצט ביזט דו וויעדער אין דיין געוועהנ־ליכער אונזיכערהייט וועגען אַ גאָהנישט וועגען אַ גאַנץ פּערשטענד־ליכע איינלאָדונג דיינעם אַ פריינד צום דינער... אָבער מאַך, וואָס דו ווילסט, מיר איז דיין יאָ און ניין אַלץ איינס.

אין פּערלוויה פון דעם גאַנצען טאָג מאַכט דער מאַן גאָרנישט, אָבער שפעט אין אבענד דיינקט ער: „אפשר האָט די פרוי רעכט געהאַט, און אפשר וואָלט זיין פריינד איבער דער דאָזיגער איינ־לאָדונג העכסט דערפרייט געווען.“

* * *

אן אנדערס מאָל האָט עס זיך געהאַנדעלט וועגען אַ פּיעל ערנסטערע זאַך.

די פּרוי איז זעהר שעהן און יונג און ביי יעדען שריט אין גאס און אין דער געזעלשאַפט פּערשפּרייט זי אַרום זיך ווינשונגען און צינדערע פּונקען.

איינער, אַ הויזפּריינד, האָט אויפגעקליבען אַ גאַנצען בינטעל פון די דאָזיגע ווינשונגען און פּונקען, ווייל ער גלויבט, אַז נאָר פאַר איהם האָט זי זיי פּערשפּרייט. פון דעם צינדענעדן בליק, איז ער זעהר שנעל צו דעם פּרעגענדען בליק, צו דעם בעטענדען וואָרט איבערגעגאַנגען. די פּרוי איז אָבער אַ שטריינג טוגענדהאַפּט טע און געטרייע פּרוי, זי וויל די צודרינגליכקייט פון יענעם דאָן זשאַן מעהר ניט פּערטראָגען און בעט איהר מאַן ער זאָל זי פון יענעם אויסוואַרף פּערטיידיגען.

און ער גיט איהר רעכט, ער ווערט בעזאָרגט און פּערשפּרעכט איהר אין אַנפאַנג די דאָזיגע אַנגעלעגענהייט דיפּלאָמאַטיש צו בע- האַנדלען, כדי עס זאָל ניט קומען צו אַן עפענטליכען סקאַנדאַל, און אויב דאָס וועט ניט גענוג זיין, וועט ער איהר עהרע מיט וואַפען אין דער האַנד פּערטהיידען.

אָבער נאָכדעם ווי ער האָט אַ לאַנגע צייט נאָכגעראַכט איבער דער אַרט און ווייזע ווי ער זאָל האַנדלען, ענטשיידעט ער ערסט מאַרגען זיך ענדגילטיג צו ענטשיידען.

אָבער דער אַי י אַי י מאַרגען איז פאַר דעם שוואַכען מאַן צווייניג, אום זיך צו עפעס וואָס צו ענטשיידען; אַ ז אַ זאַ מאַן דאַרף האַכען אַ סך „מאַרגענס“, ביז ער קומט צו דער ענטשיידונג, אַז ער וויל ניט ווי ער זאָל זיך ענט- שיי דען. ער פּערטהיידעט זיך מיט דעם, דאָס ער האָט ניט פאַראויסגעזעהן, ניט אַלעס בעדאַכט, און אין די ווייטערדיגע טעג נאָך זיין פעסטגעזעצטען „מאַרגען“, זוכט ער זיך צו פּער- טהיידען און אויך אַנצוגרייפּען. דאָס איז ער זיכער.

און דער פעסטגעזעצטער „מאַרגען“ איז געקומען. ער איז אַריינגעקומען אין סאַלאַן, וואו זיין פּרוי איז מיט דעם פּריינד גאַנץ אַליין געזעסען. ער איז געווען פעסט ענטשלאָסען צו ריידען און

עפעס וואָס צו טהאָן — אָבער ער איז באַלד פון סאַלפֿאָן צוריק אַרויסגעגאַנגען אָהן אַ וואָרט צו זאָגען, אָדער עפעס צו טהאָן. און אזוי פּערגעהען די טעג און די וואָכען... די פּרוי בע-קלאַנט זיך מעהר ניט פאַר איהר מאַן איבער די גראַבע צודרינג-ליכקייט פון דעם פּריינד. דער מאַן לייגט אַלץ אָב זיין איינגרוי-פען אין דער אַנגעלעגענהייט און ענדערט שטענדיג זיין פּערטהיי-דינגנס און אָנגריפּס-פעלד. ביי אַזעלכע אומשטענדען בלייבט נאָר צו פּרעגען: וועט די פּרוי שולדלאָז בלייבען?..

*

ביידע, דער שוואַכער מאַן און זיין פּרוי, האָבען דאָס אונגליק אַ זוהן צו בעזיצען, וועלכער איז אַלס מאַן נאָך ניט ריף און איז דאָך שוין מאַראַליש פּערדאָרבען און געזונקען. דורך געשיקטע ליגענס איז איהם אַ לאַנגע צייט געלונגען דורך אַ קאָרעקטע האַל-טונג אין הויז זיינע עלטערען צו בלענדען און צו נאַרען, אָבער איינער אַ הויז-פּריינד האָט די עלטערען קלאָר געמאַכט איבער די אַוואַנטירעס פון זייער זוהן, וועלכע ער טרייבט הינטער זייער רוקען.

די מוטער וויינט; דער פאָטער ווערט בלאַס און זיפצט. — איך וויל האָפען, — זאָגט די פּרוי צו דעם מאַן, — אַ צום ווייניגסטען אין דער אַנגעלעגענהייט וועסט דו וויסען ווי אַ פאָטער צו האַנדלען, וועסט וויסען שטאַרק צו זיין, דאָס דו וועסט דיין זוהן רופען און איהם לאָזען בעגרייפען ווי גרויס אונזער שאַנדע און ווי טיעף אונזער שמערץ איז... אום גאָטעס ווילען, זיי איינמאָל אַ מאַן!

די בראַווע פּרוי, אַ שטריינג רעליגיעזע און פּרומע נשמה, האָט אומזיסט גאָט'ס נאָמען קיינמאָל ניט אויסגעשפּראַכען, אין ווען זי האָט דאָס יעצט געטהאָן, איז דאָס נאָר אַ בעווייז, ווי גרויס איהר שמערץ איז געוועזען אין דעם דאָזיגען מאָמענט, דאָס זי האָט די הילף פון גאָט געזוכט. אפשר האָט זי געהאָפּט, דאָס דורך איהר ענערגישעס אויפטרעטען וועט זי אין די שוואַכע און ווייכע נשמה פון איהר שוואַכען מאַן אַ פאַר ענערגישע קענער אריינזאָרפען.

אָבער דער מאַן, נאָכדעם ווי ער האָט פון זיין געזיכט א טרעהר אָבגעווייט, האָט קיין אַנדער ענטפער ניט געקענט געפינען ווי נאָר צו זאָגען:

— איך האָב קיינמאָל ניט געדאַכט, אז אונזער זיהן זאָל פערדאַרבען זיין.

— אָבער עס מוז עפעס וואָס געטהאָן ווערען — זאָגט די פרוי צו איהם — עס איז נאָך ניט צושפעט צו האַנדלען. מיר מוזען אויף איהם ווירקען, מיט גוטען אָדער מיט ביזען.

— יאָ, יאָ! ... געוויס! געוויס! ..!

— און וואָס דיינקסטו צו טהאָן?

— איך וועל זעהן, איך וועל זעהן, אָבער היינט האָב איך קיין מוטה דערצו, און די קראַפט דערצו פעהלט מיר אויך... די אויפֿ־רעגונג איז צוגרויס געוועזען...

— ניין, עס דאַרף קיין צייט פערלאָרען געהן! — דרינגט אין איהם די אונגליקליכע מוטער — לואידזשי (דער נאָמען פון דעם זוהן) וועט באַלד קומען צום פריהשטיק, דו זאָלסט איהם באַלד צו זיך אין דיין קאַבינעט אַריינרופען און זאָלסט שטריינג, ניט־נאָכגעבנדיג געענן איהם זיין... אפשר איז נאָך צייט, אפשר איז ער אין דעם זומפֿ נאָך ניט גאַנץ טיעף איינגעזונקען, אפשר קענען מיר איהם נאָך אויף דעם גראַדען וועג צוריקבריינגען...

— אָה, גאָט, גאָט! — יאָמערט דער שוואַכער מאַן — איך האָב ניט די קראַפט, מיין זוהן, אויסצוצאָנקען און גראָב אָנצוטערע טען. לאָז מיר אַ טאָג רוה, נאָר אַ יוֹן טאָג! איך פערשפרעך דיר — — —

— דו קענסט נאָר פערשפרעכען, אָבער ניט האַלמען... ווי געבראָכען געהט אַרויס די פרוי פון איהר מאַנ'ס צימער און אין די געדאַנקען זאָגט זי זיך:
— דער מאַן איז גאָר קיין מאַן ניט! ..!

*

מיין ליעבע טאָכטער! איך וויל דיר מעהר בילדער פון די מעגליכע שוואַכהייטען ניט ווייזען, ווייל זיי זיינען העסליך אָנצו־זעהן און נאָך העסליכער זיי צו בעשרייבען, אָבער זיי זיינען נאָר אַהן אַ צאָהל און פון פערשיעדענאַרטיגע פאַרמען.

זאָלסט קיינמאָל אַ שוואַכען מאַן ניט הייראַמען; עס ווילט
זיך מיר כמעט דיר זאָגען: הייראַט לייעבער אַ טיראַנישען מאַן.

* * *

דער אייפערזיכטיגער מאַן.

זיי מיר מודה, מיין לייעבע טאָכטער, דאָס מעהר פון איינמאָל,
ווען דו האָסט אָן דעם אידעאַל פון דיין קינפטיגען מאַן געדאַכט,
האָסט דו איהם זיך פאַרגעשטעלט אַלס אַ מאַן מיט עטוואָס נייגונג
צו אייפערזוכט; און כמעט אַלע פרויען דענקען ווי דו.
און הונדערטער מאָל האָב איך אין מיין לעבען געזאָגט און
געשריבען, אז אין דער דאָזיגער כעוויפטונג האָבען אַלע פרויען
אונרעכט.

מען קען אייפערזיכטיג זיין אויף אַ פרוי, וועלכע מען לייעבט
ניט, און מען קען לייעבען אַ פרוי און אויף איהר ניט אייפערזיכטיג
זיין. אייך שיינט עס, דאָס אַ מאַן, וואָס איז זיין פרוי ניט חושה,
וואָס ווערט ניט אונרוהיג, ווען אַן אנדער מאַן לויבט איהר שענה-
הייט לייעבט ניט זיין פרוי, ער פעראַכטעט זי און קימערט זיך ניט
וועגען איהר.

מאַנכע פרויען געהען אין זייער פאַלשען אורטייל אַזוי ווייט,
דאָס זיי מעסטען די טיעפקייט פון דער לייעבע נאָך דעם גראַד פון
דער אייפערזוכט. אַ ניט-אייפערזיכטיגער מאַן הייסט ביי זיי:
אַ גלייכגילטיגער מאַן, אַן אייפערזיכטיגער מאַן הייסט ביי זיי: אַ
לייעבענדער מאַן, און אַ זעהר אַייפערזיכטיגער
מאַן קרוינען זיי מיט דעם נאָמען: אַ זעהר פערליעב-
טער מאַן.

איך ווינט די דאָזיגע הייראַטס-קאָנדידאַטקעס, דאָס זיי זאָלען
אין די הענד פון אייפערזיכטיגע מענער ניט אַריינפאַלען. פאַר
זייער אונגליקליכען טעות, פאַר זייער פאַלשען אורטייל, וועלען זיי
האַרט בעשטראַפּט ווערען.

עס איז גאַנץ נאַטירליך, דאָס מיר אַלע זוכען צו פערטהיירדי-
גען געגען פּרעמדע הענד דאָס, וואָס עס איז אונז לייעב און טהייער;

עס איז העכסט נאטירליך, דאָס מיר זוכען אונזערע פרויען צו פעהיטען פון די גיפטיגע פיילען, וועלכע די דאָן זשואַנס און אַלע אנדערע פערפיהרער זוכען אויף זיי אָבצושיסען, אָבער ווען מיר אכטען אונזערע פרויען, מוזען מיר האָבען די גאַנצע זיכעהייט, דאָס יענע אָבגעשאַסענע פיילען קענען זיי גאָר ניט פערזוואַנדען, און ווען די פרויען האָבען ניט גענוג קראַפט דעם אָנגרייף פון די פערפיהרער אַליין אָבצושלאָגען, וועלען זיי שוטץ זוכען ביי זייערע מענער.

אָבער שטענדיג די פרוי חושד זיין, און יעדען פרעמדען מאַן, וואָס קומט צו איהר, רעדט מיט איהר און שמייכלט איהר, ווייזען אַ צאָרענדיגען פנים, הייסט: אָהן יעדע כערעכטיגונג איהר בעליי-דיגען, הייסט: אָהן יעדען גרונד איהר פלאָגען, און הייסט: דעם אייגענעם נעסט, די אייגענע היים אַרומרינגלען מיט אַ דיקען און שאַרפען רויך, וואָס פערכאַפט דעם אַטעם און וואָס דערשטיקט די לייעבע פון דער פרוי.

ווי פיעלע פרויען זינקען מאַראַליש, בלויז אום געגען דעם אייפערזוכטיגען מאַן צו פראַטעסטירען! וויפיעל פרויען פאלען אַריין אין די נעצען פון די דאָן זשואַנס און פערפיהרער, ווען זיי זעהען די פאַליציסיטען, די זשאַנדאַרען און די שפיאַגען, מיט וועלכע די אייפערזוכט רינגעלט זיי אַרום פון אַלע זייטען, ווען די אייפער-זוכט האָט קיין שום גרונד אין דער טוגענד פון די דאָזיגע פרויען צו צווייפלען!

ווען די טוגענד פון דער פרוי איז ניט גענוג, אום זיך געגען דער פינסטערער אייפערזוכט צו פערטהיידענען. דאָן האָט די אייפערזוכט אַ געוויסע כערעכטיגונג!

די אייגענליעבע, דער ענאָאיזמוס פון דעם מאַן שפיעלט כמעט ביי אַלע פערשיעדענע פאַרמען פון דער אייפערזוכט אַ גרעסערע ראַליע אַלס די לייעבע.

די אייפערזוכט פון דער ריינער לייעבע איז נישט מעהר אַלס אַ שמערץ, אַ שטאַרקער, זעהר אַ שטאַרקער, אָבער אַ שמערץ.

די אייפערזוכט וואָס שטאַמט פון ענאָאיזמוס איז אויך אַ שמערץ, אָבער מיט איהר געהען ערנערניס און צאָרען האַנד אין

האַנד. זי איז אַ מין רעאַקציע וואָס פּערוואַונדעט דעם מאַן'ס שטאַלץ און זיינע צאַרטעסטע און עמפּפּינדליכסטע געפּיהלען. די אייפּערזוכט וואָס שטאַמט פּון דער ריינער און אמת'ער ליע- בע וויינט און בעט תּחנוּנים, זי ערנידריגט זיך און בעט. די אייפּערזוכט וואָס שטאַמט פּון ענאָאיזמוס גוואַלדעוועט און שילט, אַטאַקירט און טויטעט.

די מערדער פּון אונגעטרייע פּרויען ווערען כמעט שטענדיג אין געריכט דורך דעם שפּרוך פּון נאַרישע און אונוויסענדע צוועלף געשוואַרענע פּרויענשפּראַכען, ווייל יעדער פּון די דאָזיגע געשוואַרע- נע פּיהלט זיך בעליידיגט און געסטראַשעט פּון דעם גליקליכען ליעבּהאַבער; איד אָבער וואָלט זיי געוויס פּעראורטהיילט, ווען איד וואָלט געהאַט דאָס אונגליק אַ געשוואַרענער צו זיין.

איד וואָלט זיי פּעראורטהיילען, ווייל איד זעה אין די דאָזיגע פּרויען-מערדער נישט מעהר, אַלס דעם וואוט-געשריי און דעם בים פּון דער ווילדער בעסטיע, ווייל זיי זיינען דאָך ניט אַנדערס אַלס מערדער און קיינער אין דער וועלט האָט דאָס רעכט אַ מענשען צו טויטען.

איד בעקלאַג אויך דעם אייפּערזוכטיגען מאַן, וועלכער האָט גליקליכען ליעבּהאַבער ערמאָרדעט; איד פּערפּלוך און פּערהאַט יענעם, וואָס האָט זיין פּרוי, אָדער זיין מעטרעסע ערמאָרדעט, וואָס האָט זיינע הענד מיט דעם בלוט פּון אַ פּרוי בעפּלעקט, די פּרוי, מיט וועלכע ער האָט צערטליכקייטען און קוסען געוועקסעלט, און וועלכע איז פּילייכט די מוטער פּון זיינע קינדער.

דאָס טויטען אַ פּרוי איז די ברוטאַלסטע פּייגהייט, די גוואַלט- טהעטיגקייט פּון אַ ווילדע חיה, און איד בין שטענדיג בערייט יענע מערדער צו אַפּלאַדירען, וועלכע האָבען דעם מוטה נאָך זייער מאָרדהאַט זעלבסטמאָרד צו בעגען. זיי זיינען טאַקע מערדער, אָבער פאַר זייער ברוטאַליטעט פּער'משפּט'ען זיי זיך זעלבסט און ווערען זייערע אייגענע הענקער. זיי ווייסען, אז נאָך זייער פּער- ברעכען, קען זיי די ערד מעהר ניט טראָגען און זיי האָבען מעהר קיין פּלאַטץ אין דער מענשליכער געזעלשאַפּט.

פּלוך איבער זיי! טויערנדיג מאַל פּערפּלוכט זיינען די פּרויען- מערדער!

און פערפֿלוכט מיט זיי צוזאמען זיינען די געשוואָרענע און די ריכטער, וואָס האָבען זיי פרייגעשפראַכען, ווייל זיי האָבען די גערעכטעסעטע פון אלע גערעכטיגקייטען מיט די פיס געטראָטען.

*

דעם אייפערזיכטיגען מאַן איז ווירקליך צו בערויערען. ער איז אַן אָפּפער פון זיין אונגליקליכען טעמפּעראַמענט. ער געפינט זיך תמיד אין אַ צושטאַנד פון כראָנישען חושד זיין, אַ געפיהל, וואָס פּערניטעט זיין בלוט, וואָס צוקרימט זיינע זשעסטיקולאַר ציאָנען און וואָס מאַכט העסליך זיינע ווערטער און זיין שטימע. יעדעס וואָרט פון אונשולדיגער סימפּאַטיע אָדער אַ פּאָר לויב-ווערטער, וועלכע זיין פרוי שפּענרעט צו אַן אַנדער מאַן, הייסט ביי איהם: „דער אָנפאַנג פון אַ זינדיגער ליעבע צו יענעם מאַן“, אַ פּערברעכען געגען דער מאַראַל און אַ בעפלעקונג אויף דער הויז-עהרע, יעדע פריינדשאַפט מיט אַ פּרעמדען מאַן איז זנות, וועלכע האַלט נאָך אין אַרויסשפּראַצען, אָדער זי איז שוין אויס-געוואַקסען.

יעדער מאַן, וואָס קומט נאָהענט צו דער פרוי, איז אַ פיינד, און דער קראַמפּהאַפּטער ווילדער חשד רופט אַרויס אַן אָנקלאַגע און אַ פּערדאַמונג אויף דער אונגליקליכער פרוי. פון דער פינסטער-רער השד-מאָרע זעצט באַלד אַרויס דער בליטץ פון אַ דראָהונג, די בעלידיגונג פון אַ בעשולדיגונג, דער בליץ פון אונגערעכטיגקייט און פּערליימדונג.

דער אייפערזיכטיגער מאַן האָט אלע רעכטע, אָבער נאָר קיינע פליכטען.

דער אייפערזיכטיגער מאַן איז אַ פּאָליציסט און אַ טיראַן און האָט אין זיך אלע קליינליכע, ביזע און אַבשטויסענדע חיסד ראַסטען פון אַ שפּיאָן און אלע גוואַלטהעמיגקייטען פון אַ תּליון יעדע האַנדלונג און יעדעס וואָרט פון דער פרוי ווערט אונ-טערוואָרפּען די מאַרטער-אינסטרומענטען פון דער אינקוויזיציאָן; יעדער בליק פון דער פרוי אויף אַ פּרעמדען מאַן און יעדער בליק פון דעם פּרעמדען מאַן אויף דער פרוי, ווערט שטודירט מיט די שאַרפּסטע גלעזער פון אַן אָפּטהאַלמאָסקאָפּ, אום זיין זינדיגען עלעמענט אויסצוגעפינען.

דער אייפערזיכטיגער מאַן בעוואַפענט שטענדיג זיינע אויגען, אום צו זעהן, וואָס עס געהט פאַר און וואָס עס געהט ניט פאַר, ער איז אויך בעוואַפענט מיט שווערדען, מיט קינזשאַלען און מיט שיס-וואַפען, אום צו פערוואַנדען און צו טויטען. די מאָרד-מע-סערס זיינען אימער גוט געשליפען און די שיס-וואַפען אימער גע-לאָרען, אום די קויל אָבצושיקען.

דו קענסט זיך, מיין קינד, פאַרשטעלען, ווי גליקליך מען קען זיין אין אזא אַטמאָספערע און מיט אזא מאַן, וועלכער איז אימער חושד, אימער בערייט צום אַנקלאָגען און פערדאַמען, אימער מיט די פינסטערע קנייטשען פון אַן אינקוויזיטאָר אויפ'ן שטערען, און אימער מיט דער האַק פון אַ תליון אין דער האַנד.

דער פערעהרער, דער חתן, איז תמיד אַ הייכלער אַ היפּאָקריט מיט אַביכט אָדער אָהן אַביכט, ווען ער וויל זיינע פעהלערען פער-באַרגען אָדער זיינע טונענרען פערגרעסערען; אָבער די אייפערזוכט איז אַן עטוואָס, וואָס איז פיליכט שווערער פון אַלעס צו פער-באַרגען, ווייל זי איז שטורעמדיג, בעגעהרליך און ניינציג מאָל פון הונדערט אונפערניפטיג.

גיב, אַלאָ, גוט אַכטונג, ווען ער רעדט מיט דיר, אָדער ווען ער פרעגט דיר אויס. עס וועט דיר זעהר לייכט זיין צו ענטדעקען, אויב ער איז אייפערזיכטיג.

קומט צו דיר, מיין טאָכטער, אַ ז אַ האַנד-בעטער, איז זיין אויפגאַבע דיין אינערליכעס צו זעהן, דעם גאַנצען אינהאַלט פון דיין נשמה דורך די אונזיכטבאַרע פערגרעסערונגס-גלעזער אויס-צופאַרשען. אונטער דעם אויסרייד, דאָס ער אינטערעסירט זיך פאַר אַלעס, וואָס דיר בעטרעפט, ווילט זיך איהם וויסען, וואָס דו טהוסט, מיט וועמען דו פערקעהרסט און איבערהויפט וועלכע מענשען קומען אין דיין הויז, און אויב אונטער די דאָזיגע בעזוכער געפינט זיך אַ יונגער מאַן, פערוואַנדעלט ער זיך אויגענבליקליך אין אַן אונטערזוכונגס-ריכטער. באַלד הויבט ער אָן צו פרעגען ווער איז דער יונגערמאַן, וואָס טרוט ער, וואָס רעדט ער מיט דיר, וויפיעל צייט געדויערט זיין יעדער וויזט ביי דיר און אזוי ווייטער. די דאָזיגע „ניינערינקייט“ פון זיין זייט, וועט דיר פאַרקומען אַלס אַ פרינדליכקייט, ווייל ער ווייס זי מיט אַ גלייכווערטיג, מיט

א געוויסע צוריקהאלטונג, מיט ענטשולדיגונגען און צערטליכקייט טען צו פערצוקערען, אָבער לאָז זיך ניט נארען, מיין טאָכטער! די דאָזיגע נייגעריגקייט זיינע איז נאָר אַ מאַסקע הינטער וועלכע זיין אייפערזוכט איז בעהאַלטען.

און אויב דו ווילסט וויסען, ביז וואָנען די דאָזיגע אייפער-זוכט גרייכט, אויב דו ווילסט וויסען צי איז זי בעשאַפען פון ראָזענוואַסער אָדער זי איז נישט מעהר אַלס אַ ווילדע און אַ ברוטאַלע ליידענשאַפט — דאַרפסט דו איהם געבען אַזעלכע אַנט-וואָרטען, וועלכע זאָלען אין איהם חשד און אייפערזוכט ערוועקען, און מיט דעם וועסט דו אין איין מאָמענט צורייסען דעם נעץ, מיט וועלכען ער האָט געזוכט דיך צו פאַנגען. דער דאָזיגער מאָד מענט וועט דיך פון איהם בעפרייען, ער וועט מעהר צו דיר ניט קומען.

דו ביזט אַ ווייב און מעהר דאַרף איך דיר ניט זאָגען. די פרויען, וואָס האָבען כעמיע ניט שטודירט, קענען אויך גוט אַנאַליזירען געפיהלען, שמייכלעייען און מעהר פון אַלץ די ליעבעס-ערקלערונגען פון די מענער, זיי פיהלען באַלד אַרויס ווי פיעל וואָהרהייט און וויפיעל ליגען עס זיינען פאַראַן אין די דאָזיגע געפיהלען און ליעבעס-ערקלערונגען.

דאָס, מיין טאָכטער, מוזט דו טהאָן, ווען דו אַנאַליזירסט די אייפערזוכט פון אַ האַנד-כעמער, אָדער פון דיין חתן, אום צו זעהן, אויב ער איז אויפריכטיג צו דיר, אָדער ער פערשטעלט זיך, ווי פיעל וואָהרע ליעבע ער פיהלט צו דיר און וויפיעל ענאָאיזמוס עס ליעגט אין איהם.

* * *

דער ברומיגער מאַן.

עראינערסט דו זיך, מיין קינד, אָן יענעם אויספאָהרען, וועלכען מיר האָבען אין פאַריגען אַקטאַבער געמאַכט צוזאַמען מיט דייע קאָזינס און קוזינעס נאָך וויניאַניאַ? דאָס איז געווען אַן אויספאָהרען, וואָס איז פאַר אונז זעהר

זעהר אונטערהאַלטענר און לוסטיג אויסגעפאלען דורך פערשיעדענע פאסירונגען און קאמישע סצענען.

נאָכדעם ווי אַלע אַנטיילנעמער אין דעם דאָזיגען אויספאָהר האָט זיך אום זיעבען אַוהר אין דער־פריה אויף דעם „פּיאָזאָ די קאַמעראַ“ פּערזאַמעלט, האָט מען זיך אויף דעם הימעל אַרומגע־קוקט, אום צו וויסען, אויב מיר זאָלען ווירקליך דעם אויספאָהר מאַכען אָדער בלייבען צו הויז.

די פּאָריגע נאַכט האָט אַ ביסעל גערעגענט, און „דער גראָן, אויף וועלכען מיר האָבען בעשטימט אָבענדרויט צו עסען, איז געוויס שטאַרק דורכגענעצט“, האָבען די פּעסימיסטען ערקלערט. אָבער די אָפטימיסטען האָבען באַלד דאַגעגען ערקלערט: „ווען עס האָט אין קאַמעראַ גערעגענט, איז דאָס נאָך ניט קיין גרונד צו בעהויפטען, אַז אויך אין ווינאַניאַ האָט גערעגענט. זעהר אָפט רעגענט עס ביים ברעגים און אויף די בערג איז טרוקען און קלאַר.“ — און אַמאָל איז דאָס פּערקעהרט! — האָבען שאַפענהויער'ס אָנהיינגער ערקלערט.

און די אַנדערע, אונטער וועלכע אויך דו, מיין קינד ביזט געווען, האָבען זייער שטאַנדפונקט פּערטהיידניגט מיט די ווערטער: — אָבער זעהט איהר דען ניט, אַז אין מאַקאַנאַ און לאַווינאַ שיינט די זון? מיר קענען פּאָהרען, מיר וועלען האָבען אַ פּרעכ־טיגען, קלאַרען און פּרישען טאָג.

און עס האָט זיך אָנגעפאַנגען אַ דעבאַטע.

— בראַוואָ, בראַוויסימאָ! — האָט איינער פון רעכטס אויס־נערופען — ווען עס איז קלאַר און העל אויף דעם לאַמבאַרדישען ברעג, איז דאָס דאַרום, ווייל דער ווינד בלאָזט פון מזרח־זייט, וועלכער בריינגט אונז תמיד שלעכטעס וועטער.

— נו, אַלזאָ? — האָט איינער פון לינקס געפרעגט.

קורץ, די אָפטימיסטען האָבען געזיעגט דורך אַ מאַיאָריטעט, ווייל אין דער געזעלשאַפט זיינען געווען מעהר יונגע אַלס אַלטע מענשען.

און די קאַראַוואַנע איז אָבגעפּאָהרען. די אייזלען מיט די מיידלאַך און מיט די פּרויען פּאַראַויס, און הינטער זיי די בחורים מיט די מענער צו־פּוס מיט שטעקענס אין די הענד, פונקט ווי זיי

וואָלטען דאַרפֿען אַרויפקלעטערען אויף די הימעל־הויכע אַלפֿען־
בערג, און הינטער אַלעמען די גוטע דזשאַנאַ, דער בראַנד־פאַרביגער
אייזעל, אָנגעלאָדען מיט אַ גרויסען קאַרב פּול מיט פֿערשידענע
שפּייז־אַרטיקלען.

ביז די געזעלשאַפט איז אין אַראַרעגאַ אָנגעקומען, האָבען די
וואָלקענס מיט דער זון געפּיהרט אַ קאַמפּף „אויף לעבען און טויט“,
דאָ האָבען זיי איהר פֿערדעקט און דאָ האָט די זון דורכגעבראַכען,
און דאָס איז פֿאַר דער געזעלשאַפט וויעדער געווען אַ מאַטיוו, אום
די דעבאַטע וועגען וועטער פֿון דאָס ניי אָנצופּאַנגען. „אַהאָ!“ האָר
בען די פּעסימיסטען אויסגערופֿען ווען די וואָלקענס האָבען די זון
איינגעשלאָנגען, „האָבען מיר דאָך פֿריהער געזאָגט, אז מיר דאַרפֿען
זיך אומקעהרען!“ „אַבער די זון שיינט דאָך וויעדער!“ האָבען
די אָפּטימיסטען געענטפֿערט, אַלס די זון האָט פֿון אונטער די
וואָלקענס וויעדער אַרויסגעקוקט.

און מיט איינמאָל האָט אָנגעהויבען פּאַלען אַ פּלאַצ־רעגען,
און די דעבאַטע איז היטציגער געוואָרען. ביי די פּעסימיסטען
איז בעשלאָסען געוועזען אין טראַרעגאַ צו בלייבען און זוכען שוטץ
אין אַ גאַס־הויז, און אַ וויילע שפּטער, אַלס דער רעגען האָט
אויפֿגעהערט און די זון האָט וויעדער געשיינט, האָבען די אָפּטי־
מיסטען טריאומפּירט.

דו, מיין ליבע עממאַ, דו עראינערסט דיך געוויס בעסער פֿון
מיר די קאָמישע פּאַסירונגען פֿון אונזער לוס־דריזע. איך דערמאָן
זיי דיר נאָר דאַרום, אום מיט דיר אַ שטונדע וויעדער דורכצולעבען
און אום די לעצטע העכסט קאָמישע סצענע אין דיין זכרון צוריק
צו בריינגען; יענע סצענע, אַלס מען האָט דעם אַבענד־מאָהלציט
אונטער אַ גרויסען קאַסטאַניען־בוים אַ פייער אָנגעצונדען, אום
קאַסטאַניען צו בראַטען און זיי גאַנץ הייס זיצענדיג אויפֿן גראָז
אויפֿצושען.

יעדער איינער פֿון אונז האָט צוזאַמענגעשלעפּט בלעטער, צוויי־
גען און פּאַפּיער, אום דעם פייער צו נעהרען, אָבער די בלעטער, די
צווייגען און דער פּאַפּיער זיינען פֿון דעם רעגען דורכגענעצט גע־
וועזען, און ערשט נאָך פּיעל מיה און גערולד איז עס אונז געלונגען

די בלעטער אָנצוצינדען, מיר האָבען אָבער געהאַט מעהר רויך אַלס פייער.

יעדער איינער פון דער געזעלשאַפט האָט זיין מעגליכעם גע-
טהאָן, אום דעם שוואַכען פייער גרעסער און שטאַרקער צו מאַכען.
ליענענדיג אָדער שטעהענדיג אַרום פייער, האָבען אייניגע מיט פולע
באַקען אין די צאַנקענדע און אַבשטאַרבענדע שונקען געבלאָזען, אום
די פלאַמען אויף די נאַסע בלעטער און צווייגען צו טרייבען, אַנ-
דערע האָבען געזוכט מיט זייערע קערפערס דעם פרעכען ווינד צו
פערשטעלען, כדי ער זאָל דעם שוואַכען פייער ניט אויסלעשען,
אָבער אַלע פּעראַייניגטע קרעפטען האָבען קיין ערפּאָלג געבראַכט.

דער רויך האָט אַלע וויילע זיינע קאָלירען געוועקסעלט, באַלד
איז ער געווען בלוו, באַלד ווייס, אָבער בייטענדיג זיינע פאַרבען,
האָט ער ניט אויפגעהערט לעסטיג און אונערטרעגליך צו זיין. קרי-
כענדיג אין די אויגען, האָט ער פון דאָרטען בעף טרעהרען צוריק
געבראַכט, און אז ער האָט אַריינגעשפאַציערט אין מויל, האָט ער אַ
שטאַרקען הוסטען אויפגערייצט.

אין איין מאָמענט, אין וועלכען דער פרעכער ווינד האָט זיין
אַטעם איינגעהאַלטען, האָט זיך עפעס וואָס רויטעס אונטער די
בלעטער און צווייגען געצייגט, און דאָס איז פאַר די אָפטימיסטען
גענוג געוועזען, אום הויך-ערפרייט „זיעג!“ אויסצורופען, אויף וואָס
די פעסימיסטען האָבען מיט ביטערער איראַניע געענטפערט: „נאָך
לאַנג צו וואַרטען, ביז דער זיעג וועט קומען!“

באַלד אָבער איז דער רויך וויעדער געקומען מיט זיין גאַנצער
לעסטיגקייט, אונפערבעסערליכקייט און אונערטרעגליכקייט; נאָך
אַ שטונדע שווערער מיה מיט פּעראַייניגטע קרעפטען און מיט אַהנ-
מעכטיגען הערפּאָזימוס, האָט מען איינגעזעהען, אז מען וועט ניט
האָבען קיין פייער און קיין געבראַטענע קאַסטאַניען.

אַלס מען האָט צוזאַמענגענומען די שירים, וואָס זיינען פון
די שפייזען איבערגעבליבען און די כלים, אום צוריק אַהיים צו
וואַנדערען, און איידער מיר זיינען פון באַרג אַרונטערענגאַנגען,
האָבען מיר אַלע עפעס ווי גאָר ניט ווילענדיג צוריקגעקוקט אויף
דעם פלאַטי, אויף וועלכען מיר האָבען אזוי פיעל מיה פּערלאָרען,

אום א פייער אויף יענעם אָרט אויפצובלאָזען, און די פעסימיסטען
האַבען אויסגערופען:

— נאָך אלץ נישט מעהר ווי רויך!

*

און ווייסט, מיין לייעבע עממא, ווארום איך האָב דיר די פאָר-
סירונגען פון יענעם פיקניק אזוי אויספיהרליך און געטריי געשיל-
דערט? איינציג און אליין אום דיר צו זאָגען, האָס דער ברומיגער
מאָן איז מיט זיין גאנצען וועזען און מיט זיין גאנצער נאָטור אַ
געטרייע קאָפּיע פון יענעם פייערל, וועלכען מיר האָבען ביי יענעם
פיקניק געזוכט אַנצוצינדען און פאַנאָדערצובלאָזען, און וואָס האָט
אונז אָנשטאט פייער נאָר רויך געגעבען.

דו קענסט גענען אַ ברומיגען מאָן אזוי אָפטימיטיש, אזוי
העפליך און אזוי נאָכזיכטיג זיין ווי דו ווילסט, ער וועט דאָך אימער
געפינען וואָס צו קריטיזירען, שטענדיג געפינען עפעס אַ גרונד צו
בעקלאָגען און צו בעיאָמערען.

אַ דו מאַכסט איהם צו זיין געבורטס־טאָג, אָדער צו אַן אַנדער
געלעגענהייט אַ פּרייליכען סורפרייז מיט עפעס אַ פיינעם געשאַנק,
קראַצט ער מיט פּערדראַסענהייט זיין קאָפּ, מאַכט אַ זויערע מינע
און רופט אויס:

— איך לייעב ניט די איבערראַשונגען!

אָדער ער ענטפּערט דיר מיט אָפענעם כּעס:

— וואָס דיר קען קומען אין די געדאַנקען! ביי היינטיגע
שווערע צייטען איז אַן איבריגע הוצאה אַ זינד און פאַר דעם צוויי-
פעלחאַפטען פּערגניגען מוז מען טהייער בעצאָהלען! —
דו האָסט דעם פייער פון לייעבע געוואָלט אויפבלאָזען און ער
ענטפּערט דיר מיט רויך!

און ביים טיש, ווען מאָגען און האַרץ זיצען נאָך-
הענט איינס נעבען דעם אַנדערען, אום איינע פון די בעסטע רועמען
פון דער וועלט צו זינגען, ווען דו זעהסט מיט פרייד און מיט נחת
ווי דייןע קינדער בעוואַפענען זיך מיט די לעפעל און מיט גאָפעל
און מעסער, אום דעם לוסטיגען קאַמפּף מיט דער שיסעל זופ און
מיט דעם פיינעם בראַטען אַנצופאַנגען — דאַן געפינט אויס דער
ברומיגער מאָן, אַז די וואַסער־פלאַש שטעהט ניט אויף איהר ריכ-

טיגען פּלאַץ און דאָס די זופּ איז צו פּיעל אָדער צו ווייניג נעקאָכט.
 דאָס איז דער „רויך“ אין דעם פּערהייראַטען לעבען!
 איהר געהט שפּאַציערען, אום עטוואָס פּרישע לופט איינצור
 אָטמען. דו ביזט גוט אויפגעלייגט, מונטער, ווייל דו פּיהלסט זיך
 גוט, ווייל דייןע קינדער זיינען געזונד, גוט געקליידעט און פּרייליך.
 דו היינגסט זיך אָן אויף דעם אַרעם פּון דיין ברומיגען מאַן און
 זעהסט גאָר ניט ווי ער, גלייך ווי ער איז פּון הויז אַרויסגעגאַנגען,
 האָט שוין אַ גרויסען וואַלקען אויפ'ן הימעל ענטדעקט און זאָגט
 נביאות:

— ווארום האָסט דו דעם שירם ניט מיטגענומען? ווארום
 האָט זיך דיר פּערגלוסט גראַדע איצט שפּאַצירען געהן. עס וואַלט
 דאָך בעסער געווען דעם שפּאַציער אויף מאַרגען, אָדער אויף אַן
 אַנדער טאָג אַבצולייגען!

און די גאַנצע צייט וואָס דער שפּאַציער געדויערט, הערט ער
 ניט אויף צו ריידען פּון דעם וואַלקען, כאָטש דער הימעל האָט זיך
 שוין לאַנג ווידער אויסגעלייטערט, דער וואַלקען איז דער איינ-
 ציגער געגענשטאַנד פּון זיין לאַנגווייליגען געשפּרעך.
 איז דאָס ניט „רויך“?

און דו זאָלסט זיך היטען דעם ברומיגען מאַן מיט אַ ליעבענדען
 וויטץ, מיט אַ לוסטיגען קאַטאַוועס/ל צו ענטוואַפּען! דו וועסט
 האָבען דעם זעלביגען רעזולטאַט, וועלכע די געזעלשאַפט האָט געהאַט
 מיט דעם פייער מאַכען ביי יענעם פּיקניק: וואָס מעהר מען האָט
 געבלאָזען, אלץ מעהר רויך האָט מען געהאַט.

דער ברומיגער מאַן האָט אייביג ביטערקייט אין זיין מויל און
 ער פּיהלט אַ נאַטירליכע בעדירפּניס די דאָזיגע ביטערקייט אויס-
 צושפּייען. ווען דו לייגסט איהם אַריין אין מויל אַ שטיק צוקער,
 ווערט דער צוקער פּערגיפּטעט, ווייל זיין ביטערקייט איז פּונקט
 ווי הינין, וועלכען מען קען מיט קיין זאַך ניט פּערויסען.

און ווען ער פּערשליסט זיין מויל, אום ניט אויסצושפּייען,
 זאַמעלט זיך אָן די ביטערקייט אין זיין מויל, זי לייגט זיך צוזאַמען
 אין זיין האַלז אין אַ האַרטען קערפּער, און דאַן בעקומען מיר אַרעמע
 מענשען אַנשטאַט אַ שפּיי — אַ קויל, וואָס האָט זיך צוזאַמענגע-
 לייגט פּון יענעם מאַראַלישען שמוץ, וואָס וונדערט זיך אָב פּון אַ

לעבער, וואָס ליידעט פון געלבֿזוכט און פון אַ קראַנקען געהירן.
גאָט און זיין השגחה און דאָס גליק זאָלען דיך, מיין לייעבע
עממא, בעוואַהרען פון אַ ברומיגען מאַן!

ווען דו שלאָפסט, איז ער אַ פֿלוי, אָפּטער — אַ וואַנץ. דו
קענסט זיי צוקוועטשען, אָבער אויך נאָך זייער טויט טראַגט דיין
האַנד זייער עקעלהאַפּטען געשטאַנק.

ווען דו לעזסט, איז ער אַ פֿליעג, וועלכע, וואָס מעהר מען
טרייבט זי פון זיך, אַלץ אָפּטער קומט זי צוריק, אום דיך צו בעֿ
לעסטיגען.

ווען דו ביזט פֿרייליך, איז ער דער גלֿאָק, וואָס קלינגט נאָך אַ
טויטען.

ווען דו ווילסט עפעס וואָס דענקען, איז ער די קאַטערינקע,
וואָס שטעהט אונטער דיין פענסטער און גרינצעלט דיר אַ מאַנאָטאָנע
מעלאָדיע.

ווען דו צולאַכסט זיך פון עפעס וואָס, אָדער דו זאָגסט עפעס
וואָס צום שפּאַס, איז ער שוהלֿעֿהרער, וואָס ווייזט דיר די רוט,
אום דיר צום שווייגען צו בריינגען.

און אַז דו ווילסט שווייגען, פֿלויֿדערט ער דומהייטען אָהן אַן
אויפהער, האַנגעלט מיט פּוילע וויצען, און איז ביז ווען דו העלפסט
איהם ניט מיטלאַכען.

וויילסט דו דיך אָבקיהלען, וויקעלט ער דיך איין אין אַ פעלץ.
וויילסט דו דיך דערוואַרימען, בלאַזט ער דיר אין געזיכט. ער
הייבט דיר שטיל געהן, ווען דו געהסט, און צווינגט דיר צו געהן
ווען דו ווילסט רוהען.

דער ברומיגער מאַן איז אַ פֿלוי, אַ וואַנץ, אַ פֿליעג, אַ טויטען־
גלֿאָק, אַ קאַטערינקע, אַ שוהלֿעֿהרער, אַ פֿלויֿדערזאַק, אַ שטענדיגע
לאַסט פאַר דער פֿרוי, מיט איין וואָרט: אַן אונגליק, און נאָך מעהר
אַלס אַן אונגליק, ווייל ער איז אונערטרעגליך.

ער איז דער לעבעדיגער, דער אייביגער רויך, פון וועלכען עס
ברעכט אויס אין הויז דער פייער פון גיהנום.

דער קאַרגער מאַן.

די קאַרגקייט איז אַ פּעהלער, וועלכען עס איז זעהר שווער
ביי דעם חתן צו ענטדעקען, און ווייל דער דאָזיגער פּעהלער וואַקסט
ביי איהם מיט די יאָהרען. דאַרום, מיין טאָכטער, האַלט ווייט
אַפּען דייע אױגען, אום איהם ביי דעם חתן וואָס פּריהער אױסצור-
געפינען.

דער חתן, דער פּערעהרער, איז אימער פּרייגעביג, אַלץ איינס
צי ער איז פּערליעבט אָדער ניט. האָט ער דיך ווירקליך ליעב, ווען
זיין וואונש איז מיט דיר צו הייראַטען, לאָזט ער ניט אױס קיין
געלעגענהייט, אום דיר עפעס אַ מתנה צו בריינגען, ווייל ער וויל
דיר מיט דעם ווייזען, דאָס ער איז וואָהלט העטיג. עס קען זיין, אַז
מאָרגען וועט ער חרטה האָבען אויף דעם וואָס ער האָט זיך פון
דיינטוועגען עפעס וואָס געלאָזט קאָסטען, אָבער ווען ער איז אין
דיין געגענוואַרט, אַנטלויפט די האַרטקייט זיינע, אָדער זי פּער-
באָרגט זיך, און עס שיינט דיר, אַז ער איז אַ פּרייגעביגער, זאָגאר
אַ פּערשווענדערישער מענש.

אין פּאַל אָבער ווען ער ליעבט דיך ניט, און ער וויל מיט דיר
הייראַטען נאָר ווייל ער ווייס, אַז דו האָסט פּיעל געלד אַלס נדו,
האָט ער נאָך מעהר אורזאַכע, אום זיך דיר אַלס פּרייגעביגער מענש
אַרויסצוצייגען. עס איז איהם דרינגענד נויטיג די פּוסטקייט פון
זיין האַרץ פון דיר צו פּערבאַרגען און דעם מאַנגעל פון ליעבע מיט
די בלומען פון פּרייגעביגקייט אױסצופילען. די בלומען, וועלכע
ער קויפט אין דעם בלומען מאַגאַזין, אָדער יענע, וועלכע וואַקסט
אין זיין אױגענעם גאַרטען, זיינען דאָך אין זייער פּאַרב און אין
זייער אַראַמאַט אױנע פון די אַנדערע מיט קיין זאַך ניט פּערשידען,
און זיי קאָסטען איהם זעהר ביליג, און די דאָזיגע ביליגקייט לאָזט
איהם ערשיינען אַלס פּרייגעביגען מענשען.

אַלואַ, מיין טאָכטער, דער בעווערבער, אָדער דער חתן, איז
אימער אַ פּרייגעביגער דזשענטעלמאַן נאָך דעם נאָך אָדער ער איז
עס אין דער ווירקליכקייט, און וויל דאָס צו קענען, איז זעהר
שווער.

עס איז אמת, אז ביי פריינד, ביי דער דיענערשאפט און ביי דער עפענטליכער מיינונג קענסט דו זיך ערקונדיגען איבער זיין כאראקטער; אָבער דאָס איז אַ געפעהרליכע אונטערנעהמונג און גיט דיר קיין ריכטיגען רעזולטאַט. איך האָב דעם „ווארום“ קיינמאָל נישט געקענט אויסגעפינען, אָבער עס איז אַ בעוווּזענער פאַקט, דאָס די ערקונדיגונגען, וועלכע מען זאַמעלט איבער דעם ווערט פון אַ מאַן, אָדער אַ פרוי, זיינען כמעט שטענדיג אונזיכער אָדער פאַלש, אין בעסטען פאַל, זיינען זיי ווידערשפּרעכענדיג. אַלע, ביי וועלכע מען זוכט זיך צו ערקונדיגען, האָבען מורא דעם אמת צו זאָגען, ווען די וואַרהייט איז העסליך. אַנדערע זיינען מקנא דאָס גליק פון דער בעטרעפענדער פּערזאָן, דאַרום איבערטרייבען זיי די פּעהלערען פון דער בעטרעפענדער פּערזאָן, אָדער זיי שרייבען זיי צו פּעהלערען, וועלכע זיי האָבען גאָר נישט. אונטער אַלע סאָציאַלע טונענדען איז דער בירגערליכער מוטא דער זעלטענסטער, און אום די מוטער, אָדער דעם פּאַטער, וואָס ערקונדיגען זיך איבער אַ האַנדל בעווערבער, אָפּען צו זאָגען: „מיין ליעבער פריינד, יענער מאַן, איבער וועלכען איהר פּרעגט זיך נאָך, איז אַ שווינדלער, אַ גנב, אַן אידיאָט, אָדער אַ פּוסט־אוי־פּאַסניק“, דאַרפּען זיי האָבען מוטא, וועלכען זיי האָבען נישט.

דאַרום, מיין טאָכטער, מוזט דו דעם גייציגען, אָדער יענעם, ביי וועלכען די גיי־זוכט האַלט זיך אין ענטוויקלען, מיט דייע אייגענע אויגען און נאָר מיט דיין אייגענער קראַפט ענטדעקען.

מיין לאַנגע ערפּאַהרונג האָט מיר אויף דעם דאָזיגען געביעט פּאָלגענדעם געלעהרט:

דער קאַרנער, אָדער דער קאַנדידאַט אויף קאַרנשאַפט, אונטער־שטרייכט אימער, אפילו אין די איינפאַכסטע און קעלטעסטע גע־שפּרעכען, אַלע ווערטער און אַלע ציפּערען, וועלכע בעציהען זיך אויף געלד, קאַפיטאַל און רייכטום אין אַלגעמיין און אויף זייערע פּערשיעדענע פּאַרמען.

פאַר איהם זיינען געלד, טאַלערס, רענטען, גאַלד, זילבער, קאַ־פיטאַל און פּראָצענטען פון קאַפיטאַל. ה י י ל י נ ע ו ו ע ר ט ע ר, וועלכע ער רעדט אַרום פון זיין מויל אַפּשר נאַנץ אונבעוואוסט,

אַבער אין דעם טאָן, מיט וועלכען ער רעדט זיי אַרויס, הערט מען תמיד די פּעראַטענע בעוועגונג.

וויפּיעל פּערמאַסקירטע, געהיימניספּולע און מעכטיגע פּסיכאָ-לאָגיע זיינען פּערבאַרגען אין דעם טאָן, מיט וועלכען מיר בריינגען אַרויס די ווערטער!

ווי אָפט האָב איך ענטדעקט אַ ליעבע, וואָס איז געלענען טיעף פּערבאַרגען אין די טיעפּסטע קנייטשען פּון אַ נשמה, נאָר דורך דעם נאָמען פּון אַ מאַן, אָדער אַ פּרוי, וועלכען דער מויל האָט אַרויסגערעדט!

דאָס געשפּרעך האָט זיך גאַנץ לוסטיג, אָהן צוואַמענשטויסונגען און אָהן ערשיטערונגען ווייטער געצויגען, אָבער די שטימע, וועלכע האָט יענע נעמען געדאַרפט פּעראַטהען, איז מיט איינמאָל שוואַכער געוואָרען אויף אַ טאָן אָדער צוויי טענער, האָט לייכט געציטערט, אָדער פּערקעהרט זיך אויפּגעהויבען מיט אונגעצוואונגענע שפּרונגען, מיט דער אַכזיכט דאָס ציטערען צו פּערבאַרגען, מיט וועלכע דאָס האַרץ האָט יענעם ליעבען וואָרט בעגלייטעט.

און דאָס, וואָס דאָס געליעבטע וועזען איז פאַר דעם ליעבענ-דען, איז דאָס געלד פאַר דעם קאַרגען.

הער זיך גוט צו און בעטראַכט איהם מיט אויפּמערקזאַמקייט, מיין ליעבע עממאַ, ווען דער פּרייער, אָדער דער חתן רעדט אַרויס דאָס וואָרט „מיליאָן“, אָדער „מיליאָנער“!

ווען ער רעדט אַרויס די דאָזיגע צוויי ווערטער, ווערט ער אויפּגערעגט, ער הויבט אויף זיין קול, בלאָזט אויף זיינע באַקען און די ווערטער קלינגען אין דיינע אויערען ווי פּויקען און טראַמט פּעטען בעגלייטעט פּון אויסרופּונגס און בעוואונדערונגס-צייכענס.

געלד איז זיין גלויבען, רייכטהום איז זיין העכסטע גאָטהייט, זיין געלד־שראַנק איז זיין הייליגסטער טעמפּעל. אויף דעם מזבח פּון דעם דאָזיגען טעמפּעל, איז ער מקריב זיין ווילען, זיין האַרץ, זיין געוויסען. אָבער די ערשטע קרבנות, וועלכע ער לאָזט מיט אַ גרינגען האַרצען פּערברענט ווערען אין דעם פייער פּון דעם דאָזיגען טעמפּעל, זיינען על פי רוב זיין פּרוי, זיינע קינדער, זיינע נאָהענטע פּערוואַנדטע און זיינע בעסטע פּריינד. נעהרען נעהרט זיך דער

פייער אויף דעם דאָזיגען מזבח דורך זיין אייגענעם ברען-מאטע-
ריאַל, און דאָס זיינען: גנבה, גזלה, רציחה און שווינדלע.
האָסט דו ווען געזעהן, מיין ליעבע עממאַ, מיט וועלכע עהר-
פורכט און מיט וועלכע הייליגע בעגייסטערונג דער וואַהרער גלוי-
ביגער רעדט פון גאָט? דער גייציגער מענש רעדט מיט דערזעל-
ביגער עהרפורכט און הייליגעך בעגייסטערונג פון געלד און רייכ-
טהום, און ווי שעהן דער גלויביגער איז אין יענעם מאָמענט, אזוי
העסליך און עקעלהאַפט איז דער גייציגער אין דעמוועלביגען מאָ-
מענט.

און וואָס ליעגט פערשטעקט הינטער דער דאָזיגער עהרפורכט
און הייליגע בעגייסטערונג? — אַ מיליאָן! דער טעגליכער און
נאַכטליכער טרוים פון פיעלע מיליאָנען צווייפטיגע חיות, דער
קיטצעל פון אזוי פיעל אַרבייטער אין דער גרויסער מענשליכער
ווערקשאַט, די זון, אַרום וועלכער עס דרעהען זיך צעהנדליגע טוי-
זענדער פלאַנעמען און פלאַנעמעלאַך, דער גאָט מאַממאָן, וועלכען
מיליאָנען מענשליכע וועזען זיינען מקריב זייער געמיינהייט, זייער
גייסט, זייער עהרע און אַלע בעסערע געפיהלען פון אַ זעהן, פון אַ
פאָטער און פון אַ בירגער.

און וואָס ליעגט פערשטעקט הינטער דער דאָזיגער עהרפורכט
און הייליגע בעגייסטערונג? אַ מיליאָן איז אַ מיליאָן!

*

אַן אַנדערער צייכען פון געלד-גייציגקייט, אַ כאַראַקטעריס-
טישער צייכען, איז די ליעבליכקייט און צערטליכקייט, מיט וועל-
כער דער גייציגער בעטראַכט, אָדער בעריהרט אַ גאָלדשטיק, אָדער
אַן אַסיגנאַציע — אַלץ איינס צו ער דאַרף מיט דעם אַ קליינע רעכ-
נונג בעצאָהלען, אָדער איבערצוצייהלען אַ גרויסע סומע.
— ער בעהאַנדעלט דאָס געלד ניט ווי אַן אַנדער געגענשאַנד,
ער בעהאַנדעלט עס מיט אַ ליעבענדען רעספעקט, מיט אַ צערטליכע
פרומקייט. די מטבע שטעלט איהם פאָר דאָס העכסטע פון אַלע
הויכקייטען, דאָס קרעפטיגסטע פון אַלע קרעפטען, און ווען ער זאָל
זיך ניט דאַרפען שעהמען פאַר מענשען, וואָלט ער פריהער זיין הוט
אַראָבגענומען, איידער ער נעהמט די מטבע אין האַנד. אַנשטאַט
דעם לאָזט ער די גאָלדענע מטבעות דורך זיינע געקרימטע פינגער

צוזאַמענקלינגען, פונקט ווי ער וואָלט מיט דעם די מטבע אָדער די אַסיגנאַציע געגעבען זיין לעצטען פּערליעבטען גרום פּול צווייגונג און בערויערען, וואָס ער דאַרף זיך פּון זיי שייַדען.

ווען איך וואָלט געווען אַ גרויסער מאַלער, וואָלט איך געמאַכט צוויי בילדער און וואָלט זיי אוועקגעשטעלט איינע געגען די אַנדערע.

אויף ביידע בילדער וואָלט איך אויסגעמאַלט איינעם און דעם-זעלביגען גייעניגען מאַן, אָבער אויף איין בילד ווי ער צאָהלט געלד, וועלכע ער דאַרף בעצאָהלען, און אויף דעם צווייטען בילד — ווי ער צעהלט דאָס געלד, מיט וועלכען מען האָט איהם בעצאָהלט.

און אונטער די בילדער וואָלט איך אויף דעם ערשטען אויפֿ-געשריעבען: „ער צאָהלט!“ און אויף דעם צווייטען: „ער ווערט בעצאָהלט!“

און איך פּערזיכער דיך, מיין טאָכטער, דאָס אין די דאָזיגע בילדער וואָלט איך געקענט אזוי פּיעל מענשען אויסמאַלען, דאָס אויסער די בילדער וואָלטען זעהר וועניג מענשען געבליבען.

*

ווען דער קאַרנער זעהט עפעס אַ שעהנעם געענשטאַנד (ווען דאָס איז אַפילו אַ קונסט־געענשטאַנד), ערקונדיגט ער זיך באַלד, וויפּיעל דער געענשטאַנד האָט געקאָסט, אָדער ער פּרעגט זיך זעלבסט וויפּיעל ער קען קאָסטען, ווייל פּון יעדען ווערטא וועלכען דער אָדער יענער געענשטאַנד בעזיצט, איז פאַר איהם נאָר דער פּרייז דאָס אינטערעסאַנטעסטע.

די פּראָבלעמען פּון לעבען, אַלע פּאָליטישע און סאָציאַלע פּראָגען, אַלע צווישענפעלע און צופּעלע פּון איינצעלנע מענשען און פּון גאַנצע נאַציאָנען, זיינען פאַר דעם גייעניגען מענשען מיט דער געלד־פּראָגע אונטערגעפּוטערט אין דאָרט, אויף דעם דאָזיגען אונט־טערשלאַק, בלייבט זיין אויג רוהען, אַהין ריכטעט ער זיינע בליקען און געדאַנקען.

— וואָס פאַר אַ שעהנע מיידעל! — רופט איינער אויס אין דער געזעלשאַפּט פּון דעם קאַרנען.

און דער קאַרנער פּאַהרט באַלד אַרויס מיט דער בעמערקונג:
— און זי האָט דריי מאָל הונדערט טויזענד לירע נדן!

אָדער ער הערט ווי איינער דערצעהלט דעם אַנדערען, דאָס זיינער אַ בעקאַנטער האָט אַ שטעלע בעקומען.

און דער קאַרגער קומט באַלד מיט זיין קאָמענטאַר :

— אָבער זיין געהאַלט איז נאָר דריי טויזענד יעהרליך !

דער סאָציאַליזמוס איז פריהער פאַר אַלץ די קנאה אויף דאָס געלד פון אַנדערע מענשען. רעוואָלוציאָנען ווערען געמאַכט, אום נאָר די רייכטהייטער פון איין פּלאַץ אויף אַן אַנדערען איבערצו-טראַגען.

*

מיין קינד, דו זאָלסט ניט הייראַטהען אַ געלד-נייצניגען מאַן ! דו מוזט בערענקען, אַז דיין פרייער, אָדער דיין חתן, כאָטש ער איז נאָך אַ יונגער מאַן, און דו האָסט שוין אין איהם געוויסע שפורען פון קאַרגקייט ענטדעקט, דאַרפסט דו זיך פאַרשטעלען, ווי קאַרג ער וועט שוין זיין מיט זיינע ערשטע גרויע האָאַר אויפ'ן קאַפּ, ווען די שפאַרזאַמקייט איז די נויטהווענדיגע פערטהייריגונג געגען דאָס דראָהענדע אַלטקייט, ווען אויך די זאָרגלאָזע מענשען ווערען פיעל פאַרויכטיגער מיט דעם געלד אויסגעבען.

די נייצניגקייט איז איינע פון די ניעדריגסטע מענשליכע איי-גענשאַפטען, און איינע, וואָס פערברייטעט איהר טרויעריגען איינ-פלוס אין די ווייטעסטע קרייזען, אן איינפלוס, וואָס מאַכט ערקאַל-טען אַלעס, וואָס ער בעריהרט, מאַכט אַלעס אונפּרוכטבאַר און פּערוואַנדעלט אַלעס אין אַ מומיע.

איך שטעל מיר פאַר דעם נייצניגען אַלס אַ מענשען, וואָס האַלט אַ דאָסטיגע שער אין זיין האַנד, מיט וועלכער ער איז שטענדיג בערייט יעדען צווייג אָפּצושניידען, וואָס וואַקסט אויף דעם לע-בענסבוים, און יעדע בלוט פון בענייסטערונג, וואָס וואַקסט אויף די בעיטען פון יוגענד און גליק, צו פּערניכטען.

די נייצניגקייט איז אַ בלוט-אַרעמע און סקראָפּולאָזע ליידענ-שאַפט, וועלכע געהרט זיך פון די צוויי ווערטער : „ווען“ און „אָבער“, אַ ליידענשאַפט, וועלכע לעשט אויס אַלע פּלאַמען פון דער פּאַציע און שליסט צו אַלע פענסטער פאַר מורא דאָס די וואַרעמ-קייט פון אויווען זאָל ניט פּערלאָרען געהן ; דער נייצניגער איז אַ בעשעפעניס, וואָס פאַר מורא פאַר דער זינד, מאַכט ער זיך זעלבסט

צוזאַמענקלינגען, פונקט ווי ער וואָלט מיט דעם די מטבע אָדער די אַסיגנאַציע געגעבען זיין לעצטען פערליעכטען גרום פול צווייגונג און בערויערען, וואָס ער דאַרף זיך פון זיי שיידען.

ווען איך וואָלט געווען אַ גרויסער מאַלער, וואָלט איך געמאַכט צוויי בילדער און וואָלט זיי אוועקגעשטעלט איינע געגען די אַנדערע. אויף ביידע בילדער וואָלט איך אויסגעמאַלט איינעם און דעם-זעלביגען גייציגען מאַן, אָבער אויף איין בילד ווי ער צאָהלט געלד, וועלכע ער דאַרף בעצאָהלען, און אויף דעם צווייטען בילד — ווי ער צעהלט דאָס געלד, מיט וועלכען מען האָט איהם בעצאָהלט. און אונטער די בילדער וואָלט איך אויף דעם ערשטען אויפֿגעשריעבען: „ער צאָהלט!“ און אויף דעם צווייטען: „ער ווערט בעצאָהלט!“

און איך פּערזיכער דיך, מיין טאַכטער, דאָס אין די דאָזיגע בילדער וואָלט איך געקענט אזוי פיעל מענשען אויסמאַלען, דאָס אויסער די בילדער וואָלטען זעהר וועניג מענשען געבליבען.

*

ווען דער קאַרנער זעהט עפעס אַ שעהנעם געענגשטאַנד (ווען דאָס איז אפילו אַ קונסט־געענשטאַנד), ערקונדיגט ער זיך באַלד, וויפיעל דער געענשטאַנד האָט געקאָסט, אָדער ער פרעגט זיך זעלבסט וויפיעל ער קען קאָסטען, ווייל פון יעדען ווערטא וועלכען דער אָדער יענער געענשטאַנד בעזיצט, איז פאַר איהם נאָר דער פרייז דאָס אינטערעסאַנטעסטע.

די פּראָבלעמען פון לעבען, אַלע פּאָליטישע און סאָציאַלע פּראָגען, אַלע צווישענפעלע און צופעלע פון איינצלענע מענשען און פון גאַנצע נאַציאָנען, זיינען פאַר דעם גייציגען מענשען מיט דער געלד־פּראָגע אונטערגעפוטערט און דאָרט, אויף דעם דאָזיגען אונטערשראַק, בלייבט זיין אויג רוהען, אַהין ריכטעט ער זיינע בליקען און געדאַנקען.

— וואָס פאַר אַ שעהנע מיידעל! — רופט איינער אויס אין דער געזעלשאַפט פון דעם קאַרנען.

און דער קאַרנער פּאָהרט באַלד אַרויס מיט דער בעמערקונג: — און זי האָט דריי מאָל הונדערט טויזענד לירע נדן!

צו געווינען, האָט זי אַ היבשע וויילע געהוסט, ביז עס איז איהר
איינגעפאלען דער פאלשער ענטפער:

— אַ ליבערטיין איז אַ ל י ב ע ר אַ ל ע ר מאַן.

אַבער דו, מיין ליבע עממא, דו ביזט גאַנץ אנדערש ווי אַלע
אנדערע פון דייער חבר'טעס ערצויגען, און כאָטש דו ביזט אונ-
שולדיג ווי אַ יונגע טוביב, ווייסט דו זעהר גוט, וואָס אַ ליבערטיין איז.
אַבער דאָך, ווען דער יונגער מאַן, וואָס זוכט דיין ליבע צו
ערווערבען און וויל דייך הייראַטהען, איז אַ ליבערטיין, וועט דיר
זעהר שווער זיין דעם דאָזיגען שווערסטען און העסליכסטען פון אַלע
פעהלערען אין איהם צו ענטדעקען, ווייל מיט אַלע קונצען און מיט
לען פון אַ געשיקטען היפאָקריט וועט ער זוכען דעם דאָזיגען פעהלער
פון דיר צו פערבאַרגען. דאַרום וועט עס פאַר דיר גוט זיין, ווען
איך וועל דייך לערנען, אָן וועלכע כאַראַקטער־שטריכען דו וועסט
איהם קענען דערקענען.

שאַרף דיין אויער און שפּאַן אָן דעם בויגען פון דיין אויפֿ-
מערקזאַמקייט, ווייל די ליבערטינס זיינען תמיד זעהר סימפּאַטישע
מענשען און די פרויען זיינען תמיד גענייגט זיי פאַר רייצענד צו
געפינען און זיי צו ליבען.

און דאָך זיינען זיי די שלעכטסטע מענער פאַר זייערע פרויען
און אויף זעהר שלעכטע פּאַטערס פאַר זייערע קינדער. אַ ליבער-
טיין זעהט אין זיין ווייב, ווי ער זעהט עס אין אַ לע פרויען, נישט
מעהר און נישט וועניגער נאָר דאָס ו ו י ב, און ער ליבעט זי,
בעסער געזאַגט: ער פערלאַנגט זי זאָ לאַנג זי איז יונג און שען,
און פעראַכטעט זי גלייך ווי דער ערשטער שנעע פּאַלט אויף איהר
קאָפּ, אָדער דער ערשאַער קנייטש ענטוויקעלט זיך אויף איהר גע-
זיכט.

אַלע ליבערטינס האָבען איינע און די זעלביגע מיינונג פון די
פרויען, וועלכע זייער אַ קאַלעגאַ האָט זיפּצענדיג אין אַ געוויסען
טאָג פאַר זיי אויסגעשפּראַכען:

— וואַרום קען מען זיך ניט־שיידען פון אַ פרוי, ווען זי ווערט
פערציג יאָהר אַלט, אום אויף איהר פּלאַץ צוויי צוואַנציג־יאָהריגע
צו נעהמען? קען מען דען ניט אויסבייטען אַן אַסיגנאַציע פון

פּופּציג לירע אויף צוויי אַסיגנאַציעס יעדע צו פינף און צוואַנציג לירע ?

*

דער יונגער ליבערטיין, וואָס זוכט דיין ליבע צו ערווערבען און וויל דיר הייראַטעהען, קוקט דיר אָן מיט פייערדיגע אויגען גלייך אין פנים אַרײַן אָהן א שום מורא, און כמעט אימער צווינגט דיר זיין בליק דיינע אויגען אַרונטערצולאָזען און רויט צו ווערען.

ער בענגנט זיך ניט מיט דיר קוקען נאָר אין פנים אַרײַן, זיינע אויגען וואַנדערען אום אַרויף און אַראָב, פון קאָפּ ביז די פיס, זיי אומקלאַמערען דיין קערפּער אין גאַנצען און דו פיהלסט זיך דערפון אזוי בעלידיגט און געקריינקט, פונקט ווי ער וואָלט דיר אונפאַ-סענדע און פרעכע ווערטער געזאָגט :

זעהר א שעהנע און אַן אַנשטענדיגע דאַמע האָט אַמאָל צו מיר געזאָגט :

— איך קען מיר דאָס נאָר ניט ערקלערען, אָבער ווען דער מאַרקײז ר. שטעלט אויף מיר אָן זיינע אויגען, קומט עס מיר פאָר אזוי ווי איך וואָלט געווען א נאַקעטע און אַלע וויילע מוז איך זעהן, צו טראַגן איך קליידער אויף מיין קערפּער...

דער מאַרקײז ר. איז ווירקליך א גרויסער ליבערטיין.

אָבער דיר נאָר אַנצוקוקען איז דעם יונגען ליבערטיין צו וועניג. יעדען אויגענבליק געפינט ער אַן אַנדער אויסרייד, אום דיין קלייד, אָדער דיין פוס, צו בעריהרען. ער געפינט אימער, דאָס איינע פון דיינע האָאַר-לאָקען זיצט ניט אויף דעם ריכטיגען פּלאַץ, און ער איז אזוי „נאַלאַנט“ און „פריינדליך“ דיין האָאַר-לאָקע אין אַרדנונג צו בריינגען.

ווען ער דריקט דיר די האַנד, האַלט ער זי צו-לאַנג אין זיין האַנד, גלעט זי צערטליך און דריקט זי, און דו מוזט רויט ווערען. די זעלביגע דאַמע האָט מיט א קורצע צייט צוריק צו מיר געזאָגט :

— איך זוך שטענדיג דעם האַנד-דרוק פון דעם מאַרקײז ר. אויסצומיידען. ער קומט מיר פאָר מיט זיין גאַנצעם וועזען ווי א לעבעדיגער שטיק פון בעלידיגונג.

אויך זאלסט דו זיך גוט צוהערען צו זיין געשפרעך, וועלכען ער פיהרט מיט דיר.

ער וועט דיר מעהר אלס איינמאל כלומרשט נאנץ אונשולדיג געשיכמען דערצעהלען, אָבער ער וועט זיי מיט אויגענפֿינטלעך און מיט שפּאַטישע שמייכלאך אונטערברעכען מיט דעם איינציגען צוועק דו זאלסט גלויבען, דאָס ער זאָגט דיר ניט אלעס, וואָס ער וואָלט דיר געקענט זאָגען, און ער מאַכט דאָס אזוי, דאָס דו זאלסט בעגרייפען אויך דאָס, וואָס ער האָט דיר ניט געזאָגט.

דו וועסט איהם ניט פערשמעהן, אָבער ער רעדט ווייטער און געוויסע ווערטער שטרייכט ער אונטער מיט אַ וואונק פון זיינע איי-גען און מיט אַ בייזען שמייכלע.

דו פערשמעהסט איהם ניט, אָבער דער וואונק פון זיינע אויגען און זיין בייזער שמייכלע ענטהאַלטען אין זיך די נידריגסטע זייער-הייט, און זיינען אין דער מאָראַלישער וועלט אַ ווירקליכע בעליי-דיגונג אויף דער מענשליכער זיטזאַמקייט.

ווען דו געהסט מיט איהם בעזוכען אן אויסשטעלונג פון בילד-דער, וועסט דו זעהן, ווי ער בלייבט אימער שטעהן ביי אַ בילד, וואָס שטעלט פאָר אַ ווייניג-פערקליידעמע פרוי, אָדער אַ ווענוס אָהן אַ העמד, און דו וועסט זעהן ווי ער וועט דיך מיט זיינע פייער-דיגע און בייזע אויגען אויפפאָדערען יענעם בילד צו בעטראַכטען און צו בעוואונדערען.

ווען ער בריינגט דיר אַ בוך צום לעזען, וועסט דו אין איהם געפינען אַ צייכען אויף אַ בלאַט, אויף וועלכען אַ הייסע לייעבעס-סצענע ווערט בעשריבען, אָדער ער וועט זיך ניט פוילען דיר די ראַזיגע סצענע פאַרצולעזען און דערביי וועט ער דיר די סצענע מיט בעזונדערע פרעכע בליקען קאָמענטירען.

*

עס קען דיר אויך פאַלגענדעס פאַסירען :
דיין יונגע קאַמערימידעל קומט אַרײַן צו דיר אין סאַלאַן און מעלרעט דיר דעם בעזוך פון דיין פרייער, אָדער דיין חתן.
— ער איז מיר ווילקאַמען ! — ענטפערסט דו דיין קאַמערי-מידעל.

אָבער אין דעם אויגענבליק, אין וועלכען דו גיבסט איהר דיין

ענטפער, האָסט דו דיין קאַמער-מיידעל אָנגעקוקט און בעמערקט דאָס זי איז אונגעוועהנליך רויט און אויפגערעגט.

אַ מאַמענט שפעטער ליגט דאָס דיר מעהר ניט אין די געדאַנקען, אָבער אין עטליכע טעג אַרום מאַכט דיר דיין פרייער וויעדער אַ בעזוך, און ווען דיין קאַמער-מיידעל קומט צו דיר אַרײַן, אום דיר דעם בעזוך צו מעלדען, בעמערקסט דו וויעדער די אונדגעוועהנליכע רויטקייט אויף איהר געזיכט און איהר אויפגענונג, און יעצט מערקסט דו שוין ווי איהר שטימע ציטערט.

ביים דריטען און פיערטען מאָל וויעדערהאַלט זיך די זעלביגע סצענע און אַ גערעכטע נייגוערדע צווינגט דיר דיין קאַמער-מיידעל אויסצופרעגען, און אַלס דו געהסט שלאָפען אין דיין צימער און זי העלפט דיר זיך אויסקליידען, זאָגסט דו צו איהר:

— זאָג מיר, סילוויאַ, וואָרום, ווען דער אינזשינער מ. קומט צו מיר און דו מעלדעסט מיר זיין בעזוך, ביזט דו רויט ווי אַ שטיק פורפור און שטאַרק אויפגערעגט דערצו? דאָס איז דאָך מיט דיר קיינמאָל ניט, ווען דו מעלדעסט מיר דעם בעזוך פון אַנדערע פער זאָנען! ...

סילוויאַ ווערט נאָך רויטער און ענטפערט ניט.

— זאָג מיר די וואָהרהייט, סילוויאַ, — דרינגסט דו אין איהר איך וויל עס וויסען.

— פרייליין... איך... איך ווייס... עס ניט — ענטפערט זי דיר שטאַמלענדיג.

— דו מוזט עס וויסען!

— אָבער איהר ווייסט דאָך, פרייליין, וואָס פאַר אַ שעהמעור דיגע איך בין... די יונגע העררען מאַכען מיר אַנגסט...

— אָבער וואָרום האָסטו ניט קיין אַנגסט ווען די רעדסט מיט מיין ברודער, ווען דו מעלדעסט מיר דעם דאָקטאָר ב. אַדער דעם אַדוואָקאַט ט.? די זיינען דאָך אויך יונגע העררען און פיעל שעה גער פון דעם אינזשינער מ.!

— אָבער אייער ברודער, פרייליין, זעה איך יעדען טאָג... און פאַר די אַנדערע העררען האָב איך קיין שום אַנגסט...

מיט די ווערטער לאָזט סילוויאַ איהרע אויגען אַרונטערזינקען

און אין איהר שטימע קלינגען שוין נאָהענטע טרעהרען. דאָן זאָגט זי צו דיר :

— ליעבעס פרייליין, איך קען אייך דאָס ניט זאָגען ווייל מיר פעהלט דער מוטה דערצו, און דאָן ווייל... ווייל — — — זי קען ווייטער ניט ריידען. א געוויין דערשטיקט איהר שטימע.

א וויילע שפעטער בעהערשט זי זיך און רעדט ווייטער :
— ווייל... ווייל מיר שיינט, אז דער הערר אינזשינער וועט באַלד אייער חתן ווערען און איך האָב פון איהם קיין שלעכטעם געוואָלט זאָגען...
— ניין — זאָגסט דו צו איהר — דער אינזשינער איז ניט מיין חתן !

— אה, אויב אזוי, קען איך אייך זאָגען די גאנצע וואהרהייט !
קוים קומט ער אריין אין פאָרצימער און איידער ער פרעגט מיך אויב איהר זייט צו הויז, נעהמט ער מיך ביי דער מאָרדע און וויל מיך אומארמען, אָדער ער ערלויבט זיך אויף אן אַנדער אַרט מיך אָנצוגרייפֿען... דאָס לעצטע מאָל, ווען ער איז אַהער געקומען און איך האָב איהם געהאַלפֿען זיין אויבער־ראַק אַראַבציעהען... פריי־ליין, איך האָב ניט דעם מוט אייך דאָס אָפֿען צו זאָגען.
— ער האָט מיך אַרומגענומען... און... און האָט מיר... א קום געגעבען.

— און דו האָסט זיך געלאָזט קוסען ? און האָסט דאָס מיר באַלד ניט געזאָגט ?

— וואָס האָב איך געקענט טהאָן ! ער האָט מיך איבערראַשט און איך שעהם מיך איבער דעם צו ריידען — אָבער דאָס מוז איך אייך זאָגען, פרייליין : דער אינזשינער איז א גרויסער אויס־וואורף !

*

מיין ליעבע עממא ! א יונגער מאן, וואָס איז אין א מיידעל פערליעבט און קומט אָפט איהר צו בעזוכען, מוז פיהלען דעם זעל־ביגען הייליגען שוידער, מיט וועלכען דער גלויביגער געהט צו צוים אַלטאַר, ער מוז זיך פיהלען ריין פון יעדען אינסטינקט ; אָבער ווען ער נעהמט זיך צייט און האָט די לוסט א קאמער־מיידעל אין באַק

צו קנייפען, איז דאָס אַ קלאָרער בעווייז, אַז דער דאָזיגער יונגער מאַן באַזיצט ניט קיין שפור פון אידעאָליזמוס אין זיין נשמה. ער איז זיכער אַ ליבערטיין, און ווען ער וויל דיר מאַכען פאַר זיין פרוי, האָט ער נאָר אין די געדאַנקען אַ „גוטעס געשעפט“ אַבצושליסען, אָדער זיין נאַטור טרייבט איהם זיין גראַבע תּאוּה צו בעפּריעדיגען. נאָך דיין דיאַלאָג מיט דיין קאַמערי־מיידעל מוזט דו פאַר דעם דאָזיגען פּרייער דיין טהיר פּערשליסען, אָדער איהם לאָזען זאָגען, אַז דו ביזט צרהויז ניטאָ, ווען ער וועט וויעדער קומען דיר אַ בעזוך אַבצושטאַמען.

און ווייסט דו, וואָס ער וועט טהאָן? ער וועט אַנדערע קאָמערי־מיידלאַך אומאַרמען און קוסען און וועט אַנדערע כלות זוכען. ווי אונזער גרויסער דיכטער אליגהיערי דאַנטע אין זיין געט־ליבער קאָמעדיע האָט די אויפּשריפט: „לאַסציאַטע אַנגי ספּעראַנזאַ וואַי כ'ענטראַטע“, דאָס הייסט: „ווער עס וויל אין גיהנום אַרײַנקור מען, דער מוז יעדע האַפּענונג אין דרויסען איבערלאָזען“ אויף די טהויערען פון גיהנום אויפגעשריבען — אזוי, מיין לייעבע עממאַ, מוזט דו די זעלביגע אויפּשריפט אויף דיין טהיר אויפּשרייבען. און דיין פּרייער, אָדער דיין חתן, דער ליבערטיין, ווען ער וועט די דאָזיגע אויפּשריפט אויף דיין טהיר איבערלאָזען, וועט שוין איינזעהן, אַז ער האָט מעהר קיין האַפּענונג דיין האַרץ און האַנד צו געווינען און דו וועסט איינמאַל פאַר אַלע מאָל פון איהם לויז ווערען.

* * *

דער דומער מאַן.

מיין לייעבע טאָכטער! איך וואָלט דיר זעהר פיעל אונרעכט געטהאָן, ווען איך וואָלט דיר געהאַלטען פאַר פּעהיג זיך צו פּער־ליעבען אין אַ דומען מאַן, אָבער אין עטליכע טעג פון דיין בעקאַנט־שאַפט מיט איהם ניט איינצוזעהן ווי דום ער איז. עס זיינען אָבער דאָ פּרויען, וואָס האָבען מיט דומע מענער געהייראַטעט, ווייל יענע מענער זיינען רייך געוועזען, אָדער זיי

האָבען געהאַט הויכע טיטולען. אזא הייראַט, מיין ליעבע עממאַ, איז פּראָסטוּצויאַן. ווי ציניש די פרוי זאָל ניט זיין, אויף יענע, וואָס בעטראַכטען דעם רייכען מאַן, אָדער יענעם, וואָס האָט אַ הויכען טיטעל, אַלס אַ מאַכט, קומען ענדליך צו דעם מאַמענט, ווען זיי האָבען חרטה אויף דעם נאַרישען שריט, אויף דער בע-גאַנגענער פּראָסטוּצויאַן.

די פרוי, וואָס האָט זיך מיט איהר מאַן צו שעהמען, די פרוי וואָס דאַרף רויט ווערען פאַר שאַנדע יעדעס מאָל ווען זי לאָזט זיך מיט איהם אַרײַן אין אַ געשפרעך, פיהלט אויף איהר אייגענעם ווערט אונטערגעגראָבען, און ווען איהרע קינדער ווערען דער-וואַקסען און זי איז געצוואונגען פאַר זיי זייער פאַטער צו בעדויע-דען, פיהלט זי יענעם טיעפען, שטומען שמערץ, וואָס ציהט דורך ווי אַ גליהענדער אייזען איהר נשמה.

די פרוי מוז אויף איהר מאַן און אויף זיין בעריהמטהייט שטאַלץ זיין, און זיין גייסט ערפרייט זי נאָך מעהר ווי איהם זעלבסט.

אַ פרוי קען פּערצייהען די העסליכקייט פון איהר מאַן, די ווייסע האַר אויף זיין קאַפּ, אפילו אַ בעשטעהענדען פעהלער; אָבער זיין דומהייט קען זי קיינמאָל ניט פּערצייהען. די מענליכ-קייט, וואָס ליעגט אין דעם מענליכען קערפּער, איז געוויס אַ גרוי-סער פאַרצוג, אָבער עס איז דאָ נאָך אַ העכערער פאַרצוג, אַ לעבענס-קרעפטיגערע מעלה אין דעם מאַן, און דאָס איז זיין גייסט און די ענערגיע פון זיין כאַראַקטער. און צו דער עהרע פון דער פרוי מוז געזאָגט ווערען, דאָס די גייסטיגע מעלות פון איהר מאַן שטע-הען ביי איהר פיעל העכער, אַלס זיינע קערפּערליכע פאַרצוגען. גלייך ווי דער וויינשטאַק איז די פרוי געשאַפען זיך אַנצולעהנען אויף דעם בוים; אָבער ווען זי איז געצוואונגען מיט זיך דעם מאַן צו שטיצען, קען זי קיינמאָל ניט פריינדשאַפט צו איהם פיהלען, זי קען נאָר מיטלייד צו איהם האָבען, אָבער אין קיין פאַל איהם ליעבען, ווייל דעם מענשען, וועלכען מען קען ניט אַכטען, קען מען קיין פריינד זיין.

ווען אַ פרוי גיט זיך אוועק, געזעצליך אָדער אונגעזעצליך, צו אַ רייכען דומקאַפּ, ווען ביי טאָג בערוישט זי זיך מיט דעם עלענאַנ-

מען עקיפּאזש, וועלכען ער האָט איהר געקויפט, ווען זי פיהלט דעם נחת פון איהרע בריליאַנטען און פון איהרע סאַמעטענע קליידער, מיט וועלכע זי האָט אין אַ געזעלשאַפט אַרומגעשטאַלצירט, ווען זי האָט מיט אונפערשעהמטער אייגענליעבע פאַר איהרע פריינדיגן נען מיט איהר דיגענערשאַפט זיך בעריהמט — קומט זי צוריק צו זיך אהיים און זיצענדיג נעבען איהר מאן, פערדייהט זי די דאָזיגע פאַלשע פריידען, וועלכע עס פּערוואַנדלען זיך אין איהר מויל צו ביטערען גאַלל.

מעהר אַלס איינמאַל, אפילו אין די מאַמענטען פון דער זיסער ליעבע, ווערט זי אויפגעשראַקען דורך אַ איריאַטישער בעמערקונג, דורך אַ נאַרישען אויסדרוק, וועלכען ער לאָזט פאַלען, און אויס דער טיעפּקייט פון איהר צוריסענער האַרץ קומט אַרויס דער וועהר געשריי, וואָס איז עהנליך צו דעם וועהרגעשריי פון אַ לייב, ווען די קויל פון דעם יענער פּערוואַנדעט איהם.

דאַן ווערען חרטה און נקמה געטרייע חברים אין איהר ברע-גענדיגע נשמה און אויף דער גראַפען-קרוין פון איהר מאן וואַקסען אויס די הערנער אונגעהייער גרויס, מיט אַנדערע ווערטער: זי גיט אַוועק איהר אַכטונג און איהר ליעבע צו אַ פּרעמדען מאַן...

*

אַבער וואָרום, מיין טאַכטער, זאָל איך מיך פּלאַנען מיט דער בעשרייבונג פון אַ מאַן, וועלכען דו וועסט קיינמאַל גיט האַבען! איך טהו דאָס נאָר, אום דיך צו שרעקען פאַר אַלע דומע מענער, און דיך צו לערנען ווי די דאָזיגע אונפערשטאַנענע דומע מענער צו דערקענען. די דאָזיגע מענער זיינען אַ ניט-זעלטענער מין, אויך דער שאַרפּזיכטיגער, דער גוטער בעאַבאַכטער, קען אין זיי אַ טעות האַבען.

דער דומער מאַן האָט אַ פנים ווי אַ גאַנץ נאָרמאַלער מענש און קען זאָגן עהנליך זיין צו אַ מענשען מיט אַ שטאַרקען גייסט. אינערליך איז ער דום ווי אַ היהנרעלע, וואָס האָט זיך ערסט פון איהר איי אַרויסגעפיקט, אַבער ער איז אַבגעלאַקירט מיט אַ לאַקיר, וואָס זעהט אויס ווי גייסט. ער איז אַהן טאַלענט, אַבער ער איז אויף דער וועלט געקומען מיט פיעל רמאות און חיתרמאָסט.

און די רמאות און חיטראָסט האָבען איהם מיט דער צייט געלעהרט צו פערבאָרגען דאָס, וואָס עס פעהלט איהם.
 ער שווייגט זעהר גערן און זעהר פיעל, נאָך מעהר שווייגט ער, ווען מען רעדט וועגען הויכע געגענשטאַנדען, פון ערנסטע לעבענס־פראַגען, ביי וועלכע דער עכטער גייסט בליצט ארויס און פונקעלט. ביי אזעלכע געלעגנהייטען רונצעלט דער איריאַט זיין שטערן, מאַכט זעהר אַן ערנסטען פנים און בעגלייטעט די רעדע מיט אַ קאַפֿ־שאַקלען, פונקט ווי ער וואָלט פערשטאַנען דעם זין פון דער רעדע און ווידמעט איהר די לעבהאַפטעסטע נייגערהע.

ווען דו בריינגסט פאָר אַ מערקווירדיגע בעהויפטונג אין אַ געשפרעך, אָדער דו שטעלסט אַ וויכטיגע פראַגע, וואַרפט ער אַריין אין זיין רעדע אַן ענערגישען און בעוואונדערנדען אויסרופונגס־צייכען, וועלכער זעהט אימער אויס ווי אַ בייזער שמייכעלע, און מען קען גלויבען, אַז גאָט ווייס וויפיעל געדאַנקען, וויפיעל קריטישע פיננהייטען און וויפיעל טונקעלע צוויפיעלע עס ליגען פערבאָרגען אין זיין בייזליכען שמייכעלע.

ווען עס דאַכט זיך איהם, אַז זיין געזיכטס־מיימיק איז ניט גענוג די געזעלשאַפט, אָדער ריך צו מאַכען גלויבען, דאָס ער ווייס דעם זין פון דער בעהויפטונג, אָדער פון דיין פראַגע, וואַרפט ער אַריין די ווערטער: „קײן ספק“, אָדער „דאָס גלויב איך!“; אָדער גאָר „אזוי געהט עס אימער!“; אָדער „אזוי איז דאָס שטענדיג“, און נאָך פיעלע אנדערע קורצע בעמערקונגען, וואָס זיינען שטענדיג פון איהם בעגלייטעט מיט אַן אויסרופונגס־צייכען, מיט אַ פאַסענד־דען אָדער אונפאַסענדען שמייכעלע, אָדער מיט אַ גאַרנישט־זאָגענדע פראַזע.

אין דעם ווערטער־בוך פון אַ מאַן אַ דומקאַפּ געפינען זיך אזוי פיעל פערשיעדענע ווערטער, וויפיעל קליידער אין דער גארדער־קאַבע פון אַ דראַמאַטישען קינסטלער.

דו געפינסט אין דער גארדער־קאַבע פון אַן אַקטיאָר קרוינען געמאַכט פון געברענטען מאַנגעזיאַ, פאַנצערס פון איינפאַכען אָבער פערנאָלדעטען בלעך, קינושאַלען פון האַלץ און אַ גאַנצע קאַלעקציע פון פאַלשע דיאַמאַנטען, פערל און אנדערע שמוק־זאַכען; קליידער פון די ביליגסטע שטאַפּען פערפערטיגט, זיינען אזוי געמאַכט, דאָס

פון ווייטען זעהען זיי אויס ווי די קאָסטבאַרסטע קליידער פון עכטען זייד און סאַמעט.

אַבער צווישען דעם דאָזיגען מיש-מאַש, קענסט דו אויך געפירן גען אַן אמת'ן סינזשאַל, וועלכער קען ווירקליך שניידען און פער-וואונדען, און אַ ווירקליכען בריליאַנט, וועלכער גלענצט ווירקליך אין פערשיעדענע פאַרבען-שטראַהלען. אַבער דו מענסט זיכער זיין, אַז דער ווירקליך שניידערער סינזשאַל און דער ווירקליך גלענצענער דער בריליאַנט זיינען גע'גנב'עט אייגענטהום, אַן אייגענטהום, וועלכען דער אַקטיאָר האָט איינגעשטודירט צו קענען אויסווייניג, אום זיך ביי געוויסע געלעגענהייטען מיט זיי צו בעדיענען.

איך מוז מיך אימער דערמאָנען אָן דעם מערקווירדיגען איינ-דרוק, וועלכען איינער אָן אונבעקאַנטער שריפטשמעלער האָט אויף מיר געמאַכט. ער האָט אַרויסגעגעבען אַ ווערק, מיט וועלכען ער האָט געוואָלט זיך בעריהמט מאַכען אין דער ליטעראַרישער וועלט.

איך האָב די שריפט מיט גרויס אויפמערקזאַמקייט געלעזען און זי איז מיר פאַרגעקומען אַלס אַ פראָדוקט פון אַן אידיאָטישען גייסט, אַבער צווישען די ווערטער אָהן אַ זין, צווישען די פראַזען אָהן פאַרב און אָהן זאַפט, האָט מיר ענטגעגענשטרעאָהלט אַ ליכ-טיגע אידעע, אַ גוטער איינפאַל, וואָס איז מיר פאַרגעקומען ווי אַ בריליאַנט, וואָס ליעגט אין בלאַטע. באַלד נאָך דעם דאָזיגען גייסט-טיגען בריליאַנט, האָט די דומהייט און די אונגוויסענהייט ווייטער געצויגען איהרע פּעדים, און באַלד האָט זיך צווישען די דאָזיגע וויעדער אַן עדעלשטיין אַרויסגעוויזען.

ענדליך האָב איך בעגריפען, אום וואָס עס האַנדעלט זיך. דאָס זיינען געווען די קרוינען פון סטיואַרט מילל' און ספענסערס ברי-ליאַנטען אין בלאַטע איינגעפאַסט.

די דומע מענער מאַכען דאָס ווי יענער „ליטעראַט“, וועלכער האָט זיך מיט סטיואַרט מילל'ס קרוינען און ספענסער'ס בריליאַנטען געוואָלט בעריהמט מאַכען, ניט האַבענדיג קיין שום רעכט אויף בעריהמטהייט. ווען זיי בעזיצען גאָרנישט אייגענעס, טראַקטירען זיי אונז פּרעמדעס אין אַ פּערקריפעלטער פּאַרם.

דער דומער מאן בעזיצט נאָך אַן אַנדער מין היטראָסט. אַ
 הויז דעם קלוגען שווייגען דאָרט וואו ער האָט ניט מיט וואָס מיטצור-
 דיידען, אַ הויז די פלינקייט, וועלכע ער בעזיצט אַריינצואוואַרפען
 אַ צווישענוואָרט, וואָס זאָל דעם פלאַץ פון אַ געוויסע אידעע פער-
 נעהמען — ווייס ער אויך דעם גייסטיגען שטאַנד־פונקט אויסגעפיר-
 נען פון יענע מענשען, וועלכע געפינען זיך אין זיין געזעלשאַפט.

ווען יענע מענשען שטעהען זעהר הויך אין גייסט און אין בילד-
 דונג, שווייגט ער אימער מיט אַ פעסטע עקשנות און מישט זיך ניט
 אַרײן אין דעם געשפרעך, מיט דער גוטער אויסזיכט, דאָס מען וועט
 איהם האַלטען פאַר אַ בעשיידענעם מענשען.

ווען אָבער דער מענש, וואָס רעדט מיט איהם, איז אין גייסט
 און בילדונג מיטעלמעסיגע, רעדט ער אָהן עפעס וואָס צו זאָגען,
 און ווייל ער בעטויבט די אינגאַראַנטען מיט פערקניפטע און צור-
 מישטע פראַזען און מיט טונקעלע געדאַנקען, געלינגט עס איהם,
 דאָס די אינגאַראַנטען האַלטען איהם פאַר עפעס וואָס.

און נאָך אַ היטראָסט בעזיצט ער: ער רעדט אימער פון זאַכען,
 וועלכע זיינען די מענשען פון דער געזעלשאַפט, אין וועלכע ער
 געפינט זיך, נאָך ניט אָדער גאַנץ ווייניג בעקאַנט.

די קונסט, די מענשען צו בעאַבאַכטען, געהערט ניט צו דעם
 געווענהליכסטען, און מיט גרויסען ערשטוינען האָב איך פון גייסט-
 פולע מענשען געהערט פאַלגענדע אורטהיילען איבער די דומע
 מענשען:

— ער האָט אפילו ניט ליעב פיעל צו ריידען, אָבער ער בע-
 זיצט אַ גרויסע טיעפקייט אין אַנאַליזירען.

— ער האָט ניט קיין בעזונדערען טיכטיגען קאָפּ, אָבער ער
 האָט זעהר אַריגינעלע אידעען.

— וואָס פאַר אַ רייכע פאַנטאַזיע ער האָט! עס איז נאָר אַ
 שאַדען, וואָס ער דריקט זיי אויס אין אַ טונקעלע און אַ פערוויקעלטע
 פאַרם.

— ער רעדט ווייניג, אָבער ער דענקט זעהר פיעל. ער ווייס
 געוויס פיעל מעהר אַלס ער רעדט אַרויס.

און אזוי ווייטער.

איך קען איינעם אַ פאַלשען גרויסען מאַן, וועלכען דורך לויטער

הארטנעקיגען שווייגען, דורך קלוגען צוואַמענקייטשען דעם שטערן
און דורך זינרייכע אויסרופונגען איז געלונגען, דאָס מען האָט איהם
פאַר אַ גרויסען גייסט ערקלערט. ער האָט אַ לעהרשטעלע אין דער
אוניווערזיטעט און דעם קאָמאָנדי-קרויץ פון דער איטאַליענישער
קרוין. איך ווייס ניט וויפיעל אַקאַדעמישע מיטולען ער האָט בע-
קומען, און יעצט זיצט ער אויף דעם אָלימפּ פון די אַקאַדעמיקער
פון האָם נעבען ווירקליך גרויסע מענער פון גייסט און וויסענשאַפֿט,
וועלכע פרעגען זיך יעדען טאָג איינער דעם אנדערען:

— אָבער וואָס האָט ד ע ר מענש אויפגעטהאָן אין זיין
לעבען?

— איך ווייס עס ניט. מען זאָגט, ער איז אַ גרויסער און טיעפער
דענקער. ער האָט ווייניג געשריבען, אָבער דאָס ווייניגע האָט אַ
גרויסען ווערטה.

— האָט איהר זיין ווערק געלעזען?

— ניין, איך ניט, אָבער אַלע זאָגען דאָס.

דער דאָזיגער אַקאַדעמיקער איז אַ ניט־פּערשטאַנענער דומקאָפּ.

דער פוסט-און-פאסניק.

דין ליעבע און טייערע עממא! ביי אלעס, וואָס איך
איך ווייס און קען, בעט איך דיר און בעשווער דיר,
אפילו קניענדיג פאַר דיר: האָב ניט חתונה מיט אַ
רייכען פוסט-און-פאסניק!

און דאָס קען דיר זעהר לייכט געשעהן, ווען דו
וועסט מיט אַ רייכען מאַן הייראַטען.

ביי אונז איז דאָס „גאָר נישט טהאָן“ אַ פליכט פון יענע
מענער, וואָס לעבען פון זייערע פראָפיטען, פון דעם רענט, וועלכען
זיי נעהמען איין. מיר לאַכען הערצליך איבער די רייכע עדעל־לייט
פון קאָכינינא, וועלכע פערבאָרגען די נעגעל פון זייערע הענד
אין העלפאנטביינענע, נאָלדענע און זילבערנע שאַכטעלאַך, אום
אלעמען צו צייגען, דאָס זייערע נעגעל און פינגער זיינען פון אַר-
בייט ניט בעשמוצט; אָבער מיר לאַכען ניט איבער אונזערע רייכע
עדעל־לייט, וועלכע שעהמען זיך אַ דיפלאַם פון אַן אינזשיניער,
אָדער אַן אַרוואַקאט צו האַבען.

ווי די עדעל־לייט פון קאָכינינא, האַבען אונזערע איטאַליעני-
שע עדעל־לייט דעמועלביגען פאַראורטהייל געגען דער אַרבייט.

איך זאָג: די איטאַליענישע עדעל־לייט, ווייל אין זעהר פיעל
לענדער פון אייראָפּא און אמעריקא, וועלכע האַבען פיעל ווייטער
פון אונז פראָגרעסירט, איז דאָס „גאָרנישט טהאָן“ ניט דער מיטול
פון די עדעל־לייט, דאָס „גאָרנישט טהאָן“ איז ביי זיי אַ שאַנדע,
איבער וועלכע די רייכסטע ווערען רויט.

אין לאַנדאָן, צום ביישפיעל, גיבט עס עדעל־לייט, וועלכע פער-
מעגען מעהרערע מיליאָנען אין האַנדעל און אין אינדוסטרי, אָבער
זייערע מיליאָנען אַרבייטען אין דער וויסענשאַפט, קונסט און ליטע-
ראַטור, אָדער זיי נעהמען אונטער לאַנגע רייזען, אום זיך צו צו-
שטרייען, אָדער זיך מעהר אויסצובילדען. ווידער אַנדערע רייכע

עדעל־לייט אינוועסטען זייערע שווערע מיליאָנען אין גוט־בעזיצונגען
און בעשעפטיגען זיך מיט לאַנדווירטשאַפּט.

דאָגעגען קען איך אייניגע רייכע עדעל־לייט אין אונזער פּראָד
ווייניג לאַמבאָרדיי, וועלכע האָבען זייערע אייגענע גיטער קיינמאָל
ניט געזעהען!

און דער רעזולטאַט פון דער דאָזיגער פּוסט־און־פּאַסניקעריי,
פון דעם שענדליכען פּאַראָרטהייל געגען דער עהרליכער אַרבייט,
איז מייסטענטיילס דער: די פּערוואַלטער, אָדער די פּאַסעסאָרס
פון די דאָזיגע רייכע גיטער ווערען די אייגענטימער פון זיי, און
זיי, די רעכטע אייגענטימער, שטאַרבען אונטער דער לאַסט פון
שווערע שולדען, אָדער שטאַרבען פון לאַנגוויילע, אָדער ווילדע
און גראָבע ליידענשאַפטען טויטען זיי.

אין ענגלאַנד און אין אמעריקא טראָגט ניט קיין רייכער עדעל־
מאַן די קאָכינישע נעגעל, ניט אויף די הענד און ניט אויף דער
נשמה.

מיין ליעבע עממאַ! איידער דו רעדסט אַרויס דעם ענגלי־
טיגען „יא“, וואָס פּערבינדט דיין לעבען מיט אַ מאַן, זאָלסט דו
זיך פריהער צוקוקען צו זיינע נעגעל. זיינע נעגעל וועלען דיר
זאָגען אויב דו האָסט צו טהאָן מיט אַ מענשען, וואָס שעחמט זיך
ניט, האָטט ער איז רייך, ווייטער צו אַרבייטען, אָדער מיט אַ מענ־
שען, וואָס טהוט גאָר נישט, נאָר ער פּערשווענדעט די ירושה פון
זיינע עלטערען און מאַכט שוואַרץ דעם הימעל מיט דעם רויך פון
זיינע טהייערע ציגאַרען.

*

דער רייכער פּוסט־און־פּאַסניק פיהרט אַ לעבען, פון וועלכען
איך וואָלט קיין איינציגען טאָג ניט געפיהרט אפילו פאַר אַ בע־
לויהונג פון הונדערט־טויזענד לירע.

איז ער אַ יונגער מאַן, ליעגט ער נאָך אום עלף דעם זייגער
מאַרגענס און שלאָפט נאָך. ער איז „נעביך“ זעהר שפעט אין
דער נאַכט אהיים געקומען און שלאָפען גענאָנגען!

דער קאמערדיענער האָט דעם בעפעהל איהם צו דער דאָזיגער
שטונדע צו וועקען, און אום עלף דעם זייגער האָט ער ווירקליך
אַבער מיט עהרפּורכט אין דער טהיר פון שלאָפּצימער געקלאָפּט.

— הערר גראף, עס איז עלף דער זייגער!
 א פערשלאָפּענע און עטוואָס ערגערליכע שטימע ענטפּערט:
 — גוט, קארלאָ, גוט! קום אין אַ האַלבע שטונדע אַרום און
 וועק מיך וויעדער.

אום האַלב צוועלף איז דער יונגער גראַף וויעדער איינגעשלאָ-
 פּען און דער קאמערדיענער קארלאָ קלאַפט צום צווייטען מאָל אין
 טיהר.

— גוט, קארלאָ, איך שמעה שוין אויף...
 אָבער עס איז שוין דריי פּערטיל אויף צוועלף און דער גראַף
 האָט מיט זיין טיש-גלאַק נאָך ניט גערופּען דעם קאמערדיענער
 זאָל קומען איהם העלפּען ביים אָנקליידען.
 דער פריהשטיק איז שוין אין עס-צימער סערווירט, די גאַנצע
 פּאַמיליע איז שוין פּערוואַמעלט אַרום טיש און דער „הערר“ גראַף
 קומט נאָך אַלץ ניט.

ענדליך פּאַלט איהם איין די פּאַמיליע. ער שמעהט האַסטיג
 אויף, האָט שוין ווייניג צייט זיך גוט צו וואַשען און זיך אָנקליי-
 דען און מיט אַ פּערשפּעטונג פּון אַ פּערטעל שטונדע קומט ער אַרין
 אין עס-צימער. ער גריסט די פּאַמיליע מיט אַ קאַלטען גרום און
 מיט אַ מיענע פּון פּאַרוואַורף אויף זייערע געזיכטער ווערט ער
 פּון דער פּאַמיליע עמפּפּאַנגען.

צו די דאָזיגע שמוע פּאַרוואַורפּען איז ער שוין פּון אַ לאַנגע
 צייט פריהער געוועהנט.

ער עסט מיט אַ קנאַפּען אַפּעטיט, צווישען איין געריכט און
 דעם צווייטען פילט ער אויס די צייט מיט לאַנגע געניצען און גאַנץ
 ערוואַכט ווערט ער ערשט נאָך דעם קאַפּע.

ער פּלוידערט, רויכערט, האַקט פּוילע וויצען און געהט, ווען
 ער איז ניט מיעד, אין ביליאַרד-זאַל, אום מיט איינעם פּון זיין
 פּאַמיליע אַ פּאַרטיע ביליאַרד צו שפּיעלען. ער מוז דאָך די צייט
 ביז דריי דעם זייגער ווי עס איז פּערטרייבען!

און די דריי שעה שלעפּען זיך לאַנגזאַם און ביטער לאַנגווייליג
 פאַר איהם.

דאַן הייסט ער איינשפּאַנען זיין עקיפּאַזש און פּאַהרט אין
 שטאַדט, אום אייניגע ווייטען צו מאַכען, און ווען ער האָט נאָך

ניט א „דאמכען“, וואָס לידיגט אויס זיינע קעשענעס און זיין געהירן, מאכט ער זיינע בעזוכען ביי לאַנגווייליגע מענשען, וואָס זיינען אזוי לאַנגווייליג ווי ער.

דערוויילע איז געוואָרען פינף דער זייגער און ער געהט אין קלוב. ביז זיעבען דעם זייגער איז די לאַנגוויילע פערטריבען דורך קאָרטען־שפיעלען, אָדער דורך איבערקוקען די לעצטע בלעטער פון דער שטאָדטישער סאָנדאָל־כראָניק.

דער זייגער שלאָגט זיעבען. זיין עקיפאָזש וואָרט אויף איהם ביים טהויער פון קלוב און אין א פערטעל שטונדע איז ער וויעדער צוהויז, וואו ער קליידט זיך אום און געהט צום טיש אין עס־צימער.

ער האָט אויך יעצט א שוואַכען אפּעטיט, כאָטש ער האָט שוין א גלעזעל פון דעם „מאָנען־עליקסיר“, אָדער א גלעזעל „אַב־סינטה“ איינגענומען. די מאָהלצייט ענדיגט זיך און א נייער קאפּע און נייע ציגאַרען פילען אויס די צייט, ביז עס קומט דער מאָמענט פאר דעם טהעאָטער, פאר דעם באַלל ביי דעם מאַרקוז ב., אָדער אן אָבער־געזעלשאַפט ביי דעם הערצאָג צ., וואוהין ער געהט אָהן א בעזונדער לוסט, אום נאָך דעם קלוב אויסצומיידען, וואו ער וועט מוזען אין קאָרטען שפיעלען די גאַנצע נאַכט, אַלעס פּערשפּיע־לען וואָס ער האָט מיט זיך און דעם אַנדערען טאָג וועט ער מוזען געהן צו א פּראָצענטניק געלד באַרגען, וועלכע ער וועט ערשט נאָך זיין פּאַטערס טויט קענען בעצאָהלען, ווען ער וועט ווערען דער אייגענטהימער פון זיין פּאַטערס גימער.

פיעל און פיעלע יונגע לייטע פערבריינגען זייער לעבען אויף דער אַרט, אָדער אויף אן עהנליכען שטייגער. דאָך קענען זיי גוט פּראַנציוזיש און ענגליש שפּרעכען, זיינען אַבעלאַקירט מיט אַ ליר־טעראַרישע בילדונג און לאָזען זיך אין דער געזעלשאַפט דורך זייערע עלעגאַנטע קליידער און דורך אַ געוויסען בעזימט פון גייסט בע־וואונדערען.

און די דאָזיגע פּעהלגעבורטען (מפּיל־קינדער) פון דער מאָדער־נער ציוויליזאַציאָן וואַגען עס א פּרוי צו נעהמען!

נאָכדעם ווי זיי האָבען מעהר גוי א העלפט פון זייערע קלעג־ליכע נשמח־לאַך און פון זייערע נערוועזע קערפּערלאַך אין די

געמבלינג-הייזער, אָדער אין די בודוואַרען פון די באַללעט-טענצער-
קעס איבערגעלאָזען, שטרעבען זיי צו דער הייראַט, צו דער העכט-
טער מענשליכער פליכט — אַ פרוי גליקליך צו מאַכען און די
וועלט מיט מענשען צו בעפעלקערען.

זיי דאַרפען זייער גרויסען נאָמען ניט לאָזען שטאַרבען און
זייערע הויכע טיטולען — אויסגעלאָשען ווערען, זיי מוזען מיט
דעם גרויסען נדן, וועלכע די פרוי בעקומט פון איהרע עלטערען,
פערשטאַפען די טיעפע לעכער, וועלכע דער גרינער טיש אין געמב-
לינג-הויז און די שווערע קאָסטען מעטרעסעס אויסצוהאַלטען האָ-
בען געמאַכט אין זייערע פינאַנסען.

און זיי הייראַטען און גיבען אַ רייכע, אַ גוטע, אַ זאַנפטע,
אַ ריינע און אַ יונגע מיידעל זייער האַנד, אַ מיידעל, וואָס גלויבט,
אַז אין מאַן האָט זי געפונען אַ געליעבטען, און אין דעם געליעבטען
אַ פאַעמאַ פון העכסטער פרייד און דעם אידעאַליזמוס פון וועלכען
זי האָט גע'חלומ'ט.

אַרימע, אונגליקליכע מיידעל!

דער מאַן, דער פוסט-און-פאַסניק, דער בטלן, האָט ביי זיינע
פינגער און דרייסיג אָדער פערציג יאָהר נאָך געוויס ניט פערלאָרען
זיין זיסע געוואָנהייט שלינג און שלאַנג אַרומצוגעהן אָהן עפעס
וואָס אונטערצונעהמען און אויספיהרען, און אין דער פאַר איהם
לאַנגווייליגער אַטמאָספערע פון דער פאַמיליע, נאָכדעם ווי די פרייד-
דען פון דעם „האַניג-מאַנאַט“ זיינען שנעל אויסגעלאָשען געוואָרען,
געפינט ער אַ נייעם און אַ מעכטיגערען פאַרוואַנד, אום אין קלוב
צום קאַרטענטישעל צוריקצוקעהרען, און דער קאַרטענשפיעל איז
דער איינציגער קיטצעל, וואָס רעגט איהם אויף און וואָס גיבט
איהם דאָס בעוואוסטזיין, דאָס ער לעבט.

די יונגע פרוי ליעבט איהם, זי לאַדעט איהם איין צו דער
פּיאַנאָ, אָדער עפעס וואָס צוזאַמען אינטערעסאַנטעס צו לעזען,
אָדער מיט איהם אייניגע מינוטען די פריידען און די אינטימע
צערטליכקייטען פון דער ליעבע צו געניסען, און ער בעווייליגט איהר
פערלאַנג; אָבער פלוצלונג רייסט ער אויף זיין מויל צו אַ לאַנגען
געניץ, געניצט ביז עס האַלט ביים אויסלינקען די קנאַכען פון זיין
מויל, און ביי יעדען געניץ פאַלט אויף איהר אַ קאַלטער וואַסער-

שטרעאהל, און זי זעהט ענדליך איין אז זי האָט זיך אומזיסט געמיהט
אום א גאנז אין אן אָדלער צו פּערוואַנדלען און וואַרעמע בלוט
אין די אָדערען פון א זשאַבע אַרײַנצוגיסען.

*

מיין ליעבע עממא, דו וועסט פיעלייכט זאָגען, אז דאָס איז
איבערטרייבונג פון מיר, אז אַנשטאָט א געטרייעס בילד פון וואַהרען
לעבען, גיב איך דיר א קאַריקאַטור; אָבער איך פּערזיכער דיר, אז
איך דאָס בילד איז העסליך און אַכשטויסענדיג.

ניט אלע פּוסט-און-פּאַסניקעס זיינען פון דער דאָזיגער אידע-
אלער פּאַלקאַמענהייט, אָבער איך די געוועהנליכע פון זיי זיינען
אונערטרעגליך און פּערשפּרייטען אַרום זיך א נעבעל פון לאַנגווייר-
ליגקייט, וואָס לעשט אויס יעדעס פייער פון בעגייסטערונג און
פּערטונקעלט יעדען שיינ פון דער פּאַעזיע.

און וואָס איז דאָס לעבען אָהן פּאַעזיע?

איך ווייס עס גאַנץ גוט, אז עס זיינען דאָ אונשולדיגע, גוט-
מוטהיגע פּוסט-און-פּאַסניקעס, וועלכע ליעבען זייערע פּרויען און
שפּיעלען ניט אין קאַרטען, אָבער זיי האָבען זיך פון דער אַטמאָ-
ספּערע פון זייער לאַנגוויילע געבילדעט און זיי קענען די דאָזיגע
אַטמאָספּערע ניט-פּערלאָזען, אום א לעבענס-קרעפּטיגערע, פּרישערע
און בערוישענדרע לופט איינצואַטהמען.

זיי קענען קיינמאָל ניט קיין אַנדער מיריגקייט, אַלס די מידיני-
קייט פון גאַרנישט טהאַן. אַנדערע מענשען, אום זיך לעבעדיג צו
פיהלען, אום דאָס לעבען צו געניסען, מוזען יעדען טאָג אן אַנדער
מיריגקייט פיהלען, די איינציגע היילזאַמע, די איינציג מענשליכע—
די מיריגקייט נאָך דער אַרבייט.

זאָלען עס זיין די אַרבייט ביי דעם ספּאַרט, ביים רייטען, ביים
פּאַהרען מיט דעם וועליסיפּעד (בייסיקל), אָדער מאַכענדיג אַ לוסט-
דייזע מיט אַ יאַכט, אָדער אויף דער יאַגד אין וואַלד, אָדער די
געדאַנקען-אַרבייט ביי זיך אין קאַבינעט, אין שטודיר-צימער, אויף
די פּעלדער פון די גיטער, אָדער אין וואַגען אָדער אין שיף אויף אַ
דייזע. די אַרבייט האָט אזוי פיעל וועגען, דאָס דער מענש, וואָס
ווייל אלע וועגען דורכלויפּען, דאַרף מינדסטענס הונדערט יאָהר לע-
בען.

און ווען דער מאן, וואָס אַרבייט, קומט צו זיך אַהיים, זוכט אויף זיין פרוי און מיט אַ גליקזעליגען שמייכלעלע אויף זיין פנים דערזעהלט ער איהר די גוטע רעזולטאטען פון זיין אַרבייט, געפינט ער פונקט אזא גליקזעליגען שמייכלעלע אויף איהר פנים, דאן פיהלט ער אין זיך די בערווישטהייט פון אַ מענשען, וואָס איז אַריינגעקור מען אין אַ בליהענדען גאַרטען און איז בעגריסט געוואָרען פון די בלומען, וועלכע גיבען נאָר איהם זייער זיסען אַראַמאט, און אין דער ליבע רהט ער אויס זיין מיעדיגקייט, און דאָס בעוואוסטזיין, דאָס ער האָט ניט אומזיסט געלעבט, לאָזט איהם דעם קאָפּ הויך טרהאַנען און זיינע אויגען פאַר פרייד גלאַנצען.

אָהן אָנשטרענגונג גיבט עס קיין רוה און אָהן אַרבייט קיין פרייד. די שעהנסטע בלומען וואַקסען און בליהען אויף די בערג. וויל מען זייער בעלעבענדען אַראַמאט געניסען, מוז מען דעם באַרג אַרויפקלעטערען און דערביי — שוויטצען.

אונגליקליך, דריי מאָל אונגליקליך זיינען די, וועלכע האָבען נאָר פון אַ גרויסע היטץ געשוויצט און קיינמאָל ניט ביי דער אַרבייט.

מיין גוטע עממאַ, האָב קיינמאָל ניט חתונה מיט אַ ליידיג געהער!

איך נעהם מיר אויס לאַנגער ערפאַהרונג די פרייהייט צו זאָגען, דאָס דער מאן, וואָס טהוט גאַרנישט, איז פאַר זיין פרוי דער ערנסטער מער מאן פון דער וועלט.

און דו, אין דיין פאַעטישען גייסט, אין דיין גלויבען אין דאָס גוטע, זאָלסטו קיינמאָל ניט האַפען אזא מאן דורך דיין איינפלוס צו מאַכען פאַר אַן אַרבייטער.

גראַדע אזוי גוט קענסט דו אַ טשערעפאַכע (שילדקרט) אין אַ שוואַלב, און אַ נאַכט-אייילע (סאַווא) אין אַן אַדלער פּערוואַנדלען!

פראפעסיאן און דער גליק פון פאמיליען לעבען

II

יין טהייערע עממא! איך בין מעהר ווי זיכער, אז דו וועסט ניט הייראטען מיט א בויער, מיט א שמיעד און מיט א סטאָליער; די בעווערבער, וואָס וועלען זיך אַרומדרעהען אין דיין קרייז, וועלען זיין אַן אינזשיניער, אַ דאָקטאָר, אַן אַדוואָקאַט, אָדער, דאָס וואָס מען רופט: אַ קאַפיטאַליסט.

יעדען טאָג הער איך ווי לייט זאָגען: „אַלע מענשען זיינען גלייך. און איך זאָג דיר, מיין טאָכטער, אז קיין גרעסערען ליגען ווי דער דאָזיגער שפרוך האָט נאָך קיין מענשליכער נעהירן ניט אויסגעדאַכט. דאָס האָב איך אין אַלע מיינע ווערס ווידערהאַלט. און דאָך שטעהט דער דאָזיגער ליגען געדרוקט אויף אַלע מטבעות און אַסיגנאַציעס פון אַ גרויסער נאַציאָן, אויף איהרע פּלאַנען און אויף די געזעצען פון דער נאַצער ציוויליזירטער וועלט.

אויך אין אונזערע טריבונאַלען (העכסטע געריכטהייזער) שטעהט עס געשריבען, דאָס אַלע מענשען זיינען פאַר דעם געזעץ גלייך; אָבער ווייל די דאָזיגע ווערטער שטעהען הינטער דעם רוקען פון די ריכטער אין די ריכטער קענען ניט זעהן, וואָס עס טהוט זיך הינטער זייער רוקען, האָבען זיי ניט די פערפליכטונג זיך שטענדיג אָן דיזעזע ווערטער צו דערמאָנען.

די מענשען זיינען נאָר אין אַ י י ז זאָך גלייך — אין דעם טויט. אָבער אויך דאָ, וואָס פאַר אַן אונטערשיעד אין דער אַרט און ווייזע פון שטאַרבען! עס זיינען דאָ מענשען, וואָס שטאַרבען גלייך נאָכדעם ווי זיי ווערען געבאָרען, און אַנדערע לעבען און שטאַרבען מיט הונדערט יאָהר; אַנדערע שטאַרבען אונטער האַרצ־רייסענדע שטערצען, און אַנדערע מיט אַ שמייכלע אויף די ליפען, זיי שטאַרבען ענטוועדער טראָפּענווייז, לאַנגזאַם, אָדער דורך אַ האַסטיגען ריס אין זייער נשמה, וויעדער אַנדערע הויכען אויס זייער

נשמה מיט א קללה אויף דעם לעבען, און אנדערע פערקערט בענשען דעם טויט.

און דאָס שענהנסטע איז דער פאקט, דאָס וואָס מעהר די ציר וויליאַציאָן פראַגרעסירט, די סאַציאַלע בעשמרעבונגען ווערען אַלץ מעהר פּערוויקעלטער און שווערער און די געזעצען ווערען אַלץ מעהר פּערפיינערט — שטייגען אַלץ מעהר די אונגלייכהייטען פון די מענשען און וועלען מיט דעם פראַגרעס נאָך ווייטער שטייגען.

פּערצייַה מיר, מיין ליַעבע עממאַ, וואָס מיין פּעדער איז אַרויס פון וועג און האָט פּערבלאָנדזשעט אויף דער פּעלד פון העכערער פּילאָזאָפּיע! דאָס איז נאָר געשעהן, אום דיר צו זאָגען דעם מאַט-טיוו, וואָרום איך ראַטה דיר ניט צו הייראַטען אַ מאַן, וואָס זיין שטעלונג איז גאַנץ פּערשיעדען פון דיין שטעלונג.

ווען דו וועסט אוועקשטעלען אַ טענענבוים צוזאַמען מיט אַ בלום, וואָס איז געבאָרען אין די הייסע לענדער, אין דער אַראַב-זשעריע און וועסט וועלען, אַז ביידע זאָלען צוזאַמענלעבען, וועט איינע פון זיי געוויס שטאַרבען -

דו וועסט אַלואַ הייראַטען אַ מאַן, וועלכער בעשעפטיגט זיך מיט איינע פון יענע בערופס-אַרטען, וועלכע מיר מענשען רופען אַן מיט דעם נאָמען: פּר י י ע — אפּשר נאָר דערפאַר וויל זיי גיבען די פּרייהייט פון הונגער צו שטאַרבען.

און אויך, ווען דו וועסט זיך אויסוועהלען אַ מאַן, וואָס לעבט פון זיינע רענטען, פון זיינע הכנסות, וויל איך האַפּען, אַז ער וועט קיין-ליידיג-געהער, קיין פּוסט-און-פּאַסניק ניט זיין, פון וועלכען איך האָב דיר שוין אַ געטרייע קאָפּיע געמאַכט. ער מעג זיך זיין אַ קאַפיטאַליסט, אָבער ער מוז זיך מיט זיינע גיטער בעשעפטיגען און זיך ניט פּערלאָזען אויף פּרעמדע הענד, ער מעג זיך צו זיין פּערגעניגען וויסענשאַפטען שטודירען און אַ קינסטלער זיין; און יעדען פּאַל וועט ער אויך זיין אַן אַרבייטער אין דעם גרויסען סאָ-ציאַלען ווערקשטאַט.

דו זאָלסט נאָר ניט גלויבען, אַז עס איז אַלץ איינס צו מען הייראַטעט מיט אַ קינסטלער, אָדער מיט אַ דאָקטאָר, אָדער מיט אַן אַדוואָקאַט.

דאָס לעבען נאָך דער חתונה איז אזא איידעלע זאַך, דאָס פון

יעדער זאך, וואָס רינגעלט איהר אַרום, אָדער בעריהרט זי, נעהמט זי אַרײַן אין זיך אַ וואָהלטהעטיגען אָדער אַ שעדליכען אײנפלוס. זי איז פיעל עמפּינדליכער פון די אויסלענדישע געפיהל־פלאַנצען, זי איז אַ גאלוואַנאָמעטער, מיט וועלכען מען מעסט די שטאַרקײט פון דעם גאלוואַנישען שטראָם, זי איז אַ פּאַטאָגראַפישע פּלאַטע. קײן זאך, וואָס בעטרעפט זי אָדער בעריהרט זי, איז פאַר איהר גוטעס געדייהען און פאַר איהר גליק גלייכגילטיג.

די פּראָפעסײַן איז אזא וויכטיגער טהײל פון דעם מענשען, דאָס מען קען עס ניט אויסטהאַן ווי מען ציהט אַ קלייד פון זיך אַרונטער. טהוט מען דאָס, רײסט מען מיט דעם אַ שטיק הויט פון לײב. די פּראָפעסײַן שפיעלט אַ גרויסע ראָליע אין לעבען, און נאָך אַ גרעסערע אין פאַמיליען לעבען.

יעדער אײנער פון אונז וועהלט זיך אויס אַ בערוף פון די פיעלע אַנדער בערופען, אַמאָל אײנעם פון די צופעליגע, און אַמאָל דורך הויכע און טיעפע מאַטיווען; צום גרעסטען טהײל וועהלען מיר זיך אַ פּראָפעסײַן נאָך אונזערע פּערשיעדענע געשמאַדריכטונגן גען, וועלכע זײנען אַן אויסדרוק פון אונזער נאַטור, און פון אונזערע מאַראַלישע און גײסטיגע בעשאַפענהײט.

גליקליך, דריי מאָל גליקליך איז יענער, וועלכער וועהלט זיך אויס זײן פּראָפעסײַן דורך די הערשענדע און אונבעוועגבאַרע, צווינגענדע בעדריפניסע פון זײן אײגענעם געהירן און זײן אײגענע האַרץ!

ווען עס זײנען דאָ אזוי פיעל אונפעהיגע און פיעלע אַנדערע, וואָס פּערפלוכען זייער בערוף, קומט דאָס נאָר דערפון, וואָס זײ האָבען בײ דער אויסוואַהל פון אַ בערוף ניט געפאַלגט די שטימע פון דער אײגענער בעשטימונג, די שטימע וואָס ווײזט אײמער דעם ריכטיגען וועג, און האָבען זיך געלאָזט פּערפיהרען פון פוסטע פּאַנז טאזיען און פון אַ פאַלשען שײן, אָדער, וואָס נאָך ערגער איז, זײ האָבען געהאַנדעלט דורך אַ פּרעמדען זײטיגען אײנפלוס.

האָבען מיר אָבער אײנמאָל אַ פּראָפעסײַן אויסגעוועהלט, איז ער אַ קלייד, וואָס לאָזט זיך פון אונזער הויט מעהר ניט אַראַבציר הען, אַלץ אײנס צי ער מאַכט אונז שעהנער אָדער העסליכער ווי מיר זײנען אין דער ווירקליכקײט.

האָסט דו בעמערקט, מיין טאָכטער, ווי דאָס אויסזעהן פון דעם מענשען פערענדערט זיך נאָך דער קלייד, וועלכע ער טראָגט אויף זיך? און אַ פּראָפעסיאָן איז מעהר אַלס אַ קלייד, מעהר אַלס אַ אונטער: אַ פּראָפעסיאָן איז אַ צווייטע הויט אויף אונזער קערפּער, וועלכע לעבט מיט אונז און אין אונז און פאַרמירט אונז נאָך איהרע פאַדערונגען, נאָך איהר שניט און לויט דעם שטאַף, מיט וועלכען זי האָט אונז אַרומגעוועבט.

די מענער פון זשעניע, די גרויסע גייסטער מיט אייזערנעם ווילען, בויגען די פּראָפעסיאָן נאָך זייער ווילען און מאַכען איהר גרויס. זיי קענען דעם בערוף בעאיינפלוסען. אָבער די מעהרסטע פון די מענשען, דאָס הייסט: די גרויסע מאַסע, פאַרמט זיך און בויגט זיך פאַר דער פּראָפעסיאָן און מיט דער פּראָפעסיאָן.

טיציאָ איז פריהער פאַר אַלץ אינזשינער און נאָכדעם טיציאָ. סעמפּראַניאָ איז פריהער פאַר אַלץ דאָקטאָר און נאָכדעם סעמפּראַניאָ, און קאיאָ איז פריהער פאַר אַלץ פּריעסטער און נאָכדעם קאיאָ, ווייל די שוואַכע מענשען, וואָס בילדען די מעהרצאָהל, געפינען אין דעם אָנגענומענעם בערוף דעם שוין אָנגעגרייטען שטעמי פּעל, אָדער בעסר געזאָגט: דעם שטיק זויערזאָל, וואָס פּערוואַכט דעלט זייער נאַטירליכע פּערזענליכקייט אין אַזאַ מין זויער-טויג, פון וועלכען מען קען גאָרנישט באַקען.

עס זיינען דאָ אַזוי פיעל בעאַמטע, אַזוי פיעל דאָקטוירים, אַזוי פיעל פּריסטער און אַזוי פיעל סאָלדאַטען, וואָס זיינען אונטער זיך אַזוי גלייך, דאָס איך האָב קיינמאָל ניט געפיהלט די נויטיג קייט צו פרעגען זייערע נעמען און צו-נעמען. ווען איך האָב זיי געזעהן און געקענט, איז מיר גענוג געווען צו זאָגען: — ער איז אַ בעאַמטער! — ער איז אַ דאָקטאָר! — ער איז אַ פּריעסטער! — ער איז אַ סאָלדאַט! —

ווען דו ביזט פון דער דאָזיגער וואַהרהייט איבערצייגט, וועסט דו גאַנץ לייכט בעגרייפען, וואָס פאַר אַ גרויסען איינפלוס די פּראָפעסיאָן פון דיין מאַן מוז אויסאיבען אויף דיין גליק און אויף דעם גליק פון דיין פאַמיליע.

דערזעלביגער מאַן מיט דעמזעלביגען געפיהל, מיט דערזעלביגער נער אינטעליגענץ און מיט דעמזעלביגען רייכטום, וועט אין לעבען

נאָך דער חתונה א גאַנץ פּערשיעדענער מאַן זיין. אַלס באַנקיער
וועט ער אַנדערס זיין, אַלס דאָקטאָר וויעדער אַנדערס און
נאָך אַמאָל וויעדער אַנדערס אַלס מיליטעריסט אָדער אַרוואַקאָט.

יעדער בערוף האָט זיין אייגענטימליכקייט און זיין אייגענע
נאַטור, און די דאָזיגע אייגענטימליכקייטען און נאַטור, צי זי איז
גוט אָדער שלעכט, לאָזט זיך ניט אומבייטען.

איך ווייס ניט, אויב אַנדערע פאַר מיר האָבען שוין געפאַרשט
און שטודירט דעם איינפלוס פון פּראָפעסיאָן אויף דעם גליק פון
פּאַמיליען לעבען. איך אָבער האָב דעם טונקעלען און שווערען
געגענשטאַנד פיעל אויפּמערקזאַמקייט געשענקט, האָב פיעל בע-
אַכאַכטעט, און דו זאָלסט די פּרוכט פון מיין שטודיום געניסען.
עס זאָל דיר אַ לעהרע זיין, און אַ וועג-ווייזער אין דעם וועג פון
לעבען.

מיין קינד, איך קען דיר אַלעס ניט אויסשרייען, דאָס איז
אַ זאָך דער אונטערגליכקייט, ווארום וויפיעל מענשען עס איז דאָ
אויף דער וועלט, אַזוי פיעל כאַראַקטערע. יעדע פּראָפעסיאָן האָט
אַן אַנדער פאַרב און אַן אַנדער שטרעבונג. איך וועל דיר נאָר
אייניגע פּראָפעסיאָנען אויסרעכענען, און דו, מיין קינד, וועסט
שוין מיט דיין שאַרפע פּערשטאַנד וויסען וואָס אויסצוקלייבען.

דער געשעפטס-מענש אַלס מאַן.

דער באַנקיער אַלס מאַן.

דער פּאַבריקאַנט אַלס מאַן.

דער גוטס-בעזיצער אַלס מאַן.

דער קינסטלער אַלס מאַן.

דער אינזשעניער אַלס מאַן.

דער דאָקטאָר אַלס מאַן.

דער אַרוואַקאָט אַלס מאַן.

דער ליטעראַט אַלס מאַן.

דער געלעהרטער אַלס מאַן.

דער פּאָליטיקער אַלס מאַן.

דער סאָלאַראַט אַלס מאַן.

דער געשעפטסמאן אלס פערהייראטער מאן.

יי אונז אין איטאליען איז געווען א צייט, אין וועלכע
 כע דער געשעפטסמאן און אלע אנדערע, וואָס האָבן
 בען האַנדעל און אינדוסטריע צו זייער פּראָפעסיאָן
 געמאַכט, זיינען פון די עדעל־לייט, פון די הויך־
 געבילדעטע פון די געלעהרטע און פון דער גאנצער
 צער גייסטיגער אַריסטאָקראַטיע בעטראַכטעט גע-
 וואָרען מיט אַ געוויסער גרינגשעצונג, אָפטמאָל זאָגאר מיט אַן
 אָפּגענער פּעראַכטונג. זיי האָבען נאָר ניט געוואָלט צוגעבען, אז
 האַנדעל און אינדוסטריע איז אויך אַ בערוף, קיין פרייער בערוף.

און דאָך איז ענגלאַנד, די פרייעסטע פון אלע נאַציאָנען פון
 דער ציוויליזירטער אייראָפּא, אַ לאַנד פון לויטער האַנדעלס־לייט
 און פאַבריקאַנטען.

און דאָך קען אַ קליינע קירכע אין פּלאָרענץ אויפווייזען, דאָס
 אין איהר זיינען געטויפט דריי קינדער מיט די נעמען ד א נ ט ע,
 מ י כ ע ל א נ ז ש ע ל אָ און ג א ל י ל ע א ו ס, וועלכע האָבן
 בען האַנדעל און אינדוסטריע פאַר איינע פון די שעהנסטע און
 נוצליכסטע בערופען געהאַלטען.

און דאָך איז די נאַנצע מענשליכע וועלט נאָר אַ גרויסער
 מאַרק, אויף וועלכען מענשען בייטען זיך מיט געלד, מיט סחורה,
 מיט אידעען, מיט טעריטאָריען און מיט איינפלוסען.

אויך אין אונזער צייט זיינען נאָך די גייסטיגע און ניט־גייס־
 טיגע אַריסטאָקראַטען, וואָס קוקען אויף האַנדעל און אינדוסטריע
 ווי אויף אַן צרה, אָהן וועלכע מען קען ליידער ניט אויסקומען
 און מען מוז זי דולרען.

אָבער דו, מיין טאָכטער, דו זאָלסט זיך ניט שעהמען צו היי-
 ראַטען מיט אַ האַנדעלס־מאן, ווען דו וועסט געפינען אַזעלכען, וואָס
 האָט האַרץ און גייסט און שעהמט זיך ניט צו קויפען און פער-
 קויפען, אום זיך און זיין פאָטערלאַנד צו בערייכערען.

די פערבינדונג מיט אזא מאן, וואָס וועט דיינע ערוואַרטונגען און האָפנונגען קיינמאָל ניט אָבנארען.

דער האַנדעלסמאַן ליעבט געוועהנליך זיין פרוי און זיינע קינדער און שטענדיג טראַכטענדיג וועגען זיי, ווערט זיין דורשט צום מעהר פערדיענען אַלץ שטאַרקער און שטאַרקער.

ווען ער קומט צוריק אַהיים פון זיין מאַגאַזין, אָדער פון באַנק צופרידען מיט דעם גאַנג פון זיינע געשעפטען, דיינקט ער, ביים ווידערזעהן זיין ליעבע פרוי און קינדער מיט פרייד, דאָס ער האָט פאַר זיי געאַרבייט, און איז זיכער, דאָס זיי וועלען איהם שטענדיג דאַנקבאַר זיין, וואָס ער מיהט זיך זייער וואָהלשטאַנד און זייער פערמעגען צו פערגרעסערען.

ווי לוסטיג און גליקליך רוהט זיין בליק אויף דעם קאַפּ פון זיין זיסע פריינדין אויף דאָס גאַנצע לעבען, אויף די בלאַנדע קעפּער-לאַך פון זיינע קינדער, וועלכע רינגלען איהם אַרום פון אַלע זייטען, ווען ער דיינקט, דאָס ער וועט באַלד אַן אַנגענעהמע איבערראַשונג מאַכען און דאָס ער קען דאָס מאַכען דורך זיין אַרבייט, דורך זיין טהעטיגקייט, דורך זיין פלייסיקייט און דורך זיין אינטעליגענץ!

און ווען ער קומט אין אַ געוויסען מאָרגען צו דער טרויעריגער איבערצייגונג, דאָס זיינע געשעפטען האָבען גענומען אַ שלעכטע ווענדונג, דאָס אַ באַנקראַט, וועלכען ער האָט ניט געקענט פאַר-אויסזעהן, האָט געמאַכט אַ שוואַרצען שטריך אונטער דער בילאָנץ פון זיין פערמעגען, זעהט ער געהענדיג אַהיים דעם ליעבען שמייד-כעלע פון זיין פרוי, וואָס וועט איהם בעלוינען פאַר אַלעס. דער דאָזיגער שמיידלעלע וועט איהם זאָגען, אַז געלד-פערלוסט איז גאָר ניט אזא אונגליק ווען די געגענזייטיגע ליעבע שטעהט נאָך אין איהר מאַכט, און ביי דעם דאָזיגען געדאַנקען קריענט ער צוריק קראַפט אין ענערניע האָס פערלאָרענע צוריק צו געווינען.

*

ווייל דו פלאַגסט ניט דיין מאַן מיט די טעגליכע קליינליכע פראַגען, וועלכע פערביטערען איהם דאָס לעבען, ווערט ער אַלץ ענערגישער און שטאַרקער אין זיינע געשעפטליכע אונטערנעהמונגען. זוף אַלץ מעהר זיין פערטרויען צו דיר צו געווינען און האָבן שטענדיג אין זינען, אַז דורך דעם צוטרויען צו דיר, וועט ער שטענ-

דיג דיר בעקאנט מאכען מיט דעם וואהרען צושטאנד פון זיינע גע-
שעפטען.

פיעלע האנדעלס-לייט האָבען זייער ערפֿאָלג אין געשעפט און
רייכטהום נאָך דעם אומשטאַנד צו פערדאַנקען, דאָס זיין מוטא-
גער אונטערנעהמונגס-גייסט און פערבינדונג מיט דער שפּאַרזאַמ-
קייט פון זיין פרוי, זיין געשעפטס-קענטנים אונטערשטיצט פון איהר
רע פעהיגקייטען קלוג און בערעכענט צו שאַלטען און וואַלטען אין
די הויזליכע אַנגעלעגנהייטען, האָבען געקענט דעם ערפֿאָלג בריי-
גען.

ווען פרויען לייטען די געשעפטען, האָבען זיי כמעט שטענדיג
ערפֿאָלג, און דער האַנדעלסמאַן, ווען ער וועט די דאָזיגע פעהיגקייט
אין זיין פרוי דערקענען, וועט ער שטענדיג איהר ראַטה געהאַרבען.
און ווען דו וועסט האָבען דאָס אונגליק צו האָבען אַ מאַן,
וואָס איז צו גייציג אום רייכטהום צו ערווערבען, אַ מאַן וואָס וויל
ערווערבען רייכטהום דורך איבערטריבענער אַרבייט און געפעהר-
ליכע אונטערנעהמונגען — מוזט דו זיין דער טאַרמאַזש (ברעמוזע)
אום איהם דערפון אָבצוהאַלטען, דו מוזט פערנרינגערען די איבער-
פליסיגע אויסגאַבען און מוזט איהם ווייזען, דאָס דער גליק מיט
אונזערע דירעקטע און אינדערעקטע שטייערען, וועלכע מיר מוזען
צאָהלען, קען זיך מיט זיי ניט אויסגלייכען.

דער באנקיער אלס פערהייראטער מאן.

וויך דער באנקיער איז א האנדעלסמאן, אָבער ער האנדעלט ניט מיט סחורה נאָר מיט באַארען געלד, און ווייל געלד איז די טהייערסטע און גאַנגבאַר-סטע סחורה, שטעהט דער דאָזיגער צווייג פון גע-שעפט מיט אַ גראַד העכער פון אלע געשעפטען, און וויעדער אויף דאַרום, ווייל דיעזער האַנדעלס-צווייג פאָדערט מעהר גייסט, מעהר פאַרזיכט און ביי געוויסע אומ-שטענדען פיעל מעהר מוטה.

דער באנקיער קען זיין פאַמיליע זעהר לייכט די טהירען צום דייכטהום עפענען און דורך זיינע פיעלפאַכע פערבינדונגען אריינ-בריינגען זיין פרוי אין אַ פערשיעדענאַרטיגע געזעלשאַפט, וואו זי געפינט ליאַרעמדיגע צערשטרייאונגען און אלע בעקוועמליכקייטען פון דעם מאָדערנעם לעבען.

ווען דו ליעבסט די שטילקייט און די אַיינזאַמקייט, ווען דיר איז ליעבער צו האַבען איין שיסעל אויפ'ן טיש, אָבער געווירצט מיט דעם זאַלץ פון זיכערהייט פון מאָרגענדיגען טאָג, דאַן הייראַט ניט מיט אַ באַנקיר.

אין דער הויכער פינאַנציוועלט דרעהט זיך דער גליקסראַד זעהר שטאַרק און האַסטיג. היינט לייגסט דו זיך שלאָפען אַ בעזיצערין פון מיליאָנען, און מאָרגען שטעהסט דו אויף אַ בעט-לערין.

עס איז שווער, דאָס דער באַנקיר זאָל ניט לאָזען פיהלען זיין פאַמיליע די ביטערע יסורים און אויפרעגונגען, וועלכע ער האָט יעדען טאָג ביים לעזען די בערען-בעריכטען.

אין היינטיגען יאָרהונדערט, דער נערוועזער יאָרהונדערט, זיינען דער באַנקיער און דער פּאָליטיקער יענע מענשען, וועלכע שפירען מעהר פון אלע אַנדערע מענשען די ערשימערונגען פון דער וועלט. די דאָזיגע וועלט-ערשימערונגען זיינען פערשיעדען, אַמאָל בריינגען זיי גליק און פריידען און אַמאָל אונגליק און

טרויער, על פי רוב אונגליק און טרויער. ביידע, דער באנקיער און דער פאליטיקער, האָבען צו וואַנדערען איבער אַ בריק פון דינעם פּאַפּיער. זעלטען געלינגט עס זיי דעם בריק איבערצוגעהן, אָפּטער ווערט דער בריק אונטער זייערע פיס צוריסען און זיי פּערזינקען אין תּהוּם...

דו מוזט שטענדיג אין זינען האָבען, אז דו טאָרסט דיין באַנקיער איינעם אַליין ניט לאָזען געהן איבער דעם געפּעהרליכען פּאַפּיער-בריִק, דו מוזט איהם מיט וואַכזאַמע געדאַנקען בעגלייטען אויף זיין גאַנג, דו מוזט איהם ביישטעהן מיט אַ גוטען ראַטה, דו מוזט איהם לערנען נאָר מיט דעם איבערפּליסיגען געלד צו ספּעקולירען און דאָס די פעלד, וואו דאָס ברויט ווערט געזעט און די וויינטרויבען ווערען געזאַמעלט, מוזען שטענדיג אונבעריהרט בליי-בען.

איז דיין מאַן, דער באַנקיער, אַ פּערשווענדער, דאַן מוזט דו די גיציגע, די קאַרגע זיין, און זאָלסט זיך קיינמאַל ניט איינביל-דען, אז דיין מאַן'ס געשעפטען זיינען ניט דיינע געשעפטען, און דאָס דו האָסט ניט דאָס רעכט און אויך ניט די אינטעליגענץ, אום זיך מיט די געשעפטען צו פּערנעהמען.

ווען דו הערסט דעם דונער, ווען דו זעהסט בליצען אויף דעם הימעל פון דיין פּאַמיליע, זאָלסט דו זיך באַלד ערקונדיגען ביי פּריינד, ביי בעקאַנטע, אויב עס קומט אַ געוויטער-שטורם, כדי דו זאָלסט קענען אויסמיידען די געפּאָהר און רעטען, וואָס דו קענסט.

וויפּיעל ווייניגער אונגליקליכע, וויפּיעל ווייניגער אונגליק אין דער פּאַמיליע, וויפּיעל ווייניגער אַנטלאָפּענע קאַסירער נאָך אויס-לאַנד און וויפּיעל ווייניגער זעלבסטמערדער וואָלטען אויף די אַנאַ-טאָמישע טישען געפּאַלמעסט געוואָרען — ווען מיר וואָלטען אונ-זערע פּרויען געגעבען מעהר רעכט אין אונזער געדאַנקען-לעבען און אין אונזערע האַנדלונגען איינצוגרייפּען!

אויב מיר פּאַרטגעשריטענע מענשען מאַכען ניט פון אונזערע פּרויען קיינע שקלאַפּינען ווי אין אַלמערטום און ווי אין מיטעלאַל-טער, האָבען מיר דאָך פון זיי נישט מעהר ווי אַ בע פ ר י י ט ע שקלאַפּין געמאַכט, אַן אַרטיגע הויז-חיה, וועלכע צושטרייט זיך

זעלבסט און אַמוזירט אונז; אָבער קיינמאָל פּערטרויען מיר זיי
ניט אונזערע אַנגעלעגעהייטען, ווייל מיר מיינען, אַז זיי קענען
ניט גענוג פּערשוויגען זיין און נאָך ווייניגער האַלטען מיר פּון
זייער אינפּעליגענץ.

און ווער ליידעט פּון דער דאָזיגער אונגערעכטער ניט־אַכטונג?
כמעט אין יעדען פּאַרל מיר אַ לייך ווייל די פּרוי בעזיצט צו
איהרע פינף חושים אַ זעקסטען, נעמליך דעם חוש דאָס צו זעהן,
וואָס זשעניאַלע מענער קענען ניט זעהן. דאָס איז, דאָכט זיך,
אַ קליינע און אַ שוואַכע זייט פּון דער זאך אָבער דאָס איז אַ וואָך
רעם, וואָס פּרעסט אויף דעם ריעז; דאָס איז ווי עס שיינט, אַן
אונבעדייטענדער געגענשטאַנד, אָבער ער האָט די קראַפט אַ גאַנץ
צען אָרנאַניזמוס צו ערשיטערען און פּאַנאַדערצושרוויפען, אַ קאַ-
לאַסאַלען געשעפט צו רואינירען.

איך האָב שוין זעהר אָפט חרטה געהאַט אויף אַ געשעפט, וועל-
כען איך האָב אָבגעשלאָסען און האָב מיך צו דעם מיט דיין מוטער
ניט בעראַטהען, און אויך קיין עצה געפרעגט ביי מיין מוטער, אלס
איך האָב נאָך געהאַט דאָס העכסטע גליק זי אין לעבען צו בעזיצען.
אָבער קיין מאָל האָב איך קיין חרטה געהאַט אויף אַ געשעפט, וועל-
כען איך האָב אָבגעשלאָסען מיט דעם ראַטה פּון דיין מוטער און
מיט דער צושטימונג פּון מיין מוטער.

ווען איך האָב געוואָלט דערקענען דעם כאַראַקטער פּון אַזאַ
מענשען און אַרײַנדרײַנגען אין די טיעפעניסען פּון זיין אינערליכען
לעבען, אום זיך צו שאַפען אַ בעגריעף פּון זיין מאָראַלישען ווערט, האָב
איך אַ לאַנגע צײַט געדאַרפֿט דײַנקען און פּאַרשען, דרעהען די
זאך אַהײַן און אַהער, יעדע רעגונג פּון זיין נשמה מיט דעם מיסדראָם-
קאַפּ בעטראַכטען און יעדע ווענדונג פּון זיין האַרץ, פּונקט ווי דער
אַנאַטאָם מיט זיין כירורגישען מעסער, אַנאַליזירען — און מערס-
ווירדיג, אויף דאָס, וואָס איך האָב געדאַרפֿט האָבען וואָכען און
מאָנאַטען, אום אויסצוגעפּינען און זיך אַ בעגריעף צו פּערשאַפען,
האַט די פּרוי מיט איין בליק פּלוצלונג ענטדעקט אָהן דער הילף
פּון אַ מיסדראָסקאָפּ און אַ כירורגישען מעסער, ניט פּיעל פּאַרשענ-
דיג און גריבלענדיג האָט זי גראַד די שוואַכע און דאָך אַלמעכטיגע
זייט פּון דער פּראַגע אויפגעלייזט, וועלכע איך האָב נאָך לאַנגען

פאָרשען און אנאָליזירען ניט געזעהן און האָב פון איהר גאָר קיין אהנונג געהאט! און ווייסט דו, מיין טאָכטער, ווארום איך האָב דאָס ניט געקענט זעהן? ווייל איך בין אַ מאַן און דיין מוטער און מיין מוטער האָבען דאָס באַלד ענטדעקט, ווייל זיי זיינען פֿרױען, און ווייל די נאַטור האָט זיי אין זייערע הערצער געגעבען יענע געטליכע אויגען, מיט וועלכע זיי קענען זעהן אלעס וואָס עס ליעגט פֿערבאָרגען אין דאָס האַרץ און אין דער נשמה פון יענע פֿערזאָגען, וועלכע זיי לייעבען און וועמענס גליק עס איז זיי טהייער רער פון זייער אייגענעם לעבען!

און פיעלייכט האָט גראַדע צו דעם דאָזיגען צוועק די פֿאָרזע הענדע נאַטור דעם מענשען אין צוויי העלפטען בעשאַפֿען, אָבער וונדערט איינע פון די אַנדערע קערפֿערליך און צו גלייכער צייט מיט דער אָנציהונגס־קראַפט און מיט דער לייעבע פֿעראַייניגט: צוויי העלפט, וועלכע קענען ניט לעבען אָבערזונדערט איינע פון די אַנדערע און מוזען אייביג פֿעראַייניגט זיין מיט דעם שמערץ און מיט נאָגענדען ביינקען צו אַ לעבען אין צווייען, און אַזא פֿערשמעלצונג פון צוויי קערפֿערס און צוויי נשמות איז דאָך אייגענטליך דאָס וואַהרע און פֿולשטענדיגע לעבען, וועלכע בויט דאָס היים און די מענשען בעשאַפֿט.

אין איינע פון די דאָזיגע צוויי העלפט איז תמיד אָפֿען די אויג, וואָס זעהט זעהר ווייט, וואָס שמעהט שמענדיג אויף דער וואַך, וועלכע דערזעהט די געפֿאָהר, וועלע פיהלט דעם גערויש פון דעם דראָהענדען שטורם און הערט דאָס אָנקומען פון דעם בליץ — אין דער אַנדערער העלפט ליגט די פויסט, וועלכע הויבט זיך אויף צו פֿערטהידיגען זיך געגען דער אַטאַקע.

אויף איין זייט: די צערטליכע מורא, מיט וועלכע די דערנער וועג ווערט דורכגעפֿאַרשט, וועלכע ראַמט אָב די שטיינער פון וועג, דער שמייכעלע, וועלכער גלעט אויס די קנייטשען פון דעם מידען געדאַנקען, אָדער די רונצלען פון דעם פֿלאָגענדען צווייפֿעל.

אויף דער אַנדערער זייט: דער מוטה, וועלכער מעסט ניט אָב די געפֿאָהר, דער געדאַנקען, וועלכער דאָס וואַהרשיינליכע און דאָס מעגליכע אויף דעם וועג פון גוט אָדער שלעכט ליינקט.

אין איין העלפט: די נערווען, וועלכע פיהלען, דאָס האַרץ

וועלכע לייעבט, די צערטליכקייט וועלכע בערוהיגט, דער קוס וועל-
כער היילט, דאָס גאַנצע נערווענסיסטעם פון דער מענשהייט.
אין דער אַנדערער העלפט: די מוסקעלען, וועלכע ציעהען זיך
צוזאַמען צו דער אַרבייט, דער גייסט, וואָס קען ווייט אין דער צור
קונפט זעהן, די ענערגיע וועלכע שטאַרקט, דער הערפאַרזאָמט צום
שאַפען און ווירקען, דאָס געהירן און מוסקעל-סיסטעם פון דער
מענשליכער פאַמיליע.

און נאָר ווען די דאָזיגע ביידע העלפט נעהרען זיך איינע די
אַנדערע, ווען זיי זיינען דורך די וועלטליכע און געטליכע אָנציהונגס-
קראַפט, די לייעבע, פּעראַייניגט, ערהאַלטען מיר דעם מענשען, דעם
וואַהרען און גאַנצען, דעם פּולשטענדיגען און גליקליכען מענשען.
ווען דו וועסט הייראַטהען מיט אַ באַנקיר, לאָז איהם איבער
דעם אייזערנעם געלד-שראַנק, אָבער דו מוזט זיין דער שליסעל,
וואָס פּערטהיירדיגט דעם געלד-שראַנק פון שאַדען.

דער פאַבריקאַנט אַלס פּערהייראַטער מאַן.

נאָך מיין אַנויכט, שטעהט דער פאַבריקאַנט פיעל העכער אַלס
דער האַנדעלסמאַן און דער באַנקיר. דער האַנדעלסמאַן קויפט און
פּערקויפט, דער פאַבריקאַנט פּאַר אַ דו צירט.
דער האַנדעלסמאַן נעהמט פון איין האַנד און גיבט עס איבער
אין אַן אַנדער האַנד, און בעמיהט זיך דערביי, ביי דעם דאָזיגען
איבערגאַנג, דאָס אַ געוויסער טהייל (דער מעגליכסט גרעסער טייל)
זאָל אין זיין האַנד בלייבען.

דער פאַבריקאַנט אין אַ מאַן, וואָס בעשאַפט: ער בע-
שאַפט דעם שטאָף, די מאַטעריע און גיבט איהם נייע פאַרמען, ער
בענוצט די הענד פון זיינע אַרבייטער, ער בענוצט זיינע מאַשינען,
און ווען עס געלינגט איהם נייע אַרטיקלען צו בעשאַפען, אָדער
עטוואָס אַלמעס בעסער און שנעלער אַלס אַן אַנדערער צו מאַכען,
מאַכט ער זיך און דאָס לאַנד רייך.

נאָט זאָל דיר העלפען מיט אַ פאַבריקאַנט צו הייראַטהען!
אָבער ביי אונז אין איטאַליען האָבען מיר פון דעם דאָזיגען
מין זעהר אַ קליינע צאָהל, און דאַרום וועט עס שווער זיין אויסצו-

געפינען אזעלכען, וואָס זאָל ווערטה זיין דיין מאַן צו זיין און וועל-
כער זאָל אויך מיר צופריעדען שטעלען.

דער מאַנופעקטשורער מוז זיין אַ פערבינדעטער פון זיינע אַר-
בייטער און קיין פאַראַזיט, וואָס נעהרט זיך פון דער מיה און דעם
שווייס, אָפטמאַל אויך פון דעם בלוט פון זיינע אַרבייטער; ער מוז
זיין זייער פֿרײַנד, ניט זייער טיראַן.

יערען טאַג און יעדע שטונדע פון טאַג מוז ער זיך דערמאַנען:
דאָס די גרויסע פּראָבלעמע פון קאַפיטאַל און אַרבייט, פון אַרבייט-
געבער און אַרבייט־נעהמער, איז נאָך לאַנג ניט אויפגעלייזט און דאָס
די אינדוסטריעלע אונטערנעהמער מוזען זיין די ערשטע, וואָס דאָר-
פּען מיטווירקען צו דער שנעלער און עהרליכער אויפלייזונג פון דער
דאָזיגער פּראָבלעמע.

און דו, מיין טאַכטער, דו מוזט, ווען דו וועסט מיט אַן אינ-
דוסטריעלען אונטערנעהמער הייראַטעהן, איהם איבערצייגען, דאָס
ער מוז די גערעכטע פּאַררערונגען פון זיינע אַרבייטער רעספעקטיר-
רען און נאָכגעבען, אויב ער וויל ניט לעבען פון רויב און אויב ער
וויל ניט ענטגעגענגעהן די געפּאָהרען פון דער סאָציאַלער רעוואַ-
לוציאָן.

די פּאַבריקאַנטען זאָלען ניט גלויבען, דאָס די פּאַרלאַמענטען
וועלען די סאָציאַלע פּראָבלעמע אויפלייזען. זיי אַליין מוזען און
וועלען דאָס טהאָן.

דער גוטסבעזיצער אַלס פּערהייראַטער מאַן.

דער גוטסבעזיצער איז פאַר זיין פרוי אימער אַ גוטער מאַן,
ווען איהר צו בעזיצען אַליין, איז איהם ניט גענוג און בעשעפטיגט
זיך זעלבסט מיט זיינע גיטער זיי צו בעאַרבייטען, ווען ער ליעבט
זיי און בעמיהט זיך אביסעל ליבט פון דער וויסענשאַפט אין דאָס
טיפע טונקעל־הייט פון דער לאַנדווירטשאַפט אַריינצוטראָגען.

אַבער ווען דער גוטסבעזיצער בעשעפטיגט זיך אַליין ניט מיט
זיינע גיטער, ער בעזוכט זיי קינמאַל ניט, לאָזט זיי אַרויס אין
פּאַסעסיע און בענוגענט זיך מיט די הכנסות פון זיי אין שטאַדט
צו לעבען און גאַרנישט טהאָן — דאַן זינקט ער אַרונטער צו דער

קאָטעגאָריע פון די פּוּסט־און־פּאַסניקעס און ער האָט דאָרום קיין רעכט צו בעהויפטען, אז ער בעשעפטיגט זיך עפעס מיט אַ בערוף.

האָסט דו מיט אזא מאַן געהייראַטהעט, מוזט דו איהם בע־גלייטען אזוי אָפּט ווי דו קענסט אויף דיינע ניטער, און דרינג אין איהם אָפּט, זעהר אָפּט זיינע גוטסכעזיצונגען צו בעזיצען.

וויפיעל פיזיש און מאָראַלישע געזונדהייט וואָלט אונזער נער־וועזע און נערווען־קראַנקע געזעלשאַפּט געקענט ערווערבען, ווען אַלע, וואָס בעזיצען אויפ'ן לאַנד אָן אייגענעם שטיקעל ערד, וואָלטען איהם געליעבט, בעאַרבייט, ווען אַלע וואָלטען אַ היין גענאַנגען די פּלאַנצען צו גלעטען, צו לאַסצען, זיך אויסציעהען אויף דער גרינער לאַנקע, מיט זייערע אייגענע הענד אויף זייער אייגענעם פעלד וואַק־סענדע פּרוכט אַברייסען, ווען די פּרוכט איז אַפילו נישט מעהר ווי אַ מאַגערע פייג אָדער עפעס אַ יאַגדע!

האָסט דו ווען עס איז געשפיערט דעם גערוף פון דער ערד, ווען זי טרינקט נאָך אַ לאַנגע רעגענלאָזע צייט די ערסטע רעגענטראָפּענס, וועלכע זי זויגט אין זיך איין מיט דער ברענענדער תּאוה פון אַ פּערשמאַכטען דאָרשטיגען?

פאַר מיר איז דער דאָזיגער ערד־גערוף דער ליכטסטער אַראָ־מאַט, דער סימפּאַטישסטער און דער דורכדרינגליכסטער פון אַלע אַנדערע ריחות. ניט נאָר ער קיטצעלט צערטליך מיינע נאָזלעכער, ער שטייגט אויך אַרונטער טיעף אין האַרץ, אין די לונגען און עס דאַכט זיך מיר, אז איך בין וויעדער גענוואָרען ערד (וואָס איך בין פאַר מיין געבורט געוועזען). עס דאַכט זיך מיר, אז איך טרינק פון די ערשמע ערד־קוואַלען, וועלכע האָבען זיך פון פּערשיעדענע וואַרצלען אין ווייכע שוואַמען פּערוואַנדעלט, וועלכע זויגען אויס די קרעפטען פון די פּלאַנעטען, אום זיי אין ברויט, אין וויין, אין בלומענדופט און אין בוי־קלעטצער צו פּערוואַנדלען.

אין קיין אַנדערען מאַמענט פיהל איך מיך אזוי קלאָר דאָס איך בין אַ טהייל פון אונזער פּלאַנעט, ווי אין דעם מאַמענט, ווען איך אָטהעם איין מיט אַ הייסער תּאוה דעם ריח פון דער ערד אין דער צייט, ווען זי טרינקט דאָס וואַסער פון הימעל.

פּערזאָרג עס, מיין טאַכטער, דאָס דו זאָלסט אָפּט ווי דו קענסט אין דער געזעלשאַפּט פון דיין מאַן, דעם גוטסכעזיטצער, דעם זיסען

ערדגערודף טרינקען, לאָז איהם אויך דייע קינדער טרינקען און נעהם איהם מיט זיך אהיים, אין שטאָרט, ווי אַ ביטערעם שטאָרט קונגס־מיטל, וואָס מאַכט אונזער אַפעטיט שאַרפער און מאַכט נייער אונזער בלוט.

די ליעבע צו דער ערד איז די היילזאמסטע, די טהייערסטע ליעבע, און ווען דו וועסט די דאָזיגע ליעבע אין דיין מאַן איינ־פלאַנצען, האָסט דו מיט דעם אַ הייליגעם ווערק אויסגעפיהרט. און ווען דו טראָגסט זי מיט דער צערטליכקייט פֿון דיין פרויען־הארץ אין דאָס הויז פון דעם פויער אַרײַן און פּעדאָגאָגיק זי מיט זיינע וויסענשאַפטען אין דער אַנדריקולטור, וועסט דו מיט דעם מעהר און בעסערעם פֿאַר דיין לאַנד לייסטען, אַלס אַלע יעצטיגע און פּערגאַנגענע געזעצגעבער מיט זייערע סאָציאַלע געזעצען, אי־בער וועלכע איך מוז לאַכען, און וועלכע בלייבען אין די אַרכיווען פון די פּאַרלאַמענטען אַלס מערקווירדיגע מאָנומענטען פון אונזערע פּוסטע פּאַרלאַמענטאַרישע און זשורנאַליסטישע פּלודיערייען, יענע פּאַלשע פּילאַנטראָפּיע, וועלכע מיט נדבות און מיט העכערען אָדער אַראָבועטצען דעם שטייער פון אימפּאָרט און עקספּאָרט, זוכען דאָס גרויסע און פּורכטבאַרע פּראָבלעם פון דער סאָציאַלער פּראַגע אויפצולייזען.

דער קינסטלער אַלס פּערהייראַטער מאַן.

ויב דער קינסטלער איז ניט קיין זשעניע, אָדער ער בעזיצט ניט קיין האַרץ פון אַ מלאַך, זאָלסט דו מיט איהם ניט הייראַטען.

ווען ער איז נאָך אַ מיטעלמעסיגער קינסטלער, דאַן איז ער מעהר משוגע פון אַלע משוגעים. אין דער צייט, ווען זיין קאַפּ וואַנדערט אַרום אין די העכערע וועלטען, אום דאָרט אַ שעהנעם אידעאַל צו זוכען, און די שעהנע אידעאַלען לאָזען זיך איהם ניט געפינען, שמעהט ער מיט די פּים טיעף אין עלענד, וואָס פּערגיפּטעט, און קנאה, וואָס פּלאַגט די נשמה, אין דער כּראַנישער אונצופּרידענהייט, וועלכע פּרעסט אויף די וואַרצלען פון לעבען.

דער מיטעלמעסיגער קינסטלער בעשולדיגט אַלעמען, נאָך ניט זיך זעלבסט וועגען זיין אונפעהיגקייט. ער ליעבט די פרויען ווי דער סרים און זוכט די בעריהמטהייט אויף די קרומע וועגען פון דעם ערסטען איינדרוק, וועלכען ער בעקומט פון א געוויסען געגענ-שטאנד. ער בעגייסטערט זיך מיט א דומהייט, מיט א קלייניג-קייט, ער פארקריכט אין יענע טונקעלע ווינקלען, אין וועלכע דער רוהם האָט נאָך קיינמאָל זיין פוס ניט אריינגעשטעלט. ער בעקלאָגט זיך שטענדיג, האָס ער איז א זשעניע, וועלכען די וועלט פערשטעהט ניט, האָטש ער האָט אין זיך קיין שפור פון זשעניאַליטעט, און ווערט שטענדיג בייז ווי איינער, וואָס אַלע פליעגען און אַלע פלוי פון דער וועלט האָבען זיך צוזאַמענגענומען נאָר איהם צו שטעכען און צו פלאָגען.

און די דאָזיגע אַלע פאַראַזימען, וועלכע בייסען און שטעכען איהם פון אַלע זייטען, טראָגט ער שטענדיג מיט זיך, און ווען ער קומט אהיים לאַדעט ער זיי אָפּ אויף זיין פרוי, אויף זיינע קינדער און אויף אַלע זיינע פריינד.

ער בעקלאָגט די אונגערעכטיגקייט פון אַלע מענשען פון דער וועלט, וועלכע קענען ניט, אָדער ווילען ניט איהם פערשטעהן, ער פלוצט אויף די הערשאַפטען, וועלכע אַנערקענען ניט די קונסט פון זיין פענויל און זיינע פאַרבען, און קויפען ניט זיינע בילדער. ער רייסט אַרונטער דעם גרויסען ראַפּאַעל, בעצייכענט דעם בעריהמטען מיכעל אַנזשעלאָ אַלס געשמאַקלאָזען פאַרטאַטש, ער פערגלייכט זיך מיט דעם פון דער אינקוויזיציאָן פערדאַמטען גאַלילעאָס און מיט דעם פון די גלחים פערשפּאַטעטען קאָלומבוס. ווען ער רעדט פון אַנדערע גליקליכע קינסטלער, בעשפייט ער זיי מיט דעם גיפט פון זיין קנאה און פון זיין היסטערישען צאָרן.

ער איז א בייזער אונגליקליכער, א מפיל, וואָס ערלויבט זיך צו לעבען און וואָס האָט אין זיין לעבען נאָר איין אינהאַלט — קלאָר גען און קלאָר.

*

אויך דער זשעניאַלער קינסטלער, אויך דער מיט דעם ליכט-גלאַנץ פון רוהם געקרוינטער קינסטלער, איז פאַר דער פרוי א נע-פעהרליכער מאַן, און אויב דו ביזט אייפערזיכטיג, דאַרפסט דו מיט

איהם ניט היראטען, ווייל קיין מענש אין דער וועלט גיט ניט זיין פרוי אזוי פיעל אורזאכען צו אייפערזוכט ווי דער קינסטלער. זיין ערשטע געליעכטע איז די קונסט און צוליעב דער קונסט לאזט ער דיך שטענדיג בלייבען אין הינטערגרונד. ער איז אויך פון דער נאטור א פיעל-ווייבערניק, א פאליגאמיסט, עס איז איהם שווער, זעהר שווער, א י י י פרוי צו ליעבען און זי בעהאנדלען מיט אלע טעגליכע געזוואונגענע צערטליכקייטען, וועלכע די פרוי מוז האבען ווי ברויט, ווי לופט, וועלכע זי אטעמט. בעדיינק נאך די מאדעל-מידלאך און די מאדעל-פרויען, וועל-כע ער האט פערבארגען אין זיין קינסטלער-ווערקשטאט גאנץ נאקעט צו זעהן און בעטראכטען; בעדיינק אלע יענע שעהנע דאמען, וואס לאזען זיך פון איהם מאלען און וואס פערליבען זיך אזוי לייכט אין איהם, און וועלכע ער זעהט אזוי נאהענט פון זיך און האט זיי צו בעוואונדערען.

אמת, דו ביזט שעהן, יונג, פריש און בליהענד, אבער דו ביזט דאך נאך א י י נע און קענסט ניט בעזיצען אלע רייצענדע שעהנהייטען, וועלכע ער מוז האבען, אום זיין עסטהעטישען דורשט צו לעשען, יענער עסטהעטישער דורשט וואס ווערט קיינמאל ניט זאט, און וועלכער צורייסט און פערצעהרט איהם.

ווען איך וואלט אלס קינסטלער אויף דער וועלט געקומען, וואלט איך קיינמאל ניט געהיראט. מיין איינציגע געליעכטע און מיין איינציגע פרוי וואלט נאך די קונסט געוועזען און וואלט א ריינער און אן אונשולדיגער געשטארבען ווי דער איטאליענישער רוהם-געקרוינטער סקולפטאר קאנאווא און ווי דער אונשטערבליכער קינסטלער מיכעל אַנזשעלא.

דער אינזשינער אלס פערהייראטער מאן.

ער בערוף פון דעם אינזשינער איבט אויס אויף דעם גליקליכען לעבען נאָך דער התונה א זעהר טונקעלען און שווער דעפינירבארען איינפלוס.
דער אינזשינער שפּרויט אויס זיינע פליעגלען אזוי ווייט איבער דער וועלט פון דער מענשליכער טהעטיגקייט, דאָס ער נעהמט אָן פּערשיעדענע פּאָר-

מען.

ווען ער בעגונגענט זיך נאָר מיט דעם צורייבען פון מוילבעער בוימען (זיידענבוימער) צו נומערירען, אָדער פּעלדער, לאַנקעס און וועלדער אָבצומעסטען, איז ער נאָר אַן איינפּאַכער פּעלד־מעסטער. זיצט ער אויף זיין שטוהל אין דער אייזענבאָהן־ביראָ, איז ער אַן איינפּאַכער בעאַמטער, וועלכער האָט זיעבען אָדער אַכט שטונדען אין ביראָ צו בלייבען, און פאַר זיין פּרוי לאָזט ער איבער אַלע מעלות און אַלע לאַנגווייליגקייטען פון זיין שווערע אַרבייט.
אָבער ווען ער שטייגט אַרויף צו דער הויכער מדרגה א גאַנצע אייזענבאָהן, אָדער בריקען צו בויען, איז ער כמעט אַ קינסטלער און שטענדיג אַ געלעהרטער.

אויך גראַטאַני, אויך סאַממילער, אויך וואַט און פּולטאַן זיינען אינזשינערען געוועזען. אייפּפּעל און לעסעפּס — אויך אינזשינערען, און זיי אַלע וועלען אונשטערבליך בלייבען און האָר בען, אָדער וועלען האָבען שטאַטען און מאָנומענטען אויף זייערע קברים.

די גענעוואַרט געהערט צו אינזשינערען, די נאָהענטע און ווייטע צוקונפּט וועלען אויך צו די אינזשינערען געהערען, און עס שטעהט פאַר זיי אָפּען אַ האַרזאָגנט, וואָס איז גרויס ווי די וועלט און העכער איבער אַלע הויכע שפיצען פון דער קינפטיגער ציוויליזאַציען.

דערפאַר, מיין טאָכטער, ווען דיין פּערעהרער וועט צו זיין אינזשינער־פּלאַם אויך נייסט און קענטניס האָבען, וועסט דו זיין

געזיכערט מיט וואָהלשטאַנד, און פיעלייכט וועסט דו אויך רוהם און רייכטהום געניסען.

און מיין ראטה איז: דו זאלסט פון אלע פערשידענארטיגע אינושינערען אויסוועהלען נאָר יענעם, וועלכען זיין בערוף און זיין שטעלונג צווינגען איהם אָפטע ריזען צו אונטערנעהמען און זעהר זעלטען צוהויז צו זיין.

דאָס וועט דיר בעפרייען פון די גרויסע געפאָהרען, וועלכע איינפאַרמיגקייט פון לעבען בריינגען מיט זיך, און די גרעסטע געפאָהר איז, וואָס די מאַנאַטאַניע און די לאַנגוויילע מוזען אונפער-מיידליך די לייעכע פון דער פרוי צום מאַן אַבקהלען. דאָגעגען, וועט די אָפטע אַבוועזענהייט פון דיין מאַן דיין לייעכע צו איהם אין אַ געוויסען גראַד פון וואַרעמקייט האַלטען, און יעדעס מאָל, ווען דיין מאַן וועט פון זיינע ריזען צוריק קומען, וועסט דו אַ נייעם, „האַניג-מאַנאַט“ געניסען.

ווען דיין מאַן וועט דיר דערצעהלען פון זיינע פאַרטשריטען, פון זיינע אונטערנעהמונגען, ווען ער וועט דיר וויזען זיינע צייכ-נונגען און פלאַנען, זאלסט דו זיך פאַר איהם ניט אַרויסוויזען אַלס אונוויסענד אין דער קונסט, פאַרקעהרט: וויז איהם, אַז דו אינ-טערשסירסט זיך פאַר זיין אַרבייט.

יעדע מענליכע אַרבייט מוז, אום קרעפטיג און פרוכטבאַר צו זיין, פון דעם שאַטען פון דעם וויבליכען געדאַנקען בעגלייטעט ווערען. ביי יעדען פון אונזערע געדאַנקען, ביי יעדער האַנדאַרבייט און קאַפּ-אַרבייט, מוז די פרוי אונזער חבר'טע, אונזער בעגלייטערין זיין. זי איז דאָס זאַלץ פון יעדער פון אונזערע שפייזען, די פאַ-עזיע פון יעדע איינע פון אונזערע אַרבייטען.

דער דאָקטאָר אַלס פּערדוּרשאַמער מאַן.

פרוי, וועלכע וועהלט זיך אויס א דאָקטאָר פאַר איהר מאַן, מוז איהם ניט איינמאַל, נאָר ד ר י י מ אַ ל ליעבען.

דער דאָקטאָר-בערוף איז פול מיט געפאָהרען פאַר דאָס הויזליכע גליק.

אויב דו ביזט אייפערזיכטיג, מוזט דו שטענדיג פאַר די טרייהייט פון דיין מאַן בעזאָרגט זיין און ציטערען. ער האָט זעהר פיעל געלעגענהייטען צום זינדיגען און פיעל שטראָפֿ-לאַזיגקייט פאַר זיינע זינד. דו מוזט אַ גרויסע, זעהר אַ גרויסע אכטונג צו איהם פיהלען, מוזט מעהר ווי זיכער אין זיין ליעבע צו דיר זיין, אום ניט צו שוועבען אין אַ שטענדיגע אויפגעגונג. סיי ביי טאָג און סיי ביי נאַכט קען ער אימער זיין הויז פער-לאַזען, און ניט אַלע, וואָס רופען איהם אַרויס פון הויז, זיינען קראַנקע; פיעלע פון די, וועלכע רופען איהם, פעהלט קיין זאָך ניט, נאָר דאָס האַרץ איז ביי זיי אין אַ קראַנקען צושטאַנד. ער קען אויך פערלאַזען די שטאָרט, אין וועלכע ער וואוינט, מיט דעם אויסרייד, אז מען רופט איהם אַרויס מיט אַ טעלעגראַמע, אָבער דאָס איז ניט אַלע מאַל אמת.

אויב דו קענסט ווייך און צערטליך פיהלען, מיין טאָכטער, מוזט דו איהם אימער מיט ווייכהייט און צערטליכקייט בעהאַנד-לען, איבערהויפט אין יענע מאַמענטען, ווען ער קומט אַהיים אין אַ שלעכטען הומאָר. אין אזעלכע מאַמענטען מוזט דו אויסמיידען מיט קיין זאָך זיין שלעכטען הומאָר נאָך מעהר אויפצורייצען און דערצעהל איהם ניט קיין טרויעריגע פאַסירונגען אין דיין אייגענעם הויז און אויך ניט אין פרעמדע הייזער.

דיין מאַן, דער דאָקטאָר, לעבט שטענדיג צווישען וואונדערן און שמערצען. ווי אַפּט קומט ער אַהיים פון אַ שטערבענדען קראַנקען, אָדער ער האָט ערסט ניט לאַנג אַ קרעבס בעהאַנדעלט, עס הערט זיך פון איהם דער גערוד פון יאָדאָפאַרם אָדער וויטריאַל,

און דו קענסט ביים עס־טיש גאָר ניט־ווילענדיג דענקען, אז מיט דער האַנד, מיט וועלכער ער שוילט דיר אָפּ אַן עפיל, איז די זעל־ביגע האַנד, מיט וועלכע ער האָט ניט לאַנג צוריק געהאַלטען די געדערים פון אַ טויטען, אָדער די זעלביגע האַנד האָט ערסט ניט לאַנג אַ בייזען געשוויר אַפּערירט.

פריהער פאר אַלץ מוזט דו דענקען אָן די געפּאהרען, אין וועלכע ער שוועבט ביי דער בעהאַנדלונג פון געפּעהרליכע און אַנד־שטעקענדע קראַנקהייטען. ווען דו האָסט אַ צאַרטפּיהלענדען חוש, אָדער אַ צופּיערדיגע פּאַנטאַזיע.

זאָלסט קיינמאָל ניט הייראַטען מיט אַ דאָקטאָר, וואָס האָט וועניג גייסט און וועניג בילדונג, וואָס איז שטענדיג געצוואונגען אין דעם זומפּ פון מיטעלמעסיגקייט צו לעבען. ער איז עהנליך צו דעם ניט־פּערשטאַנענעם קינסטלער אין דעם גרויסען מענשליכען ווערקשטאַט.

אין דער דאָקטאָר־פּראַקסיס פיהלט מען זיך גוט נאָר אין די לאָזשען פון ערשטען ראַנג. די אונטערשטע אָרקעסטער־פּלעצער זיינען אַ געפּענגניס, די גאַלעריע — קאַטאָרושנע אַרבייט.

דער קריעג צווישען די קאָלעגען, די אונדאַנקבאַרקייט און די פּרעטענזיעס פון די קראַנקע, די סביבה פון שמערצען, אין וועלכער מיר מוזען לעבען, מאַכען אונזער מעדיצינישע קונסט פאר דעם ישווערסטען בערוף. מיר האָבען שטענדיג צו וואַנדערען איבער אַ זועג פון דערנער, און מיר קענען נאָר דאַן זיך ערהויבען צו אַ ריי־נערע ספּערע, ווען די לעבע פון די מענשען דערוואַרעמט אונז און ווען מיר האָבען זיכערע אויסזיכטען אויף עהרע און רוהם.

נאָר דאַן קען די יונגע קאַטאָליק די זיך גליקליך פיהלען, דאָס זי איז די געליעבטע און די חבּר'טע פון דעם דאָקטאָר פּאַסאַט, נאָר דאַן קען זיך אַ פּרוי, וואָס בעזיצט האַרץ און גייסט, גליקליך שעמצען, דאָס זי איז אַ פּרוי פון אַ דאָקטאָר. פיעלע פּרויען, וועלכע חלומ'ען אין זייערע מיידעלשע חלומות

(* „קלאַטהילדע“ און „פּאַסקאַל“ זיינען די נעמען פון די צוויי ראַד־מאַן העלדען אין עמיל זאָלאַס בעריהמטען ראַמאַן אונטער דעם טיטעל: „דאָקטאָר פּאַסקאַל“.)

צו ווערען דאָקטאָרשעס אָדער באַרמהערציגע שוועסטער (נוירסעס), געפינען אַן אינדירעקטען וועג צו זייער וואונש, ווען זיי הייראַטען מיט דאָקטוירים. זיי זיינען שטאַלץ און גליקליך ביי דעם בעד-וואוסטויין, דאָס זיי קענען ניט נאָר אין די געדאַנקען, אויך מיט טהאַט און מיט אָפּפער זייערע מענער בעגלייטען, און די דאָזיגע טהעטיגקייט איז אָפטמאָל אַ הייליגע מיסיאָן, אַן אַפּאַסטאָלישער אַמט, און אָפטמאָל אַ מאַרטיריום. זיי פיהלען זיך גליקליך, ווען זיי קענען דעם מאַן טרויסטען, ווען ער קומט אַ היים טרויסטלאָז איבער דער אונדאַנקבאַרקייט פון די מענשען, אָדער איבער די אָהנ-מאַכט פון דער וויסענשאַפט, וואָס פילטאָן זיין האַרץ מיט ביטער-קייט און זיינע אויגען מיט טרעהרען.

ווי אָפט האָט מיר דיין גוטע מוטער דעם מאַנגעלנדיגן מוטא די מעדיצינישע פּראַקסיס ווייטער צו פּאַרטוצען, אָנגעפּיערט און געשטאַרקט! ווי אָפט האָט זי מיר דעם ווייטען און ליכטיגען ציעל געציניגט און אז עס איז איהר געלונגען, דאָס איך האָב מיין בערוף געבענשט, דעם בערוף, וועלכען איך האָב מיך פּרייוויליג אויסגע-וועהלט, און וועלכער איז מיר אין די ערסטע יאָהרען אַלס מאַרטי-רערטום פּאַרגעקומען, אויף וועלכע וועגען איך האָב נאָר דערנער און שטרויכעל-שטיינער געזעהן — איז זי העכסט גליקליך געווען. זי האָט זיך ניט נאָר מיט מיר בעשעפּטיגט, זי האָט זיך אויך מיט מיינע פּאַציענטען בעשעפּטיגט און פלעגט מיך אָפט צו מיינע קראַנקע בעגלייטען אין די אַרעמע הייזלאַך פון די דערפער, אין די פינסטערע און גליטשיגע קעלערען פון די פּאַרשטערט, דאָרט, וואו אַרמוט, מאַנגעל און ביטערע נויט האָבען זייער פינסטערען נעסט אויסגעבויט, דאָרט וואו די טרייסט פון מיטלייד און די הילף פון באַרמהערציגקייט זיינען נויטיגער געווען אַלס די הילף פון דער קונסט.

זי איז געווען מיין טרויסט-מלאַך ביי מיר צו-הויז, מיין פער-בינדעטע ביי דער מילדער טהעטיגקייט אויסער דער הויז, און נאָר צוליבע איהר האָב איך אזוי אָפט ברכות און דאַנקבאַרקייט בעקומען און צוליעב איהר בענש איך מיין שווערע, טונקעלע, פון יעדען מאַראַלישען עלענד און פון אַלע פיזישע שמערצען געפלאַגטע קונסט. איהר האַרץ איז געווען אַ רייכער אוצר פון לייעבע צו מיר,

און די דאָזיגע ריינע אירעאלע ליבע, ריין פון יעדען עגאָאיזמוס און אימער בערייט אָפּפער צו בריינגען, האָט תמיד אויסגעפונען מיטלען און וועגען יעדע שווייגקייט און יעדע הינדערניס פון מיין וועג אָבצוראַמען, מיין צוזאַמענברעכענדע קראַפט אויפצוהויבען און מיין ערקאַלטעטען מוט אָנצופייערען. אימער, ווען איך בין געבויגט, געבראַכען און טיעף בעלידיגט פון מיינע שורקישע קאָג-קורענטען, אָדער ברוטאַל פון מיינע פאַציענטען אַהיים געקומען, האָט זי דורך טרויסט־ווערטער, דורך צערטליכקייטען און דורך שטענדיג-נייע אויסברוכען פון איהר גרויסמוטיגער האַרץ מיינע אינערליכע מאַראַלישע וואונדערן ווי מיט אַ היילענדען באַלאַם צוגעקעמט און די ווייטאָגען געשטילט.

עס איז אזוי ווייט געקומען, דאָס דער געגענגיפט, וועלכען זי האָט מיר איינגעגעבען, איז מיר אזוי זיס געוואָרען, דאָס איך האָב אָנגעהויבען פערלאַנגען נייעם גיפט, אום דאָן אין דעם שטילען און פריעדליכען נעסט פון מיין הויז די זיסערע צערטליכקייטען און דעם זיסען טרויסט פון דער ליבענדער פרוי צו עמפּפאַנגען.

— אָבער ליבעסט דו דען ניט די שווייעריגקייטען פון דיין פראַפעסיאָן? — פלעגט זי אָפט צו מיר זאָגען — דו האָסט דאָך צו דיין אייגענער עהרע די שווייעריגסטע פון אלע פראַפעסיאָנען אויסערוועהלט, און גראַדע דיין קונסט, דיין וויסענשאַפט, וועט דיר דעם אַדעלס־פאַטענט בריינגען, און דער לויזן פאַר דיין אַרבייט וועט אַלץ העכער און גלענצענדער זיין, וואָס שווערער און ווילדער דער קאַמפּף איז געוועזען. אין דעם הינטערגרונד פון דיין שווערען און דאָרניגען וועג וועסט דו די העכסטע פון אלע מענשליכע בעפריע־דיגונגען געפינען, וועלכע וועלען דיר געבען אזוי פיל ברכות, ווי־פיעל שמערצען דו האָסט מיט דיין קענען און וויסען געלינדערט, וויפיעל טהייערע לעבענס דו האָסט פון טויט גערעטעט, און אפשר האָסט דו דערביי אויך פאַר די קאַרגע מעדיצינישע וויסענשאַפט נייע ענטדעקונגען געמאַכט, נייע ערפינדונגען און נייע הילפסקוועלען פאַר דער ליידענדער מענשהייט אויפגעעפענט.

און דיין גוטע מוטער האָט רעכט געהאַט, ווייל ווען די לייכטע פאַזיציאָנען פון אַ לעבען ווערען גענומען אַהן ווידערשטאַנד, ווען מען האָט צו פיהרען אַ קאַמף אַהן אַ געגנער, וואָס קען אונז שטאַרקע

שמערצען פּעראָרזאַכען, דאַן איז אונזער זיעג אָהן פּריידען און אָהן בעפּריעדיגונג.

ניט מיר האָבען די וועלט געמאַכט; מיר מוזען זי נעהמען ווי זי איז, און זי, די וועלט, וויל, אז עס זאָל ניט זיין קיין זיעג אָהן אַ קאַמפּף. ווען מען זאָגט זיך אָב פון דעם קאַמפּף, האָט מען קיין רעכט אויף די טראָפּהעען פון דעם זיעג.

איך האָב דיר, מיין טהייערע עממאַ, ביי דעם דאָקטאָר־בערוף ביידע זייטען פון דער מטבע געוווּזען; צוויי זייטען, וואָס שטעהען אין אַ שטאַרקען קאָנטראַסט איינע צו די אנדערע, אַ קאָנטראַסט וועלכען דו וועסט שווערליך געפינען אין אַן אנדער סאָציאַלער שטע־לונג.

יעצט איז עס דיין זאך ביידע זייטען פון דער מטבע צו בע־טראַכטען און צו אורטהיילען, אויב דו האָסט דעם מוטה, דאָס שלעכטע אָנצונעהמען מיט דער האָפּנונג אויך דאָס גוטע צו ער־ווערבען.

אַבער אויף יעדען פּאַל ראַט איך דיר קיינמאָל ניט צו הייראַטען מיט אַ מיטעלמעסיגען דאָקטאָר.

דער אַדוואָקאַט אַלס פּערהייראַטער מאַן.

ען מען זאָל מיך פרעגען, וועלכע נאַציאָן שטעהט אין דער מענשליכער מאָראַל העכער פון אלע אנדערע נאַציאָנען, וואָלט איך גלייך געענטפּערט:
— יענע נאַציאָן, וואָס האָט די סלענסטע צאָהל אַדוואָקאַטען.

ניט ווייל די אַדוואָקאַטען שטעלען מיט זיך פּאַר די אונזיטליכקייט פון אַ פּאָלק, און דאַרום דאַרף מען זיי אין איין רייהע מיט גנבים, מיט מערדער און מיט אלע אנדערע דושענעריטע קרעאַטורען פון דער מענשהייט אוועקשטעלען. ניין, נאָר דערפּאַר, ווייל זיי לעבען נאָר פון דער אונזיטליכקייט פון זייערע פּערדאָר־בענע מיט־מענשען. זיי זיינען די באַצילען פון דער סאָציאַלער קאָרופּציאָן.

אַ געזונטע געזעלשאַפט קען אויסקומען אָהן דאָקטוירים, און

א אידעאל־מאָראַלישע געזעלשאַפט דאַרף ניט האָבען קיינע אַדוואָקאַטען, קיינע זשאַנדאַרמען און קיינע סאָלדאַטען.

אַלע די דאָזיגע באַצילען פון אַ פיזיש אָדער מאָראַליש קראַנט קער וועלט מוזען אין אַ קרעפטיגערע, געזינטערע און מעהר מאָראַל־לישע געזעלשאַפט פערשווינדען. כ'וועל אין דעם דאָזיגען הייליגען גלויבען שטאַרבען און דו וועסט עס צו דייען קינדער איבערגעבען. און אין דער צייט, ווען מיר קוקען מיט אונזערע אויגען מיט האָפנונג אין אַ בעסערע און זעהר ווייטע צוקונפט, האָבען מיר די אַדוואָקאַטען און דערצו נאָך פיעלע, זעהר פיעלע, צורפיעל, אזא מעננע, דאָס זיי זיינען געצוואונגען, ווייל זיי קענען ניט גענוג זינד דיגען שטאַף צו געפינען אין די עפענטליכע זיטענלאָזיגקייט שאַפט זיי אויך ניט אַלעס וואָס זיי דאַרפען האָבען צו זייער עקזיסטענץ — צו בעשאַפען דעם שטאַף, דעם מאַטעריאַל, די שטרייטיגקייטען, וואָס מוזען אין די געריכטסהייזער פעהאַנדעלט ווערען און פון אַדוואָקאַטען פערטהיידיגט ווערען, אָדער זיי ברעכען איין אין די פעלדער פון דער פאָליטיק און פערניפטען אויך יענע פעלדער מיט זייערע גיפטיגע מיקראַכען.

איז עס ניט צו בעדויערען, דאָס ביי פיעלע פון אונזערע אונטערטעגליך שאַרפע געזעצען, ביי אזוי פיעל אונגעזעכטע אויסוויי־זונגען פון בירגער פון אונזער לאַנד דורך דער אונגעשיקטהייט און אונפעהיגקייט פון אונזער פאַרלאַמענט, האָבען מיר נאָך ניט קיין איינציגען מיניסטער, וועלכער זאָל זיין אזוי קלוג און זאָל האָבען דאָס ביסעל מוט, צו שטעלען אין פאַרלאַמענט דעם אַנטראַג די אַדוואָקאַטען פון פאַרלאַמענט אויסצושליסען?

וואָרום?

ווייל דער מיניסטער פאַר אינלענדישע אַנגעלעגענהייטען איז כמעט אימער אַן אַדוואָקאַט, ווייל די דעפוטירטע זיינען צום גרעסט־טען טהייל אַדוואָקאַטען און ווייל זעלבסטמאָרד איז אַ פערברעכען! און דאָך וואָלט די אויסשליסונג פון די דעפוטאַטען פון פאַר־לאַמענט גענוג געוועזען, אום די פאַרלאַמענטאַרישע אַטמאָספערע צו מאָראַליזירען, צו רייניגען, אום זי וויעדער געזונד צו מאַכען און דאָס לעבען פון אונזער שוין לאַנג קראַנקען פאַרלאַמענטאַריזמוס צו פערליינגערען.

אַבער אויך, מיין קינד, איך דאַרף דיר דעם אַרוואַקאַט נאָר אַלס פּערהייראַטען מאַן בעשרייבען, און אַרוואַקאַטען זיינען דאָ זעהר פּיעל און ווי אַלע מענער האָבען זיי אויך אַ רעכט אַ פּרוי צו נעהמען. די אַרוואַקאַטוריע, דער בערוף פון דעם אַרוואַקאַט, האָט, אַן און פיר זיך, אַ קליינעם איינפלוס אויף דאָס גליק אין דעם פּערהייר-ראַטען לעבען.

דער אַרוואַקאַט איז געוועהנליך אַ געבילדעטער, אין מענשלי-כען פּערקעהר אַן ערפּאהרענער און על פי רוב אַ בערעדזאַמער מאַן, וועלכער וועט אויך אין דער ליעבע וויסען זיך צו בענוצען מיט ווערטער ווי מיט וואַפען. ער איז קלוג גענוג, אום אַ שעהנע שפּראַך ביי יעדער אַנגעלעגענהייט אָנצואווענדען.

אַבער די אַרוואַקאַטען זיינען לייכט גענויגט די וואַרהייט מיט דעם ליגען צו פּאַרבייטען, ווייל ביידע, אי די וואַרהייט, אי דער ליגען, זיינען גלייך גוט אין געריכטס-זאַל אָנצואווענדען, אום צו ליעב זייער אייגענעם פּראָפיט אַנדערע מענשען עטוואָס איבערצור-צייגען, פון וואָס זיי זיינען אַליין ניט איבערצייגט.

ער זאָגט ליגען, עַל טכעט די וואַרהייט מיט די פּיס, ער שווינדעלט, ער מאַכט שוונדליך פון ווייס און ווייס פון שוואַרץ, ווייל דאָס געהרט נאַטירליך צו זיין בערוף, צו זיין פּראָפעסאָן, און אין גרונד האַרצען קען ער אַ גאַנץ אַנשטענדיגער און וואַרהייטס-ליע-בענדער מאַן זיין. אַן אַרוואַקאַט מוז אַ גנב, אַ פעלשער, אַ מערדער פּערהיירדיגען, און דאָך דאַרף ער אין זיין האַרץ די גנבה דעם מאַרד און די פעלשונג פּערדאַמען. ער איז ווי דער דראַמאַטישער קינסטלער, וועלכער איז ניט קיין טיראַן, ווייל ער שפּיעלט די ראַלע פון דעם קעניג לואיס דעם עלפטען, אַבער די ראַלע פון יאַאַן גראַוזשני, אָדער די ראַלע פון פּראַנץ מאַאָר.

אַבער די דאָזיגע גייסטיגע גימנאַסטיק, דאָס דאָזיגע שטענדיגע בענוצען זיך מיט פּערדרעהען דעם ליגען אין וואַרהייט, די דאָזיגע געשיקליכקייט און אויסשטעלען נעמצען מיט אַ פּיינע בערעדזאַמ-קייט, אום אין געריכטס-זאַל אַלס פּערהיירדיגער איבער דעם פּראָ-קוראַר צו זיעגען — פּיהרען דעם אַרוואַקאַט צו דעם, דאָס זיין בעוואוסטזיין, אָדער זיין בעגריעה, פון גוט און שלעכט ווערט פּערמונקעלט, דאַן פּערוועקסעלט ער איינע אויף די אַנדערע, ווייל

ער איז געוואונגען ביי זיינע פערטהיידיונגען שמענדיג איבער-
צוגעהן פון רעכטס אויף לינקס, אָדער פערקעהרט, ווי עס פאסט
איהם בעסער זיין ציעל צו עררייכען.

דאָרום זאָלט דו, מיין טאָכטער, אימער האָבען אַ חשד אויף
דער בערעדזאָמקייט פון די אַדוואָקאטען, ווען זיי ווענדען זי אָן,
אום דיר אַ ליעבעס-ערקלערונג צו מאַכען. זוך שמענדיג דעם
מענשען אין דעם אַדוואָקאט אַרויסצוגעפינען. איך,
פון מיין זייט, האָב פון זיי שמערצליכע ערפאַהרונגען געמאַכט, ווייל
איך בין געוואונגען געווען זיי מעהר ווי איך האָב עס געוואונשען
צו געברויכען.

פיעלע אַדוואָקאטען, אויך אונטער די געשיקטעסטע פון זיי,
וואָס ווייסען אין שוועריגע פאַלען אין זייערע פערטהיידיונגען
זיך צו בערופען אויף די אָדער יענע פאַראַגראַפּען אין געזעץ-בוך,
אָדער צו ציטירען געוויסע ענטשיידונגען פון העכערע געריכטס-
היזער, אום זייערע קליענטען פון שטראַף צו בעפרייען — פיהלען
זיך איבערגליקליך, ווען זיי קומען צוריק צו זייערע פאַמיליען
מיט דעם נחת אין האַרצען, האָס זיי האָבען די ליגען און דעם
שווינדעל דאָרט אין געריכטס-זאַל איבערגעלאָזען און קענען יעצט,
אויף אַ געוויסער צייט עהרליך און אַנשטענדיג זיין.

דאָרט, אין די אַרעמס פון אַ הייסגעליעכטע פרוי, ביי דעם
פרייליכען לאַכען פון זיינע קינדער, אָטעמען זיי מיט פולע לונגען
די ריינע אַטמאָספּערע פון דער וואַהרער ווירקליכקייט, יענע אַט-
מאָספּערע און יענע ווירקליכקייט, וואָס איז ניט בעשמוצט און
פּעראַונרייניגט פון ליגען און שווינדעל.

דאָרט, אין זייער אייגענער הויז, דאַרפען זיי ניט די ליגען
און דעם שווינדעל אַלס וואַפען געברויכען, אויך ניט די ריכטער,
די צוועלף געשוואָרענע און דאָס פּובליקום מיט דעם בענגאַלישען
פּייער פון אַ היציגע בערעדזאָמקייט צו בערוישען, אָדער מיט פאַל-
שע טרעהרען די מאַסע אַבצונאַרען.

דאָרט אין זיין אייגענע היים, ליעבט אויך דער אַדוואָקאט און
ווייל געליעבט זיין. דאָרט דאַרף ער ניט טראָגען זיין אַדוואָקאטען-
מאַנטעל און פיהלט זיך גליקליך ווי אַלע אַנדערע מענשען וויעדער
אַ מענש צו זיין, ניט אַנדערס אַלס מענש.

דער ליטעראט אַלס פּערהייראַטער מאַן.

עם ליטעראט וואָלט איך אייגענטליך געדאַרפֿט אוועקשטעלען אין איין רייהע מיט דעם קינסטלער, מיט וועלכען ער האָט אייניגערמאַסען אַ כאַראַקטער־פּערזאָנשאַפֿט; אָבער ווייל ער האָט אין זיך אייגענעם כאַראַקטעריסטישעס, און אויסערדעם, ווייל פּיעלע ליטעראַטען זיינען דורכאויס קיינע קינסטלער, וועל איך דיר איהם אַלס בעזונדערע פּערזענליכקייט בעשרייבען.

די עהנליכקייט, וועלכע דער פּערדער־קינסטלער האָט מיט דעם פאַרבען און פּענזיל־קינסטלער, ליעגט נאָר אין דעם פּונקט, דאָס ביי ביידען איז יעדע מיטעלמעסיגקייט פּערבאַטען און אויסגעשלאָסען. ביידע, דער מאַלער, אָדער דער סקולפּטאָר, און דער ליטעראַט, מווען גאַנצע קינסטלער זיין.

מען קען און מען מוז אָפט ברויט עסען, אפילו אויך דאָן, ווען דער ברויט איז שלעכט, ווייל ברויט איז אַ נויטווענדיגקייט; אָבער די קונסט איז אַ לוקסוס־געגענשאַטאַנד און דער לוקסוס מוז אין אַלע זיינע ליכטיגע און פּרעכטיגע פאַרבען לייכטען.

די פּאַעטעלאַך, די שרייבערלאַך און די פּערפּאַסערלאַך זיינען די קאַרליקעס פּון געדאַנקען, די סקראַפּעל־קראַנקע אין דער קונסט און אויסער מיטלייד קענען זיי מיט קיין זאַך אין אונז ניט דער־וועקען, סיידען עס געלינגט זיי מיט זייערע אַ „שרייבאַכץ“ אונז צום לאַכען צו בריינגען.

אַמאָל האָט מען אויף דאָס פּערפּאַסען אַ בוך אַלגעמיין געקוקט ווי אויף אַ העראַאישע אונטערנעהמונג. צום ווייניגסטען אַ יאָהר צייט האָט עס געדויערט, ביז דער פּערפּאַסער האָט פּאַלשטענדיג די טהעמאַ אויסגעדאַכט. אייניגע יאָהר צייט האָט עס גענומען די טהעמאַ שריפטליך אויף דעם פּאַפּיער אויסצואַרבייטען, און דאָן פאַר דער קריטיק, האָט ער געוואַנט די פּרוכט פּון זיינע געדאַנקען נאָך אַ לאַנגע צייט פּון אונגעוויסהייט און נאָך ענדלאַזע אַנגסטען

און וויסען אין דעם שטורעמדיגען ים פון דער עפענטליכקייט אריינצואווארפען.

היינט פערפאסט מען א בוך מיט דערזעלביגער לייכמינקייט, מיט וועלכער מען שפיעלט א פארטיע פאָוקער, און די פערפאסער וואקסען ווי די שוועמלעך אין וואַלד און שפרינגען ארום פון דער ערד מיט א וואהרע ווילדע בעטרונקענהייט פון אונערמידליכער פרוכטבארקייט.

פערזען, זשורנאלען און ראַמאָנען שפראַצען ארום אויף די בייטען פון א קראַנקער פאַנטאַזיע, אָדער אויף די פעלדער פון דער אַלגעמיינער אונקענטנים, אין די הונדערטער, אין די טויזענדער; די ביבליאָגראַפישע נאָטיצען איבער די דאָזיגע שוואַמעררייען בילדען גאַנצע בענדער און די קריטיק האָט גאָר ניט נויטיג זיך די מיהע צו געבען, די דאָזיגע אַלע געדאַנקענלאָזע פראָרוקטען און ניט־צייטיגע פרוכטען זיי צו בעערדיגען אויף דעם בית־עולם פון קריטיק, ווייל מיט דעם וועלען זיי זיך זעלבסט טויטען און זעלבסט בעגראָבען.

עס איז אַן אַלגעמיינער געזעץ, דאָס די שטערבליכקייט שטעהט אין דירעקטער בעציהונג צו דער פרוכטבארקייט, און אין די פאַר מיליען, אין וועלכע עס ווערען צופיעל קינדער געבאָרען, האָבען די קברות־לייט און די גלחים פיעל צו טהאָן.

דאָרום, מיין טאָכטער, זאָלסט דו קיינמאָל ניט הייראַטען א מיטעלמעסיגען ליטעראַט. דו וועסט ליידען פון ברויט־מאַנגעל, און וואָס נאָך גרויזאַמער איז, דיין דאָרשט נאָך רוהם און עהרע וועט קיינמאָל ניט בעפריעדיגט ווערען.

עס איז גאָר קיין ספק, אז די שטעלונג פון דער ליטעראַטור איז ביי אונז אין אַ קלענליכען צושטאַנד, אין אַזאַ טרויעריגען צור־שטאַנד, דאָס די זשעניאַלע שריפטשטעלער, וועלכע לעבען נאָר פון זייער פּעדער, זיינען ביי אונז אין איטאַליען אַזוי זעלטען, דאָס מען קען זיי מיט די פינגער פון איין האַנד איבערצעהלען. און אויך די דאָזיגע וואַהרע קינסטלער האָבען אַ לאַנגעם און שווערעם מאַרטירערטום דורכגעמאַכט, ביז זיי האָבען רוהם און פערמעגען ערוואָרבען.

די מעהרסטע, אויך די בעסטע אונטער זיי, זיינען געצוואונגען אַ לעהרער־שטעלע צו זוכען, אָדער זיך פערנעהמען מיט דעם זשור־

נאַליזמוס, אום דעם טעגליכען כרויט און עפעס וואָס צום כרויט פאַר דער פאַמיליע צו פערדיענען.

דער ליטעראַט טראַגט אַרײַן אין דער סביבה פון זײַן פאַמיליע מעהר בלומען און וועניגער פרוכט; אָבער אויך בלומען זײַנען זעהר שעהן, און דו וועסט שעהנע, פּאָעטישע שטונדען פערבריינגען, ווען דיין מאַן, דער ליטעראַט, וועט דיר פּאָרלעזען די לעצטע בלעטער פון זײַנע שריפטען, וועלכע זײַנען נאָך וואַרם פון דער ליעבע מיט וועלכע ער האָט זײ געשאַפּען און ווי גליקליך וועט ער זיך פיהלען, ווען ער וועט אין דײַנע אויגען זעהן דעם גלאַנץ פון פרייד און אַנערקענונג.

זײַן בילדונג וועט אין די געשפרעכען פון דער פאַמיליע זעהר פיעל אידעאָליזמוס אַרײַנטראַגען און דו און דײַנע קינדער וועלען אײַנאַטעמען אַ לופט, וואָס איז עהנליך צו דער פרייהיליגנס-לופט. פיליכט וועט איהר דערביי פיהלען, דאָס די גרעסטע-לעבענל-פריידען זײַנען אײַמער יענע, וועלכע קאָסטען זעהר ביליג, און פון זײ שפּראַצען אַרויס די גאַנצע געדאַנקען-פּאַעזיע און די זיסקײַטען פון געפיהל.

דאַרום, מײַן טאָכטער, קענסט דו הײַראַטען מיט אַ ליטעראַט, אָבער ער מוז אַ גרויסער ליטעראַט זײַן!

דער געלעהרטער אלס פעהר הייראטער מאן.

ער פעהר הייראטער געלעהרטער איז תמיד געווען אַ מײַן מאַנגעט, וואָס האָט די ראַמאַנען-שרײַבער און די קאָמעדיען-דיכטער צו זיך שטאַרק אָנגעצויגען. אויך דער גרויסער באַלזאַק האָט דעם געלעהרטען אַוועקגעשטעלט אין זײַנע ווערק אלס אויסערוועהל-טען.

אָבער דער געלעהרטער פון אַלטען מײַן הױבט אָן צו פערשווייגן דען, און אין אײַנײַגע יאָהר צײַט וועט דער אַנטהראָפּאָלאָג (דער פּאַרשער, וואָס בעשעפּטיגט זיך מיט דער וויסענשאַפט איבער דעם קערפּער און גײסט פון דעם מענשען) דעם געלעהרטען אין זײַן קאַ-

טאָלאַג פּערצייכנען מיט דער צושריפט: „אן אויסגעשטאַרבנער מין“.

דער געלעהרטער איז על פי רוב געווען אַ שמוציגער, כמעט שמענדיג אַ צערשטרייטער מענש, וואָס האָט זיך מיט קיין זאָך ניט בעשעפטיגט ווי נאָר מיט זיינע אינזעקטען, מיט זיינע זלאַנדי צען, מיט זיין לאַבאַראַטאָריום, אָדער מיט זיינע אַלטע היסטאָרישע מטבעות, און פאַר דער איבריגער וועלט האָט ער ניט עקזיסטירט. ער נעהמט אַ ווייב, ווייל די היינענע פּאָדערט עס, אום דאָס געזונד צו הימען, אָדער צו האַבען אימיצען ביי זיך אין הויז, ווער עס זאָל אויף זיין הויז אַכטונג געבען, און ער גלויבט ווי אין אַ הייליגען לעהרזאָץ, דאָס די פרוי מוז איהר מאַן טריי זיין, אזוי לאַנג ווי דער מאַן ווערט דער פרוי ניט אונטריי.

אויב עס איז ווען אויף דער וועלט אַ גאַנץ גליקליכער מענש געווען, איז דאָס קיין אנדערער ווי נאָר דער געלעהרטער, אָבער די, וואָס לעבען מיט איהם צוזאַמען, מאַכט ער ניט גליקליך. אַ מוזיר קאַלישער אינסטרומענט, וואָס שפיעלט נאָר איין טאָן, קען מיט קיין אָרקעסטער ניט מיטהאַלטען.

אין היינטיגע צייטען בעשעפטיגט מען זיך מיט די וויסענשאַפֿט טען און מען פּערגעסט דערביי ניט, דאָס מען איז אַ מ ע נ ש, און דאָס די מיטגליעדערשאַפֿט פון דער מענשליכער געזעלשאַפֿט לייגט אויף אונז אַרויף די פליכט, ריינליך און העצליך געגען אַלע מען און געגען די פרויען גאַלאַנט צו זיין.

אין היינטיגע צייטען קאָן מען זיין אַ מיטגליעד פון מעהרערע אַקאַדעמיען, און דערביי ניט לאַנגווייליג צו זיין; מען קען האַבען אַ לעהר־שטוהל אין די העכסטע אָדער אין די ווייניגער פּאָפּולערע וויסענשאַפֿטען, און עס איז נאָר ניט נויטהיג דערביי פּעראַנטיש אָדער קליינליך און געשמאַקלאַז צו זיין; מען קען די פליעגלען פון אַ שמעטערלינג אָדער די ליינג פון אַ מיקראַב נאַנץ גענוי אַכמעס טען, די זייטען פון אַ קריסטאַל אָדער די ברייטקייט פון דער זון גענוי בערעכענען, און מען דאַרף דערביי נאָר ניט גלויבען, אז די גאַנצע וועלט מוז אַריינגעקוועטשט ווערען אין דעם איינגען קרייז פון אונזערע שטודיען.

דער הויפט־כאַראַקטערצוג פון דעם מאָדערנעם לעבען בער שטעהט אין דעם, דאָס ער קען זיך בעוועגען אין אַלע ריכטונגען,

נאָך אויבען, נאָך אונטען, נאָך רעכטס, נאָך לינקס, אין די טונג קעלסטע ווינקלען און אין די טיעפסטע שיכטען. איבעראַל, וואו דער מאַן אַטעמט און די פרוי זיפצט, דרינגט אַריין דער געדאַנקען פון אַלעמען, און קיינער קען ניט אויסמיידען דעם דאָזיגען שטראָם, וואָס לויפט דורך דער וועלט נאָך דער ליינג פון די טעלעגראַפישע דראַטען, און וועלכער עס ציטערט אין יעדען בלאַט פון אַ בוך, אָדער אין יעדער שפאַלט פון אַ צייטונג.

עס זיינען היינט אזוי פיעל פאַרקאַנעם דורכגעריסען, אזוי פיעל אייזערנע וועגן דורכגעבראַכען געוואָרען, דאָס עס וועט היינט אַ מענשען אונטערגליך זיין, זיין אייגענעם לעבען צו לעבען. יעדער איינער פון אונז לעבט אין אַלעמען און עטוואָס פון אַלעמען, עכט אין אונז.

איינער, אַ פילאָזאָף פון דער אַלטער וועלט, האָט אויסגע- שפּראַכען דעם וואונדער, דאָס אַלע הייזער זאָלען געבויט ווערען פון גלאָז, כדי מען זאָל קענען זעהן, וואָס עס געהט פאַר אין דעם פּריוואַטען לעבען פון אַלע מענשען. מיר, היינטיגע מענשען, האָבען מעהר און בעסערעס געטהאָן און האָבען דעם טרוים פון יעדער אַנטטיקען פילאָזאָף ווייט איבערטראָפּען. מיר האָבען דעם שטראָם פון אונזער אַלגעמיינעם לעבען געלאָזט איינדרייגען אין די הייזער פון די מענשליכע פאַמיליען, און ניט צושטערענדיג די איינצעלנע פּערזענליכקייט, האָבען מיר פון דעם אַ לעבעדיגען און אַטעמדיגען גליעד פון דעם גאַנצען מענשליכען אָרגאַניזמוס גע- מאַכט.

זיך שטיצענדיג אויף די דאָזיגע אַלע אַרגומענטען, קען אויך דער געלעהרטער אַן אויסגעצייכענטער מאַן פאַר זיין פרוי און אַ גוטער פאָטער פאַר זיינע קינדער זיין. און ער איז דאָס אויך אָפט אין דער ווירקליכקייט און פיעל לייכטער אַלס דער קינסטלער און ליטעראַט.

וועג, ווען דער געלעהרטער האָט ניט אין זיך אַ פייערדיגע און קיינמאָל ניט זאָט ווערענדיגע ליידענשאַפט צו דער וואַרהייט, ווען ער מוז זיך דורך דעם לאַנגען וועג, אויף וועלכען ער האָט גאָר נישט געפונען און גאַרנישט ענטדעקט, צוריק אומקעהרען און דעם לאַנגען און שווערען וועג נאָך איינמאָל דורכוואַנדערען, און דריי מאָל וועג איז איהם, ווען ער ווערט דורך דעם ענטמוטיגט! וועג

איז איהם, ווען ער ליעבט ניט זיינע אינוועקטען, זיינע פלאנצען, זיין לאבארטאטאָריום און זיינע אלטע מטבעות ווי זיינע פריינד, ווי זיינע בלוט-פֿערוואַנדטע! אין אזא פאל וואָלטען מיר אין אונזער וועלט גאָר קיינע געלעהרטע געהאט.

און ווייל זיין לעבענסוועג איז אזוי דערנערדיג, שטיינערדיג און אונפאַסירבאַר, ביינקט ער, ווען ער פערלאָזט זיין מוזעאום, אָדער זיין לאבארטאטאָריום און קומט אַהיים, נאָך צערטליכקייט, נאָך פאַעזיע, נאָך עטוואַס דופטיגעס און יונגעס, וואָס זאָל איהם נאָך דער לאַנגער אַרבייט ערפרישען און אַריינבריינגען אין אַ נייער וועלט. און דאָס בעקומט ער, ווען ער ווערט אַרומגערינגעלט פון זיין זיסער פרוי און פון זיינע ליאַרעמדיגע און לאַכעדיגע קינדער. דער געלעהרטער געהערט אויך צו די טרייעסטע מענער פאַר זייערע פרויען, ווייל ער האָט ניט קיין צייט און ניט קיין מוט מיט זינדיגע אַנגעלעגענהייטען זיך אַבצוגעבען.

דער פאליטיקער אלס פֿעהרייראטער מאַן.

יין ליעבע טאַכטער! אויב דו ביזט עהרגיציג, געה און היראט מיט אַ פאליטיקער. ווען ער האָט נייסט (צום פאליטיקער דאַרף מען אייגענטליך ניט פיעל נייסט האָבען!) און גרויס געשיקליכקייט, וועט ער דיך אוועקטראַגען אין יענע הויכע ספערען, אין וועלכע דער „וויאַט“ אָדער דער „הוראַה“

פון דער מאַסע טראַגט אוועק דעם פאליטיקער, אין יענער הויכ-קייט, אין וועלכער די אָרדענס בלישצען און די מיט גאָלדענע טרעסען בעפוצטע רעק דרינגען איין, און וואו געלד פעהלט אויך ניט.

אין אַנדערען פאל: אויב דו ליעבסט רוהיגקייט, די ליכטיגע בעשיידענהייט פון הויז, אין וועלכע דער קלאַנג פון לוסטיגע מוזיק באַנדען, אָבער אויך ניט דער שטיון, וועלכען די אונזערדיענהייט וואַרפט, דרינגען ניט איין, דאַן זאָלסט דו קיין פאליטיקער ניט היראטען.

דער פּאָליטיקער איז אַ סאָלדאַט, וועלכער בענוגענט זיך ניט אַן איינפאַכער אינפאַנטעריסט צו בלייבען. ווען ער איז שוין אַ גאַנץ-בעשיידענער מאַן, וויל ער נאָך אַלץ צום ווייניגסטען אונטער-לייטענאַנט צו ווערען, אָבער כמעט שטענדיג שטרעבט ער צום פּעדער-בעפּוצטען העלם פון דעם גענעראַל.

גייסט, שאַרפּזיניגקייט, בילדונג, שטאַלץ און מאַכען פּשרות מיט דעם אייגענעם געוויסען, אַלע וואָפּען פון גוט און שלעכט מוז דער פּאָליטיקער אַנווענדען, אום צו זיין הויכען ציעל צו קומען קען ער אויף דעם וועג צו זיין ציעל אויך זיין פּאַטערלאַנד נוצען, איז דאָך געוויס גוט! ער ווערט אַ גענעראַל און גילט אין לאַנד פאַר אַ פּאַטריאָט.

און ווייל די פּאָליטיק איז די קונסט דאָס לאַנד צו רעגירען, בעריהרט אַלעס און אַלעמען, דאַרום מוזען מיר אויס לייעכט צום פּאַטערלאַנד אַלע אַביסעל פּאָליטיקער זיין, האָטש, צום וועניגסטען, אין דער בעשיידענער ראַלע פון דעם שטימע-אָבעכער, פון דעם וועהלער.

און ווייל די פּאָליטיק בעריהרט אַלעס און אַלעמען, איז דער פּועל-יוצא, דאָס זי וואַנדערט אום פון איין ענד-פּונקט פון דער מענשליכער קראַפט צום אַנדערען ענד-פּונקט, דאָס הייסט: פון דעם העלדען-מאַרטירערטום ביז צו דער תּלּיה פון דעם פּערברעכער, פון דעם הימעל, אין וועלכען די מלאכים וואוינען, ביז דעם גיהנום, אין וועלכען די דעמאָנען הערשען, פון טריאומף-בויגען ביז צו דער קאַטאַרוזשנער טאַטשקע.

דאַרום איז דער פּאָליטיקער אָפט אַן איינפאַכער סאָלדאַט און מוז דאָס אימער זיין, און אָפטמאָל איז ער אַ בריגאַנט, אַ רויכער.

ביידע, דער סאָלדאַט און דער בריגאַנט, אָפּערירען מיט איינע און די זעלביגע וואָפּען, אָבער נאָר מיט דעם העכסט איינפאַכען אונטערשיעד, דאָס דער סאָלדאַט פּערטהיידיקט געזעץ און פּאַטער-לאַנד, און דער בריגאַנט פּערטהיידיקט זיינע אייגענע אינטערעסען. אין אַ פּאַרלאַמענט (אפילו אין דעם לעצטען פון אַלע), זיינען בריגאַנטען און סאָלדאַטען אונטער אַנאַנד אויסגעמישט. איינער טראָגט אויף זיך די זעלביגע קליידער ווי דער אַנדערער, ביידע זיצען אויף די זעלביגע זיטץ-פּלעצער און מוזען אויך אָפט צוואַמען

שטימען, און מאַכען דעם איינדרוק אויף דער מאַסע, דער ערסטער מיט זיין שלעכטקייט און דער צווייטער מיט זיין גוטסקייט, דאָס זיי אָפּפּערען זיך פאַר דעם וואָהל פון פּאַטערלאַנד.

אויב דו האָסט איינפלוס אויף דער נשמה פון דיין מאַן דעם פּאָליטיקער, האַלט הויך זיין האַרץ און היט זיך זיין עהרגיין צו רייצען.

דער עהרגיין פון די מענער דאַרף קיינמאָל ניט האָבען אַ רייץ־מיטעל, פּערקעהרט: זעהר אָפט דאַרף ער האָבען אַ מיטעל צום בערוהיגען, צום איינשלעפּערען.

אָבער די אויפגאַבע פון דער פרוי איז, די פּריעסטערין פון אונזער אידעאָליזמוס, די געטין פון אונזער הויזליכער גליקעליג־קייט, די געטין פון זיטזאַמקייט און צניעות און די היטערין פון אונזער פּאָליטישער עהרענהאַפטיגקייט צו זיין. דאָס אונטערשייד־דען פון צווייערליי עהרענהאַפטיגקייט איז אַ גאָט־לעסטערונג, אַ בעשמוצונג פון אַ הייליגטום, און איך האָב אימער געשוידערט, ווען איך האָב איבער אַ מאַן געהערט זאָגען:

„ער איז אין פּריוואַט־לעבען אַן עהרענמאַן, אָבער אין דער פּאָליטיק...“

האָבען מיר אַ גרויסע צאָהל עהרענמענער אונטער אונז, דאָס מעגען מיר אונז בעריהמען, דאָס מיר זיינען אַן עהרענהאַפּטע נאַציאָן.

די סומע פון וועניגע ניט־עהרענהאַפּטע מענער איז גענוג אַ נאַציאָן צו פּערשעהמען.

אין דעם לאַנד, אין וועלכען די קאַרבונקעל־קראַנקהייט טרעט אויף עפידעמיש, איז דאָס לאַנד טיעף־קראַנק, און ווען די גליעדער, וועלכע זיינען פון די קאַרבונקעל־געשווירען בעפאַלען, ווערען ניט רעכטצייטיג אַמפּוטירט, ווערט דער גאַנצער אָרגאַניזמוס פון דעם טויטליכען גיפּט אָנגעשטעקט און די גאַנצע נאַציאָן שטאַרבט אויס. דאָרט, וואו דער מאַן האָט ניט די פּעהיגקייט, די קראַפט און דעם מוט די לעבענס־אָרדנונג אין גלייכגעוויכט צו האַלטען, דאָרט קען און מוז אויך די פרוי אין דעם בעשיידענעם קרייז פון איהר אייגענער פּאַמיליע זיין אַ קראַפט, וועלכע היילט, וועלכע גיסט אַריין נייע און פּרישע בלוט, און וועקט אויף די מאָראַלישע קראַפט אין דעם נאַציאָנאַלען קערפּער.

אַלץ איינס וואָס דיין מאַן איז: בירגער־מייסטער אָדער דעפּוֹ-
טירטער, סענאַטאָר אָדער מיניסטער, זאָלסט דו מעהר טראַכטען
וועגען זיין עהרענהאַפטיגקייט, אַלס אויף זיין גייסט, מעהר אויף
זיין געזעצליכקייט און רעכטליכקייט, אַלס אויף זיינע אויסצייכ־
נונגען אין זיין אַמט, און בעטראַכט איהם מיט די אויגען פון לעבע
און מיט די געפיהלען פון האַרצען אין די שוואַכע שטונדען, ווען
זיין געוויסען, געטריבען פון עהרגיין און אָנגעפייערט דורך דעם
דאָרשט נאָך געלד, פיהרט דעם שווערען קאַמפּף, אין די דאָזיגע
שוואַכע שטונדען, אין וועלכע דער עהרענמאַן פאַלט און שטעהט
אויף אַלס בריגאַנט, זיי דו זיין הילפּס־ענגעל אין דער גרויסער
גויט.

דער סאָלדאַט אַלס פּערהייראַטער מאַן.

וויפֿן ערשטען בליק קען עס אויסזעהן, אז דער
סאָלדאַט איז אין פּערהייראַטען לעבען דער ערנס־
טער פון אַלע מענער. געוואוינט אַן אייזערנע דיס־
ציפּלין אויף אַנדערע אַרויסצולייגען און דיוועלביגע
אייזערנע דיסציפּלין אַליין צו טראָגען, שטענדיג
ווייט פון דער געזעלשאַפּט, אין אַ קינסטליכער

אומגעבונג לעבענדיג, אין וועלכער אַלע מיט איינאַנדער אָטעמען
און געהען; פון די פרויען פּערגעטערט, ווייל ער איז דער פּער־
טראַטער פון קראַפּט און ווייל ער טראָגט אַן אוניפּאָרם אויף זיין
לייב; און דערצו נאָך איז ער געצוואונגען יעדען אויגענבליק די
גאַרניזאַן צו וועקסלען — מוז ער אין פּערהייראַטען לעבען אַ
שלעכטער מאַן זיין.

אָבער די ערפּאהרונג, וועלכע גיט אונז ניט קיין בעשטימטען
בעשלוס, און גיט אונז די פּרוכט פון דער נאַטור, זאָגט אונז, דאָס
דער מיליטער איז אין פּערהייראַטען לעבען דער בעסטער מאַן —
אימער אונטער גלייכע אַנדערע אומשטענדען.

איך האָב מיך שטענדיג בעשעפּטיגט מיט דער פּראַגע: וואו
ליעגט דער גרונד צו דעם ווידערשפּרוך צווישען דעם, וואָס די
טעאָריע לעהרט אונז און וואָס די פּראַקסיס בעווייזט אונז, און

איך בין מודה, דאָס איך, ווי שטאַרק איך האָב מיין בליק געשאַרפט און ווי טיעף איך האָב אין דער וועלט פון דער מענשליכער פּסיכאָלאָגיע אַריינגעקוקט, שטענדיג מיט אַ הייסען דאָרשט צו ער פאָרשען און וויסען, האָב איך, נאָך דעם עפענען פון מיין האַנד אום צו זעהן, וואָס האָב איך מיט מיין האַנד פון דעם גאַנצען אוצר מענשליכער פּסיכאָלאָגיע אַרויסגעצויגען — נאָר נעבעלהאַפטע הי-פּאַטעזען (השערות) געפונען, בעסער געזאָגט: אַ האַנדפּול גע-כאַפטע פליענען.

דאָס די געמין ווען איז געווען די געליעבטע פון דעם גאָט מאַרס, איז עס נאָך היינט און וועט עס אייביג בלייבען, איז לייכט צו בעגרייפּען און גאַנץ איבערפליסיג ווייטער צו ערקלערען, ווייל דיכטער, פּילאָזאָפּען, פּסיכאָלאָגען און פּער-פּאַסער פון ראָמאַנען האָבען זיך אויף דעם געמיהט מיט זייערע געדאַנקען און זייער פּעדער.

אָבער דער גאָט מאַרס איז ניט קיין פּערהייראַטער מאַן, ער איז נאָר אַ ליעבהאַבער. און דאָס איז עטוואָס גאַנץ אַנדערעס; דער מאָדערנער מאַרס, דאַגענען, אין וועלכע מיליטערישע קערפּערשאַפט ער זאָל ניט דיענען און אין וועלכען ראַנג ער זאָל ניט שטעהן, איז אימער אַן אויסגעצייכענטער מאַן פאַר זיין פּרוי.

איז דאָס אפּשר דערפאַר, ווייל די ליעבשאַפטען, וועלכע ער האָט אויף דער גאָט אָנגעקניפּט, און די קורץ־לעבענדיגע ראָמאַנען, וועלכע ער האָט אין פּערשיעדענע שטענדט אויס לאַנגוויילע און נאָר אַלס צייט־פּערטרייב דורכגעמאַכט, זיינען איהם איבערדריסיג געוואָרען, קורץ, נאָכדעם ווי ער האָט מאָגערע ברעקלאַך פון זאָגע-נאַנטער ליעבע אונטער פּיעלע ווייבער. אויסגעטהיילט, האָט ער ענדליך אויסגעפונען די ריכטיגע, די וואַהרע, די געטרייע, וועלכע ער קען אוועקגעבען זיין גאַנצעס האַרץ?

אָדער אפּשר דערפאַר, ווייל דאָס קינסטליכע און רעגולירטע לעבען אין מיליטערידיענסט, וועלכע האָבען איהם פּיעלע שטונדען אין טאָג געדריקט און טעמפּ געמאַכט, האָבען אין איהם ערוועקט דאָס בעדירפּניס צו האָבען אַן אייגענע היים, וואו די וואַהרע ליעבע פון דער פּרוי האַלט די אָנגענעמע אָרדנונג און וואו ער געניסט אַלע פּריידען פון לעבען?

אָדער אפּשר אויך דערפאַר, ווייל די אייגענע היים איז דער

בעסטער געגענניפט געגען דער קאזארמע און דער פאמיליען-מאָהל-
צייט שמעקט איהם בעסער אלס די מאָהלצייטען אין רעסטאָראַן?
עס קאָן אויך זיין, ווייל דער מיליטעריסט איז געוועהנט אלליין
זיין קאסטען צו פאקען, זיינע אנגעלעגעהייטען צו בעזאָרגען, זיי
אין אָרדנונג און אין גרויסע ריינליכקייט צו האַלטען, ווערט ער
דורך דעם אַ גוטע הויז-פרוי, און ווען ער בריינגט אַריין די האָזיגע
געוועהנהייטען און פעהיגקייטען אין אַ פאמיליע, ווערט ער צוליעב
דעם אויך אַ גוטער מאַן פאַר זיין פרוי.

און נאָך איינס: אין מיליטעריענסט איז ער אימער גענוי-
טיגט אַ זעהר האַרטע דיסציפלין אַנצואווענדען און איז געצוואונגען
דעם בייזען, דעם שרייער צו שפיעלען, דאָרום פיהלט ער זיך גליק-
ליך, ווען ער האָט אַ היים און אַ פאמיליע, וואו ער דאַרף ניט קאָד
מאַנדעווען, ניט שרייען און זיך ניט בייזערען און קען געגען זיין
פרוי און קינדער מילך און צערטליך זיין.

וועלכע פון די אלע אויסגערעכענטע אורזאכען גיבען דער פרוי,
וועלכע הייראַטעט מיט אַ מיליטעריסט, די זיכערהייט אויף אַ גליק-
ליכעם לעבען, איז שווער צו ענטשיידען.

אפשר קיין איינציגער בעזונדער, אָבער אלע צוזאַמענגענומען.

*

עס איז אמת, אַז מיר מענשען זיינען בעניעריג אלעס צו
וויסען, און די אורזאכע פון פיעלע ערשיינונגען אין אונזער לעבען
רייצט אונזער נייגערדע זייער גרונד צו ערפאָרטען, אָבער עס איז
ניט אלע מאָל נויטיג זיי צו קענען און פאַר דעם גרעסטען טייל
פון דער מענשהייט זיינען זיי אויך ניט נוציג.

די גרעסטע פראַבלעמען פון אונזער אַלגעמיינער וועלט און
פון אונזער לעבען זיינען פאַר אונז גאַנץ טונקעל, און דאָס האָט
אונז דאָך ניט פעהרהינדערט אויף דעם וועג פון פאָרטשריט ווייטער
צו וואַנדערען און זיך פון ווילדע ברואים, פון ווילדע מענשענפּרע-
טער אין געזיטעטע מענשען צו פּערוואַנדלען, וועלכע מוזען האָבען
קליידער אויף זייער לייב, וועלכע פּערבאָרגען דאָס טהעריישע
עלענד פון דער עקזיסטענץ, און מענשען, וועלכע ריידען איינער צום
אַנדערען דורך דעם טעלעפאָן און פּאַהרען מיט דעם לאַקאָמאָטיוו.
לאָמיר זיך אַלץ צופרידען שטעלען מיט אונזער בעהויפטונג,

דאָס דער סאָלדאָט איז כמעט שטענדיג אַן אויסגעצייכענטער מאַן פאַר זיין פרוי, און לאָמיר דאָס איבערלאָזען פאַר די מענשען, וואָס וועלען נאָך אונז קומען, דעם „ווארום“ אויסצוגעפינען. אויסער די פראַגע וועלען מיר זיי נאָך פיעלע אַנדערע פראַגען איבערלאָזען צום ענטשיידען, און זיי וועלען אויף זייערע קינדער און זייערע אייניקלעך איבערלאָזען פראַגען צום ענטשיידען, וועלכע זיי האָבען ניט געקענט ענטשיידען.

נאָך אַנדערע עצות פון פאַטער פאַר דער טאָכטער ביים אויסוועהלען אַ מאַן.

3

יין ליעבע, גוטע טאָכטער, איך וויל, דאָס דו זאָלסט פּערגעסען אַלע עצות, וועלכע איך האָב דיר געגעבן בען אין בעצוג פאַר זיך אַ מאַן אויסצוועהלען, און זאָלסט שטענדיג אין זינען האָבען די א י י י עצה, וועלכע בעהערשט דורך איהר וויכטיגקייט יענע אַלע, וועלכע איך האָב דיר פריהער געגעבען, זי, די א י י י עצה, איז ווי אַ מוטער, וואָס אומארעמט מיט איין אומאַרמונג אַלע איהרע קינדער און דריקט זיי צו איהר האַרץ. און די דאָזיגע אַזוי וויכטיגע און גרויסע עצה, זאָג איך דיר אַרויס אין איין שורה:

„בעסער דאָס גאַנצע לעבען אַ מיידעל צו בלייבען, אַלס שלעכט הייראַטען.“

*

אין אונזער צייט גלויבט מען און מען טהוט דאָס פּערקעהרט. בלייבען זיצען אַ מיידעל ווערט געהאַלטען פאַר אַ שאַנד, דערפאַר הייראַטעט מען מיטעלמעסיג ווען מען קען ניט גוט הייראַט מען, און שלעכט הייראַטעט מען ווען מען קען ניט מיטעלמעסיג הייראַטען.

דער אַלגעמיינער רוף איז: „אַ מאַן אָדער שאַנד!“

און נאַטירליך נעהמט מען דעם, וועלכער קומט צוערשט צום האַנד.

מען הייראַטעט איהם און עס איז אַלץ איינס אויב ער איז העסליך און אַנטיפאַטיש, קרענקליך אָדער דום. מיט פּערציג יאָהר האָט ער נאָך ניט פּערשטאַנען עפעס אַ שטעלונג אין לעבען צו ערווערבען — עס ווייזט אויס אז ער איז אַ ווייבער־פּריינד, אַ שפּיעלער, אַ ליידיג־געהער — ער איז אַלט און געברעכליך — ער שטאַמט פון אַ משפּחה פון אונגעהרליכע לייט — אַ דאָנה! ער איז אַ מאַן און דאָס איז גענוג!
אַלץ בעסער ווי די חרפה צו שטאַרבען אַלס מיידעל. זאָל ער זיין אַ העסליכער, אַן אַלטער, אַ פּרויעניעגער, אַ ליידיג־געהער, אָבער דאָך אַ מאַן!

*

עס איז ניטאָ אין דער וועלט קיין נאַרישערע, פּאַלשערע און אונמאָראַלישערע בעהויפטונג, ווי די דאָזיגע דילעמאַ איז. זי קען נאָר שטאַמען פון אַ פּאַלשע ערציהונג, פון אַ פּאַלשע מאָראַל, זי קען נאָר זיין די פּרוכט פון אַ פּלאַנץ, וואָס איז אויסגעוואַקסען אויף דעם באָדען פון עקעלאָאָפּטע פּאַראָרטיהיילען, פון דער גרעכסטער אונקענטניס פון דער מענשליכער ווירדיגקייט, אָדער זי קען שטאַמען פון די גרעכסטע טהיערישע ליידענשאַפט.

*

איז ענגלאַנד, אין אַמעריקאַ, עטוואָס וועניגער אין דייטשלאַנד, רוסלאַנד און האַלאַנד נעהמען פּיעלע יונגע דאַמען אויס פּרייער וואָהל קיין מאַן, און די זיינען גראַד ניט הויקערדיג, קאַסאַקע אָדער הינקענדיג.

זיי זיינען יונג, פּריש, שעהן, געבילדעט און אָפטמאָל אויך רייך, און האָבען דאָך בעסער זיך פּעראָרטיילט ליידיג און פּריי צו בלייבען, ווייל זיי האָבען אויף זייער לעבענס־וועג ניט געפונען דעם מאַן, וואָס זאָל זייער האַרץ בעפּרידיגען.
און פון דעסטוועגען זיינען זיי ניט אונגליקליך, פּערקעהרט, זיי זיינען צופרידען מיט זיך זעלבסט און מיט זייער שיקזאַל, און ווידמען זייער לעבען און זייער טהעטיגקייט דאָרט, וואו די ליידיגע־ע דע מענשהייט זוכט הייל און אונטערשטיצונג.

*

אין אונזער איטאליען (לאָזט מײַך דאָס אייך פּערטרויליך זאָר
גען!) איז אין דער דאָזיגער בעציהונג מעהר פון אלע אנדערע
לענדער צוריקגעבליבען, און מיט אונזער גאַנצער פּרישקייט און
מיט אונזער גאַנצען פּראָגרעס אויף דעם וועג פון ציוויליזאַציאָן
און הומאַניטעט, האָבען מיר נאָך פון אונז ניט אַרויסגעראַמט דעם
אַלטען פּאַראָרטייל אין בעצוג צו די „אַלטע מוידען“. מיר בעד
טראַכטען זיי אַלס בעשעפעניסען, וואָס געהערען צום נידריגסטען
קלאַס פון דער מענשהייט.

*

דער דאָזיגער גראַבער פּאַראָרטייל וועט זיך גראַד פאַר גראַד
מיט דעם וואַקסען פון אונזער פּראָגרעס און ציוויליזאַציאָן פּערל־
רען, און גראַד פאַר גראַד וועלען מיר לעדנען די פּרויען דערצו צו
ערציהען, דאָס זיי זאָלען פּריהער פאַר אַלץ זיך זעלבסט און איהר
גליק גענוג זיין.

דיך, מיין הייסגעליעבטע עממאַ, האָב איך אזוי ערצויגען, אין
דיר האָב איך אלע יענע גוטע און פּרוכטבאַרע פּלאַנצען איינגעד
פּלאַנצט, וועלכע גיבען מיר די האַפענונג, דאָס דו וועסט לעבען
אין אַ בעסערער צייט אַלס די, אין וועלכער איך האָב געלעבט.

*

דו וועסט אין ראַמאַנען און אין געדיכטען לעזען, דאָס די
ערשטע לייעבע איז די וואַהרע, די איינציגע, די לייעבע, וועלכע
מען דאַרף פּאַרציהען איבער אלע לייעבעס.

און עס גיט ניט קיין פּאַלשערע בעהויפטונג אַלס די דאָזיגע.
קענען מיר דען בעהויפטען, אז דאָס ערסטע בילד פון אַ קינסטלעך
רישען מאַלער, איז דאָס בעסטע קונסטווערק פון די אלע בילדער,
וועלכע ער וועט מאַהלען אין פּערל־ויף פון זיין לעבען; דאָס די
ערשטע רעדע, דאָס ערשטע בוך, די ערשטע שטאַטוע און די ערשט
טע אָפּער וועלען זיין די בעסטע, וועלכע דער דעפּוטירטער, דער
שריפטשטעלער, דער סקולפּטאָר און דער קאַמפּאָניסט וועלען נאָך
מאַכען?

*

אויך די לייעבע איז אַ ווערק, ביי וועלכע האַרץ, גייסט און
חושים מווען זיך פּעראייניגען און געהן האַנד אין האַנד, אום

אויפצובויען יענעם טעמפעל, אין וועלכען דאָס העכסטע גליק זאָל זיך געפינען, אום צו בויען דעם נעסט, אין וועלכע אַ פּאַמיליע זאָל זיך קענען אין דער גרויס און ברייט ענטוויקלען און זאָל אַלץ מעהר וואַקסען.

*

די ערשטע ווערק פון שאַפענדע קינסטלער און געלעהרטע, בעזיצען אַלע אונפאַלקאָמענהייטען פון דער אונזיכערהייט, פון דער אונערפּאָהרענהייט און פון דער אונוויסענהייט.

*

דער ערסטער יונגער מאַן, וואָס קוקט דיר אין די אויגען און זאָגט דיר מיט זיינע אויגען, דאָס ער לייעבט דיך, געפעלט דיר נאָר דערפּאַר, ווייל ער קוקט דיך אָן מיט פּערליעכטע אויגען, און דו ביזט גענייגט איהם פאַר שעהן און גוט און פאַר פּאָלקאָמען צו געפינען.

בעמערקט ער, אז ער איז דיר געפעלען, הויבט ער באַלד אָן נאָר ניט ווילענדיג זיך שעהנער, בעער און פּאָלקאָמענער צו מאַכען, אום דיר נאָך מעהר צו געפעלען, און דיך צו בעזיצען, אום דיין לייעבע צו געווינען.

און דו, מיט דער פּאָעזיע פון דער יונגער, הויבסט דו אויף זיין פּאַלשע, געמאַכטע שעהנקייט נאָך העכער און דו פיהלסט נאָר ניט, אז איהר ביידע נאָרט איינער דעם אנדערען.

דאָן, ווען דו ענטפּערסט איהם אויף זיין „איך לייעב דיך“ מיט די זעלביגע ווערטער, ביזט דו פּלוצלונג מיט אַ פייערליכען פּערשפּרעכען, אפשר נאָך נאָר מיט אַ שבועה, געבונדען.

דאָן פּעראייניגט זיך די אייגענליעבע מיט דער לייעבע, און עס איז נאָר אויף דער וועלט ניטאָ אזא שאַרפע פייל, וואָס זאָל קענען דורכפּיילען די קייט, וועלכע דו האָסט זיך צוגעבונדען צו דייןע פּיס. ווען דו זעהסט עס איין, ווען עס איז שוין צרשפּעט, ווען דו קומסט צו דער טרויעריגער איבערצייגונג, דאָס דו האָסט אַ טעות געהאַט, וועסט דו מיט אַלע כּוחות בעקעמפּען דעם שכל, וואָס זוכט דיר דיין קאָפּ ליכטיג צו מאַכען. דו וועסט ניט נאָר האָבען די פּעהיגקייט דייןע אויגען צו פּערשליסען, דו וועסט אויך האָבען די פּעהיגקייט זיך צו בלענדען, כדי זאָלסט די וואַרהייט

ניט זעהן. דו אונגליקליכע, דורך דיניע אייגענע הענד וועסט דו זיך מאכען פאר א שקלאפין!
 דארום אלזא, לאז דער יונגער מאן דיר הונדערט מאָל „איך ליעב דיך“ זאָגען, איידער דו ענטפערסט איהם די זעלביגע דריי ווערטער, וועלכע ער ערווארטעט פון דיין מויל מיט א פייערדיגער אונגעדולד. טהו נאָך בעסער: דורך דיין בענעהמען און דורך דיין פערקעהר מיט איהם, זאָלסט דו זוכען איהם צו פעהינדערען די דאָזיגע דריי ווערטער דיר צו זאָגען, און ווען ער האָט זיי אין דער היטץ פון פערואונדערונג ארויסגערעדט, מוזט דו פעהינדערען, אז ער זאָל דאָס דיר נאָך אמאָל ניט זאָגען.
 אין אזעלכע אנגעלעגענהייטען זיינען די פרויען וואָהרע מייסטערניצען און דו קענסט מיר אין דער דאָזיגער „קונסט“ א לעקציאָן געבען.

*

אין פאל אָבער, ווען דיווער יונגער מאן געפעלט דיר ווירקליך, דארפסט דו דאָס איהם גלייך ניט לאָזען מערקען. נעהם זיך צייט איהם ווייטער צו שטודירען און איהם פערגלייכען מיט אנדערע, אלץ איינס אויב זיי אינטערעסירען דיך אָדער ניט.
 זיך אויף אייביג פערבינדען מיט א מאן, מוז נאָר געשעהן דורך אויסוועהלען, און אָהן פערגלייכען דעם מאן מיט אנדערע מענער קען מען ניט וועהלען.
 וואָס מעהר פערגלייכען מען זאמעלט, איידער מען גיבט א מאן דעם „יארוואָרט“, איז עס אלץ וואָהרשיינליכער דאָס די וואָהל וועט גוט אויספאלען.

*

זיי קיינמאָל ניט אונגעדולדיג אן ענטשלוס צו פאסען. די אונגעדולד איז שטענדיג א צייכען פון כאַראַקטערישואַכהייט.

*

דו קענסט געוויס יענעם רוימישען גענעראַל, וועלכער האָט אלע שלאַכטען געשלאָגען און אלע מלחמות געוואונען נאָר מיט דעם, וואָס ער האָט אימער געוואָרט און געוואָרט.
 און דו וועסט די העכסטע פון אלע שלאַכטען פון לעבען גע-ווינען, ווען דו וועסט וואָרטען, לאַנג וואָרטען, אימערצו וואָרטען.
 איך האָב מיר צוזאמענגעשטעלט א גראַבע, אפשר ניט נאָנץ

געראַטענע, סטאַטיסטיק פון פיעלע הייראַטען, וועלכע האָבען מיך אינטערעסירט, און נאָכדעם ווי איך האָב זיי אין צוויי קאַטעגאָריען איינגעטיילט, אין הייראַטען פון גאַנץ יונגע מענשען און אין הייראַטען, וועלכע זיינען אין רייפערען עלטער געשלאָסען געוואָרען, און האָב געפונען, אז אין דער צווייטער קאַטעגאָריע זיינען דאָ פיעל מעהר גליקליכע פאָאר-פאָלקס.

*

ווען דו שטעהסט פאַר אַ צווייפּעל האַפּטען פאַלל, זאָלסטו זיך מיט דיין מוטער בעראַטען.

הבר'טעס, פריינדיגען, אפילו די בעסטע פון זיי, זיינען אין די אנגעלעגענהייטען פון דער ליעבע זעהר געפעהרליכע ריכטער. די קנאה דינגט אָפט אַרײַן אין זייערע עצות.

ווען דו ווילסט פרעגען אַן עצה ביי דייע פריינדיגען, מאַך דאָס דיפּלאָמאַטיש; ערקלער זיי, אז דו טהוסט דאָס נאָר אויס איינפאַכער נייגערדע, אָבער ניט וויל דו ליינסט אַ גרויסע גע-וויכט אויף זייערע אַנטוואָרטען.

אָבער אויף יעדען פאַל זאָלסט דו זיך פּערטרויען נאָר יענע פון דייע פריינדיגען, וועלכע זיינען שוין פּעהיראַט. אונפּעהיראַט טע זאָלסט דו זיך קיינמאַל ניט אָנפּערטרויען. ביי די אונפּעהיראַט ראַטע קענען זיך קנאה און אונפּעהיראַטהייט פּערבינדען און דאָס וועט דיר אַראָכפיהרען פון גראַדען וועג.

דער שלעכטער טאָן צווישען אַ מאַן און אַ פּרוי, וואָס פּער-בינדען זיך דורך הייראַט, קען שטאַמען פון דריי פּערשיעדענע פאַק-טאָרען:

דורך די געפיהלען;

דורך דאָס האַרץ;

דורך דער אינטעליגענץ.

דאָס העכסטע אונגליק קומט אַרויס ווען עס עקוויסטירען די דאָזיגע אַלע דריי שלעכטע טענער.

דאָס העכסטע גליק ערגיבט זיך פון דער פּערבינדונג פון די דאָזיגע דריי טענער.

*

די עסטהעטישע סימפאטיע, די בעוואונדערונג פון פּערזענ-

ליכער שעהנהייט, וועלען דײך פיהרען אויף דעם וועג צום ערשטען טאָן, אָדער, בעסער געזאָגט: צום ערשטען פאקטאָר.

די האַרמאָניע און אַנזיכטען און די פראַגען פון געפיהל, דאָס בעגרייפֿען און זוכען די זעלביגע אידעאַלען ווי ער, וועלען דײך פיהרען צום טאָן פון האַרצען.

די ליעבע צו די זעלביגע ביכער, די זעלביגע בילדער, דאָס בעזיצען דעמזעלביגען געשמאַק, די זעלביגע נייגונגען, די זעלביגע סימפּאַטיען און אַנטיפּאַטיען ווי ער, פיהרען דײך צו דער געדאַנקען-האַרמאָניע, און דאָס איז פאַר זיי ביידען דער גן־עדן אויף דער ערד.

*

אָבער גלויב מיר, מיין ליעבע טאָכטער, אז אויסער די דריי פון מיר איינגעטיילטע קאַטעגאָריען שלעכטע מענער, זיינען דאָ נאָך אַנדערע.

עס גיבט נאָך הונדערט און טויזענד און מעהרערע טויזענדער וועניגער וויכטיגערע, קליינע, גאַנץ קליינע, וועלכע שטעהען צו די גאַנץ וויכטיגע און גאַנץ גרויסע אין פֿערגלייך ווי דער שטאָך פון אַ נאָדעל צו אַ שטאָך פון אַ קינזשאַל.

*

די וועניגער וויכטיגע אַקאָרדען קענען נאָך גאַנץ צאַרטע אויע-רען הערען, אָבער אַלע פרויען זיינען צאַרט, און דו, מיין געליעבטע טאָכטער, דו ביזט פון דער נאַטור און דורך ערציהונג זעהר צאַרט-פיהלענד.

איך קען דײך אַזוי גוט, מיין קינד, דאָס איך קען זאָגען, דו וועסט וועלען איבערטראָגען אַ פולשטענדיגען שלעכטען טאָן אַלס אַ גאַנצע רייע פון קליינע און שטענדיגע ניט־האַרמאָנישע מענער. און אום אַ מענשען צו טויטען, דאַרף מען זיך ניט גראַדע מיט אַ שטאָך פון אַ קינזשאַל בענוצען, מען קען אויך מיט שטעף פון נאָדעלען טויטען אַ מענשען, ווען מען האָט נאָך דערצו גענוג נרויזאַמקייט.

*

די קליינע שלעכטע, ניט־האַרמאָנישע מענער קומען אַרויס פון דעם, וואָס דער מאַן אָדער די פרוי בעטראַכטען זיך מיט בליקען, ניט ווי ער אָדער זי וויל, אָדער ער, אָדער זי רעדט מיט אַ מאַן, וועלכער איהם, אָדער איהר, געפֿעלט ניט, אָדער ער, אָדער זי,

האַבען ביים ריידען געמאַכט זשעסטיקולאַציאָנען, וואָס זיינען ניט גענוג שעהן, ווי די עסטהעטיק פּערלאַנגט עס.
 אין געוויסע מאָמענטען קען אַן „אה“ אָדער „אַה“ אין אַן אונגעלעגענע צייט ווירקען ווי אַ פּאַטש אין פּנים. דאָס וואָרט „ליבער“ אין אַ פּרעמראַטיגען טאָן אויסגעשפּראַכען, קען אָנ-גענומען ווערען ווי אַ בעליידיגונג, און אַ זיפּז קען אָפּטמאָל אין פּערהיראַטען לעבען אַ גאַנצע טראַגעדיע מיט זיך בריינגען.
 אַך, ווען די מענער זאָלען קענען די פּרויען, און די פּרויען די מענער, איידער זיי קניען ניעדער ביים אַלטאַר, וואו זיי שער-בינדען זיך אויף לעבענסלאַנג — וויפּיעל הייראַטען וועניגער וואָלט עס געגעבען אין דער וועלט, אָבער אויך וויפּיעל וועניגער אונגליק-ליכע!

*

אויך האָבן שטענדיג איבער די דומע און אונפּערשעהמטע שטאַלצקייט געשוידערט, מיט וועלכע מענער און פּרויען ניבען זיך די הענד און לאָזען זיך פּערבינדען צו אַ לאַנגען צוואַמענלעבען, אָהן ניט נאָר זיך געגענווייטיג ניט צו קענען, אויך אפילו ניט וויסענדיג, פּון וואָס דער מענשליכער טאָג איז געמאַכט, אפילו ניט קענענדיג דעם אַיבע-צע פּון די כאַראַקטערען, און האָבען אויך דעם ערסטען בלאַט פּון דעם נשמה-בוך ניט געלעזען.

*

שולדיג אין דעם איז קיינער ניט און דאָך אַלע. קיינער ניט, ווייל מען ווערט געבאָרען אין אַ געזעלשאַפּט, וואָס איז געגרינדעט געוואָרען אויף אַ פּאַלשער גרונדלאַגע, ווייל מען לערנט הונדערט נוצלאָזע זאַכען און ווייל איבער דאָס, וואָס איז צום געזונדען אויסנוצען פּון אונזער לעבען נויטיג, שוועבען מיר אין דער טונקעלסטער אונטערענהייט.

*

וויפּיעל מענער און פּרויען האָבען דאַנטע און שעקספּיער גע-לעזען, ווי פּיעל מענער און ווי פּיעל פּרויען שפּיעלען בעעטהאָ-ווענ'ס קאָמפּאָזיציאָנען און בעהערשען דערצו דריי אָדער פּיער שפּראַכען, און די דאָזיגע זאָגענאַנטע „הויך-געבילדעטע“ מענער און פּרויען ווייסען ניט וואָס כאַראַקטער איז, פּון וועלכע קוועלען

ער קומט ארויס, וועלכע שפרינג-פערדער ווענדעט איהם צום גוטען,
צו פערפיינערען, אום איהם אנציהענד צו מאכען.

*

מיין ליעבע טאכטער! וואָס וועסט דו זאָגען, ווען אין פאל,
ווען אן אייזענבאהן-צוג, וואָס איז פארטיג צום אָבנעהן, וועט
שטארבען דער מאַשיניסט, וואָס דאַרף פיהרען דעם צוג, און אויף
זיין פלאַץ וועט מען אוועקשטעלען דעם ערשטען בעסטען, וואָס
וועט צום האַנד קומען, אַלץ איינס, צי ער איז אַ פאקענטרעגער,
אָדער אַן אַרוואַקאָט, אַ זשורנאַליסט, אָדער אַ דאָקטאָר, און מען
וועט צו איהם זאָגען:

— פאַרווערטס! געה, שטעל זיך אויפ'ן לאַקאָמאָטיוו און
פיהר דעם צוג צו זיין בעשטימטען אָרט!

*

מערק עס דיר, מיין טאכטער: פיעלע מענער און כמעט אַלע
פרויען, וואָס לאָזען זיך אוועק מיט דעם הייראַטס-לאַקאָמאָטיוו,
אום די גרויסע און לאַנגע רייזע דורך דאָס לעבען צו מאכען, געפיר-
נען זיך אין דערועלביגער לאַגע, ווי יענער פאקענטרעגער, יענער
אַרוואַקאָט, יענער זשורנאַליסט און יענער דאָקטאָר, וועלכע נעה-
מען איבער די ראַלע פון דעם מאַשיניסט, כאַטש קיינער פון זיי
ווייס ניט דעם מאַכענאַיזמוס פון אַ לאַקאָמאָטיוו.

און נאָך שווערער איז דער אומשטאַנד, דאָס אַ לאַקאָמאָטיוו
איז אַ פיעל איינפאַכערע מאַשינע, אַלס אַ האַרץ, אַן אָרגאַניזמוס,
אַ מענשליכער געהירן.

*

ווען איך טראַכט וועגען דער דאָזיגער אַנגעלעגענהייט, בין איך
כמעט געניינט רעכט צו געבען יענע פיעלע לייט, וועלכע פאַר-
לויטער בעדענקען די טויזענד געפאַהרען און די הונדערטע נעצען,
וועלכע דינגלען אַרום דאָס פעהייראַטע לעבען פון אַלע זייטען,
ענטשליסען בעסער ניט צו הייראַטען.

*

אָבער דו, מיין קינד, דו ביזט אזוי ערצויגען געוואָרען, דאָס
די קענסט גליקליך זיין און יענעם גליקליך מאכען, וועלכער וועט
דיך פאַר זיין פרוי אויסוועהלען; דיין כאַראַקטער איז אזוי גוט,

אָזוי זאָנפט, אָזוי צאָרט, דאָס ער וועט היילען יעדען פּעהלער, וועלכען דיין מאַן וועט פּיעלייכט בעזיצען.
 דו וועסט וויסען, וואו דו קענסט געפינען דעם מאַן, וועלכער וועט דיך מאַכען פאַר אַ גליקליכע פּרוי און פאַר אַ גליקליכע מוטער, און דו וועסט איהם געוויס געפינען.
 דו האָסט שטענדיג געליעבט זיך אָבצוגעבען מיט שווערע לעבנס־פּראָבלעמען און הייראַטען איז די שווערסטע פון אלע פּראָבלעמען.

*

דו דאַרפסט שטענדיג אין זינען האָבען, דאָס די הייראַט איז די סומע פון צוויי עקזיסטענצען, פון צוויי קערפער, פון צוויי נשמות, וואָס דאַרפען זיך פּעראייניגען צו אַ גאַנצע גרעסערע סומע, און פאַר ביידען, וואָס פּערבינדען זיך אויף אַ גאַנצעם לעבען, זיי נען ניט קינדער האָבען דער וויכטיגער רעזולטאַט פון הייראַטען. דער וויכטיגסטער רעזולטאַט פון אזאַ פּערבינדונג קומט ערשט דאָן אַרויס, ווען דער מאַן און די פּרוי זיינען גלייך גליקליך.

*

צו דער דאָזיגער סומע מוזט דו פון דיין זייט צולייגען, מעהר וויפּיעל דו קענסט, ליעבע, גוטסקייט, נאַכזיכט, צערטליכקייט און אלע אַנדערע צאַרטע געפיהלען, מיט וועלכע דאָס פּרויען־האַרץ איז אָזוי רייך, דאָן וועט די טאָטאַל־סומע זעהר גרויס ווערען, נאָ טירליך, מוז אויך דיין מאַן האָמש אַ קליינעם טייל פון יענע גייס־טיגע אוצרות, וועלכע בילדען די עלעמנטען פון גליק, פון דיין זייט צולייגען.

*

מוזט מיר פּערצייהען דעם גראָבען אַריטהמעטישען פּערגלייך, וועלכען איך מאַך דיר דאָ. איך טהו עס נאָר אום דיר די אָנגעלעג־גענהייט בעסער צו ערקלערען: געהם אָן, אז דאָס גליק איז אַ קערפער צוזאַמענגעשטעלט פון הונדערט איינהייטען, און אום די דאָזיגע צאָהל פון הונדערט איינהייטען צו פּערפּאַקטאָמען, מוזט איהר ביידע צוזאַמענטראָגען.

ווען דו וועסט פון דיין זייט זיעבציג אָדער אַכציג איינהייטען געבען, בלייבט פאַר דיין מאַן נאָר דרייסיג אָדער צוואַנציג איינ־

הייטען פון זיין זייט צו געבען, אום די גאנצע סומע פון הונדערט צו האָבען.

אויב דו קענסט, גיב ניינציג איינהייטען; דיר וועט עס לייכט טער זיין צו געפינען איינעם, וועלכער וועט די פעהלענדע צעהן חלקים געבען.

איך קען פיעלע גליקליכע פאָאר-פאָלק, וואו די פרוי גיבט פון איהר זייט ניינ-און-ניינציג חלקים און דער מאן נאָר איין איינציגען. די גוטע און פערניכטיגע פרוי וועט דעם מאן פאר זיין קארגשאפט קיינע פאָרווירפע מאכען. די הויפטזאך איז: א גאנצע מאה צו האָבען אין דעם פעהירראטען לעבען, און דאן איז דאָס גליק פול-שטענדיג.

וועה אָבער, און טויזענד מאָל וועה, ווען דו פערלאנגסט פון דעם מאן, דאָס ער זאָל פון זיין זייט ניט ווייניגער פון פופציג חלקים געבען. דיין פערלאנג, דיין פרעטענויע, וועלען איהם טיעף בעללידיגען, און זיין אינוועסטמענט צו די הויזליכע פריידען און צום הויזליכען גליק וועט באַלד אין גאנץ קליינע פאָרציאָנען אַרונט טערזינקען.

*

די פרוי מוז אימער געבען מעהר, אַלס זי עמפּפּאָנגט. זי איז פון דער נאַטור בעשטימט מעהר אָפּפּערוויליג און מעהר גרויסמוטיג צו זיין, און אויף יעדען מובה געפינען זיך מעהר פרויען-קרבתות אַלס קרבנות פון מענער.

*

פערלאנג פון דיין מאן ווייניג, זעהר ווייניג, און דערפאָר און מיט דעם וועסט דו מאכען מעהר ווי א העלפט פון דעם וועג, וואָס פיהרט צום הויזליכען גליק. אויב דו וועסט אזוי האַנדלען, וועט דיר דיין מאן געבען אפשר נאָך מעהר ווי דו פערלאנגסט, און דו וועסט אימער האָבען אַ ליעבע איבערראַשונג.

*

אָבער, ווען דו וועסט זיך בערופען אויף דאָס מענשליכע רעכט און דו וועסט דאָס געבען און נעהמען אויף דער וואַגשאַל פון גערעכטיגקייט וועגען, וועסט דו די אונאַנגענהמסטע איבערראַ-שונגען און ביטערע ענטמוישונגען דערלעבען.

*

ווען מױרלאַך הױראַטען, קענען זײ דעם מאַן נאָך פֿון די ראָט־מאַנען, ער איז פֿאַר זײ אַ מלאַך אָדער אַ דעמאָן, אַ טײוועל, און ווײל דער חתן קען נײט און דאַרף נײט זײן אַ דעמאָן, דאַן קען ער און מוז ער נײט אַנדערס זײן אַלס אַ גוטער מלאַך.

אָבער די מענער וועלכע שפּאַציערען אַרום אין די גאַסען פֿון שטאָדט, נײט אין די בלעטער פֿון די האַמאַנען, זײנען זעלטען דע־מאַנען, אָבער קײנמאָל נײט קײן מלאַכײם.

די דאָזיגע מענער זײנען שעהנע חיות (נאַטירליך נאָך דאַן, ווען זײ זײנען ווירקליך שעהן!) און דאַרום לײבען זײ זיך זעלבסט מעהר פֿון אַלע אַנדערע מענשען, אויך מעהר פֿון זײערע פֿרויען; זײ זײנען צוויי־פּײסיגע ברואים אָהן פּעדערען און דערצו אויך אינ־טעליגענט, וועלכע בעטראַכטען די פֿרוי אַלס פּאַקטאָר צום פּער־גרעסערען דעם וואָהלשטאַנד פֿון הויז, זײ זוכען אין דער פֿרוי אַ הויזווירטחײן, זײ ווילען האָבען די פֿרוי אַלס אַן אַרטיגע און שעהנע מאַשינע, מיט וועלכע מען זאָל קענען די פּאַמיליע בעוועגען, זײ ווילען אין איהר זעהן אַ חבֿר'טע, וואָס זאָל זײ פֿריידען פּערשאַפֿען, און זאָל זײן פֿאַר זײ אַ קראַנקען־שוועסטער, ווען זײ זײנען קראַנק.

זײ צײעהען אַן אויף זײער הויט אַביסעל פּאַעזיע, פֿונקט ווי זײ צײעהען אַן הענדשקעס אויף זײערע הענד און שײך אויף זײערע פּיס, און פֿונקט ווי זײ צײעהען אַרונטער די הענדשקעס פֿון די הענד און די שײך פֿון די פּיס, ווען זײ קומען צו זיך אַהײם, צו דער פּאַמיליע, אזוי צײעהען זײ פֿון זיך אַראָב די פּאַעזיע פֿון פּער־הױראַטען לײבען, וועלכע בעלעסטיגט זײ און דריקט זײ.

*

זאָלסט זיך קײנמאָל נײט אײנבילדען, אז די פּאַעטישע אַט־מאָספּערע, מיט וועלכע דער מאַן נעהמט זיך אַרום די גאַנצע צײט, ווען ער איז נאָך דיין פּערלאַבטער, וועט אויך בלייבען די זעלביגע זיסע, אַנגענעהמע, אַראַמאַטישע און בעגליקענדע אַטמאָספּערע אויך שפּעטער, ווען ער וועט שוין זײן דיין געזעצליכער מאַן. דער מאַן איז ווי די נאַכטיגאַל: ער זינגט נאָך דאַן ווען ער שמאַכטעט נאָך לײבע.

די נאכטיגאל האָט צום ווייניגסטען דעם פּאַרצוג, דאָס יעדען פּריהלונג בענייט זי איהר געטליכען געזאַנג.

דער מענשליכער מאַן האָט ניט דעמוועלביגען פּאַרצוג. ער זינגט נאָר איינמאָל אַרויס די טריללער פון זיין פּאַעזיע, אין זיין איינציגען פּריהלונג, ווען ער ווערנט די לייעבע פון דער פּרוי.

אַפּטמאָל איז דער מאַן אַזוי אַרעם אין פּאַעזיע, דאָס ער איז געצוואונגען זי צו קויפּען, אָדער אויף באַרג זי צו נעהמען.

אונטער אַנדערע פּיעלע יונגע לייט האָב איך געקענט איינעם, וואָס איז געווען אַזוי אַרעם אין פּאַעזיע, דאָס ער האָט ניט געקענט שרייבען עפעס אַ רעכטען לייעבע-בריעף צו זיין כּלה. ער האָט זיך אָבער אַן עצה געגעבען: ער האָט זיך גאַנצע הויפּענס הויכע, ענטציקערדע און פּלאַמענדע פּאַעזיע אָנגעקויפּט אָדער אָנגעבאַרגט. איך האָב געהאַט די געלעגענהייט די דאָזיגע פּאַעטישע ערניסונגען אין דער געשטאַלט פון לייעבע-בריעף צו זיין כּלה צו לעזען. זיי זיינען געווען בוכשטעבליכע קאַפּיען פון געטהע, אין ווערטהער'ס בריעף צו זיין געליעבטע. אָבער דאָס האָט איהם ניט געקענט שאַדען, ווייל די כּלה האָט די מינדסטע אַהנונג ניט געהאַט, אַז עס האָט אַמאָל עקזיסטירט אַ וועלט-בעריהמטער פּאַעט מיט דעם נאָמען: יאָהאַנן וואָלפּגאַנג פּאָן געטהע, און דער דאָזיגער געטהע איז דער פּערפּאַסער פון דעם בעריהמטען לייעבעס-זווערק „ווער-טהערס ליידען“.

*

וואָס איך שרייב דיר דאָ אין מיינע בלעטער, מיין קינד, זיינען טרויעריגע זאַכען, אָבער עס איז פּיעל בעסער זיי פּריהער צו ער-פּאַהרען, אַלס שפּעטער.

היט ווי אַ הייליגטהום די פּאַעזיע, וועלכע דו בעזיצסט אין דיין נשמה און וועלכע איך און דיין גוטע מוטער האָבען זיך געמיהט אין דיר איינצופלאַנצען. זאָל זי פּאַר דיר בלייבען הייליג און אונ-בעריהרט. דו וועסט מיט איהר אויך די פּראָזאַ פון דיין מאַן קע-נען אויספּוּצען. ווען מען האָט נאָר בלומען אין הויז — צו וואָס דאַרף מען וויסען, אין וועלכען גאַרטען מען האָט זיי געזאַמעלט?

ברוכשטיקער פון דעם געזעצבוך פאר היראטס דיפלאמאטיע.

VI

אלד ווי פון דעם פערעהרער ווערט א חתן, און פון דעם חתן — א פעההיראטער מאן, איז מיט דעם דער פראבלעם פון הויזליכען גליק נאך ניט אויפ־געלייזט.

דאס בווייזען אונז די הונדערטע און טויזענדע פון אונגליקליכע, וועלכע די שידונג פערלאנגען, און וועלכע זיי ערווארטען אומזיסט פון א טרוסליווען פארלאמענט, וואס איז צוזאמענגעזעצט פון דעפוטאטען און מיניסטער, וואס אינטערעסירען זיך זעהר ווייניג מיט דעם וואהל און וועה פון די, וועלכע האבען זיי ערוועהלט.

*

עס איז זעהר א זעלטענער פאל, דאס אין אן אונגליקליכער היראט איז די שולד אין גאנצען אויף דעם מאן, אָדער אין גאנצען אויף דער פרוי.

אין מעהרסטען פאל ליעגט די שולד ביי בידען. אָפטמאל טהיילט זיך די שולד אין צוויי גלייכע העלפט, מיט אנדערע ווערטער: איינער איז ניט בעסער און ניט ערנער פון דעם צווייטען. דארום, מיין טאכטער, פאנג דו אָן זעלבסט צו דער גרויסער קאמפאניע פון גליק פאר צווייען דיין אנטהייל ביצוטראָגען. דו מוזט אויף דיין מאן קוקען אלס א טהייל פון דיין אייגענעם „איך“, דו מוזט זיך מיט איהם בעשעפטיגען, ווי דו בעשעפֿטיגסט זיך מיט דיין הענר, מיט דיין געזיכט און מיט אלע אַנ־דערע גליעדער פון דיין קערפער.

דיינע הענר, געזיכט און אלע אנדערע גליעדער פון דיין קערפער, בעהאנדעלסט דו נאָך די פאָרגעשריבענע רעגעלען פון דער היגענע און נאָך דעם ריכטשנור פון דיין ערפאָהרונג.

און די צווייטע העלפט פון דיין „איך“, דיין מאן, מוזט דו נאך די רעגעלען פון א געזונדע דיפלאמאטיע בעהאנדלען.

*

דיפלאמאטיע! א העסליכעס וואָרט! אָבער שרעק זיך ניט, מיין קינד!

ווען אין דער פאליטישער וועלט פערשטעהט מען אונטער דער בעצייכנונג „דיפלאמאטיע“ די קונסט זיך געגענווייטיג צו נאָרען און צו בעטריגען, האָט זי אין צוזאמענלעבען פון מאן און פרוי א פיעל העכערע און שעהנערע בעדייטונג. דאָ הייסט עס: די קונסט, אָדער דאָס פערשטעהן פון איין העלפט דורך קלוגען צארט געפיהל, מיט שטענדיגע ליעבע און מיט טיעפע קענטנים דאָס האַרץ פון דער צווייטער העלפט צו בעהאנדלען.

*

אום דיר גלייך די ריכטונג פון דער דאָזיגער הויזליכער דיפֿ-לאַמאטיע צו ווייזען, מוז איך דיר זאָגען, דאָס זי מוז זיין געגרינדעט אויף דער באַזיס פון דער ריינער רעליגיאָן און די העכערע מאַראַל.

די גרויסע געזעצגעבער און מאַראַליסטען זאָגען:
„ליעב דיין מיטמענשען ווי זיך זעלבסט“.

די פּערהיראַטע פרוי מוז זאָגען:

„ליעב דיין מאן מעהר אַלס זיך זעלבסט“.

אָבער די דאָזיגע מאַראַלישע פליכט קען דיך מעהר ניט בינדען, ווען דו האָסט געהיראַט אַ מאַן, וועלכער איז דעם נאָמען „מאן“ ניט ווירדיג, ער איז אַן אייזיקאַלטער עגאָאיסט, אַ פּער-זונקענער אין דעם זומפּ פון די נידעריגסטע ליידענשאַפטען, אַ ציניקער איבער אַלעס, וואָס דער ציוויליזירטער מענש עהרט, אַכט טעט, האַלט פאַר הייליג און פּערגעטערט. דו וועסט זיך נאָר אומדזיסט צווינגען אזאַ מאַן צו אַכטען און צו ליעבען, דיין מאַראַלישער אינסטינקט וועט דיך פון איהם צוריקטרייבען ווי פון אַ פּערפּוילטער נבלה.

*

דו זאָלסט פון דיין מאַן אַנימער ווייניג פּאָדערען, זעהר ווייניג, און דערפאַר וועט ער דיר פיעל, זעהר פיעל געבען.

זיי תמיד געגען איהם זעהר נאכזיכטיג, און ווען ער איז נאָר עהרענהאַפּט און לייעבט דיק, זאָלסט דו קיין פּראָטעסט אויפהויבען געגען קיינע פון זיינע צושטרייאונגען, געגען קיינע פון זיינע קאַפּ-ריזען.

דו דאַרפסט שטענדיג אין זינען האָבען, דאָס די מענער זיינען ניט ווי די פרויען, וועלכע לייגען אוועק אין דער לייעבע אַלע זייערע אוצרות פון געפיהל, אַלע פלאַמען פון דער ליידענשאַפט, אַלעס, וואָס זיי זיינען, וואָס זיי ווייסען און וואָס זיי בעזיצען; דאַרום זיינען אויף די זינד פון דער פרוי פיעל שרעקליכער און פערדיענען מעהר פערדאַמט צו ווערען, ווייל איהר זינד האָט דאָס הייליגטהום פאַרשוועכט.

די מענער, דאָגעגען, זיינען אין דער לייעבע, ווי זיי זיינען אין עסען און אין טרינקען און אין געהן. די לייעבע איז ביי זיי נאָר אַ זייטיגער צווייג פון לעבען, אָבער ניט דאָס גאַנצע לעבען ווי ביי דער פרוי. פיעלע פון זייערע אונטרייהייט־זינד, כמעט אַלע זייערע זינד, זיינען פערצייהליכע. אַ האַלבע שטונדע שפעטער פערנעסען זיי די בעגאַנגענע זינד צוזאַמען מיט דער זינדערין און קומען אַהיים נאָך צערטליכער, נאָך ליידענשאַפּטליכער צו זייער געטרייער פרוי.

*

וויפיעל פרויען האָבען דורך אַ צווענערנישען פּראָטעסט, אָדער דורך אַן איבערגעטריבענע אונדולדזאַמקייט אַ פאַמיליע, אַמאָל אויף צוויי פאַמיליען צושטערט! אין דער ערסטער אויפּוואַללונג פון צאָרן, האָבען זיי פון אַ קאַפּריו אַ ליידענשאַפט געמאַכט און אַן איינפאַכע איבערטערטונג, איז אין זייערע אויגען אַלס אַ שרעק־ליכעם פערברעכען אויסגעוואַסען, אַ פערברעכען, וועלכע דאָס געריכט דאַרף בעשטראַפּען.

*

אָבער די מעהר בעזאָנענע, די מעהר כאַראַקטער־שטאַרקע פרויען זיינען מעהר דיפּלאַמאַטיש און ווייסען בעסער אַזעלכע אַנט־געלעגענהייטען צו בעהאַנדלען. זיי פּראָטעסטירען ניט, זיי מאַכ־ען ניט קיינע גוואַלדען צום הימעל און לאָזען ניט צו צו אַן עפענטליכען סקאַנדאַל, וואָס מוז אונבעדינגט איינע אָדער צוויי

פאמיליען רואנירען. מיט א לייכטען קלאפ, וואָס איז מעהר עהני-ליך צו א צערטליכען גלעט, אָדער מיט א פאָרוואורף, וואָס קלינגט ווי א שפאָס, און קען דעם מאַן דורכאויס ניט בעליידיגען, פיהרען זיי אַרײַן דאָס פּעראירטע שעפעלע צוריק אין פּרײַערליכען שטאַל, און דורך דעם ווערט דער הויז־פּרײַערען פון צוויי פּאַמיליעס ניט געשטערט.

— איך ווייס אלעס, אָבער איך פּערצײה דיר... איך ווייס, דאָס דו האָסט מיך אימער ליעב"...

דאָס זאָגט די דיפּלאַמאַטישע פּרוי צו דעם זינדיגען מאַן און די ווייניגע רוהיג־געשפּראַכענע ווערטער זיינען גענוג אַ נואַלדיגע ווירקונג אויף דעם מאַן צו מאַכען. ער ווערט רויט ביז די וואַרצלען פון זיין האָר, ער קניעט ניעדער פאַר זיין פּרוי און בעויעגעלט איהר פּערצײהונג מיט הייסערע צערטליכקייטען, מיט אַ נײַבע־לעבטע לײדענשאַפט און מיט אַ פּערדאָפּעלטער ליעבע.

*

ווען דיין מאַן וועט ניט האָבען דעם מוטה זיין שולד מודה צו זיין און וועט זוכען דורך אַ גאַנצען סיסטעם פון פּײַנגעשפּור נענע ליגענס זיך צו רעכטפּערטיגען, לאָז איהם די קייט פון זיינע ליגענס ווייטער אויסליעבען און ענטוויקלען און ברעך איהם ניט אונטער, הער איהם צו מיט געמאַכטען ערנסט, קענסט אויך דערביי לאָזען איבערלויפען אַ שמײַבעל אויף דייענע ליפען, און לאָז איהם האָבען די איינבילדונג דאָס דו גלויבסט איהם, אויך דאָן, ווען ער דערצעהלט דיר לויטער אַכסורדען, אויך דאָן, ווען ער מאַכט זיך זעלבסט לעכערליך ווי אַ קינד, וועלכען מען האָט געכאַפט נאַשענדיג.

איך האָב שטענדיג אַן עהרבאַרע פּרוי בעוואונדערט, וועלכע איז ביז איהר טויט פון איהר מאַן פּערגעטערט געוועזען. בעוואונדי־דערט דערפאַר, וואָס אום צוויי דעם זייגער נאָך האַלבע נאַכט און איהר מאַן איז נאָך אַלץ אַהיים ניט געקומען, פּלעגט זי אימער די ווייזערס פון זייגער צוריקדרעהען אַמאָל אויף צעהן פאַר האַלבע נאַכט און אַמאָל אויף עלף, און אַז דער מאַן פּלעגט ענדליך קומען, פּלעגט זי צו איהם מיט אַ פּרײַנדליכען שמײַכעלע זאָגען:

ווי נוט דו ביזט, מיין ליעבער, וואָס דו ביזט פריה אַהיים

געקומען! דיין גוטע און ליבענדע האַרץ האָט דיר געוויס אין די אַרעמס פון דיין ליבענדע פרוי צוריקגעטריעבען.

פיעלע וועלען די דאָזיגע האַנדלונגען פון דער פרוי האַלטען פאַר דומהייט, אָדער פייגהייט; איך זעה אין דער דאָזיגער האַנדלונג די העכסטע פאַרמען פון הערפאַישער ליבע און הויזליכער ווייז-הייט.

*

איך וויגש און האָף, אז דו זאָלסט דעם דאָזיגען הערפאַיזמוס נאָר ניט בעדאַרפען, אָבער צו דעם דאָזיגען הערפאַיזמוס מוזט דו פעהיג זיין.

נאַטירליך מוז דיין מאַן ווערטה זיין דאָס דו זאָלסט זיך מיט דעם הערפאַיזמוס בענוצען, ווען ער וועט דיר נויטיג זיין.

פאַר דעם גאַנץ פערדאָרבענעם מאַן, פאַר דעם, וואָס זינדיגט אויס געוואָהנהייט, פאַר דעם ניעדריגען און כאַראַקטערלאָזען מאַן איז ניטאָ קיין רחמנות און קיין פערצייגען!

ווען דו האָסט די אַכטונג צו דיין מאַן פערלאָרען, דאָן שייד זיך פון איהם, און ווען דו קענסט דורך דעם געזעץ די שיידונג ניט בעקומען, דאָן מאַך מיט דיין פינגער אַ פייערדיגע ליניע, וואָס שיידט דיר אָב פון איהם.

די זינד פון דעם מאַן, וועלכע שטאַמען פון אַ מאַמענטאַנען קאַפּריי, טאָרען זיך ניט טעגליך ווידערהאַלען, זיי טאָרען ביי איהם אַ שטענדיגע געוואָהנהייט ניט ווערען, די שוואַכקייט פון אַ מאַמענט דאַרף זיין גאַנצען כאַראַקטער ניט פאַראַליזירען.

*

ביי אונטערשיידונגען אין געשמאַק, אין אידעען, אָדער אין דער הויז-אָרדנונג, זאָלסט דו איהם אין קליינע זאַכען נאָכגעבען נאָך זיין געשמאַק, נאָך זיין אידעע און האַלטען די הויז-אָרדנונג ווי ער פערלאַנגט, דאָן וועט דיר פיעל לייכטער זיין גרעסערע זאַכען נאָך דיין געשמאַק און נאָך דיין ווילען איינצופיהרען.

שטענדיגע מיינונגס- און געשמאַק-פערשיעדענהייטען, ווען זיי זיינען אפילו על פי רוב גערעכטפערטיגט, איז גלייך צו דעם ראָסט וואָס צופרעסט און פערצעהרט די ליבע.

פעסט זיין און דיין גאַנצע אויטאָריטעט געברויכען מוזט דו

נאָר ביי די פראַגען, וועלכע זיינען זעהר וויכטיג אין לעבען, צום ביישפּיעל: דאָרט, וואו עס האַנדעלט זיך וועגען דיין עהרע און דיין ווירדיגקייט, אָדער עס האַנדעלט זיך וועגען דער ערציהונג פון דינע קינדער; אָבער ביי די וועניגער וויכטיגע פראַגען, וואָס בע-ריהרען די קליידונג, די קיך, די בעציהונגען צו גלייכגילטיגע פּער-זאָגען, מוזט דו אימער נאָכגעבען דיין מאַן'ס פּערלאַנג.

*

ווען דו ווילסט עפעס וואָס (און דערצו האָסט דו גראַדע אזוי פּיעל רעכט ווי דיין מאַן), מוז זיך דיין ווילען שטיצען אויף פּער-נונגסט, אָבער קיינמאָל ניט אויף עהרזוכט.

*

ווען דו ווילסט פון דיין מאַן עטוואָס האָבען, זאָלסט דו דיין וואונש אין אַ מילדע פאָרם אויסשפּרעכען, אָבער קיינמאָל ניט אין אַ בעפעהלענדען טאָן.

דער מאַן איז געוועהנט שטענדיג צו בעפעהלען, ער האָט די פּולע איבערצייגונג פון העררענרעכט, און ווען מען זאָגט איהם דעם טרוקענעם „איך וויל“, טרעט ער אַרויס מיט אַ קאָטעגאָרישען פּראָטעסט; דאָגענען ניט ער אימער נאָך, ווען ער הערט דעם מילדען און זאָנפטען „איך וויל“.

דאָס איז די הויזדיפּלאָמאָטיע, די ווייזיהייט, די פּאָליטיק און אויך די טונגענד.

ביי שווערע אונטערנעמונגען, ווען דו ווילסט אָדער דו מוזט דיין מאַן איבעררעדען עטוואָס וויכטיגעס צו טהאָן, און דו מערקסט, אז איהם פאַסט דאָס ניט, מוזט דו די ווערטער און די אַנגעלע-גענהייט אזוי בויגען, דאָס עס זאָל איהם אויסזעהן אזוי ווי ער וויל אַליין, וואָס דו פּערלאַנגסט פון איהם.

איינער, מיינער אַ בעקאָנטער מאַן, האָט זיך פאַר מיר בע-ריהמט, דאָס זיין פרוי ניט איהם נאָך אין אַלעס, און האָט איהם קיינמאָל ניט ווידערנעשפּראַכען ניט אין גרויסע און ניט אין קליינע אַנגעלעגענהייטען.

איך האָב די פרוי געקענט און האָב געוואוסט, דאָס אין דער ווירקליכקייט האָט זי שטענדיג איהר ווילען דורכגעזעצט, און צום

גליק פאַר דער פאַמיליע האָט זי נאָר אימער נומעם און גערעכטעם געוואָלט; אָבער די צוויי ווערטער „וועלען“ און „בעפעהלען“ האָט זי פון איהר ווערטערבוך אויסגעמעקט. זי האָט געפונען, אז די דאָזיגע צוויי ווערטער זיינען ניט נאָר נוצלאָז, זיי זיינען אָפּטמאָל אויך זעהר געפעהרליך.

אָבער יענע פרויען, וואָס האָבען די דאָזיגע צוויי ווערטער שטענדיג אויף די ליפען, געלינגט עס קיינמאָל ניט צו וועלען און צובעפעהלען און מיט האַרץ־וועהמאָג מוזען זיי זיך אונטערגעבען אין אַ שקלאַווועריי, וואָס ערנידריגט און ענטעהרט זיי.

דער מעגליכער מענש איז אַ ווילדע חיה, וועלכע מען קען דרעסירען און הויזליך מאַכען דורך זיסע ווערטער, דורך צערט־ליכקייטען און קוסען. אָבער יענע, וואָס הויבען אויף איהם אויף די שטימע, אָדער די האַנד, ווייזט ער זיינע שאַרפע צייען. אוך די ווילדע לייען לאָזען זיך בעסער מיט מילך בעהערשען, אַלס מיט דער קנוטע.

*

דו פערגעטערסט דיין מוטער, און דיין מוטער איז אַ הייליגע, וועלכע האָט נאָר פאַר מיך און איהרע קינדער געלעבט; אָבער ווען דו וועסט הייראַטען, מוזט דו מיט דיין מאַן אליין לעבען.

איך ווינש דיר, דאָס דו זאָלסט דיין נייעם נעסט אויסבויען נעבען דעם אַלטען נעסט, אין וועלכען דו ביזט געבאָרען געוואָרען. אָבער אין קיין פאַל זאָל דיין נייער נעסט ניט אין דער הויז פון דייע שוויגענער־עלטערען און אויך ניט אין דער הויז פון דיין מוטער זיין. דיר וועט אין דער הויז פון דייע שוויגענער־עלטערען ניט גאַנץ אנגענעהם זיין, און אזוי אויך דיין מאַן אין דער הויז פון דיין מוטער.

אין די גליקליכע שמונדען, ווען דאָס גאַנצע האַרץ ווערט דער־טרונקען אין דעם האַניג פון די זיסעסטע און גרויסמוטיגסטע צערט־ליכקייטען, וועט דיר דיין התן געוויס פאַרשלאָגען פון דיין מוטער זיך ניט צו שווערען. דאָס איז אייגענטליך אַ מתנה, וועלכע ער מאַכט דיר, אָבער איך ראַטה דיר די דאָזיגע „מתנה“ ניט אָנצו־נעהמען, ווייל זי איז נאָר איינע פון יענע ווערטמהאַזע העפליכקיי־

טען, מיט וועלכע יעדער חתן שאַקעלט פון אַרבעל אַזוי פיעל און אַזוי אָפּט פ א ר דער חתונה.

ניט אומויסט האָבען די שפּריכווערטער, די קאָמעדיע און די סאַטיריקער פון אַלע צייטען דעם שווער און די שוויגער מיט זייער הומאָר און זייערע סאַרקאָזמען פערפאַלגט.

יענע שפּריכווערטער, יענע שמיץ פון גייסטיגע און מאָראַלישע ריטער, איז דער זאָפּט אַ הונדערט־יאָהריגער ערפּאהרונג.

עס איז אמת, אַז עס זיינען דאָ פאַטריאַרכאַלישע פאַמיליען, וואו איין נעסט מיט איין אַטמאָספּערע פון רוהיגער גליקזעליגקייט שטעהט אין איין שורה מיט אַנדערע נעסטען פון דעמועלביגען מין.

אָבער די זיינען זעלטענע אויסנאַהמען, וועלכע מאַכען דער מענשהייט עהרע, אָבער זיי זיינען אויסנאַהמען און זיינען זעלטען; אין פאַל אָבער, ווען מיר פערלאָזען זיך ביי דער קונסט צו לעבען מיט דער בערעכנונג פון דער וואַהרשיינליכקייט, קענען מיר אָנ־נעהמען, אַז יענע פאַטריאַרכאַלישע פאַמיליען מיט זייערע רוהיגע נעסטער, זיינען גאָר ניט אַזוי זעלטען, זיי זיינען פיעלליכט אין דער מעהרהייט.

צווישען דעם איידעם און דער שוויגער ניט עס אַ גאַנצע מענגע אַרזאָבען, וועלכע רופען אַרויס קריעג צווישען זיי. דאָ האַנדלען מיינונגס־פערשיידענהייטען, געשמאַק־פערשיידענהייטען, זייטיגער איינפלוס, אָפּטמאָל אויך אַביסעל אייפערזוכט, און די דאָזיגע אַרזאָבען לאָזען ניט צו. דאָס דער איידעם מיט דער שוויגער זאָלען קענען לעבען אין פריעדליכע בעציהונגען.

זאָלסט קיינמאָל דיין מאַן ניט בריינגען אין דער לאַגע דיין מוטער צו בעליידיגען, אָדער דיר אונרעכט צו געבען.

ליעבט אייך בעסער פון ווייטען פון די שוויגער־עלטערען, איי־דער פון נאָהענטען זיך צו האַסען. זייט העפליך אונטער איינאַנדער און דו זיי געגען דייע שוויגער־עלטערען, געגען דייע שוואַגערס און שוועגערנס און געגען אַלע מיטגליעדער פון דיין נייע פאַמיליע גאַנץ פריינדליך און לייעבענסווירדיג. שוויגער־עלטערען האָבען שטענדיג זעהר פיעל פרעמענויעס, זעהר ווייניג גערעכטע און פיעל אונגערעכטע. זיי זיינען מיט פיעל יאָהרען עלטער פון זייערע איי־דעמס און שניר און גלויבען, דאָס זיי ווייסען יעדע זאך גרינדליכער

און בעסער, ווילען זיי, אז די יונגע זאלען טאנצען נאָך זייער מוזיק, און דאָרום מוזען די פּערניפּטיגע יונגע זיך האַלטען אין מיטעל-וועג. אין ווייניגער וויכטיגע אַנגעלעגענהייטען נאָכגעבען און נאָר אין וויכטיגע זאכען בלייבען ביי דעם אייגענעם שטאַנדפּונקט.

*

מיין לעבעע טאָכטער, ווער ניט ביזו, ווען איך פיהל מיך נע-
צוואונגען אויך פּאָלגענדען ראטהה צו געבען :
זאָג דיין מאַן קיינמאָל ניט קיין ליגען, אויך ניט דעם קלענס-
טען ליגען.

איך ווייס ווי אויפריכטיג דו ביזט, ווי אונפּעהיג דו ביזט אַ
ליגען צו- זאָגען, אָבער דיין נייע שטעלונג אַלס פּערהייראַטעטע
פּרוי, מאַכט דייע בעציהונגען צו מענשען און צו געוויסע זאכען
זעהר קאָמפּליצירט, און דאָס וועט דיך זעהר אָפט בריינגען צו דער
ביטערער דילעמאַ :

ענטוועדער אַ ליגען זאָגען ; אָדער דעם מאַן, וועלכען דו
ליעבסט, אַ קרעמונג צו פּעראורזאכען.

די מעהרסטע פּרויען, ווען זיי קומען אין לעבען צו דעם דאָ-
זיגען שיידע-וועג, זאָגען ניינציג פון הונדערט בעסער אַ ליגען.

זיי זאָגען אויך ליגענס אין וועניגער וויכטיגע זאכען, נאָר
ווייל זיי האָבען אַנגסט דאָס דער מאַן זאָל זיך ניט בייזערען, אָדער
זיי וועלען זיך דאַרפּען רעכטפּערטיגען, פּערטהיידליגען, אָדער זיי
וועלען דאַרפּען געבען לאַנגע און פּערוויקעלטע ערקלערונגען.

און מיט אַ גלאַטען ליגען מאַכט מען דאָס קירצער און בעסער.
אַלעקסאַנדער דער גרויסער האָט דעם גאָר ד י ש ע ן
ק נ ו פּ (*) מיט זיין שווערד צושניטען און זיין שניט געהט בעריהמט
און אונשטערבליך דורך די יאָהרהונדערטער.

(*) גאַרדזשער קנפּ איז וואַהרשיינליך אַ לעגענדע, וואָס דערזעהלט,
דאָס צום וואָגען פון קעניג ג אָ ר ד י ו ס איז געווען צוגעבונדען
אַ קינסטליך פּערוויקעלטער קנפּ, וועלכען קיין מענש האָט ניט געקענט
פּאַנאָנדערוויקלען, און אַלס מען האָט איהם געבראַכט פאַר אַלעקסאַנדער
דעם גרויסען, האָט ער איהם איינפאַך מיט זיין שווערד דורכגעשניטען.
דאָרום הייסט אין דער ליטעראַטור יעדע אונלויזבאַרע פּראָבלעמע אָדער
דילעמאַ : גאַרדזשער קנפּ. — דער אַיבערזעצער.

די פרויען שניידען דורך כמעט טאָגטעגליך די קליינע „גאַר-דישע קניפלאך“, וועלכע פארוויקלען זיך אונטער זייערע פינגער אין זייער פֿעהריראטעמען לעבען און וועלכע זיי קענען ניט פאנאנדער-וויקלען, מיט יענעם קליינעם שווערד, וועלכען זיי האָבען אימער אין קעשענע, אויפ'ן טיש, אין בעט, מיט איין וואָרט: איבעראַל, און דער דאָזיגער שווערד הייסט: דער ל י ג ע ן .

עממא, זאָג דיין מאַן קיינמאָל ניט קיין ליגען!

וואָס פאַר אַ דילעמאַ עס זאָל דיר אין לעבען ניט פאַרקומען, וואָס פאַר אַ קניפעל עס זאָל זיך ניט פאַרוויקלען צווישען דייע פּינגער, זוך עס ניט פאנאנדערצואוויקלען דורך אַ ליגען.

בלויב שטענדיג ביי דיין זעלבסט-אַכטונג, ביי דער ליעבע צו דער הייליגער ווארהייט, און דיין מאַן וועט דיך הויך אוועקשטעלען אויף אזא פונדאמענט, וואָס איז גלייך צו אַ מזבח. אַ מאַן קען שטאַלץ זיין, ווען ער האָט אַ יונגע און אַ שעהנע פרוי, ווען ער הערט ווי אַלע לויבען איהר בילדונג און איהר גייסט, אָבער נאָך שטאַלצער וועט ער זיין, ווען ער וועט קענען זאָגען: — מיין פרוי איז אונפעהיג אַ ליגען צו זאָגען.

אין אונזער יאָהרהונדערט, אין וועלכען חניפה און רמאות איז געוואָרען אַ מאַכט, אין וועלכען די עסטעטישע און מאַראַלישע פאַר-דערונגען האָבען פאַר דעם מענשען טעגליכע טוגענדען געשאַפּען, טוגענדען, וועלכע ער בעזיצט ניט, אין וועלכען דער שקר פאַרווי-קעלט אונז דעם קאָפּ ביז די פיס, ווי די שפּין פאַרוויקעלט אונז מיט איהרע עקעלהאפטע פעדים, ווען מיר געהען דורך אַ פּערלאָזענעם און וויסמען גאַרטען — איז די קענטנים פון אַ הויכען און ריינעם בערגלי, צו וועלכען דער שקר קען ניט דערגרייכען און אויף וועל-כען מיר קענען זיך ראַטעווען פון פאַלשע חניפה און רמאות, אַ וואהרע האַרצפרייד, וועלכע איז גענוג דעם מענשען דאָס לעבען צו בענשען.

דער קרעמער פּערגיפּטעט אונז מיט זיינע פּערפעלשונגען, דער דאָקטאָר נאַרט אונז מיט זיין מיטלייד, די ניערדיגע מענשען חנפּה'ן אונז, אום פון אונז עפעס וואָס צו בעקומען, און די הויכגעשטעלטע מענער פּערשפּרעכען אונז מיט זייערע ליפּען שוץ און פּראַטעקציאָן און פּערגעסען באַלד זייער פּערשפּרעכען. אין די קירכען זעהען מיר

עטוואָס עהנליכעס פיהלט מען, ווען מען איז מעהרערע טעג געדוואנדערט דורך די פייכטע זומפיגע טהאָלען און די פארפעסטעטע לופט איינגעאַטעמט, און מען שטייגט ענרליך אַרויף די הימעל־הויכע הימלאַאי־בערג, וואו מען געפינט ריינע, קריסטאַליקלאָרע און געזונדע לופט פאר די קראַנקע לונגען.

*

ווען אלע פרויען וואָלטען געוואוסט וועלכע אונענדליך גרוי־סע מאַכט עס ליגט אין דער אויפריכטיגקייט, וואָלטען זיי באלד אויפגעגעבען זיך צו בענוצען מיט די קליינע און אויך מיט דער טאַקטיק פון די גרויסע און קלוג אויסגעדאַכטע ליגענס.

די פרויען בענוצען זיך מיט ליגענס אָפט און גוט, אָבער עס ליגט אין דעם קיין קונסט, ווי פערבאַרגען און פיין די ליגענס זאָלען ניט זיין, וואָס זאָל גענוג זיין זיי אונפעהלכאַר צו מאַכען. פריהער אָדער שפעטער מוז זיי דער מאַן פון אונטער דער מאַסקע מעהר אָדער ווייניגער בעמערקען.

נון, איז דער רעזולטאַט זעהר טרויעריג. איין ניט־געלונגענער ליגען מאַכט דיך פערליערען די פרוכט פון אלע געלונגענע. פון דעם טאָג אָן נוצט דיר שוין מעהר ניט דיין אויפריכטיגקייט, דיין וואַר־הייט, יעדע פון דייע בעהויפטונגען ווערט אָנגעצווייפעלט; צו דיין יעדעס „יא“ און „ניין“ וועט דיין מאַן אַ פראַגעצייכען שטעלען. דו האַסט אין זיינע אויגען דיין הייליגקייט אויף אימער פערלאָרען, דו האַסט ענטהייליגט דעם בית־המקדש, אין וועלכען דיין מאַן האָט דיך איינגעפיהרט.

מען איז נאָר איינמאָל אין לעבען יונגפרוי. מיט דיין ערשטען ליגען פערלירסט דו אלע יענע אַנדערע מעלות פון דער יונגפרוי־ליכקייט, פיעלייכט די בעסטע און טהייערסטע פון זיי, וועלכע האָבן בען ניט געהאַט די פעהיגקייט די אויפריכטיגקייט און די וואַר־הייט־ליעבע אונטריי צו ווערען.

דו וועסט דיין מאַן אַ נאַצען קראַנץ פון בלומען צובריינגען: דיין יוגענד, דיין שעהנהייט, דיין אַנמוטה, אָבער איינע נאָך די אַנדערע פון די דאָזיגע בלומען וועלען פאַרוועלקען. געפינט זיך אָבער צווישען די דאָזיגע בלומען אויך די אויפריכטיגקייט איינגע־פלאַכטען, וועט זי ביז צום לעצטען אַטהעמציג פריש און דופטיג

בלויבען, און דיין מאַן וועט יעדעס מאָל שטאַלץ זיין קאָפּ אויפֿ-
הויבען, ווען ער וועט פאַר אַלעמען קענען זאָגען: „זי, מיין פּרוי,
האַט עס געזאָגט!“ דאָס וועט איהם דיענען אַלס אויסדרוק פון העכד
סטער וואַרהייט, אַלס זיננפּערוואַנדטער אויסדרוק פון אַ גרונדיגער
זעץ, וואָס לאָזט ניט צו קיין צווייפּעל, קיין אונגלויבן.
און גלויב מיר, זיינע אויגען וועלען פאַר צערטליכקייט פייכט
ווערען, ווען ער, אין בעשטעטיגונג צו זיינע פּריהערדיגע ווערטער,
וועט צוגעבען:

— מיין פּרוי האָט קיינמאָל קיין ליגען געזאָגט!

*

דיין חתן וועט דיר אייביגע ליעבע צושווערען און דו וועסט
איהם אייביגע ליעבע שווערען. די אייביגקייט געהערט ניט נאָר
צו גאָט, זי געהערט אויך צו די ליפען פון אַלע פּערליעבטע.

אויך דער גרויסער געלעהרטער נ א ט י ע האָט געזאָגט:
„יעדע גרויסע ליידענשאַפט האָט די פּרעטענזיע צו זיין אייביג,
און עס איז דאָרום זעהר לייכט פאַר יעדען ליידענשאַפטליכען מענ-
שען צו שטאַלצירען מיט דיעזער אייביגקייט, ניט טראַכטענדיג פון
איהרע אונגגענעהמע רעזולטאַטען.“

אַבער יעדע נייגונג, ווי שטאַרק, אויפּריכטיג און טריי זי איז,
מוז דורכלויפען די דריי פּעריאָדען, וועלכע יעדעס לעבענדע, אָדער
צום לעבען אנגעהערדיגע זאָך מוז מיטמאַכען:
געבאָרען ווערען, וואַקסען און שטאַרבען.

וואָס עס איז שייך צום שטאַרבען, גיב איך דיר צו, דאָס דיין
ליעבע וועט שטאַרבען, אָבער נאָר מיט דיר צוזאַמען, און די ליעבע
פון דיין מאַן וועט ניט אונטערגעהן, אויסער מיט דעם אונטערגאַנג
פון זיין לעבען.

אַבער עס גיבט אַן „אַבער“. וואָס עס איז שייך צו וואַקסען,
וועט עס זיין אַ שטענדיגע בעוועגונג, ווי דו וועסט זיך פּיעלייכט
איינבילדען, אָבער דאָס וואַקסען האָט אַן ענדע, בעסער געזאָגט:
די נייגונג בלייבט שטעהן אויף אַ געוויסען פּונקט, איהר פּוּלס ווערט
לאַנגזאַמער, די ליידענשאַפט קיהלער.

פון ביידע ליעבעס־פּעריאָדען איז די צווייטע די ריכטיגע.
אין יעדער ליעבע גיט עס אַ פּעריאָדע, אין וועלכע אונזער האַרץ

און דאָס האַרץ פון דער געליעכטער פּערזאָן האָט שוין אַלעס געגעבן, וואָס זיי האָבען געקענט געבען, און ווייל מיר מענשען זיינען נאָר מענשען, קענען מיר ניט געבען דאָס העכסטע, וואָס נאָר אַ העכערע קראַפט, וואָס שטעהט איבער אונז, קען געבען.

און ווייל דאָס וואַקסען פון דער לייעבע איז דאָס שעהנסטע און ערהאַבענסטע און אנגענעהמסטע אין איהר פּעריאָדע, מוזען מיר אָנווענדען אַלע מעגליכע מיטלען, אום צו פּערהינדערען, דאָס דער פּראָצעס פון איהר וואַקסען זאָל זיך ניט צושנעל ענטוויקלען. איהר וואַקסטהום מוז לאַנגזאַם, זעהר לאַנגזאַם און לאַנג, זעהר לאַנג געדויערען.

אין אַן אנדער פּלאַץ זאָגט דערזעלביגער גאָטיע פּאָלגענדעס: „אין דער לייעבע, ווי אין דער פּאָעזיע, ווען מען בלייבט שטעהן אויף אַ געוויסען פּונקט און מען קען ווייטער ניט געהן, הייסט עס: מען געהט צוריק“, און ווען די דאָזיגע בעהויפטונג פון דעם געדלעהרטען גאָטיע איז אויך ניט די גאַנצע וואַרהייט, עס ליגט אָבער אין איהר דאָך אַ גרויסע וואַרהייט.

דאַרום, מיין קינד, אום דאָס צושנעלע וואַקסען פון דער לייעבע צו פּערהינדערען, מוזט דו אַזוי דיין לעבען איינריכטען, דאָס פון צייט צו צייט זאָל דיך דיין מאַן אַליין איבערלאָזען און דאָס ער זאָל אַליין בלייבען. די מיטלען דערצו זיינען: געזונדהייטסדיק זיכטען און געשעפטסדיקזיכטיגען.

פּאַהר ניט איבעראַל וואוהין ער פּאַהרט אין געשעפטסאַנגעלענענדיטען, און זאָג איהם קיינמאָל ניט, דאָס דו קענסט קיין איינציגען טאַג אַהן איהם לעבען.

איך גלויב, אַז דורך זיין אָבוועזענהייט וועסט דו ליידען, און אויך ער וועט דעם זעלביגען שמערץ פיהלען, אָבער דאָס וועלען זיין צוויי שמערצען, וואָס וועלען אייך אונגענדליכע פריידען פאַרבעדיטען.

נאָך אַ לאַנגען פּאַסטען שמעקט יערע שפייז דאָפּעלט בעסער און נאָך אַ לאַנגען דאָרשט קוויקט מען זיך פיעל בעסער מיט געדלעהרטיכען וואַסער.

עס איז גוט, דאָס איהר זאָלט פון צייט צו צייט דעם דאָרשט

נאָך אייער קוסען און דעם הונגער נאָך אייערע צערטליכקייטען פיהלען.

דאָס איז די זיכערסטע אַרט און ווייזע די לעבע אימער אין איינעם און דעמועלביגען צושטאַנד פון אנגענעהמער שפאַנונג צו ערהאַלטען. איך, וואָס האָב דיין מוטער אימער פּערגעטערט און וועל זי ביז דאָס ענדע פון מיין לעבען פּערגעטערען, פלעג מיך, אַ יאָהר נאָך מיין הייראַטען מיט איהר, דורך פּערשיעדענע אויסריידען פון איהר דערווייטערען און די דאָזיגע געוואָנהייט בין איך טריי געבליבען ביז היינטיגען טאָג.

און מיט מיין יעדען צוריק קומען אַהיים, האָב איך פאַר אונז אַ נייעם „האַניג-מאַנאַט“ מיטגעבראַכט, און ביז היינט גלויב איך, דאָס אונזער לעבע האַלט נאָך אימער אין וואַקסען.

*

דער וואונש איז די פלאַנצע, פון וועלכע עס קומען אַרויס אַלע אונזערע לעבענס־פריידען; כל זמן מיר זאָרגען פאַר זייער לעבען און מיר האָדעווען זיי מיט דעם גייסט פון דער לעבע, קענען מיר זיכער זיין, דאָס זיי וועלען אונז זיסע פרוכט בריינגען.

עס זיינען אַבער דאָ זעהר פיעל מענשען, וואָס האַנדלען ווי די ווילדע, וועלכע אַנשטאַט די פלאַנצע צו האָדעווען און אַנשטאַט איהרע צווייגען אַרויפצוקלעטערען, אום די פרוכט צו נעהמען, וואָרד פּען זיי דעם בוים מיט אַ האַק, אום פון דעם ערמאָרדעטען בוים לייכטער די פרוכט צו זאַמלען.

דאָס טהוען מיר אויך, ווען מיר בעפרייעדיגען אַלע אונזערע ווינשונוגען אויף איינמאַל און מיט דעם טויטען מיר דעם בוים, וואָס דאַרף אונז די לעבענס־פריידען געבען.

ווען דו וועסט שוין אייניגע מאַנאַט פּערהייראַטעט זיין, וועסט דו דאָן די גאַנצע וויכטיגקייט פון מיין ראַטה בעגרייפּען, וועלכער איז גענוג פאַר דיר די אייביגע פריידען פון הויזליכען נעסט צו זיכערען.

אין געוויסע זאַכען דאַרף מען דעם מאַן ניט אַלע מאָל „יאָ“ זאָגען.

מאָך דאָס ווי מאַנכע קרעמער מאַכען. זיי שטעלען אויס אַ טאָוועל מיט דער אויפשריפט:

— היינט פערקויפען מיר ניט אויף קרעדיט, ערשט מאָרגען.
 און אויף געוויסע פערלאַנגען פון דיין מאַן, ענטפער איהם :
 — ניט היינט, מיין ליעבער, פיעלייכט מאָרגען! ...
 דאָן, ווען עס איז דורכאויס נויטיג, מאַך פון דעם מאָרגען אַן
 איבערמאָרגען, און פון דעם איבערמאָרגען נאָך אַ ווייטערע צייט —
 פיעלייכט אַן אייביגע.
 דו מוזט אימער דיין מאַן עטוואָס געבען. אָבער די ליעבע,
 וואָס איז געדאַנקענלאָז און נאַריש, וועט דיר אפשר דיקטירען איהם
 אַלעס גלייך צו געבען, מוזט אָבער דערביי בעדיינקען. אַז די פריי-
 געביגקייט פון דער ליעבע, איז איינע פון די אורזאַכען, וואָס קיר-
 צען אָפּ איהר עקזיסטענץ.

*

איך וועל היינמאָל ניט פערגעסען אַ געשרעך אין אַ געזעלשאַפט
 איבער דער פראַגע: „ווארום די בלומען, וואָס זיינען די שענהסטע
 זאַכען פון דער וועלט, לעבען אזא קורצעם לעבען?“ די דאָזיגע
 פראַגע איז פעהאַנדעלט געוואָרען צווישען אַלטע און יונגע מענער,
 שענהע פרויען, ליטעראַטען און געהרלעטע — אַ גאַנצער בוקעט
 צוזאַמענגעזעצט פון לייטער אינטעליגענטען.

איינע אַ סענטימענטאַלע דאַמע האָט אויסגערופען:

— די בלומען זיינען ווי די ליעבע ...

אַן אַנדער דאַמע, אַן ערנסטע און אויסגעצייכענטע פרוי און
 פאַמיליען-מוטער, האָט צוגעגעבען:

— ניט אַלע בלומען און ניט יעדע ליעבע איז שוואַך און קורץ-
 לעבעדיג.

איינער אַ פראַפעסאָר פון באַטאַניק האָט געמאַכט די ריכטיגע
 בעמערקונג:

— עס זיינען דאָ אַ מין אַרכידעען-בלומען, וואָס בעזיצען די
 קראַפט זיך מאָנאַטענלאַנג צו האַלטען אויף זייער צווייג, און אויך
 דאָן, ווען זיי ווערען פון זייער צווייג אָבגעשניטען, בלייבען זיי נאָך
 אַ צייט לאַנג פריש און שעהן.

רופט זיך אָפּ די סענטימענטאַלע דאַמע:

— די פראַגע איז ניט וועגען אויסנאַהמען אין דער בלומענ-
 וועלט; די פראַגע איז וועגען בלומען אין אַלגעמיין.

ענטפערט דער פּראָפעסאָר-באָטאָניקער :

— אויך די איינפאַכע בלומען קען מען דורך געוויסע קונסט־ מיטלען אָן אונענדליך לאַנגע צייט פּריש און קרעפטיג ערהאַלטען, און ווער עס איז געווען אין בערלין, אָדער אין סקאַנדינאַוויען, דער האָט געוויס געהאַט די געלעגענהייט צווישען די שויבען פון די פענס־ טער פּרעכטיגע בוקעטען פון איינגעבאַלאַזאָמירטע בלומען אין זייערע פּרעכטיגע און לעבעדיגע פּאַרבען צו זעהן.

די סענטימענטאַלע דאַמע איז אָבער מיט דער ערקלערונג פון דעם געלעהרטען ניט צופריעדען געווען.

— אה, אייניגע באַלאַזאָמירטע בלומען! — האָט זי מיט אַ גרימאַסע פון פּעראַכטונג אויסגערופען.

אָן אַנדער דאַמע האָט זיך צום פּראָפעסאָר-באָטאָניקער גע־ ווענדעט :

— איך וואָלט נאָר וועלען וויסען — האָט זי צו איהם גע־ זאָגט — מיט וואָס זאָל מען איינבאַלאַזאָמירען די לייעבע, כדי זי זאָל אימער פּריש און פּאַרביג בלייבען.

און דער פּראָפעסאָר האָט געענטפערט :

— מיט שוועפעל־זויערע (וויטריאָל), מיט סובלימאַט, מיט אַ זאַלץ פון אַרסעניק און מיט — — —

אַ שרעקענס־געשריי האָט דעם פּראָפעסאָר'ס ווערטער אונטער־ בראַכען און איבערגעשריען :

— פּווי! שרעקליך! דאָס איז די ריינע גאָטעסלעסטערונג! יאָ, די עזע געלעהרטע זיינען אימער מאַטעריאַליסטען, באַרבאַרען, אונערטרעגליכע מענשען... ניעדער מיט דער וויסענשאַפט!

איינער, אַ פּראָפעסאָר פון פּסיכאָלאָגיע, וואָס האָט ביז אַהער געשוויגען און האָט זיך נאָר בענוגענט די שעהנע דאַמען צו בע־ טראַכטען, האָט געמאַכט די בעשיידענע בעמערקונג, דאָס דער פּראָ־ פעסאָר-באָטאָניקער איז קיין גאָטעסלעסטערונג ניט בעגאַנגען, און האָט אויך דאָס ערהאַבענע געפיהל פון דער לייעבע ניט בעליידיגט, ווייל אויך די מענשליכע נייגונגען אונטערליעגען די אויסערליכע און אינערליכע איינפלוסען און קענען שוואַכער ווערען, וועדער אויפלעבען אָדער אין גאַנצען אָפּשטאַרבען.

— דאַרום, — האָט ער צום שלום פון זיין בעמערקונג גע־

זאגט, — מוז עס אויך פאר דער ליעבע געבען קרעפטען, וועלכע זאלען איהר העלפען לעבען, העלפען זיך ערהאלטען און איהר געבען אן אונגעווענהליכע לאנגלעביגקייט. די הויפטזאך איז: די דאזיגע קרעפטען אויסצוגעפינען און זיי ווי געהעריג איז צו געברויכען.

רופט זיך וויעדער אָב די סענטימענטאלע דאָמע:

— איך וויל גערן וויסען, מיט וואָס קען מען די ליעבע קאָנ-
סערווירען.

ענטפערט דער פסיכאלאָג:

— לאָמיר זאָגען צום ביישפּיעל, מיט דער טרייהייט פון ביי-
דען, וועלכע ליעבען זיך.

— דאָס איז אונלאָגיש, פּראָפּעסאָר! — זאָגט די סענטימענ-
טאלע דאָמע צו איהם, — ווען מאַן און ווייב זיינען זיך צו איינאַנ-
דער טריי, איז דאָס נאָר דערפאַר, ווייל זיי ליעבען זיך, און דאַרפּען
ניט האָבען קיינע רעצעפטען, אום זייער ליעבע אין איהר קראַפט
צו ערהאלטען.

רופט זיך אָפּ אַן אנדערע:

— דער בעסטער היטער און בעשיצער פון דער ליעבע איז די
אייפערזוכט.

מישט זיך אריין וויעדער אַן אנדערער מיט כּעס:

— ניין! דער בעסטער מיטעל דערצו איז: אימער האָפּנונגען
צו ערוועקען און זיי קיינמאָל ניט ערפּילען.

— ווירקליך? — ענטפערט די סענטימענטאלע דאָמע מיט
ביטערער איראָניע — אייער מיטעל, מיין ליעבער, איז אַן אויסגע-
צייכענטער, אום די ליעבע צו לאָזען שטאַרבען דורך אַ גוואַלד-טהע-
טיגען טויט.

כאַפט זיך אויף איינע און זאָגט צו דער סענטימענטאלער
דאָמע:

— דער מיטעל פון יענער דאָמע, אימער האָפּנונגען צו ערווע-
קען און קיינמאָל ניט ערפּילען, איז ניט נאָר פאַר אונז אַ געפּעהרלי-
כער, ער מאַכט אונז דאָמען אויך קיין עהרע. נאָך מיין מיינונג
אַבער, איז דאָס בעסטע אַנטיסעפּטיקום אין דער ליעבע — די ק אָ
ק ע ט ר י ע.

— בראַוואָ! בראַוויסימאָ! — אַפּלאָדירט אַ צווייטער ענער-

גיש — אָבער ניט סטייליש די האָר פאַרמאַקט און ניט רייצענד
עלעגאַנט אָנגעצויגען פאַר דעם מאַן ערשיינען, איז אויך פאַר דער
ליעבע זעהר שעדליך!

— און דעם שטיקעל ביסקוויט, אָדער דעם שטיקעל צוקער,
וועלכען מיר דאַרפען שיינקען, מוז מען אימער הויך האַלטען! —
האָט אַן אַנדערע פון איהר זייט צוגעגעבען. — האָט איהר ניט גע-
זעהען ווי די הינד שטעלען זיך אויף די הינטערסטע פיס און האַררען
אויס לאַנג אין דער דאָזיגער אונבעקוועמליכער שטעלונג, ביז מען
וואַרפט זיי צו פון דער הויך דעם שטיקעל ביסקוויט, אָדער צוקער?
אָט אזוי דאַרפען מיר פרויען מיט די מענער אויך זיך בעגעהן —
הויך האַלטען אונזער ביסקוויט אָדער צוקער און זיי לאָזען לאַנג
בעטלען.

כמעט אלע דאַמען, וואָס זיינען געווען אין דער געזעלשאַפט,
האַבען זייערע מיינונגען אַרויסגעזאָגט, נאָר-איינע, די עלטעסטע דאָ-
מע, האָט די גאַנצע צייט געשוויגען.

זי איז אלט געוועזען, אָבער זי האָט נאָך געהאַט פּרעטענזיעס
יונג צו זיין, און מיט דער קונסט פון איהר שניידערין, פון איהר
פאַרפומער און איהר פאַרבער, איז עס איהר אייניגער מאַסען געלונג-
גען, ווען זי פלעגט זיך אוועקזעצען אין דעם האַלב־דונקעל פון אַ
ווייטען ווינקעל, נאָך עטוואָס ערפאַלג צו ערקעמפּען.

זי האָט צוויי אָדער דריי מאָל מיט איהר פעכער אויף דעם
טיש אָנגעקלאַפּט, אום די געזעלשאַפט אויפּמערקזאַם צו מאַכען
אויף דעם, וואָס זי וויל זאָגען, און ווייל זי האָט געגלויבט, אז מיט
דעם אַליין וועט זי איהר ציעל ניט עררייכען, האָט זי אייניגע מאָל
זיך אויסגעהוסט און האָט לויט אויסגערופּען:

— מיינע העררען און דאַמען! איך ווייס ניט, וואָס די מע-
נער דאַרפען טהאָן, אום אונזער ליעבע צו געווינען. דאָס איז אַ
זאָך וואָס געהערט צו זיי אַליין, איך קימער מיך ניט וועגען דעם.
אָבער איך ווייס, וואָס מיר פרויען מוזען טהאָן, אום זיי צו האַלטען
אויף די קניע צו אונזערע פיס...

נאָך די עטליכע ווערטער האָט זי געשוויגען.

און ווייל זי האָט ניט געענדיגט, האָט מען איהר פון אלע זייטען
פּערשטורעמט מיט אונגעדולדיגע פּראַגען:

— וואָס איז אַלזאָ נאָך אייער מיינונג דער בעסטער אַנטיסעפֿ-
טיקום אין דער לייעבע?

נאָך אַ היבשע וויילע האָט זי געשוויעגען, וויעדער געקלאַפֿט
מיט דעם פעכער, דאָן גאַנץ לויט אויסגערופֿען:

— ד י פ ע ר א כ ט ו נ ג !

איינער, אַן עהרווירדיגער אַלטער מאַן, האָט די גאַנצע צייט
געשוויגען און האָט זיך אין דער דעבאַטע ניט אַריינגעמישט. ער
האַט נאָר די דעבאַטע מיט אַ שמייכלעלע אויף די ליפֿען צוגעהערט.
דער אַלטער מאַן איז ניט געווען קיין פּראָפּעסאָר פֿון פּסיכאָלאָגיע,
אַבער ער האָט שטענדיג מענער און פּרויען מיט גרויס לייעבע און
נאַכזיכט געשטודירט.

— איהר וועט מיר ערלויבען אויך מיין מיינונג צו זאָגען! —
האַט ער אויסגערופֿען — איך האָב צום מינדעסטען ליינגער פֿון
איך אַלעמען געלעבט און מעהר מענער און פּרויען געזעהען...

— נו, נו! — האָבען מעהרערע געפרעגט — ווי הייסט אייער
רפואה, וואָס מאַכט די לייעבע לאַנג לעבען?

— די בעסטע רפואה, וואָס מאַכט די לייעבע געזונד, שטאַרק
און לאַנגלעביג איז... איז...

— נו, נו?

— איז די צניעות, די זיט זאמקייט, די
שטריינגע מאַראַ!

אַלע האָבען געשוויגען. אייניגע פאַר איבערראַשונג, אַנדערע
האַבען זיך פּלוצלונג דערמאַנט אָן זייער ווייטע פּערזאָנלעכע
און וויעדער אַנדערע פאַר ווייטאַג, וואָס זיי קענען דאָס ניט פּער-
שטעהן.

*

נון, מיין לייעבע עממא, דער דאָזיגער אַלטער מאַן איז געווען
דער איינציגער אונטער אַלע, וועלכער האָט די ריכטיגע בעהויפטונג
אַרויסגעשפּראַכען, און ווען דו וועסט שוין אַ געוויסע צייט פּער-
היראַט זיין, וועסט דו איהם זיכערליך רעכט געבען.

* * *

*

דאָס שלום-וואָרט.

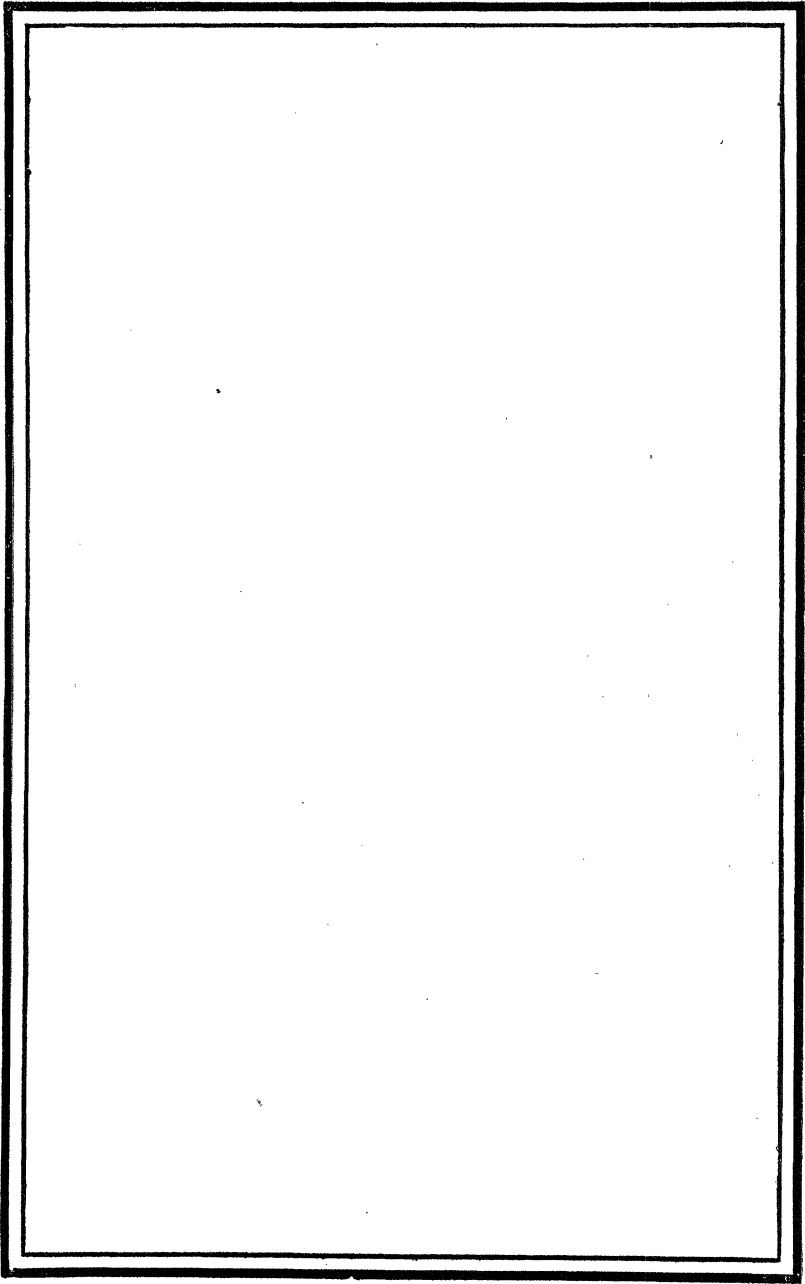
אַם בוך, מיינע פריינדליכע לעזערינען, איז קיין ראָך
 מאן, אָבער עס איז צום וועניגסטען אַ בוך, ווייל
 עס האָט אַ טיטעל-בלאָט און אַן אינהאַלטס-פער-
 צייכנים, ווייל עס איז אין פערשיעדענע קאָפיטלעך
 איינגעטהיילט, ווייל עס האָט אַ פערפאַסער, אויך
 אַ פערלעגער, וואָס איז זיין סנדק, און ווייל עס
 האָפט לעזער און איבערהויפט לעזערינען צו האָבען.

דיעזעס בוך וואָלט קיין בוך געוועזען, ווען עס וואָלט קיין
 שלום, קיין ענדע געהאַט, און דעם שלום וויל איך איך געבען מיט
 אייניגע ווערטער.

נאָכדעם ווי עמאָ האָט איהר פריינדן אויסגעהערט און נאָכ-
 דעם ווי זי האָט איהר פאָטערס מאַנוסקריפט אייניגע מאָל דורכגע-
 לעזען און מיט איהרע טרערען בענעצט, האָט זי חתונה געהאַט מיט
 דעם אינזשינער רינאָלדיני.

און איך, וואָס קען זי זעהר גוט, קען איך זאָגען, אז זי האָט
 מיט דעם זעהר גוט געטהאָן, ווייל זי איז זעהר גליקליך, און איהר
 גליק איז איינס פון יענע גליקען, וואָס געדויערט ביז דעם לעצטען
 אַטעהעם-צוג.

דניאל דעראנדא

— פון —

דזשארדזש עליאט

איבערזעצט פון

ש. ערדבערג

קיין ראמאן האט נאך נישט געמאכט אזא פוראָר אין
דער ליטעראַרישער וועלט ווי

דניאל דעראנדא

עס איז אַהנע צווייפעל די קרוין פון אלע ראמאנען
וואָס זיינען ביז יעצט ערשינען אין אידיש.
דער אַבערראַכינער פון ענגלאַנד, ד.ר. אַדלער,
האָט געהאַלטען פאַר נויטיג צו האַלטען אַ פאַרמאָג
איבער

דניאל דעראנדא

אלע אידען פון אלע וועלט-טהיילען זיינען ענטציקט
געווען פון דעם ראמאן וואָס האָט ווי אַ בליץ דורכ-
געשניטען די פינסטערנים פון גלות.

דער ראמאן דניאל דעראנדא איז זעהר
אינטערעסאַנט און אנציהענד, שעהן געדרוקט און
געבונדען אין צוויי פראַכטפאַלע בענדער.

פרייז 3 דאלאר.

צו בעקומען ביי אלע בוכהענדלער און ביי דעם פערלענער:

S. KANTROWITZ

129 Lafayette Street

New York

די פערפיהרטע

פון

סעמיאן יושקעוויטש

איבערזעצט פון מרים קארפילאוו.

עס איז ניט קיין ראמאן, נאר 10 ראמאנען. ס'איז ניט קיין
ראמאן, קיין טראגעדיע, נאר א וועלט מיט דראמען און טראגעדיען,
א ים מיט טרערען, א וועלט מיט טרויער איז געשילדערט אין
דעם בוך „די פערפיהרטע“. צו בעשרייבען איז עס גאר אונמעג-
ליך, איהר מוזט עס לעזען.

פרייז 35 סענט

די קונסט חתונה צו האבען

פון פראפ. פ. מאנטאגאצצא

איבערזעצט פון

ל. קעסנער.

חתונה האבען יונג אדער שפעט ?

חתונה האבען פאר געלד, אדער פאר יחוס ?

חתונה האבען מיט א מידעל אדער א זויבעל, מיט א בלאגדינע

אדער א ברונעטקע ?

ווי צו דערקענען אמת'ע ליעבע פון ליידענשאפטליכע ; וועל-

כע פרוי איז ליידענשאפטליך און וועלכע ניט ; די עלטערן,

די משפחה, איבערהויפט די שוויגער אין דער פאמיליע ; גוטע

שוויגערס און שלעכטע — דאס אלעס צו בעשרייבען קען קיין

אנדערער ווי פראפעסאר מאנטענאצצא.

S. KANTROWITZ, 129 LAFAYETTE ST., N. Y.

פרייז 30 סענט.

די ליידען און פריידען פון אן עלענדער מיידעל

ווי די „ווארהייט“ האָט אַדווערטייזט דעם בוך „אויס דעם טאָגעבוך פון אן עלענדער מיידעל“.

האַט איהר זיך פערטראַכט אַמאָל וועגען דעם לעבען פון די טויזענדער און טויזענדער אידישע אימיגראַנטען מיידלאַך, וואָס קומען אַריבער פון דער אַלמער, ליעבער היים צו זוכען אין דער נייער, פרייער וועלט אַ זעלבסטשטענדיגע עקזיסטענץ, אַ לעבענס־פריינד וואָס זאָל זיי געבען גליק און ליעבע.

האַט איהר זיך אַמאָל אָפגעשטעלט אין אייער געדאַנק אַ טראַכט צו טהון ווי אַזוי די אַלע מיידלעך, די מעהרסטע פון וועלכע זיי נען אָהן עלטערען און אָפּטמאָל אָהן פריינד — לעבען דאָ אין דער ריעזיגער, איביג־רוישיגער שטאָדט, ווי אַזוי זיי פערברענגען אין זייערע בעדרומקעס, און וואָס זיי האָבען איבערצולעבען, איבער־צומאָגען איבערצופיהלען?

ווייסט איהר, אַז פילע פון די עלענדע מיידלעך לעבען איבער שטילערהייט און פערבאַרגען פון יעדען אויג די טיעפסטע זעעלען־ליידען און טראַגעדיעס, אַז צווישען די איינזאַמע ווענד פון זייערע צוכטיגע בעדרומקעס צאַפּלען זיי זיך און שמאַכטען און האָבען אָנצופיהרען די העלדישסטע קעמפּע?

אויב איהר ווילט זיך מיט אַלעמען בעקענען, אויב איהר ווילט האָבען פאַר זיך אַ קלאָהרע, לעבעדיגע, רעאַליסטישע שילדערונגען אויס דעם לעבען פון די אידישע און איינזאַמע מיידלאַך אין ניו יאָרק, דאַן לעזט

אויס דעם טאָגעבוך פון אן עלענדע מיידעל

פון מרים קאַרפּילאָוו

דער בוך האָט אַרויסגערופען אַ געוואָלדיגע אינטערעסע צווישען אַלע קלאַסען לעזער, מיר האָבען געקראַגען הונדער־טער לויב־בריעף פון מענער און פרויען, פון יונגע און עלטער־רע, פון פיינשמעקער אין ליטעראַטור און פון אַזעלכע וואָס האָבען גלאַט ליעב צו לעזען שפאַנענדע און אַטהעם־פּערכאַ־פענדע שילדערונגען.

דיזער בוך עלעגאַנט געבונדען אין סילק קלאַטה קאָסט ב ל ו י ז \$ 1.50

צו בעקומען אין אַלע בוכהאַנדלונגען און ביי
S. Kantrowitz, 129 Lafayette St., New York.

דיא פרויען פון אונזער צייט

109
143

פון פראפעסאר פ. טאנענבערג
איבערזעצט פון ס. זויבערמאן.

פרייז 35 סענט

פערלאג

S. KANTROWITZ

129 LAFAYETTE STREET, NEW YORK

דיא אונשולד

פון בעריהמטען איטאליענישען פראפעסאר

פאול מאנטעגנאצצא

פריי איבערזעצט פון מ. ק א ט ז.

עס איז גאר קיין ווערטער נימא צו שילדערן די טיעפע געפיהלען פון מענשליכע הערצער, ווי עס ווערט געשילדערט אין דיעזען בוך. א וועלט מיט זיסקייט, א וועלט מיט הימעלשען גענוס, א וועלט מיט פייער ריגע ליעבע און איבערגעבענהייט האט פראפעסאר מאנטעגנאצצא אריינגעגעבען אין דעם בוך

דיא אונשולד

אין דעם בוך ווערען בעהאנדעלט און בעשריבען די פאלגענדע קאפיטלען:
די שעהמעדיגקייט.

איין אוצר פון טוגענד ביי דער פרוי.

די יונגפרויליכע אונשולד.

דאס איז א לעבעדיגער מלאך אין מענשען-געשטאלט.

די עראבערונג און די מענשליכע ליידענשאפט.

ווי דער מאן קעמפט און ווי די פרוי פיהרט איהר סטראמענישע פערטיידיגונג.

ווי מען קען די ליעבע אויפהאלטען און ווי מען קען זי טויטען.
א לעסאן ווי צו פיהרען זיך אלס התן-כלה און שפעטער אלס מאן-און פרוי.

ווי הויך און ווי טיעף איז די ליעבע.

די ליעבע איז העכער ווי אלע הימלען און טיעפער ווי דער אב-גרונד פון ים.

ליעבליכע נארישקייטען דער ליעבע.

און אלע נארישקייטען זיינען גאר חכמות. א ביסעל גליק, איין אויגן מזל, און די גרעסטע נארישקייט איז א חכמה.

די ליעבע און די אנדערע געפיהלען.

ווי די ליעבע בעהרשט אלעס ארום איהר.

די לעזער וואס האבען געלעזען

די קונסט פון ליעבען און געליעבט צו ווערען

פון פראפעסאר מאנטאגעצצא.

קענען זיך מאכען א בעגריעה וואס פיר איין אוצר פון געדאנקען און געפיהלען ער וועט געפינען אין דיעזען בוך.

ווערטא איין דאלאר, פיר בלוז 20 סענט.

S. KANTROWITZ, 129 LAFAYETTE STREET, NEW YORK

